

د. سرور عبدالرہمان عومر

میرور کئی نیشہ کوروستان

۱۹۷۵-۱۹۷۶

دامہ زانندن و دستیکردنہوی شورش

برگی یکم

میژووی

یه کیتی نیشتمانی کوردستان

(۱۹۷۶-۱۹۷۵)

دامه زانن و دهستیکردنهوی شورش

بهرگی یه که م

د. سهروهه ره عه بدولره حمان عومهه

ناوی کتیب: میژووی یه کیتی نیشتمانی کوردستان (۱۹۷۶-۱۹۷۵)

بهرگ: یه کهم

نووسینی: د. سه رومر عبدالرحمن عمر

نۆرمی چاپ: دووم

سالی چاپ: ۲۰۱۱

شونینی چاپ: ههولیر

چاپخانه: هیقی

تیراژ: (۱۵۰۰) دانه

به‌رگی یه‌گه‌می ئەم کتیبه پیشگه‌شه:

**به‌و کادیره هۆشیارو پیشمه‌رگه له‌خۆبوردوانه‌ی کاری جلدی ده‌که‌ن
بۆ به‌رز راگرتنی دروشمی: (مانه‌وه‌مان، سه‌روه‌ریمان، گه‌شه‌کردنمان،
پاراستنی ده‌ستکه‌وته‌کانی نیشتمانی و کۆمه‌لایه‌تی و دیموکراسی‌شان
به‌نده به‌مانه‌وه‌و پیشگه‌وتنی یه‌گیتی نیشتمانی کوردستانه‌وه).**

ناوەرۆك

بابەت

لاپەرە

- ۷ پېشەكى چاپى دووم
۱۳ پېشەكى چاپى يەكەم

بەشى يەكەم :

- ۲۳ بارودۇقى سىلىسى و نابوورى و كۆمەلایەتى بانوورى كوردستان لەسانى ۱۹۷۵ دا
۲۵ باسى يەكەم : ھۆكارەكانى ھەرەسى شۇرشى ئەيلول
۳۷ ۱-ھۆكارە ناوخۇبىيەكان
۳۷ ۱-ھۆكارە حزبىيەكان
۴۵ ب-ھۆكارەكۆمەلایەتییەكان
۵۲ ج-ھۆكارەسەربازىيەكان
۶۲ ۲-ھۆكارە دىمەكىيەكان
۶۲ ۱- پىنەندىيە دىمەكىيەكان
۷۳ ب-رىكەوتىننامەى جەزانىر
۸۵ باسى دووم : كاردانەومى ھەرەسى شۇرشى ئەيلول ئە سەرگۆمەلى كوردىمواى

بەشى دووم :

- ۱۰۵ قۇنغاقى دواى ھەرەسى ۱۹۷۵ و سەرھەلدىنى بزووتىنەوہەكى نوى...
۱۰۷ باسى يەكەم : دامەزراندنى يەكيتىي نىشتمانى كوردستان
۱۲۹ باسى دووم : پىكھاتەى يەكيتىي نىشتمانى كوردستان
۱۲۹ ۱-كۆمەلەى ماركسى ئىنىنى كوردستان
۱۴۶ ۲-بزووتىنەومى سۇسالىستى كوردستان
۱۵۷ ۳-ھىلى گىشتى
۱۵۹ باسى سىيەم : بەرنامەى يەكيتىي نىشتمانى كوردستان :

- ۱- به‌رنامه‌ی سیاسی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان
 ۱۵۹
- ۲- یه‌کیتی و ستراتیژی نه‌ته‌وه‌یی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان
 ۱۷۵
- به‌شی سینه‌م :
 ۱۸۵
- یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان و هه‌لگیرسانه‌وه‌ی شو‌رسی نوی. ۱۹۷۶
 ۱۸۷
- باسی یه‌که‌م : ده‌ست پیکردنه‌وه‌ی شه‌ری چه‌کداری دژی حکومه‌تی عیراق
 ۲۲۱
- باسی دووهم : ریکه‌ختنی نه‌ینی و خه‌باتی جه‌ماویری شارمه‌کان
 ۲۳۳
- باسی سینه‌م : یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان و بواری راگه‌یاندن
- به‌شی چوارهم :
 ۲۴۷
- پینه‌نده‌یکانی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان له‌نیوه‌و و دهره‌وه‌ی ولاندا
 ۲۴۹
- باسی یه‌که‌م : پینه‌ندی هاوکارانه‌ی یه‌کیتی و هیزه کوردستانیه‌کان
 ۲۷۳
- باسی دووهم : پینه‌ندی یه‌کیتی به‌هیزه به‌رره‌ئستکاره‌کانی عیراقه‌وه
 ۲۷۹
- باسی سینه‌م : پینه‌ندی یه‌کیتی له‌گه‌ل بزوتنه‌وه‌ی نازادیه‌خواری گه‌لانی نیوچه‌که
 ۲۸۷
- باسی چوارهم : پینه‌ندی یه‌کیتی له‌گه‌ل دموئه‌تانی نیوچه‌که
 ۲۹۵
- باسی پینجه‌م : پینه‌ندی یه‌کیتی به‌دموئه‌ته زله‌یزمه‌کانه‌وه
 ۳۰۱
- نه‌نجام
 ۳۰۵
- سه‌رچاووکان
 ۳۲۷
- پاشکوکان

بېشەكى چاپى دوۋەم

دەكرى ساھەمەختى لەدايك بوونى يەكئىتى نىشتىمانى كوردستان بەساھەمەختى لەدايك بوونى ستايلىكى نوي لە خەباتى ئەتەۋەيى كورددا ناوبىن، كەلەپال داھىنانى خەباتى نىمچە بەرەيى، ھەنگرى جىھانبىنى و خەيالىكى سىياسى و كۆمەلەيەتى تازەش بوو، كەدواشت توانى كارىگەرەكى گەورە بەسەر پىنكەتەي كۆمەلەيەتى كوردستاندا دابنىت ، چونكە يەكئىتى ئەو ھىزە سىياسىيە بوو كەھەردوۋ رەھەندى سىياسى و كۆمەلەيەتى بەيەكەۋە لەناو پىرۆسەي شۆرشدا كۆكرەۋە، واتا خەيالى شۆرش لەدنيای يەكئىتىدا تەنيا خەيالىكى سىياسى يان كۆمەلەيەتى نەبوو، بەلكو لەيەك كاتدا ھەردوۋىگان بوو بەيەكەۋە.

بۇيە ئەم قۇناغە مېژوۋىيەي (۱۹۷۵-۱۹۷۶) كە (ى.ن.ك)ى تىدا لەدايك بوو، كۆمەلەيك خەسلەتى تايبەتى و تازەشى بەرھەمەيتا، لەوانە بەخشىنى خەسلەتى كاركردى پلوراللىستانە بوو بەھىزىكى سىياسى بۇ ئەۋەي لەپال جىاۋازىەكانى، بتوانى بەيەك دەست دىژى داگرەرانى كوردستان بوەستىتەۋە، دواتر ئەم خەسلەتە بوۋە زەمىنەي بەرھەمەياتنى يىركردنەۋەي دىموكراسىيانەۋ مامەلەكردن لەگەل ھەمەرەنگى كۆمەلگاۋ جىاۋازىەكانى و سەرمایەگوزارىكردىشى ۋەكو ۋەزىەكى تازە بۇ شۆرش، بەۋ مانايە سەر زەمىنى شۆرش تەنيا زەمىنى جەنگاۋەران نەبوو، بەلكو سەر زەمىنى مەشقى خەباتىكى دىموكراسىيانەش بوو، يەكئىتى بەم نەرىتە نويە كۆمەكى زۇرى بزوتنەۋەي سىياسى و شۆرشەكەي كرد، بەۋەي كاراكتەرەكانى بەخەۋنى سىياسى و كۆمەلەيەتەۋە گەورە بىن، خەۋنى سىياسى بەۋاتاي قۇرمەلەكردىنى پىداۋىستى و نامرازەكانى شۆرشى

رزگار یخوای نەتەوەیی، خەونی کۆمەڵایەتیش بە مانایەیی دەست و پەنجە نەرمکردن لەگەڵ چەمکەکانی دیموکراسی و کرانەووە و ھەمەچەشنی کۆمەڵایەتی، ھەر بەم ھۆیەشەوہ یەکییتی دواي راپەرینی ئەندازیاری یەکەمی دەسکارکردنی ئەو پیکھاتە کۆمەڵایەتیە بوو کە دنیای دواي راپەرینی لەسەر بونیاد نرا.

یەکییتی ئەو ھیزە سیاسییە بوو کە ئەو راستییە بەروونی بەرجەستە کرد کە شۆریش بەمانا سیاسییە کە ی پرۆسە یەکی ناتەواوہ و ئەو توانایەیی تیدا سەوز نابیت دەسکاری ئەندازەیی کۆمەڵایەتی بکات و خەونی کۆمەڵایەتی ھیزو گروپ و پیکھاتە جووبە جۆرەکان وەدیینی، بەھەمان ئەندازەش کورتکردنەوہی شۆریش بۆ چەند ئەرکیکی کۆمەڵایەتی و ترازانی لەئەرکە سیاسییەکانی، ئەو وزە پیویستە لەشۆریش وەردەگریتەوہ رووبەروی دوژمنەکانی ببیتەوہ، چونکە بەعس ئەنیا ھەر پەشەییەکی سیاسی نەبوو بەسەر کوردستانەوہ، بەلکو ھیزیک بوو بەسەختی کاری بۆ ئیفلجیبونی کۆمەڵگەیی کوردستان و دۆراندنی تواناکانی دەگرد، ھەر بۆیەشە ئەرکیکی سەرەکی دواي راپەرین رووبەروبوئەوہی بەعسیزم و ریشەکیشکردنی بوو لەکۆمەڵگەیی کوردستاندا.

واتا شوناسی یەکییتی وەکو ھیزیکیی سەرەکی دواي سالی ۱۹۷۵ شوناسی کۆی بزوتنەوہی سیاسی کوردستان بوو کە داوشت سەری کیشا بۆ راپەرین و لەویشەوہ بۆ پیکھینانی پەرلەمان و حکومەت و ئەزمونی ھەریمی کوردستان، واتا گەر بمانەوئیت سەرداوەکانی دنیای ئەمپرومان بگێرینەوہ سەر رەگی میژووی خویان، ئەوا بی دودلی سەردەکەنەوہ بەمائی یەکیتیدا، سەردەکەنەوہ بەو رۆژانەیی یەکییتی تیايدا نەریتی فرەیی و

بەيەكەمە گرىندانى خەونى سىياسى و كۆمەلەيەتى لەناو شوپرشدا داھىناو بوو نوينەرى خەلكى خويندەوارو شارنشىن و لادىكانى كوردستان.

يەكيتىي نىشتەمانى كوردستان بە ھەمەرەنگى شوناسى خويەو ەساتەوختى شوپرشدا بەسەر كارەسات و نەھامەتى گەورەدا كەوت (دەسگىر كوردنى سەر كوردايەتى ناو ەو ەى و لات و لەسئىدارەدانى سەر كوردەكانى، شەھىد كوردنى يەكەم دەستەى چەكدارى بەسەر كوردايەتى ئىبراھىم ەزۆ، كارەساتى ەكارى لەسالى ۱۹۷۸، جىابونەو ەى بەشى ەرەزۆرى بزوتنەو ەى سۇسيالستى كوردستان، جىابونەو ەى ئالاي شوپرش، داوگورزىش شالاي بەدناوى ئەنقالەكان)، بەلام ئەو كارەساتانە نەك يەكيتيان لەجولە نەخت، بەلكو بەشئىواى دىكە بوونە سەرچاوى ەيزو تواناي نوئى و تراژىدىكانى ئەو ەيزە داوشت بەسەر ئاسۆى راپەرىندا كرانەو، اتا يەكيتىي سەرەراى كارەساتەكانى، قولى برىنەكانى، لەجىبە جىكردنى ئەركە سىياسىەكانىدا تانەندازەيەكى زۆر بى گرفت بوو كەبەر اپەرىن دوايى بە بەشئىكى ەرە زۆريان ەات.

بەلام ئەو ەى مايەى پرسىيارە ئەو ەى تەچەند ئەو ەيزە لە ورد كوردنەو ەى خەونە كۆمەلەيەتەكانى خۇيدا بەھرەمەند بوو؟ دنياى دواى راپەرىن ئەو دنيا تازەيەيە كە يەكيتى و ەكو ەيزىك رووبەروى ئەركى ورد كوردنەو ەى خەونە كۆمەلەيەتەكانى خۇى دەكاتەو، روو بەروى ئەو ەى دەكاتەو كە چۆن بەرخورد لەگەل ديموكراسى و ئازادى و مافەكانى مروؤ و پىداويسىتى چىن و تويزە كۆمەلەيەتەكان دەكات، چۆن بەشدارى لەدامەزراندنى دنياى دامەرزو ەي دەكات؟ چۆن روؤى تازە بەبەر چەمكى

دیموکراسی و ئازادیدا دەکاتەوه؟ چۆن لەدنیای کۆدەنگی رەوایەتی شۆرش دەگوازیتەوه بۆ جیهانی پڕ لەگومانی دەسەلات؟

هەر چەندە یەکییتی بەداهینانی تازەوه لەدەرگای دواى راپەرینیش دەدات، بەلام ئەمجارە هەنگری خەیاڵیکی کۆمەڵایەتیە، هەنگری ئەو جیهانبینیە کە فۆرمی سیاسی مانایەکی کۆمەڵایەتی دیاریکراو بگریته خۆی، کە دادپەروەری و ئازادی و تازەگەری و دیموکراسی و هاوولاتی بوون بەرجەستە بکاتەوه، بەلام لەزەمەنیکدا کە جیهان تووشی گۆرانکی ریشەیی بوتهوه.

یەکییتی لەر جووگە یەدا تووشی دڵەراوکی خەونی دامەزراندنی دەولەت و مانەوهی بەها شۆرشگیرەکانی خۆی دەبیتهوه، بەوهی دنیای دواى راپەرین دابەشی سەر دەولەت و کۆمەڵگە دەبیتهوه کە لەئەدبیاتی سیاسی و روشنییری کوردستان بەدەسەلات و کۆمەڵگە ناو دەبریت، کەئەم دابەشبوونە دابەشبوونی فەزای گشتی و تایبەت بەرەم دینیت و تیایدا ئینسان وەکو دوو کیانی تەواکەری یەکتەر دەردەکەوێت، جارێکیان وەکو هاوولاتی کە بەشیکی لەدەسەلات و بەشداری ژوانی سیاسی دەکات، جارێکیشیان وەکو تاک کە پیادەى خەونە فەردیەکانی خۆی دەکات و رەنگە بونەوهریک بیت دژی تۆرەکانی دەسەلات، لەگەڵ تێپەرپوونی کات یەکییتی زیاتر هیزی راگرتنی هاوسەنگی نیوان ئەم بوارە دەدۆرینیت و سەختیش تووشی فۆبیای کەوتنی بەهاو نەریت و خەسلەتەکانی دەبیتهوه، لەپاڵ ئەوهی دڵەراوکی هیزی داهینان لەناو یەکیتیدا سەوز دەکات، ترس لەدۆراندنی رابردوش دەستوقاچەکانی دەبەستیتەوه، کە بەناکوکی ئەوهی کۆن و تازە بەرجەستە دەبیت، لەگەڵ دنیای دەرەوهی خۆیشی تووشی

گرفتی سەخت دەبیتهوه، که بەشەپری ناوخۆ کۆتایی دیت و تیایدا یەکیتی تووشی پەتای لاسایکردنەوه و کۆپی کردنی ئەوانی تر دەبیتهوه.

سەرەرای هەموو ئەم میژووه یەکیتی ئیستا ئاوپر بەسەر جیهانیکیدا دەداتەوه کەبەلاوازبوونی خۆی ئەو جیهانە بیهێز نابێت، بەکەوتنی خۆی، ئەویش ناکەوێت، بەلکو جیهانیکی زۆریک لەئەدگارەکانی، لەپایەکانی هی یەکیتین، نەک هەر بێ یەکیتی ناکرێ قسە دروستبوونی بکەین، تەنانەت بێ یەکیتی رەونەقی خۆی دەدۆزینیت، بەلام کامە یەکیتی؟ بێ گومان ئەو یەکیتیە لەناو لەیەکچوونی سیاسی و ئەو فەزا تازەیهی بەسەر دنیای ئیهدا کراوەتەوه بەهەمان ئەندازە جارانێ جیاواز بێت لەبەرچەستەکردنی خەونەکانی خۆی و لەوێشەوه خەونی هەموو کۆمەلگە کوردستان.

لەکۆتایی ئەم پیشەگیهدا دەمەوێت ئەو تێبینیە بخرە بەرچاوی خۆینەرانێ نازیزووه کە ئەوهی لە دەو توویی ئەم کتیبەدا نوسراوه نامەیهکی ئەکادیمیە لەبەواری میژوودا، ئەگەر چی ئیستا بارودۆخی کوردستان گۆراوه و هاوکیشە سیاسیەکان گۆرانکاریان بەسەردا هاتووه. بەلام تاکە ئیعتیبار لێردا کە لەبەرچاو گیرابێت وەبەر چاوخستنی راستیە میژووییەکان و نوسینەوهی میژووه بۆ نەوهکانی داها توومان، وەک ئەوهی کە روویداوه بە سودوهرگرتن لە دەکۆمینتە میژووییەکانەوه، وھیچ ئیعتیبارێکی تر لەبەر چاو نەگیراوه و هیواداریشم هەر بەو چاوه تیی بروانریت. ئەمە بەشی یەکەمە پشت بەخوا لەنزیکترین دەرفەتدا بەرگەکانی دووهم و سینیەمیش کە ئامادەن دەیانخەینە بەر دیدە ی خۆینەرانێ نازیز.

د. سەرۆمەر عبدالرحمن عمر

٢٣/٥/٢٠١١ - ههولێر

پیتشه کی چابی یه کهم

دوا چاره کهی سه دهی بیستمه قوناغی کی تایبه تمه ندو جیاواز تره له میژووی نه ته وهی کورد دا وهک له قوناغه کانی پیشتر. گوڤرانکاری یه کانی جیهان کاردانه وهی راسته و خویان بو سهر ناوچهی رۆژه لاتی ناوه راست و کوردستان هه بووه.

به لام مه خابن سه بارهت به کورد کاردانه وهکان سه لیبی و جهرگ پرانه بوون، له لایه که وه گه وره ترین شوڤشی باشوری کوردستان به پیلانی و لاتانی ناوچه که وه هاوکاری سیاسه تی نیونه ته وه یی به چه شنیکی تراژیدیا کوتایی پیهینرا، که بیگومان به رپرسیاریه تیه کی گه وره ش ده که وینته نه ستوی سهرجه می سهرانی شوڤشه که وه به راشکاری ده توانین بلین که سهر کردایه تی (پ. د. ک) ی نه و سهرده مه نه له ناستی سیاسه تی ده وی و دیپلوماسیه تی سهرده مدا بوون و نه خاوه نی هیچ بهرنامه یه که بوون. له ده زگه به رپوه به رایه تیه کانی شوڤشیشدا زیاتر ده سه لاتی تاکه که سی بالاده ست بوو، ههر نه وه ش بوو که له ماوه یه کی به ریژه کورتدا نه و شوڤشه ی که له روی توانای ماددی و سوپاییه وه به گه وره ترین شوڤشی رۆژه لاتی ناوه راست ده ژمیردرا ههر سه بهینی و ههرچی دامو ده زگه ی چه کداری و سیاسی هه یه هه لپوه شینری.

له لایه کی دیکه وه، ههر نه و سهرده مه قوناغی خه بات و تیکۆشانی سیاسی و چه کدارانه ی نه ته وهی کورد بووه له گه لیک شوینی کوردستاندا که به ره و روی سیاسه تیک ی شوڤشینانه ی داگیر که ران بووه ته وه.

له باشوری کوردستاندا سی مانگ تپه پری نه کردبوو که خه باتی کوردایه تی سهر له نوی دهستی پی کرده وه. نه ته وهی کورد پیویستی

بەرىڭخىستىنكى نوۋى ۋە بەرنامەيەكى نوۋى دەستۇردانە ھەبوو كە ۋە لامىڭ
بىت بۇ راگرتنى سىياسەتى عەقلەقىانەى بەعسىانەى دژ بە كوردو
بەدەستەينانى مافى جەماۋەرى كوردستان.

ئەم رىڭخراۋە نوۋىيەش خۇى لە (يەكىتىى نىشتمانىى كوردستان)دا
بىنيەۋە كە لە ۱۹۷۵/۵/۲۲ دا دامەززا، ۋ پاش تىپەربوونى سالىڭ بەسەر
دامەززاندىدا لە (۱۹۷۶/۶/۱)دا شۇرشى چەكدارانەى دژ بە رژىمى بەغدا
دەست پىڭردەۋە.

ئەۋەى ھانىدام بۇ نوسىنەۋەى ئەم بابەتە ئەۋەبوو كە: ئەۋ ماۋىيە
سەردەمىكى گىرنگە لە مىژۋوى ھاۋچەرخى نەتەۋەىى كوردداۋ تا
ئىستاش بە شىۋەيەكى زانستانە لىى نەكۇلراۋەتەۋە، بەلكو نوسىنەكان
زىاتر لە شىۋەى وتاردا بلاۋ كراۋنەتەۋە ياخود تەعبىرى لە بۇچونى
لايەنىڭ كىردۋە.

بۇيە بە پىۋىستىم زانى تەنگەتىلكانە بۇ مەسەلەكان نەچم ۋ بەپىى ئەۋ
بەلگەۋ سەرچاۋانەى بە دەستىم كەۋتوون قۇناغەكە بىخەمە بەردەست. بەلام
ئەۋەش دەبى لەياد نەكەين ئەنجامدانى ئەم كارە بۇ من ھەروا ئاسان
نەبوو، چونكە لەلەيەكەۋە كەمى سەرچاۋە ۋ زانىارى تەۋاۋ كە تاكو
ئىستاش ۋەك نەپىنى ماۋنەتەۋە ئەركى منيان زەحمەتتىركىد. لەمەش
بىرازى كەمى سەرچاۋەى لايەنەكانى تر كە لەسەر ئەم بابەتە نوسراين.
بۇيە بە ناچارى زىاتر ھانام بۇ بلاۋكراۋەكانى خودى (يەكىتىى
نىشتمانىى كوردستان) بىردۋە.

لە ھەمان كاتتدا ناچار بووم ھانا بۇ چاۋپىكەۋتن بەرم لەگەل ئەۋ
كەسايەتىانەى كە خۇيان بەشدارى پووداۋەكانيان كىردۋە پۇلىيان تىدا

گېراوهو تا ئىستاش له ژياندا ماون. جا چ ئهوانهى له نيو ريزهكانى
يهكىتى نىشتمانى كوردستان دابوون، ياخود حربه كوردستانيهكانى
تر، ئهگر چى ههنديكيان به سوپاسهوه، به سنگى فراوانهوه به دهنگمهوه
هاتن، بهلام ههنديكيان ناماده نهبوون به هيچ شيويهكه لهم بارهيهوه
گفتوگوم لهگهلا بكن و زانياريم پيبدن و تهقهلاكانم له پهيوهندي كردن
لهگهلياندا به فيرؤ چوو. لهو بارهيهوه هاوكاريان نهكردم.

ئهم نوسينهى كه له بهردهستداهه له چوار بهش پيك هاتوه :

بهشى يهكهم : باس له بارودؤخى سياسى و ئابوورى و كومهلايهتى
باشورى كوردستان دهكات له سالى ١٩٧٥ داو له دوو باس پيك هاتوه.

باسى يهكهم : دهربارهى هوكارهكانى ههرهسيهئاننى شوڤشى ئهيلوله،
بهسهر هردوو لايهنى ناوخؤ و دهرهكى دا دابهش كراون. كه پيكهاتوون
له هوكارهكانى سهربازى و كومهلايهتى و هوكارهكانى پيوهنديدار به كارو
بارى نيو خؤى پارتى و هوكاره دهرهكيبهكان و هوكارى گرنگ و
راستهوخؤ و دوا هوكاريش كه (پيكهوتنامهى جهزائير) ه لى دواوين.

باسى دووهم : پهيوهندي به بارودؤخى باشورى كوردستانهوه ههيه
پاش ههرهسى شوڤشى ئهيلول و رهنكدانهوهى ئهم ههرهسه له
بوارهكانى: - سياسى، سهربازى، ئابوورى، پوئشنييرى و پهروهرديهى دا
خراونهته روو.

بهشى دووهم : باس له سهرهئدانى بزوتنهويهكى نوي دهكات كه
له يهكىتى نىشتمانى كوردستان دا خؤى دهبينيهوه و بهسهر سى باس
دا دابهش كراوه.

باسی یه‌که‌م : له دامه‌زراندن و هاتنه‌کایه‌ی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان ده‌وێت.

باسی دووهم : باس له شیوه‌ی پیکهاته‌ی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان ده‌کات که له‌سی بانی سه‌ره‌کی (کۆمه‌له‌ی مارکسی لینینی کوردستان، بزوتنه‌وه‌ی سۆسیالیستی کوردستان و هیلی گشتی) پیکهاتبوو. لێره‌دا له میژووی دامه‌زراندن و ئایدیۆلۆژیای هه‌ریه‌ک له‌مانه‌ دواین.

باسی سێ‌یه‌م : ده‌رباره‌ی به‌نامه‌ی (یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان)ه، له چوارچێوه‌ی به‌نامه‌که‌یدا باسمان له سیاسه‌تی یه‌کیتی کردوو، له هه‌مان کاتدا له چوارچێوه‌ی ستراتێژی نه‌ته‌وه‌یی یه‌کیتی‌دا کوردستانیه‌ت و هه‌وله‌کانی (ی.ن.ک)مان خستۆته به‌ر ده‌ست.

به‌شی سێ‌یه‌م : ئهم به‌شه باس له شۆرشێ نوێ ده‌کات له لایه‌ن (یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان) هه‌وه که له نیوه‌ی دووهمی ساڵی ۱۹۷۶ دا ده‌ستی پێ‌کرد و له هه‌مان کاتدا شیوازه‌کانی خه‌باتی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان له‌و سه‌رده‌مه‌دا، باس کراوه که ئه‌ویش به‌سه‌ر سێ باسدا دا به‌ش کراوه :

باسی یه‌که‌م : سه‌باره‌ت به‌ ده‌ست پێ‌کردنه‌وه‌ی شه‌ری چه‌کداری‌یه‌ دژ به‌ حکومه‌تی عێراق. شیوه‌ی خه‌باته‌که‌ شی‌کراوه‌ته‌وه‌و بیرو پراکانی هه‌ریه‌ک له‌ باله‌کانی یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان باس کراوه.

باسی دووهم : باس له رێکخستنی نه‌ینی و خه‌باتی جه‌ماوه‌ری نیو شاره‌کان ده‌کات ئه‌و شیوازه‌ نوێ‌یه‌ی که یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان جیا له رێکخستنه‌کانی پێشوتری به‌نامه‌ی خه‌بات کردنی بۆدانا‌بوو.

باسی سئیه م : خهباتی (ی.ن.ک) له بواری راگه یاندندا چ به نهینی له شار و له دهره و هدا خراوته بهر باس و لیکوئینه وه.

به ششی چوارهم : لیرده له پیوه ندیه کانی (یه کیتی نیشتمانی کوردستان) دواوین له نیو خوو دهره وهی ولآندا. ئەم به شهش به سهر پینج باسدا دابهش کراوه :-

باسی یه که م : پیوه ندیه کانی یه کیتی له گه ل هیزه کوردستانیه کاندا خراونه ته بهر ده ست، له باشور و گشت پارچه کانی دیکه ی کوردستاندا.
باسی دووم : باس له پیوه ندیی نیوان یه کیتی نیشمانی کوردستان و هیزه بهر هه لستکاره کانی عیراق ده کات، به تایبه تی ریخخراوه کانی نیوتج الحارح العرطن طحرح که له و سهرده مه دا وه ک بهر هیه ک دیمه شقیان کردبووه بنگه ی چالاکیه کانیان.

باسی سئیه م : باس له پیوه ندیه کانی یه کیتی ده کات له گه ل بزوتنه وهی ئازادبخواری گه لانی نیوچه که دا، به تایبه تی ریخخراوه فهله ستینی و ئیرانیه کان و ژماره یه ک له ریخخراوه چه پره وه کانی تورکیا.
باسی چوارهم : دهر به ری پیوه ندیه کانی یه کیتی یه له گه ل ده و له تانی نیوچه که دا باسکراوه، به تایبه تی له گه ل (سوریا و لیبیا) دا.

باسی پینجه م : پیوه ندی یه کیتی به ده و له ته زله یزه کانه وه. له وه دواوین که پیوه ندیه کان زیاتر له گه ل که سایه تیه ناسراوه کان و پوژنامه نوسان و ریخخراوه هروقدوسته کاندا بووه، چونکه له و سهرده مه دا هیچ پیوه ندیه ک له نیوان یه کیتی و نه و ده و له تانه دا نه بووه.

بۆ بە ئەنجامدانی ئەم نوسینە، پەنامان بۆ ژمارەیهکی جیاواز لە
سەرچاوەو بەنگەکان بردوووە کە دەکری لێردا بەسەر چەند پۆلیتیک دا
دابەشیان بکەین:

- ئەو نوسین و بلۆکراوانەهی لەلایەن (یەکییتی نیشتمانیی
کوردستان) هەو بلۆکراوانەتەووە. یاخود لەلایەن کەسانیکی بەرپرس لەنێو
ریزەکانی یەکییتی یەووە نوسراون، وەک: (مام جەلال، شاسوار
جەلال(نارام)، نەوشیروان مستەفا، مەلا بەختیار، عادل مراد، ...)،
نوسینی ئەم نوسەرانی گرنگی تایبەتی خۆیان هەبوووە بۆ باسەکەمان،
چونکە لەناو روداوەکاندا بوون و بە وردی ناگاداری گۆرانکاری یەکان
بوون، لەگەڵ ئەوەشدا ئەو نوسەرانی ئەگەرچی لەنێو چوارچێوەی یەک
رێنخراویشدا کاریان کردوووە، بەلام لەهەندیک مەسەلەدا بیرو رای
جیاوازیان سەبارەت بە هەندیک لەمەسەلەکان هەبوووە.

- هەروەها سودمان لەو یادداشت و بیرۆهەری یانەش وەرگرتووە کە
لەلایەن ژمارەیهک کەسایەتیەووە نوسراون کە لەو رۆژگاردا ژیاون و
بەشداری روداوەکانیان کردوووە، لەوانە: (ئەرسەلان بایز، محمدی حاجی
محمود، سەید کاکە، رێباز، حسین عارف، عبدالله حسن زاده، فاتح
رەسول، مەلا شیم حەمەدی حاجی ئۆمەرانی، شیخ جەمال شیخ نوری،
حەمەی فەرەج هەلەبجەیی، ...).

- لەم نوسینەدا سود لەهەندێ لەو سەرچاوانە وەرگیراوە کە لەلایەن
نوسەرە بیگانەکانەووە نوسراون و تیروانینی خۆیان هەبوووە سەبارەت بە
بزوتنەووەی کوردایەتی. بەشیک لەوانە گرنگی زۆریان هەبوووە بۆ
باسەکەمان و سودمان ئی بینوون، هەندیک لەوانە وەک رۆژنامەنوسیک

سەردانی كوردستانیان كردوو و زانیارییان له لیپرسراوانی بزوتنهوه كه و له زمانی خه‌ئکی وەرگرتوو، وەك: (جوناثان راندل، كریس كوچیرا، مارتن فان برۆنه‌یسن، گوینتەر دیشنەر). جگه له‌وانه، ژماره‌یه‌کی دیکه‌ش كه له ده‌زگه نه‌ینی و موخابه‌رایه‌تی‌یه‌كاندا کاریان كردوو و لاپه‌ره نه‌ینی یه‌كانیان دهرخستوو، وەك: (عیسا پزژمان و شلومو نكدیمون)، یاخود نوسینه‌كانی (هنری کیسنجر) كه گرنگی‌یه‌کی تایبته‌تی هه‌یه چونكه ناوبراو ئه‌و سهرده‌مه ده‌سه‌لاتدارێکی گه‌وره بووه، له ئیداره‌ی ئەمریکی‌دا و راسته‌وخۆ ناگاداری په‌یوه‌ندی‌یه‌كانی كورد و ئێران و به‌ئینه‌كانی ئەمریکا بووه كه‌به‌كوردیان داوه و كۆمه‌لیك راستی دركاندوو. له‌مه‌ش بترازی ژماره‌یه‌ك له نوسه‌رانی عه‌ره‌ب و فارس، به‌ پشت به‌ستن به‌ كۆمه‌لیك سه‌رچاوه به‌رهمه‌كانیان نوسیوه و نوسینه‌كانیان گرنگی‌یه‌کی زۆریان هه‌یه بۆ كه‌سیك نه‌گه‌ر له‌و ماوه میژوویی‌یه‌ بكو‌لیت‌ه‌وه، وەك نوسینه‌كانی: (صلاح الخ‌رسان، حامد محمود عیسی، منوچهری پارسادۆست)، كه سودمان لییان وەرگرتوون. هه‌روه‌ها سودمان له هه‌ندیك سه‌رچاوه‌ی عه‌ره‌بی دیکه‌ش وەرگرتوو، وەك: (منذر الموصلی، سعد البزان)، له‌م نوسینه‌نه‌شدا كۆمه‌لیك زانیاری باش هه‌یه به‌لام له هه‌مان كاتدا ده‌بی ناگاداری ئه‌وه‌ش بین كه ئه‌و نوسه‌رانه هه‌ستی شو‌قینه‌تی عه‌ره‌بی به‌سه‌ریاندا زاله و به‌چاویکی ته‌سك بینانه‌وه له كیشه‌ی كورد ده‌روان.

- جگه له‌مانه‌ سود له‌هه‌ندیك له راپۆرتی سیاسی پارت و رێكخراوه كوردستانی و عیراقیه‌كان وەرگیراون كه له كۆنگره و كۆنفرانسه‌كانیاندا نوسیویانه‌و ته‌عیر له‌ بیر و بۆچونی رێكخراوه‌كانیان ده‌كهن، وەك:

راپۆرتی سیاسی (حزبی شیوعی عیراق) که له لایهن (عزیز محمد) هوه له سالی ۱۹۷۶دا پیشکەشی سینیەمین کۆنگرە ی حزبەکیانی کردووه، راپۆرتی سیاسی سەرکردایەتی کاتی- پارتی دیموکراتی کوردستان که (سامی عبدالرحمن) له سالی ۱۹۷۶دا نوسیویەتی، راپۆرتی سیاسی نۆیەمین کۆنگرە ی پارتی دیموکراتی کوردستان که له سالی ۱۹۷۹دا له لایهن (مەسعود بارزانی) هوه نوسراوه، راپۆرتی سیاسی حزبی سۆسیالیستی کوردستان که له سالی ۱۹۸۱دا له لایهن (رەسول مامەند) هوه پیشکەش بەیەکیەمین کۆنگرە ی حزبەکی کراوه، و راپۆرتی سیاسی هەردوو کۆنگرە ی هەشتەم و نۆیەمی (حزبی بەعسی عەرەبی سۆسیالیست) که له سالانی ۱۹۷۴ و ۱۹۸۲ دا بەستراون. ئەم راپۆرتانە گرنگی زۆریان هەبوو و سویدی زۆرمان ئی وەرگرتوون چونکە بە رونی بیر و باوەڕ و بوچونی ئەو پارت و رێکخراوانە دیاری دەکەن له ئاست روداو و مەسەلەکاندا.

- هەر وهه ها سوود له هەندی له دەکۆمیننت و بەیان و بەلگەنامەو نامە ی شەخصی وەرگیراوه، وهک: هەندی بەلگە ی دەزگای موخابەراتی عیراقی و هەندیک له بەیاننامە ی حزبەکان و نامە ی کەسایەتیەکان وهک (مام جەلال) و (قادر عەزیز).

- بۆ زیاتر دەوله مەندکردنی باسەکه و وەدەست خستنی زانیاری زیاتر سوودمان له چاوپێکەوتنی هەندیک کەسایەتی وەرگرتوووه که بەشداری راستەوخۆیان هەبووه له بزوتنەوه ی کوردی دا، جا ئەو چاوپێکەوتنانه له گوێقار و رۆژنامەکاندا بلۆکرابنەوه، یاخود خۆمان لهگەڵیاندا سازمان دابینت، سەرجه م ئەو چاوپێکەوتنانه له نەرشیفی نوسەری ئەم تیزهەدا پارێزراون. چاوپێکەوتنەکانی (مام جەلال)، د. فوناد

مه‌عصوم، د. که‌مال فوناد، عومەر شیخموس، مه‌لا به‌ختیار، ملازم عومەر
عبدالله، سالار عەزیز، عومەری سەید عەلی، سەلاحەدینی مەهتدی،
د. محمود عوسمان، محمدی حاجی محمود، نازاد جندیانی، جمال حکیم
ئاغا... هتد) ئەم چاوپێکەوتنانه گرنگی زۆریان هەبوو و گەئێ لایەنی
تاریکیان بۆ رون کردینه‌وه و زانیاری پێویستیان پێداین.

- جگه له هه‌موو ئەمانەش گەئێ سەرچاوه‌ی تری جیا جیا به‌کار
هێنراون که هه‌ریه‌که‌و له‌ بوارێکدا گرنگی خۆیان هه‌بوو بۆ باسه‌که‌مان،
وه‌ک: ئەو کتێبه‌ی به‌ناوی (پارتی دیموکراتی کوردستان - کۆمیتە‌ی
ئاماده‌ کردن) هه‌و ب‌لاو کراوه‌ته‌وه و (د. محمود عوسمان) نوسیویه‌تی، و
کتێبه‌کانی (حسین محمد عەزیز) که‌ چاوپێکەوتنه‌ له‌ گەئ (ئیراهیم ئەحمەد
و جهرجیس فەتحو‌للا) دا، و کتێبی (گە‌لیکی په‌ژمورده) که‌ چه‌ند
نوسه‌ریکی کورد و بێگانه‌ نوسیویانه‌ و کتێبه‌کانی (محمد حسنین
هیکل) (الحل والحرب) و (مدافع ایه‌ الله) و گەئێ سەرچاوه‌ی تریش.

له‌ کۆتایی ئەم پێشه‌که‌یدا جیی خۆیه‌تی ئەو راستیه‌ بلیم که‌
به‌رێژ د. که‌مال عەلی) له‌ پینا‌و به‌ ئەنجام گه‌یاندنی ئەم توێژنه‌وه‌یه‌دا ئە‌رك و
ماندوبونیکێ زۆری له‌ گەئ توێژهردا به‌خه‌رج داوه‌. هه‌یج کاریکیش بی
که‌م و کوپری ناییت. و ئەم کاره‌ش پێویستی به‌ ده‌یان لیکۆلینه‌وه‌ی تر
هه‌یه‌ که‌ ئومێده‌وارم که‌سانی شاره‌زاتر له‌ من هه‌له‌کانم راست بکه‌نه‌وه‌.

نوسه‌ر

کانونی دووهمی ۲۰۱

سلیمانی

بەئشى يەكەم
بارودۇخى سىياسى و ناپوورى و كۆمەلەيەتى باشوورى
كوردستان لەسالى ۱۹۷۵ دا

باسى يەكەم:

ھۆكارەكانى ھەرمى شۆرشى ئەيلول

- ۱- ھۆكارە ناوخۇبيەكان
- ۱- ھۆكارە حزبىيەكان
- ب- ھۆكارە كۆمەلەيە تىيەكان
- ج- ھۆكارە سەربازىيەكان
- ۲- ھۆكارە دەرەكىيەكان
- ۱- يىنەندىيە دەرەكى يەكان.
- ب- رىكەوتىننامەى جەزانىر

باسى دووم:

كاردانەومى ھەرمى شۆرشى ئەيلول ئە سەر كۆمەلى كوردەوارى

باسی یه کهم

هۆکاره کانی هه ره سهینهانی شۆرشى نه یلول

شۆرشى نه یلول له سالى ۱۹۶۱ دا له بارودۆخىكى ناوچهیى و نیو دهولهتى دیاریکراو، له ئه نجامى زۆلم و ستهم و چهوساندنه وهى نه ته وهیى و کۆمه لایه تی دهیان سال دا، به شیوه یه کی تراژیدی له چیاکانى کوردستان مه شخه لى بهرز بووه و گه یشته هه موو ناوچه کانی باشورى کوردستان.

ئه م شۆرشه وه لآمدانه وه یه کی میژوویى بوو به رامبه ر به سیاسه تی سه رکوت که رانه ی حکومه تی قاسم. ئه نجامى پاشگه ز بوونه وه ی حکومه تی عیراق بوو له به ئینه کانی بۆ چاره سه رکردنى کیشه ی نه ته وایه تی کوردستان له چوارچۆیه ی ژیا نی دیموکراتى و ناشتى دا.

تراژیدى ی شۆرشى نه یلول وینه یه کی نه وه نده سامناک و دلته زینه که پرودا وه کانی سه رنجى گه لى له رۆژنامه بنوسانى راکیشا تا ریپۆرتاژ و کتیبى له سه ر بنوسن، سه رنجى زۆر له پارت و ریکخراوى دنیا ی راکیشابوو تا کو پشتیوانى لى بکه ن و هاوکارى بکه ن. سه رنجى هه ندی و لاتانى جیهانى راکیشابوو له کۆپرو کونفرانس و کۆبوونه وه نیوده وله تی یه کاندا به سوژه وه باسى لى بکه ن. جگه له مانه ش هه زاران گه نچ و لوى کورد بوونه قوربانى ئه ورا په رینه چه کدارییه، هه زاران ديهات سوتان و له گه ل زهوى دا یه کسان کران. تیکرا گه لى کورد له هه موو پارچه کانی نیش تیمانه کهیدا پشتیوانیان لیکرد و به هیوا ی دووا رۆژیکى سه رکه وتوونه وه ده یانروانیه ئه نجامه که ی.

دوای ریکه و تننامه‌ی ۱۱ ی ئازای ۱۹۷۰، و چوار سال بارودۆخی نەشەر نەناشتی لە کوردستاندا، لە ئەنجامی مل نەدانی حکومەتی عێراق بۆ مافەکانی کوردو داننەنان پێیاندا لە نیسانی (۱۹۷۴) وە شەر بەگەرمی لە کوردستاندا دەستی پێکردەو. نزیکە‌ی هەموو کوردی باشور لە ژێر ئالای بارزانیدا کۆبوونەو و دژی حزبی بە عس وەستان، جگە لە (حزبی شیوعی عێراق)* و ژمارە‌یەکی کەمی کورد نەبیت، کەسیکی ئەوتۆ هاوکاری بە عسی نەکرد، شەپری ئەمجارە لە چا و قوئاغەکانی پێشودا لە هەموو کات گەرمترو سەخت تر بوو. پشتیوانی کوردیش لە شۆپشە کەدا لە چا و قوئاغەکانی پێشوو تردا لە هەموو کات فراوانتر بوو. سەدان هەزار کەس چوونە ناو ریزی شۆپشە کەو، لەوانە بە سەدان ئەفسەر، مامۆستای زانستگاو قوتابخانەکانی ناوهندی و سەرەتایی، پزیشک، ئەندازیار، پارێزەر. . . هتد، تۆپخانە‌ی قورسی ئێران و شارەزاکانی بۆ پالپشتی کورد بەشداربوون.^(۱) دەتوانین بڵێین شەپری ۱۹۷۴-۱۹۷۵ لە نێوان حکومەتی

* حزبی شیوعی عێراق ئەوکاتە لە بەرەدایوو لە گەل بە عسدا هاوبەشی حوکم بوو: چە کدارەکانی لە پال سوپای عێراقدا دژی شۆپشی کورد شەپیان دەکرد. وە لە رۆژنامەکانیشیاندا (طریق الشعب، فکر الجدید، بیری نوی) داسەر کردایەتی شۆپشیان بە دارودەستە‌ی نیمی‌ریالیزم و کۆنەپەرست دادەناو بە (جیب العمیل) ناویان دەبردن، ستایشی حزبی بە عس و دەسکەوتەکانیان دەکرد و پێیان وابوو حزبی بە عس عێراق بەرەو سۆسیالیزم دەبات.

^(۱) ئەوشیروان مستەفا ئەمین: لەکەناری دانوبەو بۆ خەری ناوژەنگ، دیوی ناوہە‌ی رووداوەکانی کوردستانی عێراق ۱۹۷۵-۱۹۷۸، چ ۲، سلیمانی، ۱۹۹۷، ل ۲۰؛ مارتن فان برۆنەسن: ناغا و شیخ و دەولەت، واکوردو، ب ۱، چ ۲، سلیمانی، ل ۵۸.

عێراق و شوێرشێ کوردستاندا، که و ته سنوړیکې نه و نه ده فراوانه وه که بوو به شه پری میلله تی کوردو حکومتی عیراق. نه مه راستییه که وه ده سلاتدارانی عیراقیش نه یان توانی خوځان له ناستیدا لاده ن. نه وه تا (سه دام حسین) به بو نه ی هه لوه شانده وه ی په یماننامه ی جهزائیر له ۱۷ ی نه یلوی ۱۹۸۰ دا به م جوړه دانی پی دانه نی: "جهنگه که گران و سهخت بوو، هیزی چه کدار زیاتر له (۱۶) هه زار پی کراوی له نیوان شه هیدو برینداردا له ده ست چوو، و سه رجه می پی کراوه کان له جهنگدا له نیوان سه ربازو هاوولاتی دا نزیکه ی (۶۰) هه زار پی کراو بوو له نیوان شه هیدو کوژاو و برینداردا..."^(۱)

له شوینکی تر دا (سه دام حسین) سه بارت به خراپی بارودوخی ده و له تی عیراق که به هو ی شوړشی کوردستانه وه تووشی ها تبوو ده لیت: "کار گه یشتبووه پله یه کی تر سناک، کاتی ک پیداو یستییه بنچینه ییه کانمان، به تاییه تی چه کی یه کلاکه ره وه مان به ره و که می ده چوو. جبه خانه ی توپی قورسمان له ته و او بوون دا بوو، له بو میا قورسه کانی چه کی ناسمانی ته نیا سن دانه مان ما بوو."^(۲)

نه مه دوا کارتی به عسیه کان بوو له پرووی گرتنه بهری ته قه لای سیاسی و دبلو ماسیانه بو له بار بردنی شوړشی کورد. له ریکه وتی ۶ ی نازاری ۱۹۷۵ دا ریکه و تننامه ی جهزائیر له شاری (الجزائیر) دا له نیوان

(۱) حزبی به عسی عه ره بی سو سیالست: راپوړتی ناوه ندی نۆیه م کونگره ی هه رمانه: حوزه ی رانی ۱۹۸۲، بغداد، ۱۹۸۳، ل ۷۷.

(۲) مؤسسة الدراسات والابحاث: الصراع العربي الفارسی: ۱۹۸۱، باریس، ص ۱۲۰؛ سعد البزازی: الاكرد في المسألة العراقية، عمان، ۱۹۹۶، ص ۴۳.

(صدام حسين) و (شای ئيران) دا مۆركرا. ^(۱) كه ئەوەش بوو بەهۆی تێكشكانی شۆپشی ئەیلول و رزگاربوونی رژیمی بەعس لە ئەناوچوون. راستە رێكەوتنی جەزائیر وەك هۆیەکی دەرەکی و فاكتەریکی بابەتی كارىگەر بوو. بەلام ئەگەر هۆیە ناوخۆییەكان و فاكتەرە خۆییەكە بۆبوخان و هەرس هیئەتی شۆپش لەبار نەبوانایە هەرگیز ئاشبەتال نەدەبوو.*

ئەو كاتەى بارزانی بیریاری ئاشبەتالی دا، هەندیک لەسەر كردهكان و پێشمەرگەكان دژی ناگربەست وەستان و رایانگەیاندا كه: "ئیمە سیانزە سالە بۆ بەدەست هیئەتی مافی رەوای خۆمان لەم شاخ و داخە خەریکی شەپو بەرپەرچدانەوهی هێرشى دوژمنین. ئیمە بى یارمەتی شای ئیران تا دوا هەناسەى ژيانمان درێژە بە شەپ دەدەین". ^(۲) لەوانە: (عەلى عەسكەرى) داوای دەكرد لەسەر بەرەنگاربوونەوه بەردەوام بێ و سوربوو لەسەر ئەوهی

(۱) عیسی پێژمان: نەینى بەستنى پەیمانى ۱۹۷۵ى ئەلجەزائیر لە ئەرشیفى تەواونەینى تەواونەینى ساواك، وەرگێران: ناسر ئیبراھیمی، سوئید، ۱۹۹۷، ل. ۹۰؛ منوچەر پارسادۆست: ناكۆكى ئیران-عێراق، وەرگێرانى محسن علی، ۱۹۹۵، سلیمانی، ل. ۵۲؛ جەمال نەبەز: ئیستەو پاشەپۆژى نەتەوهی كورد لەبەرگەرى ناگرى جەنگى عێراق وئێراندا، ستۆكھۆلم، ۱۹۸۹، ل. ۱۶.

* ئاشبەتال.. ئەو وشە دڵ سوتینەرەبوو كه جەماوەرى دڵ پەر لەژانى گەلى كوردستان هەست و هەلۆیستی خۆیان پێ دەرەبەرى بەرامبەر ئەنجامى نالەبارى ئەو بزوتنەهۆیەى كه هەرسى هیئا، و بەكارەساتىكى كەم وینە لەمێژووى كوردەوارى دادەنرێت. و بوو بەهۆی بەفەرمانى خەباتى چەكدارانە و سیاسییانەى دەیان سالى كوردایەتى.

(۲) عیسا پێژمان: نەینى پەیمانى بەستنى پەیمانى ۱۹۷۵ى ئەلجەزائیر-ل. ۹۲

چەك دانەنڧن.^(۱) ھەر ھەھا (ئەسەد خۆشەوې) كە فەرماندەيەكى لەشكرى پېئشەمرگەبوو وە لآمى بروسكەى بارزانى داىەو ە ئەگەر پېارى خۇراگرتن بدات ئەوان دەتوانن بۇ ماوھى دوو سال شەپكەن، چونكە تا دوو سال چەك و خواردنيان ھەيە. بەلام بارزانى بروسكەيەكى ترى بۇ ليدان كە لەگەل كەسو كاربان خۇيان بگەيەننە حاجى ئۆمەران.^(۲)

لەشەوې ۱۸-۱۹/۳/۱۹۷۵ فەرماندە سەربازيەكان لەگەل بارزانى كۆبوونەو ە داوايان لەبارزانى كردو ە كە بمينيئتەو ە شەرى پارتى زانى رازى نايئت و رەشيبىنى خۇى دەردەبېرى لەبارودۇخكەو دەلئى ھىچ رىگا چارەيەك نىە. جگە لەوھى ھەر كەسئك دەيەوئى بگەريئتەو ە عئراق بەخشين ھەيە. ئەو كەسەش كە ناگەريئتەو ە عئراق ئەوا بابئتە ئيران و داينيشئت.^(۳)

(سەيدا سائح يوسفى) ئەندامى مەكتەبى سىياسى بىروپراى بەرامبەر بەشۇپش بەم جۆرەبوو: "من رام وابوو كە شۇپش بەردەوام بى و پيمان دەكرى شەپكەين بۇ ئەوھى بتوانين لەنزىكترين دەرفەتدا، لەپىگەى

(۱) حسين محمد عەزىز: خولانەو ە لەبازنەى بۇشدا، دەقى چاپئكەوتن لەگەل جرجيس فتح الله، چاپى يەكەم، سويد، ۱۹۹۷، ل ۱۱۲؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، الحلقة الالى، جريدة الاتحاد، العدد (۳۷۳) ۶/۹/۲۰۰۰.

(۲) كريس كوچيرا: ميژووى كورد لەسەدى ۱۹ و ۲۰، ل ۵۰۶.

(۳) ھەمەى فەرەج ھەلەبجەيى: لەشەنرئوئە بۇستۆكھۆلم، چەند لاپەرەيەك لە بىرەو ەريەكانم لەشۇپشى ئەيلول و شۇپشى نوئى گەل كوردستاندا، سلیمانى، ۲۰۰۰، ل ۱۵۶-۱۵۵.

بههیزی یهوه وتو ویز له گه ل حکومه تدا بکهین. و خهباتی دبلوماسی زیاتر پهره پی بدهین له گه لیدا. به لام که سیکیان گوئیان له و بۆچوون و پینشنیارم نه گرت...^(۱) ههروهه له کۆبوونهوهی ۱۹۷۵/۳/۱۸ دا سهیدا صالح یوسفی روی کرده به شداربووان و وتی: "هه قالان. له کاتیکدا که پیویست نه بوو شه پیکهین شه پیمان کرد... ئیستاش که پیویسته له سه زمان شه پیکهین، پیمان ده ئین شه پوه به رهنگاری کردن له بهرزه وهندی ئیمه دانیه..."^(۲)

سه رکردایه تی (کۆمه لهی مارکسی لینینی کوردستان) یش (شیهابی شیخ نوری و فارام) پیوه ندیان به (ئیدریس بارزانی) یهوه کردبوو و پینان راگه یاندبوو که ریکخراویکی نه ئین و ئیمکانیاتی شارو شاخ نه وهی هه یانه ده یخنه ژێر ده سه لاتی سه رکردایه تی شوپش به مه به سستی بهرگری، به لام کهس گوئی ئی نه گرتن.^(۳)

^(۱) عبد السلام علي: صفحات من نضال الشهيد صالح اليوسفی، ص ۲۵؛ حسین عارف: بیره وهی سائیک له ته مه ن ۱۹۷۴/۳/۲۸ بۆ ۱۹۷۵/۳/۲۷ چ ۱، سلیمانی، ۱۹۹۹، ل ۲۱۴-۲۱۵؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، الحلقة الالی، جريدة الاتحاد، العدد (۳۷۳) ۶/۹/۲۰۰۰.

^(۲) محمد رهنجاو: شه هید سهیدا صالح یوسفی... رابه ریکی نوئی تیکۆشان: رۆژنامه ی کوردستانی نوئی، ژماره (۴۲۱) ۶/۲۵/۱۹۹۳.

^(۳) نهرسه لان بايز: راگه یاندنی شوپش و بزوتنه وهی شیعی کوردی (۱۹۷۵-۱۹۹۱)، ل ۴۵؛ نهرسه لان بايز: رۆژانی سهخت، رۆژنامه ی کوردستانی نوئی، ژ (۱۸۵۶) ۱۰/۵/۱۹۹۹؛ چاوپیکه وتن له گه ل سالار عه زیز له ۱۳/۱۰/۲۰۰۱ له سلیمانی؛ عومری

ههروههها سهبارت بهدریژه پیدانی شوپش ئیبراهیم ئەحمەد دەلی:
 "که بیستم شوپش خەریکه هه‌ره‌س دینی، گه‌رامه‌وه، چومه‌لای بارزانی،
 پیم وت با لیژنه‌یه‌ک دروست بکه‌ین، ئیمه‌ خویمان هیچ ناکه‌ین، با
 کومه‌لیکی تازه نه‌و کاره‌ له‌هسته‌وی خویمان بگرن. ئەوانه‌ی ده‌یان‌ه‌وی
 خه‌بات بکه‌ن چه‌که‌کانیان ده‌دینن. باخه‌باتی خویمان بکه‌ن "مه‌لا مسته‌فا
 پیشانی دا، که ناتوانین شه‌ربکه‌ین و هیچمان پی ناکرئ. وه‌پیی وتم،
 نه‌گه‌ر شه‌ربکه‌ین، تو ده‌توانی له‌م شه‌ره‌دا چی بکه‌ی؟ وتم نازانم ته‌قه‌مش
 بکه‌م، به‌لام له‌لای تو داد‌ه‌نیشم و مه‌خه‌زنت بو‌پر ده‌که‌مه‌وه. پیم
 وت:.. دوژمن وازو ناگاته‌ لای تو، مه‌گه‌ر به‌سه‌ر لاشه‌ی ده‌ه‌زار
 پیشمه‌رگه‌دا هه‌نگاو هه‌لیئین. وتی برابم تازه له‌ده‌ستچوو، که‌سمان له‌گه‌ل
 نه‌و هیچ ئومیدم نه‌ماوه.."^(۱)

جگه‌ له‌مانه‌ هاو‌پ‌ئیانی قیاده‌ی مه‌رکه‌زی (حزبی شیوعی
 عیراق)^{*} یش پییان وابوو به‌رگری بکرئ، داوای یارمه‌تی چه‌ک و
 پیداو‌یستی تریان له‌بارزانی کرد. نه‌گه‌رچی بارزانی سه‌ره‌تا به‌لیئنی دا‌بین

سه‌ید عه‌لی: هه‌ندی لایه‌ن و ره‌وتی میژوویی و سه‌ره‌تایی دامه‌زاندنی ی.ن.ک،
 گوژاری ریبازی نوئ، ژماره‌(۱۹)، ل ۴۴

^(۱) حسین محمه‌د عه‌زیز: پینج کاترئمیر له‌گه‌ل ئیبراهیم ئەحمەددا، چاپی یه‌که‌م،
 چاپخانه‌ی باران، ستۆکه‌ۆلم، ۱۹۹۵، ل ۷۵-۷۶.

^{*} قیاده‌ی مه‌رکه‌زی حزبی شیوعی عیراق، نه‌وباله‌بوو که‌ له‌ (حشع) جیا بو‌بووه‌وه
 له‌ به‌ره‌ی شوپش دابوو له‌ پال(پ. د. ک) دا دژی رژیمی به‌عس، نه‌م باله‌ (ابراهیم
 علاوی) سکرتی‌ر یان بوو.

کردنی پیدایستیەکانی پی دان. بەلام دواپی هیچی بو نەکردن و پشتگوپی خستن. ^(۱)

هەرەها هەردوو ریکخراوی (یەکیستی قوتایانی کوردستان) و (یەکیستی لاوانی کوردستان) که ژمارەیهکی یەكجار زۆریان له لاوانی کورد به دەورەوہبوو. بەگیانیکی پر لەحەماسەتەوہ دژ بە بریاری ئاشبەتال وەستانەوہو داوای بەردەوامبوون لەسەر بەرگری و درێژەپیدانی شوپشیان دەکرد. (عادل موراوی سەرۆکی (ی.ق.ک) بریاری ئەوہی دابوو که چەندین مەفرەزە ی چەکداری جەنگاوەر لەقوتایانیش دروست بکەن و شان بەشانی پینشمەرگە بەشداری شەر بکەن. ^(۲)

(سەرپەست بامەرنی) لەیەکیستی لاوانەوہ دەلی: "رۆژی ۱۹/۳/۱۹۷۵) وەفدیەمان نارەوہ بو لای (مەکتەبی سیاسی) پارتی و پینان راگەیاندن که ئەو بریارە ی داویانە تاوانیکی زۆر گەورەیه دەرەق بەکوردو شوپشەکە ی. و ئەوانیش داوای بەرگری و درێژەپیدانی شوپشیان کردوہ. ^(۳)

بەلام ئەم هەولانەو دەیان هەولنی تری لەم بابەتە لەدواتر دا، هیچ شتیکی لەشوین نەرواوکەس گوینی پی نەدا چونکە بارزانی سەرکردە ی شوپش بریاری کوتایی پینانانی دابوو. مام جەلال لەم بارەیهوہ دەلیت: "بەر لەهەرەس لەبەبیروت (بریماکوف) م بیننی، زۆر هەولنی دا من هەول بەدەم لەگەل بارزانی که

^(۱) حسین عارف: بیرموری سائیک لەتەمەن، ل ۲۱۶-۲۱۷، ۲۲۳

^(۲) هەمان سەرچاوە، ل ۲۰۲

^(۳) هەمان سەرچاوە، ل ۲۱۲

وازنههینیت و شوپشهکه بلاوه پی نهکات. تهنانهت بهلینی پیداین وتی
 نهگه ئیوه درێژهدهن بهخبات ئیمه‌ی سوڤیهت وهکو جاری جاران، وهکو
 شهستهکان یارمه‌تیتان ددهین و وتی ئهوه تازه بو‌تان دهرکهوت نه‌مریکا
 خیانته‌ی لی‌کردن و ئیران خیانته‌ی لی‌کردن، وتی فه‌رموو سه‌رکردایه‌تی
 کورد ئه‌وه‌نده هاوکاری ئیرانیان کرد، ئه‌وه‌نده هاوکاری نه‌مریکای کرد،
 ئه‌وه‌نده هاوکاری ده‌وله‌تی تری کرد، فه‌رموو ئه‌وه‌تا پشتیان لی‌کردن و
 ئیوه‌یان فروشت و واخه‌ریکه دهری‌ده‌ربین. بۆیه ئیوه درێژه
 به‌خباته‌که‌تان بدن و ئیمه‌ش پشتیوانیتان لی‌ده‌که‌ین. گو‌تیا‌ن له‌دوو لاوه
 پشتیوانیتان لی‌ده‌که‌ین. یه‌ک: وه‌ک جاری جاران یارمه‌تیتان دده‌ین و
 دووه‌میان: فشار ده‌خه‌ینه سه‌ر عیراق. "مام جه‌لال ده‌لی: ئه‌و هه‌والانه‌م
 نارد بو سه‌رکردایه‌تی شوپش به‌داخه‌وه به‌جیدی وهرنه‌گیرا."⁽¹⁾

بارزانی رۆلی یه‌که‌م و سه‌ره‌کی له‌شوپش و بریاری واژه‌ینانی
 له‌شوپشدا هه‌بوو. هه‌روه‌ک هه‌ره‌س سه‌له‌ماندی که‌سه‌رجه‌م گه‌لی کورد
 چاوهروانی بریاری نه‌بوو. به‌لام به‌ته‌نه‌هاش تاوانی ئه‌وه‌له‌انه‌ خسته‌نه
 ئه‌ستۆی بارزانی کاری نابه‌جی یه. چونکه‌ گشت ده‌سته‌ی سه‌رکردایه‌تی
 له‌وه‌دا به‌شدارن. بی‌گومان بارزانی و کوپه‌کانی له‌سه‌رووی هه‌مووانه‌وه‌ن،
 ئنجا مه‌کته‌بی سیاسی و ده‌زگه‌ی(پاراستن).

له‌م باره‌یه‌وه‌ مه‌سه‌وع بارزانی پێی وایه "بارزانی پاش سالی ۱۹۷۰
 مه‌سه‌ئول نه‌بووه له‌زۆر هه‌له‌ی که‌ کراو زۆر شتیش ئیمه‌و مانان که‌ له‌

⁽¹⁾ چاوپێکه‌وتن له‌گه‌ل مام جه‌لال، کوردستانی نوێ، ژماره‌(۱۲۹۸)، ۱۹۹۶/۶/۲

دهوری ئەو بووین لێی مەسئولین... و هەموو قیادە مەسئول بوو^(١) بەلام مستەفا بارزانی خوێ دەلیت: "ئەوی بەسەرمان هات هەمووی ئیهمالی و زولمی ئیتمە بوو و زیاترین کەس من تەحەمولی مەسئولیت دەکەم"^(٢) کە ئەگەر ئەم وتەیه شیبکەینەو دەتوانین بە یەکی له وتە جوان و پڕ مەسئولیتەکانی بارزانی دابنێن کە له بەرامبەر میژوودا دانی پێداوەنیت و له مەسئولیتەکە ی راناکات.

بەلام له گەڵ ئەوانەشدا نابێ گەورەیی کارەسات و قەبەیی هەلەو زۆری زیانەکان راستیمان ئی بشارنەو. بۆچونی زانستیانه مان ئی تیک بدەن و کۆی ئەو هۆیانهی کە هەن لیمان ون کەن. پێویستە لیپرسراویتی دەیان سەرکردەو سەدان کادری سەربازی و سیاسی و هەزاران رۆشنیریو تیکۆشەر نەخریتە لاو... سەرکردایەتی پارتی و دەنگاکانی سەرجهم بەرپرسیارن، هەریه کەو بەپێی جیگەو لیپرسراویتی و تواناو رۆل و وازی کردنی ئۆبالی هەرەسه کە، سەرجهم تیکۆشەرانی ناو جولانەو هە نیشتمانی، پڕیشکی بەر پرسیاری دەیانگرتەو، چونکە راستە کە بارزانی دانیشت و سەرکردایەتی پارتی کۆلیداو بووبە ژیر هەرەسه و. بەلام زەمینە ی بەر دەوامی خەبات و بەهەزاران پێشمەرگەو پالپشتی

(١) مسعود بارزانی: التقرير السياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر التاسع للحزب الديمقراطي الكردستاني-العراق، المنعقد في تشرين الثاني عام ١٩٧٩، ص ٣-٤؛ حبيب محمد كريم: تاريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني-العراق، ص ٣٧٤.

(٢) مومتاز حیدری و ئەژاد عزیز سورمی: کۆنگرە ی ٩٠ ساڵە ی لەدایک بوونی بارزانی نەمر، سەلاحە ددین ١٤١٧/٩/١٩٩٣، چاپی یه کەم، کوردستان، ١٩٩٧، ل ٢٨٦.

جەماوەرو چەك و تفاقى شوپرشە كە لەئارادابوون. ھەر چەند تىكۆشەرى
بجولانايە كارەساتەكە روى نەئەدا، يا بەو قەبەبى يە نەدەبوو، يان ئەو
ھەموو زيان و شوینەوارو سەرەنجامە خراپانەى ئى نەدەكەوتەو و خەباتى
دوا سەردەمەكەيشى وا پىر ئەرك و كوێرەوهرى نەدەكرد.

لە ئىوارەى ۱۹/۱۸-۳-۱۹۷۵ كە بارزانى كۆيونەوہیەكى فراوانى بە
مەكتەبى سياسى و سەرکردايەتى و بەشىكى زۆر لەفەرماندەكان كردو
برىارى راگرتنى شەپرو كشانەوہ ناو ئىرانى پى راگەياندن. بىرارهكەى
بارزانىان پەسەند كردو سەرانى پارتى و لىپرسراوانى لەشكر، تەنانەت
ئەوانەيش كە سووريوون لەسەر درىژە پىدانى شەر بەگشتى دواى
كەوتن.^(۱)

گە ئى فاكتەر و ھۆكارى ناوخۆو دەرەكى بوونە مايەى ھەرەسەينانى
شوپرشى ئەيلول. دەكرى لىكۆلینەوہى وردو زانستيانەيان بۆ بكرىت، دور
لە لەبەر چاو گرتنى لايەنى ھەست و سوژدارى.
سەبارەت بەمە مەسعود بارزانى دەلييت: "دەبى دان بەوہدابىرئىت كە
رىككەوتنامەى جەزائىر تاكە ھۆ نەبوو بۆ ھەرەسى ۱۹۷۵، بەلكو ھۆكارى
ناوخۆبى گىنگ ھەبوون، وەك بەرەللاى و ئازاۋە لەناو ريزەكانماندا."^(۲)

(۱) مسعود بارزاني: التقرير السياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر
التاسع، ص: ۳؛ ژىرار چالپاند: گەلىكى پەژمورده... ل ۳۱۷.

(۲) مسعود بارزاني: التقرير السياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر
التاسع، ص: ۴؛ حبيب محمد كريم: تاريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني-العراق،
ص: ۳۷۵.

ئەمە راستىيەكى حاشا ھەلنەگرە كە ھۆى بنچىنەيى و گرنىگ پىش ئەو رىككەوتنە لەسەر يەك كە ئەكە بوو بوون، تا دەھات زياتر ناوجەرگى بزوتنەو كەيان دەخواردەو و پوچيان دەكردەو. رىكەوتنەكەى ئىران و عىراق تەنھا ئەو كاتە توانى رۆلى كارىگەر بىينى كە ئەو ھۆ بنچىنەيى و گرنىگ و كارىگەرەنە رۆلى تەواوى خۆيان بىينى بوو، و وايان لەبزوتنەو كە كەردبوو كە تەنيا قاوغىكى بەتالى ئى ما بوو ھو بۆيە ئەوموئامەرە دەولىيەى لەكورد كرا وا بە ئاسانى توانى مەبەستەكەى خۆى پىكى و كۆتايى بە شۆرشى ئەيلول بىينى.

۱- ھۆکارە ناوھۆیھەکان

۱- ھۆکارە ھزبھەکان:

سەرکردایەتی بزوتنەوہەکە لەگەڵ ئەوھشدا کە جەماوەریکی فراوانی ھەبوو، بەلام ھەرۆک بزوتنەوہ کوردیە چەکدارەکانی پێش خۆی پینگەھەکی چینیایەتی خێلەکی پێوہ دیاربوو.

بەدریژایی تەمەنی چواردەسائەھی شوپش، پارتی لەبوارێ ریڤخستن و کادر پەرۆردە کردندا سەرکەوتوو نە بوو. کەم و کۆپی رۆشنگیری و تیگەیشتن لەسیاسەت لای زۆرہی کادرەکان دیاردەھەکی شاراوہ نەبوو.^(۱) تەنانەت نزمی ئاستی رۆشنگیری لەنیو ریزەکانی پارتیدا بەپراوەھیک بوو کە مەکتەبی سیاسی باش ھەستی پێ کردبوو، ھیچ جۆرە خۆراکیکی روناکییری لەنیو دانەمابوو، پارتی لەبوارێ ریڤخستن و کلتوریدا ھەلۆھشابووہ... خوشیان دەرکیان بەم راستیە کردبوو،^(۲) پارتی خۆی بەھیچ تیۆریکی کۆمەلایەتیەوہ نەبەستبوو، تارادەھەکی زۆر پراگماتی بوو.^(۳) لەپەڕی سیاسیشوہ گەلی پائی جیاواز ھەبوون، کە ھەریەکەیان بیرو رایەکی جیاوازی ھەبوو.

بارزانی سەرۆکی پارتی بوو ھەر لەدامەزراندنیەوہ. بەلام باوہپی بەکاری ھزبئ نەبوو... ھەولێ دەدا کە بەتەنھا خۆی کۆتۆرۆلی تەواوی

(۱) ئۆرخانی غالب: شوپش ئەیلول و رۆژگاری دواي ھەرەس، چاپی یەکەم، لندن، ۱۹۹۰، ل. ۲۱.

(۲) حسین محمد عزیز: خولانەوہ لەبازنەھی بۆشدا، ل. ۱۱۱.

(۳) پارتی دیموکراتی کوردستان (سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوہی رزگاربخوازی کورد، ل. ۲۱.

حزبه که بکات به لام پاش به یانی نازاری ۱۹۷۰ که ئیدی حزب رۆلی بهرچاوی بینی و جلهوی کارهکانی گرتهدست. ئیدریس و مسعود چونه نیو حزب و کرانه ئەندامی مهکتبهی سیاسی.^(۱) لهم بارهیهوه مسعود بارزانی راستیی پیکاهه که ده لیت: "نابی گلەیی له پرۆگرام و پهیرهوی ناوخۆی پارتی بکهین، به لکو ده بی گلەیی له خۆمان بکهین چونکه نهو پرۆگرام و پهیرهوه جیبه جی نه ئەکرا."^(۲)

بیرو باوهری ئەندامانی سه رکردایه تیش رۆژ به رۆژ کزتر ده بوو و پیوهندیان له گه ل بارزانی دا زیاتر مۆرکی شوین کهوته یی وهرده گرت.^(۳) پارتی له یه ک ترازابوو، ههست به لپیرسراویه تی نه ما بوو. چه ند شوینکی خاوه ن ده سه لات په یدابوو بوون و گیانی فه رامۆشی و هه لپه رستی و ره چا و کردنی به رژه وه ندی تایه تی ته سک له هه موو پله و پایه جیا جیاکانی سه ری هه لدا بوو.^(۴) جگه له مه ئەندامانی مهکتبهی سیاسی پارتی له نیو خۆیاندا پیوه ندیکی باشیان نه بوو، هه ر یه که یان دژی نه وی دیکه یان

(۱) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتە ی ئاماده کردن): هه لسه نگانندی ره وش و... ۱۱ ل.

(۲) حبیب محمد کریم: تاریخ الحزب الديمقراطي الكردستاني-العراق، ص ۳۷۵.

(۳) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتە ی ئاماده کردن): هه لسه نگانندی ره وش و... ۱۲ ل.

(۴) جهلال ده باغ: هۆیهکانی دارمان و په ند و تا قی کردنه وهکانی شو رشی نه یلول، گو قاری هه لئو ئیست، ژماره (۲)، سالی ۱۹۸۷، له نده ن، ل ۴۸؛ پارتی دیموکراتی کوردستان (سه رکردایه تی کاتی): ریبازی بزوتنه وه ی رزگار یخوازی کورد، ل ۲۵.

بوو، تەنەيان بۇ يەكتىرى دادەنا، دژى يەكتىرى پىلانىيان دەگىرا. ^(۱) لەبەر
 ئەوھۆيانە ھەمووى، پارتى سەرکردەى راستەقىنەى شۆپش نەبوو، بەلكو
 يارىدەدەرى دەزگەى بارزانى بوو، و زۆرجارىش يارىدەدەرىكى بى كەك
 بوو، ئەمە يەك لەو ھۆكارە سەرەكىانەى نەمانى شۆپش و ھاتنە پىنشەوہى
 ھەرەس بوو. ^(۲) خۆ پەرورەدەى شۆپشگىرەنە كە لەبزوتنەوہ كەدا پىنشیل
 كرابوو ئەگەر پەپرەو بكارىيە لەزۆر روہوہ رىنگاى لەوہ دەگرت كە
 بزوتنەوہكە وا بەجارىك بگەوئتە باوہشى دوژمنەوہ- ئىران و ئەمەرىكاو
 ھاوپەيمانەكانى - ئەمەش مەسەلەى ھەرەس ھىنانى شۆپشى بەجۆرىكى
 تر ئەگۆپى، راستە شۆپش توانى جەماوہر بەلای خۆيدا راكىشى و
 ھەزاران رۆشنىر كىش بكاتە نىو رىزەكانى پارتى و دەزگاكانى
 شۆپشەوہ. بەلام ئەم ھاتنەناوہ تەنھا چەندايەتەكەى رەچاوەكرا نەوہك
 چۆنایەتەكەى و ھىچ پلاننىك دانەنەنرا بۇ نوئىكردنەوہى دەزگاكانى
 پارتى و شۆپش و چەسپاندى ئەندامانى رۆشنىر و خاوەن توانا
 لەجىگەى ئەندامە ھەلپەرسەت و دواكەوتوہگان. بەلكو ئەو جۆرە كەسانە
 ھەر لەشوىنى خۆيان مانەوہو ھەوليان ئەدا كە رىنگە لەپىشكەوتن و بەرەو
 پىنشەوہچوون بگرن. بۆيە پارتى ھەر بەو شىوہىيە ماىەوہ وەبەھىچ جۆرىك
 بەكردەوہ سەرکردايەتى شۆپشى نەكرد. ^(۳) بۇ نمونە: ئەگەر پلان ھەبووايە
 چوونە دەرەوہ وا بەلپىشاو و بە بەرەللایى نەئەبوو، ئەوہندە كەس ئەچوونە

^(۱) حسين محمد عزيز: خولانەوہ لەناو بازنەى بۆشدا، ل ۷۱.

^(۲) پارتى ديموكراتى كوردستان (سەرکردايەتى كاتى): رىبازى بزوتنەوہى

رزگارىخوازى كورد، ل ۲۵.

^(۳) ھەمان سەرچاوە، ل ۶۴.

دەرەوہ کہ بزوتنہوہ کہ پنیوستی پی بواہ^(۱). ئەوہتا مەسعود بارزانی دەلیت: "ہموومان تووشی لەخۆبایی بوون بوو بوین، رۆژ لەدوای رۆژ گیانی شوپرشگیپریمان لە دەست دەدا. لەجیاتى ئەوہی سود لەوسەرکەوتنە وەرگرین و ریکخستنی پارتنی بچەسپینن لە ناو جەماوەر، دەرگای بەرەللایی و فەوزا کرایەوہ و شتی ئەساسی کەبۆ ھەر شوپرشیک پنیوستە لەبیر چوو"^(۲).

لە ئازاری ۱۹۷۴ دادەیان ھەزار کەس چوونە ریزی شوپرشەکەوہ. دەرگای پاراستن ھانی خەلکیان ئەدا شارەکان بەجێ بەھێن. بەعس ریکای ئی ئەئەگرتن. لای وابوو لیشاوی خەلک ئەبێ بەباریکى قورس بەسەر بزوتنەوہکەوہ و ئەویش ھەندیکی دەرکرد.^(۳) ھەرخۆیان لەسەرھتای شەرەکەوہ گشت کادرنی ھەریم و ناوچە و ریکخراوەکانی (لاوان، قوتابیان، ژنان) یان کیشایە دەرەوہ بۆ ناوچەکانی سنوری دەسەلاتیان و کاریکی ئەوتویان رەخساند گشت پیسپۆرنی زانیاری و تەکنەلۆجی و خویندکاران دواى ئەوان بکەون. گشت ئەوانەیان لە بەلک (دۆلی چۆمان) کۆکردەوہ و زۆربەى زۆری ئەو کادیرانە بێ کاریبون و لەتوانادا نەبوو بەر پرسیاری گونجاو لەگەڵ توانایاندا بەوانە بسپیرن. زۆری تریشیان بەسەر دەرگاگاندا سەپاند. بەو جۆرە توانای کاری شوپرشگیپرانەو نھینی یان

^(۱) ھەلبژاردەیک لەنوسینەکانی شەھید ئارام، بەشی یەکەم، لەبلاوکراوەکانی کۆمەلەى رەنجدەرنی کوردستان، چاپخانەى شەھیدئبراھیم عەزى، ۱۹۸۰، ل ۱۹.

^(۲) مەسعود بارزانی: التقرير السياسى والقرارات السياسية والبلاغ الختامى للمؤتمر التاسع، ص ۲؛ حبيب محمد كريم: تاريخ الحزب الديمقراطي-العراق، ص ۲۷۴.

^(۳) ئەوشیروان مستەفا ئەمین: پەنجەکان یەکتەرى ئەشکینن، ۱۹۹۸، ل ۱۱۲.

لەشاره‌كاندا كەم كرده‌وه،^(١) بردنەوه دەرەوه‌ی دەیان هەزار كوردی هەموو توێژێکی گەل لەشاره‌كان و چونیان بۆ نیو شۆپش بە جۆرەها رینگا مسۆگەر كرد. بەبێ ئەوه‌ی شۆپش جێی ئەوانە‌ی تێدا بێتەوه‌و بتوانێ وەكو پێویست گوزەرانیان دابین بكات. لەم بارە‌یه‌وه (سامی عەبدولرحمان) دە‌ئیت: "دەزگاکانمان توانای بە‌رپۆه‌بردن و سازدانی ئەو بەهره‌ تازانە‌ی بەشی زۆری ئەوخە‌ئکە‌ی نەبوو كە تازە هاتبونە نیو شۆپشە‌وه".^(٢) هەر‌وه‌ها دەزگای پاراستن هانی ئەوانە‌ی دا بچنە ئێران و پەنا بەر ئەم ولاته‌ ببەن. بەبێ ئەوه‌ی زۆرە‌ی كات پێویست بكات.^(٣) ئەمە نەك هەر هە‌له‌یه‌ك بوو، بە‌لكو گونا‌هێك بوو دەرەه‌ق بەم گە‌له‌كراو هۆكاریکی سەرگەردانی بوو. ئەو هە‌ئنا‌وسانه‌ گەر‌وه‌و خیرایە‌ی شۆپش بووه‌ مایه‌ی بێ هێزبوونی و باریکی قورس له‌ وزه‌ی شۆپش بە‌دەر‌بوو. بێگومان ئەوه‌ یه‌كێك بوو له‌هۆكاره‌ سەر‌ه‌كه‌كانی هەر‌ه‌سی شۆپشی ئەیلول.

فەسادی مالی و ئیداری لە‌ناو دەزگاکانی حزب و پێشمەرگه‌دا پەرە‌ی سە‌ندبوو، واسیتە‌و خزمایه‌تی نەك تواناو ئی‌وه‌شاوه‌یی، گ‌رنگ‌ترین

(١) ژێدار چالیاند: گە‌لیکی پە‌ژمورده‌...، ل ٢٢٢؛ نۆرخانی غالب: هەر‌ه‌سی شۆپشی ئەیلول... ل ٢١.

(٢) پارتی دیموکراتی کوردستان (سەر‌گرده‌یه‌تی کاتی): رێبازی بزوتنه‌وه‌ی رزگاربخوازی کورد، ل ٦٥.

(٣) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتە‌ی ئاماده‌کردن): هە‌ئسه‌نگاندنی ره‌وش و... ل ١٢؛ جەلال دە‌باغ: هۆیه‌کانی دارمان و پە‌ند و تاقی‌کردنه‌وه‌کانی شۆپشی ئەیلول، گۆڤاری هە‌لۆیست، لە‌ندن، ژماره‌ (٢)، سالی ١٩٨٧، ل ٤٨.

پێوانەی دامه‌زاندن بوون له‌دائیره‌کاندا. بازرگانی قاچاخ له‌گه‌ڵ ئێران بوو به‌ سه‌رچاوه‌یه‌کی گرنگی ده‌وله‌مه‌ندبوونی کاربه‌ده‌سته‌کانی پێشمه‌رگه.^(١) ئه‌وه‌که‌سه‌انه‌ی که‌ده‌ست پاک نه‌بوون هیچ لێیان نه‌ده‌پرسرایه‌وه و له‌دام و ده‌زگای بازرانیش نه‌بوایه له‌که‌سی تر نه‌ده‌ترسان. ئه‌نجام ئه‌وه‌بوو شوپرش له‌و ده‌سته‌که‌وه‌ته گرنگانه‌ بی‌ به‌ش بوو، وه‌به‌ره‌للای و دزی و خراپه‌کاری زۆر په‌ره‌ی سه‌ندبوو، که‌ئه‌مه‌ش کاریکی زۆرخراپی کردبووه سه‌ر ناوبانگی شوپرش. هه‌تا گیانی خۆبه‌خت کردنیش له‌ناو پێشمه‌رگه‌دا بیهێز ببوو. ته‌نانه‌ت ئه‌مانه‌ پالی نابه سه‌رکردایه‌تی‌هه‌ که‌رووبکاته یارمه‌تی ده‌ره‌وه‌و له‌دوا‌ییشدا به‌ئێجگاری پشتی به‌شای ئێران به‌ست له‌باره‌ی به‌خێوکردنی ئه‌ندامانی ناو ریزی شوپرش.^(٢) کێشانه‌و ته‌رازوی هه‌له‌سه‌نگاندنی پیاوی شوپرشگێرو ناشورشگێر هاتبوه سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ کێ شه‌ر که‌ره؟ کێ مل که‌چی فه‌رمانی بازرانی یه؟ کێ بۆله‌و خوته‌ی نییه؟ کارگه‌یشتبوه ئه‌و راده‌یه‌ی که‌ بۆچوون و بیروپای زۆربه‌ی ئه‌ندامانی سه‌رکردایه‌تیش بری نه‌ده‌کردو که‌س گوئی ئی نه‌ده‌گرتن.^(٣) سیاسه‌تی رازی کردن و به‌ره‌للای و سه‌زانه‌دان و نه‌بوونی سه‌رکردایه‌تییه‌کی به‌کۆمه‌ل و داکه‌وتنی چه‌ند مه‌رکه‌زنکی به‌هیزو توانا له‌جینگه‌ی ئه‌وان،

(١) ا. کاوه: قضیه کردستان الجنوبية والافاق المستقبل، ص ٨٢؛ نه‌وشیروان مسته‌فا ئه‌مین: په‌نجه‌کان یه‌کتی ئه‌شکینن، ل ١١١.

(٢) پارتی دیموکراتی کوردستان (سه‌رکردایه‌تی کاتی): رێبازی بزوتنه‌وه‌ی رزگاربخوازی کورد، ل ٢٩.

(٣) ئیبراهیم جه‌لال: خواروی کوردستان و شوپرش ئه‌یلول، چاپی سێیه‌م، سلێمانی، ١٩٩٩-٣٨٨-٣٨٧ ل.

بلاو بوونهوهی بیروکراتیهت و زۆربوونی ناوچهی دهسهلات ببو بهشتیکی باو.^(۱) ئەوەتا "جرجیس فتح الله" سهبارت به لیپرسراوانی ئەو رۆژگارە دەلیت: "چ گالته بازارێ بوو، هه مووی هه رگه مه کردن بوو، شتی نه بوو ناوی مافی گهلو پارتی بووبی. هه رگیز شتی وانه بوو. نه دهنگی هه بوو نه پرهنگی هه بوو...."^(۲)

له گه ل ئەمانه شدا، به شتی پاراستن بوو بوو به شیریپه نجهی ناو شوپرش و په نجهی ژه هراوی بۆ ناو هه موو دهزگا و باره گاو ریکخراوه کان و هیزه کانی پێشمه رگه و ته نانه ت بۆ زۆربهی ناو ماله کانییش درێژ کردبوو. بوو بووه به مۆته کهی سه ر سنگی هه موو کهس. کهس نه یده توانی هه ناسه یه که به ئاشکرا هه لکیشتی و له گه لیا دوو بیرو بۆچونی داسۆزانه و شوپرشگێرانه و سیاسیه ده ر بپریت. هه ر که سیکیش به خۆیدا راپه رموایه ره خنه یه که یا بۆچونیکی خۆی ده ر بپریایه، له کورترین ماوه دا به راپۆرتی پاراستن له به ندیخانه کانی شوپرش توند ده کرا، یان دوور ده خرایه وه بۆ ئێران. یا له باره گاکاندا ده ست به سه ر ده کرا. ئەو ره فتارو کرده وه ناشوڕگێرانهی پاراستن ده رگای له سه ر هه موو بیرو بۆچونیکی به سود بۆ شوپرش و کورد داخستبوو.^(۳) پاراستن ببوو به پارته یه که له ناو پارتهی دا و ناکوکی و به یه که داچوون ده ستی پیکردبوو له نیوان ئەم دام و ده زگایه و هه موو ریکخراوه کانی پارتهی به یی پسانه وه. ییگومان کاریکی ناشه رعی

(۱) پارتهی دیموکراتی کوردستان (سه رکرده یه تی کاتی): رێبازی بزوتنه وهی رزگاریخواری کورد، ل ۶۵.

(۲) حسین محمد عزیز: خو لانه وه له ناو بازنه ی بۆشدا، ل ۵۳.

(۳) ابراهیم جلال: خواری کوردستان و شوپرشه ئه یلول، ل ۲۸۷.

وهها هه ره ئه بی ئه وه ئه نجامه که ی بیته. به تاییه تی که نه دامانی پاراستن
هه موو ده سه لاتیکی خویان به شیوه یه کی راسته و خوله دام و ده زگا که
وه ره گرت.^(۱)

^(۱) پارتی دیموکراتی کوردستان (سه کردایه تی کاتی): ریبازی بزوتنه وه ی
رزگار یخوازی کورد، ل ۲۵.

ب-ھۆکارە كۆمەلایەتیه كان

پییوست بوو شوپرشى ئەیلول، وەك شوپرشى گەلیكى ژێردەستە كراو لەھەموو ھەلو مەرجیكدا بەپێى توانا بۆ بەدیھێنانى قوتلرین ئالوگۆرى كۆمەلایەتى و دااینکردنى ماف و بەرژوئەندە رەواكانى چینه زەحمەتكێشەكان و دانانى ئاواتەكانى ئەم جەماوەرە رەنجەدرە تییکۆشایا. گرنكى دان بەم لایەنە كۆمەلایەتیه پییوست و ناچارى بوو بۆ شوپرش چونكە جەماوەرى زەحمەتكێش بەشى ھەرە زۆرى پیشمەرگە و دواتریش بربەرەى پشتى شوپرشى پیکھینا، بەلام سەرکردایەتى تا رادەیهكى زۆر ئەم لایەنە كۆمەلایەتیهى فەرامۆش كرد. بەجۆرى وای لێھات شوپرشیش پێ بەپێ و وردە وردە ناوەرۆكە كۆمەلایەتیهكەى خۆى و پالپشتى پییوستى چینه چەوساوەكانى كۆمەلى لەدەست دەدا.

سەرکردایەتى شوپرش لەبەر پشنگوئى خستنى ئەم مەسەلەیه بوارى نەدا ریفۆرمى كۆمەلایەتى قول لە كوردستاندا بكرئ. ھەنگاو نانى لێراوانەو بنەرەتیانە لە لادیکانى كوردستاندا زۆر پییوست بوو. جئ بەجئ كردنى یاسای چارەسەرکردنى كشتوكال و كێشەى زەوى و زار دەبوايه یەكێك لەكارە گرنگەكانى شوپرش بوايه. بەلام سەرکردایەتى بايەخى بە جئ بەجئ كردنى تەواوەتى و راستەقینەى ئەم یاسایە نەدەدا كە ھەنگاویكى گرنگ بوو بۆ كۆمەلى كوردەوارى.^(۱) وھمیچ ھەلبێژاردنیكى بۆ ئەنجومەنى دێھاتەكان نەكرد، بەلكو كوێخا و پیاوھەكۆنەكان ھەرۆكەو جارێ دەسەلاتى خویان مابووھوھ. لەكاتیكدا ئەگەرھەلبێژاردن لەریگای

(۱) ا. كاوة: قضية كردستان الجنوبية والافاق المستقبلية، ص ۸۲.

پشت بەستن بەچینه رهنجدەرەکانەو بەکرایە، ئەو بەشتەین نمونەى دیموکراتیەتى نیشان ئەدا، ھەر وھا دەسەلاتى ئەو چینه چەوسینراوانەش کەبارگرانى شوپرشیان لەسەر شان بوو بەھیزتر و فراوانتر دەبوون.^(۱)

ھەلۆیستی سەرکردایەتى پارتى بەم شیۆھیە بوو، ئەویش بو رازیکردنى ھەندى مۆکدارو ئەو لىپرسراوہ سەربازیانەى کە شوینى دەکەوتن و زەوى و زارى فراوانیان ھەبوو. ئەو گوندانەى کە خاومنەکانیان بەشداری شوپرشیان کردبوو دەستیان لى نەدرا. ئەگەر کادەرەکانى پارتیش ویستبايان بو جى بەجى کردنى چارەسەرى زەوى ھەنگاویک بنین، دەرەبەگەکانى نیو شوپرش ئەیان دەھینشت. ئەمەش بو ھوى ئەوہى چینی جوتیار، کە جەماوہرى بنچینەى شوپرشى پیک دەھینا، رۆژ لەدواى رۆژ بپراى بەشوپرش نەمىنى و نامادە نەبى لەپیناویدا قوربانى بدات.^(۲) ھەر وھا نەتوانرا ئەم جەماوہرە بەرینە بەقازانجى شوپرش سازو تەیار بکرى و جۆش بدرى. ئەم دیاردەىە زىمانى لەشوپرشداو مۆرکە رزگار یخووانەکەیشى کال کردەوہو بوو بەخالى لاوازبوونى.^(۳)

^(۱) پارتى دیموکراتى کوردستان (سەرکردایەتى کاتى): رىبازى بزوتنەوہى رزگار یخووانى کورد، ل ۲۹.

^(۲) عزیز محمد: تقریر ل م للحزب الشیوعى العراقى فى المؤتمر الثالث للحزب، طریق الشعب، ۱۹۷۶/۴/۹: جەلال دەباغ: ھۆیەکانى دارمان و پەند و تاکیکردنەوہەکانى شوپرشى ئەیلول، ل ۴۸.

^(۳) پارتى دیموکراتى کوردستان (کۆمیتەى نامادەکردن): ھەلسەنگاندنى رەوشو... ل ۱۸.

سەبارەت بە بەرنامەى پەرۆردەو فێرکردنیش وەك پێویست
هەنگاوی بۆ هەنەنرا، هەر چەندە لەسەرەتای هەنگیرسانەوێ شەپ
بەهۆی راكردنى هەندىك مامۆستای قوتابخانەكان و زانكۆى سلیمانى بۆ
مەلەبەندى شۆپش، هەندى هەولئى بچوك درا بۆ دامەزراندنى خویندنگەو
تەننەت زانكۆیش، بەلام دواى دەست پێكردنى بۆردومانى حكومەتى
عیراق و بەتایبەت بۆردومانى قەلادزى لە ۱۹۷۴/۴/۲۴ ئەم هەولەش نەماو
بەرەو كزى چوو. نەخویندەوارى و بئى قوتابخانەى بالى بەسەر
كوردستاندا كێشا. زۆربەى مامۆستاكان چون بۆ ئۆردوگاكانى ئاوارەكان
لەئێران. بەدەگمەن هەندىك لەگوندەكانى كوردستان خویندنگەیان
هەبوو.^(۱)

بارودۆخى تەندروستى و لەشساغى لەكوردستاندا لەوەش خراپتر
بوو، لەناوچەیهكى پان و بەرىن دا تەنیا برىن پێچىكیان بۆ دادەنا كە
چارەسەرى خەلكى دەكرد. هەر چەندە دواى هەنگیرسانەوێ شەپ
ژمارەیهكى زۆر دكتۆر چوونە رێزى شۆپشەو، بەلام ئەوانیش وەكو
مامۆستاكان زۆربەى هەرە زۆریان چوونە ئێران وەبەشىكى كەمیان لە
كوردستاندا مانەو.^(۲)

لەماوەى چوار سالى راگرتنى شەرىشدا (۱۹۷۰-۱۹۷۴) كارێكى
ئەوتۆ بۆ دروست كردنى رێگەو بان نەكراو زۆربەى ئەو دراوەش كە
حكومەت بۆ ئەو كارەى تەرخان كردبوو، دەچووە گىرفانى بەلێندەرەكانەو،

^(۱) سەرەلەدان و تىكشكانى شۆپشى ئەیلول لەكوردستانى عیراق، لەبلاوكراوەكانى
حزبى دیموكراتى كوردستانى ئێران، ل ۳۲.

^(۲) سەرەلەدان و تىكشكانى شۆپشى ئەیلول لەكوردستانى عیراق، ل ۳۲.

هه کاتی کیدا به ئیندهره کانیش له لیپرسراوه گهره کانی شوپش پیک هاتبوون،⁽¹⁾ دواى هه لگيرسانه وهى شهریش ههرچه نده ئیداره یهک به ناوی ئیشغال دامه زرابوو، به لام بو دروست کردنی ریگه و بان و ههروه ها خانوو به رهش ههنگاو یکی نه وتو نه ترا. له دروستکردنی جوگه و بان که هه ههچ نه بوو.⁽²⁾

پیوه نده کانی نیوان حزبییش له سه ر بنچینه ی خیله کی دامه زرابوو له جیاتی نه وه ی پره نسپیه حزبییه کان و ده زگا دیموکراتیه کان رۆلی خو یان بیینن، عه قلیه تی خیله کی و کۆنه پهرستانه پیوه نده کانی دیاری ده کرد. پیوه نده ی نیوان سه رکر دایه تی و گه ل له ریگای چه ند که سیکه وه بوو، بو نمونه خیل له ریگای سه رۆکه که یه وه و ناوچه یهک له ریگای تاکه لیپرسراویکی خو یه وه که ده بوو به ر پرسی هه موو دانیش توانی ناوچه که و رای نه و نهک رای گه ل یا ریکه خسته کانی پار تی یا پێشمه رگه به کرده وه له به رچاو ده گه را. به م شیوه یه نه و لیپرسراوه ده سه لاتیکی ره های له ناوچه که دا ده بوو سه رکر دایه تی هه موو ده سه لاتیکی پی ده به خشی، نه م کاره و ره فتاری چه وتی نه و به رپرسیاران هه زۆریه ی کاتدا له مپه ری زیاتریان له ناو سه رکر دایه تی پار تی و شوپش و گه لدا دروست ده کردو متمانه ی گه لیان به م سه رکر دایه تی له لایه ن گه له وه داده مالی⁽³⁾ ههروه ها

⁽¹⁾ ریباز: قه ندیل به غدای هه ژاند، به رگی یه که م، چاپی یه که م، چاپخانه ی زانکوی سه لاه دین، هه ولیر، ۱۹۹۳، ل ۲۰-۲۱.

⁽²⁾ سه ره لدان و تیکشکانی شوپشی نه یلول له کوردستانی عیراق، ل ۳۳.

⁽³⁾ پار تی دیموکراتی کوردستان (کۆمیته ی ناما ده کردن): هه لسه نگاندنی ره وش و... ل ۱۳.

کۆتۆرۆلى تەواۋى شۆپش لەلایەن سەرکردایەتى بارزانیهوه گەلێك دۆژمنى خێلەكى بۆ دروست كرد كه لەرىزى هیزهكانى حكومهتدا بەچەك شەپریان لەدژى دەكرد، مەبەست لەو خێلە كوردانەیه كه بەتایبەتى لەناوچەى بادینان و ناوچەكانى دەوروبەرى بارزان دا ناكۆكى كۆنى خێلەكیان لەگەڵ خێلى بارزاندا هەبوو، ئەم خێلانە ئەو هیزه غەیره نيزامیه بنچینهییهیان پێكەینا كه چەكى حكومهتیان دژى شۆپش هەڵدەگرت و بەپێى بەرزەوهندى خێلەكەیان هەلۆیستیان دیاردەكرد و وایان دانابوو شۆپشى كورد لەژێر دەستی بارزانیهكاندا یەو مانەوه لەو ناوچانەدا یا هاوكارى كردنیان، واتە ملكەچ بوون بۆ دەسەلاتى خێلى بارزان. ئەو كارە كه هەمیشە لەبەر هۆى خێلەكى رەتیان دەكردەوه. سەرکردایەتى پارتنى بەكردەوه نەكەوتە دۆزینەوهى چارهسەرنك بۆ ئەم گروگرفته كه زیانیكى زۆرى لەشۆرشدا. بەتایبەتى كه فرماندەى هیزهكان لەناوچەكانى ئەم خێلانەدا بەدریژى سالاى شۆپش بارزانى بوون.^(۱)

لەلایەكى ترهوه جیاوازیهكى چینیایەتى زۆر لەنیوان بەرپرسەكانى شۆپش و خەلكى ناسایى دروست بوو بوو، فرمانبەرە مەدەنیەكان و سەرکردە زلەكانى لەشكر لەخۆش گوزەرانى و رابواردندا بوون و خیزانەكانیان لەئێران زۆر لەجارانیان خۆشتر دەژیان. بەلام پێشمەرگە ناسایى یەكان و خیزانەكانیان لە ژانیكى نەبوونى و كوله مەرگیدا دەژیان.^(۲) زۆریهى پیاوهكانى بارزانى كە لەرابردوودا

^(۱) همان سەرچاوه... ل ۱۷.

^(۲) هەلبژاردەیهك لەنوسینهكانى شههید نارام، ل ۲۲.

به ژيانىكى كه م دهرامه تيهوه ده ژيان و پيشرهوى پيشمه رگه كانيان ده كرد، بوون به هره دهوله مه ندانى لادى كوردى و بوون به خاوهن دهسه لاتيكي نابورى و سياسى بيهاوتا لهه موونا و چه كانى ژير دهسه لاتي خو ياندا به گشتى. وه هيچ يه كيك له وانه سه ره راي نه وسكالا زورانه ي كه له ده ژيان هه بوو ئى نه ده پرسرانه وه و لانه ده دران. واي ئى هاتبوو جه ماوه ر ناوى لينا بوون (لورته كانى جهنگ)،^(۱) ژيانى پيشمه رگه ش برىتى بوو له و (۱۰) دينا رهى كه به ناوى موچه وه پئى ده درا.^(۲)

له روى سياسى و نايدى ولورژيشه وه جه ماوه ر به گيانى شوپرشگيرانه په روه رده نه كرابوون، جه ماوه ر خو ي نه وه ي نه كرد كه به راستى ده زانى، سه ره راي نه مه ش زور جار (حزب) و (شوپرش) خه لكان به شينويه يه كى چه وت ناراسته نه كرد. بو نمونه هه ر چه نه ده روه يان ريك نه خست، به لكو خو يان به زورو به هه ره شه زور كه سيان ناچار كرد كه بچه شاخ. كه چى له شاخ هه مان (حزب) و (شوپرش) گوئ يان پئى نه نه دان و نه و كه سانه ي سه ر به خو يان نه بوون كارى گرن گيان نه نه درا يه ده ست و خه لكيكى زور كرابوو به بار به سه ر بزوتنه وه كه وه له جياتى سود وه رگرتن له و په رى هي زو توانايان، به ره للاك رابوون و بئ نيش و كار ده سورانه وه.^(۳) چه ندان دكتورو نه ندازيارو پاريزه رو ده رچووى زانكو له و دولانه دا كه وتبوون.

^(۱) پارتى ديموكراتى كوردستان (سه ركردايه تى كاتى): ريبازى بزوتنه وه ي رزگار يخوازى كورد، ل ۲۹.

^(۲) ميرزا مهنگوپى: به سه ره اتى سياسى كورد ۱۹۷۲-۱۹۸۰ - ده ستنوس ل ۵۴۰.

^(۳) هه لبر ده يه كه له نوسينه كانى شه هيد نارام، ل ۱۹.

بچوکتین پرس و رایان پی نه دهکرا و تهناهت ریگای پیشنیار
کردنیشیان نهدهدان.^(۱)

^(۱) ابراهیم جلال: خواری کوردستان و شورشی نهیلول، ل ۳۸۷.

ج-ھۆکارە سەربازییەکان

لەناو ھیزی پێشمەرگەش دا ھەروەک لایەنەکانی تر، لەجیاتی رێکخستن، لەجیاتی پەرودەیی شوپشگیڕانە، بەشیوی و بەرەللایی و خۆپەرستی و بیروکراتیەت باویوو. لەھەمووی خراپتر ئەوھبوو کە تەفەنگ سیاسەتی (حزب)ی ئاراستە دەکرد. واتە ئەو کەسانە دەنگیان زوڵال بوو کە ھیزی چەکداریان لەگەڵدا بوو.^(۱) لەگەڵ ئەمەشدا رێکخستنیکی حزبی نەبوو لەناو ھیزی پێشمەرگەدا، نەک ھەر ھەول نەدەرا کە ھیزە چەکدارەکان بەکەسانی حزبیی روشنیر مۆتوربە بکریت، بگرە بە پیچەوانەو سەرکردایەتی دەیویست ھەموو دەسەلاتیک لەدەستی چەند بەرپرسیکی دەستنیژی خۆی یا سەر بەخویدا کۆبکاتەو و ئەوانیش لەزۆربە کاتدا نا حزبی و کەم بەھەرە نارۆشنیربوون و ئەمە لەگشت رویەکەو زبانی قورسی بەتوانای پەرەپێدانی ھۆشیاری سیاسی و شەڕکەری پێشمەرگەو فیڕبوونی کاروباری سەربازی نوێ لەریزەکانیاندا گەیاندا.^(۲) لە ساڵی ۱۹۷۰ بەدواو دەسەلات سەربازی و ھیزی چەکداری شوپش و ھەموو بەرپرسەکانی خزانە ژێر دەستی بارەگای بارزانی و پارتیان ئی دوور خرایەو. مەبەستیشیان ئەوھبوو ببینە خواوھنی ھیزی چەکداری شوپش و نەھیلن ھیچ کۆنترۆلیکی حزبی لەسەری. ئەمە بەشیوھییەکی کاریگەر کاری کردە سەر نەخشی حزب لە شوپشدا. نەک ھەر ئەمە بەلکو دەستە حزبییەکان زۆر لەم ھیزانە بێ دەسەلاتر بوون و

^(۱) ھەلبژاردەیک لەنووسینەکانی شەھید ئارام، ل ۲۲.

^(۲) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەیی ئامادەکردن): ھەلسەنگاندنی رموش و...

لییان دابرابوون و بگره پۆلیان له چاو ئەم هیزانەو بەر پرسیهکانیاندا بوو بەپۆلێکی لاوهکی.^(۱) دەتوانین هەڵەو لاوازییهکانی شوپۆش لەپۆی سەربازیهوه لەم خاڵاندا چڕ بکەینهوه:

۱- پسانی دیسپلینی شوپۆشگێرانه که بهگشتی شیرازهی پچرابوو. ئەمه لهکاتیگدا دیسپلینی سەربازی که بنچینهی رایی کردنی راست و دروستی کاروباری هەر سوپایهکه، رۆژ به رۆژ بهروو لاوازیوون دهچوو... بهرەللائی لەریزهکانی پێشمەرگه‌دا زیادى کرد، گوێ به‌ریخستن و زنجیره‌ی موراجعه‌ت نه‌ده‌درا. ئەمەش توانای شه‌پرکردن و فه‌رمان جێ به‌جێ کردنی ئەم هیزانەى هیئایه‌ خوارى و له‌ هه‌موو روویه‌که‌وه‌ به‌ خراپى کارى کرده‌ سه‌ر شوپۆش. هەر رێ و شوینێکی نووسراویش که داده‌نرا وه‌ک مه‌ره‌که‌بى سه‌ر کاغه‌ز ده‌مایه‌وه‌و جێ به‌جێ نه‌ده‌کراو ئەندامانى سه‌رکرده‌یه‌تى یه‌که‌م که‌س بوون سه‌رپێچییان لێ ده‌کرد.^(۲) هه‌روه‌ها سه‌رکرده‌یه‌تى په‌یره‌وى سیاسه‌تى (دل‌پراگرتن) ی ده‌کرد له‌ برى چاودێرى و لێپرسینه‌وه‌ی به‌رپرسان و پێشمه‌رگه‌ به‌ گشتى.

۲- نه‌بوونی یه‌کسانی شوپۆشگێرانه، پێشمه‌رگه‌کان له‌ نیوخۆیاندا چه‌ند ده‌سته‌یه‌ک بوون، جیاوازی زۆر له‌ نیوان به‌رپرسه‌کان و پێشمه‌رگه‌ ناساییه‌کاندا هه‌بوو ئەمه‌بوو بووه‌ مایه‌ی بیزارى و ساردکردنه‌وه‌ی پێشمه‌رگه‌، چونکه‌ په‌یوه‌ندى نیوان پێشمه‌رگه‌و هه‌ندى له‌ لێپرسراوان

(۱) - هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو، ل ۱۲.

(۲) هه‌لبێژ ده‌یه‌ک له‌ نووسینه‌کانى شه‌هید نارام. ل ۲۲؛ پارتى دیموکراتى کوردستان (کۆمیتەى ناماده‌کرن): هه‌ڵسه‌نگاندنى ره‌وشو... ل ۱۵.

زۆریەى كات دەبوو شىوھ پەيوھنديەكى نىوان ئاغاو مسكىن. خزم خزمىنھو برادەرايەتى تەشەنەى كردو لىپرسراوان ژيانىكى خوش گوزەرانىان لە چاو تواناى شوپشدا بە سەر دەبرد. لە كاتىكدا پىشمەرگە لەم خوش گوزەرانىە بىبەش بوو و ئەم مەسەلەيش جۆش و خرۆشى پىشمەرگەى لە شەردا دادەمركاندەو، چونكە ھەستيان دەكرد ئەوان دەبنە قوربانى و دەسكەوتىش ھەر بۆ ئەو بەرپرسانەىە كە لە پشت بەرھەكانى شەردا خوش گوزەران دەژىن. ئەم دياردەىە لە سەروەندى شەپرى ساى ١٩٧٤ دا تەواو روون و ئاشكرا بوو. سەركردايەتى ھىچ ھەنگاوىكى بۆ چارەسەركردنى نەنا. چونكە سەركردايەتى ھىزى چەكدار(بارەگاى بارزانى)يش ھەمىشە لە پشت بەرھەكان بوو، تەنيا فەرمانى دەردەكرد.^(١) ئەم دام و دەزگايە(بارەگاى بارزانى) لايەنە خراپەكانى لەسالانى دوايدا زۆرتربوو و نەيتوانى پى بەپىنى پىشكەوتنى شوپش ھەنگاو بنىت و بەرامبەر بە ئالۆز بوونى بارى شوپش سەر دەر بكات.^(٢) چاودىرى جى بەجى كردنى كارى ھىزەكانى نەدەكرد. يا سەرى لە بەرھەكانى شەپ نەئەدا تا بزائى چى ھىە. لە كاتىكدا زۆرىەى ئامر ھىزەكان لە بارزانىەكانى سەر بە سەركردايەتى بارزانى بوون و ھەر ملكەچى فەرمانەكانى ئەو بوون،^(٣) ئەو ھەموو دەسەلاتانەى بەو شىوھ

^(١) ھەمان سەرچاوە... ل ١٦.

^(٢) پارتى ديموكراتى كوردستان(سەركردايەتى كاتى): رىيازى بزوتنەوھى رزگاربخوازى كورد، ل ٢٨.

^(٣) پارتى ديموكراتى كوردستان (كۆمىتەى ئامادەكردن): ھەلسەنگاندن و رموش... ل ١٦.

زۆره له دهست ئەم دام و دەزگایه كۆببوهوه، جینگای رهزامهندی گشتی نهبوو، وهزبانیهکی گهروهی به شوپش گه یاند.^(۱)

۳- نه بوونی پلانی زانستیانهی ورد بو گونجاندنی ئەو ئیمکانیاتانهی بزوتنهوه که ههیبوو له گه ئیمکانیاتی سهربازی زۆری به عس. چونکه ناشکرایه که شوپش روژیک له روژان خاوهنی چهکی هاوتای چهکی سوپای عیراق نهبوو تا به شیوهیهکی بهرهیی بهرهنگاری ئەم هیزانه بکات. بۆیه دهبوو پتر پشت به شهیری پارتیزانی بههستی که پیوستی به باوهرو ریکخستن و مهشق کردن له سهر ئەم شهپهرو فیڕ بوونی پرهنسیپه تازهکانی ههیه.^(۲) به لأم جهنگ شیوهیهکی بهرامبهری وهرگرتبوو به پالپشتی توپهکانی بیگانه له گه لیک ناوچهدا، وه پیلان ونهخشه دانانی سهربازی و مهشق کردن و روشنییری سهربازی خهریک بوو به جاریک باوی نه مینیت، له مانهش گرنگتر نهوه بوو که به کردهوه شهپه که کرا به شهپه دهولهتی و به شیوهیهکی که یه کسه ههردوو هیزه گهورهکانی جیهانی گرتهوه. دهبی نهوهش بزانیشت شهپهکی له م بابهته که ده بیست به شهپهکی دهولهتی خاوهنهکانیان دهسه لاتیان به سهر ئەو شهپه دانا مینی.^(۳)

^(۱) پارتی دیموکراتی کوردستان (سهرکردهیهتی کاتی): ریبازی بزوتنهوهی رزگاریخواری کورد، ل ۲۸.

^(۲) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتیهی نامادهکردن): هه ئسهنگاندنی رهوش و... ل ۱۴.

^(۳) پارتی دیموکراتی کوردستان (سهرکردهیهتی کاتی): ریبازی بزوتنهوهی رزگاریخواری کورد، ل ۶۵.

نا بەرامبەرییەکی زۆریش لە نیوان شوپرش و حکومەتی عێراقدا
 ھەبوو لە رووی سەربازییەو ھە ساڵانی کۆتایی شوپرشدا. توانای چەکی
 ھەمە چەشنی عێراق وای ئی ھاتبوو کەوا تەرازووی ھیزی سەربازی نیوان
 شوپرش و حکومەتی عێراق بە جاری لاسەنگ و لاریبوو.^(۱) بۆ نمونە سالی
 ۱۹۷۴-۱۹۷۵ عێراق (۵۴۶) فرۆکە (۱۱۱) کۆپتەر، (۱۶۰۰) تانک، (۹۰۰)
 تۆپی قورس و (۱۵۰۰) نەفەر بەری ھەبوو.^(۲) حکومەتی عێراق بە چەکی
 رۆژھەلات و رۆژئاوا، لە ژێر سەییوانی جەنگی سارددا، ھەرچی توانای
 سەربازی و سیاسی و سایکۆلۆژی ھەیبوو خستییە مەیدانەکانی جەنگەو،
 پێشکەوتوو ترین کەرەستەیی جەنگ و جەنگینی ھەبوو، فرۆکەکانی عێراق
 کوشندە بوون، بەلام دژە فرۆکەکانی شوپرش کەم و لاواز بوون. تانکەکانی
 عێراق کاریگەر و تازە بوون، بەلام دژەکانی لەلایەن شوپرشەو کەم و لە
 ناوچەییەکی کەمیشدا رینگای بە کارھێنانیان دەدران. تۆپ و تۆپخانەکانی
 عێراق پێشکەوتوو بوون، بەلام بەرپەرچدانەو ھەکانی شوپرش کەم و
 دیاریکراو بوون، ئەویش بە زۆری لە سەرکردایەتی شوپرش و قوڵی
 رەواندوزدا ھەبوو.^(۳) ئەو سەنگەر لارییەیی لە رووی سەربازییەو، وای
 کرد لە زۆربەیی جەنگە بەرھەییەکاندا رژی م بەو چەکە قورسانەو
 سەربکەوئی. ھەرھەھا حکومەتی عێراق لە رووی زۆری ژمارەیی شەر

(۱) جەلال دەباغ: ھۆیەکانی داڕمان و پەند و تاقیکردنەو ھەکانی شوپرش ئەیلول: ۴۸.

(۲) حیکمەت محمد کریم (مەلابەختیان): شوپرشیی کوردستان و گۆرانکاریەکانی
 سەردەم، چ ۲، ھولیز، ۱۹۹۴، ل ۲۲۴.

(۳) پارتی دیموکراتی کوردستان (سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەو ھە
 رزگاریخواری کورد، ل ۵۵.

که‌رانیشه‌وه هەر زال بوو. بۆ نمونه تا پایزی ۱۹۷۴ زیاتر له (۱۰۰) هه‌زار چه‌کداری خستبوه شه‌په‌وه. ئە‌مه‌ش مانای ئە‌وه ده‌گه‌یه‌نی که ئە‌و کاته چوار له‌سه‌ر پینجی سوپای عیراق له شه‌رگه‌کاندا دژ به شو‌پشی کوردستان به کار ده‌هینا.^(۱)

له‌گه‌ل ئە‌مه‌شدا نایب ئە‌وه‌مان بیر بچیت که پینسه‌رگه‌ی کوردستان له‌گه‌ل ئە‌و هه‌موو که‌م و کوپی و نابهرامبه‌ری یه‌شدا به‌رامبه‌ر به‌دوژمن چه‌ندین سه‌رکه‌وتنی گرنگی به‌ده‌ست هینا. که دیار و ناشکرایه حکومه‌تی عیراق له‌گه‌ل ئە‌و هه‌موو هیرش و په‌لاماره درندانه‌یه‌یدا، نه‌یتوانی به‌پرنگی شه‌رو به‌کارهینانی توانای سوپایی مه‌به‌سته‌کانی خوی به‌ده‌ست بینیت. بۆیه داوی سالیك شه‌ری سه‌رنه‌که‌وتوو که‌وته به‌کارهینانی دوانه‌خشه‌ی ستراتیژی خوی که پرنگی فه‌ندو فیلی نیونه‌ته‌وه‌یی بوو، واته ریگای رازی کردنی ئیران. ئە‌وه‌تا (سه‌دام حسین) کاتی چاوی به‌نوینه‌ری پارته‌ی که‌وتبوو، به (ئیدرس بارزانی) وتبوو: "چاره‌نووسی ئیوه به‌ستراوه به‌پشتیوانی ئیرانه‌وه و ئیران داوی (شط العرب) ئە‌کا. (شط العرب) له‌کوردستان خوشه‌ویسته‌تر نیه. ئە‌گه‌ر شه‌ر ده‌ست پی بکه‌نه‌وه، سالیك شه‌رتان له‌گه‌ل ئە‌که‌م. ئە‌گه‌ر نه‌متوانی به‌سه‌رتاندا زال بم، له‌گه‌ل ئیران ریک ده‌که‌وم و نیوه‌ی (شط العرب) ی ئە‌ده‌می به‌رامبه‌ر به‌وه‌ی یارمه‌تیتان لی بیری"^(۲).

^(۱) د. گوینتەر دیشنه‌ر: کورد، گه‌ل له‌خسته‌هه‌راوی غه‌درلی کراو، وه‌رگێرانی: حه‌مه

کریم عارف، هه‌ولێر، ۱۹۹۹، ل ۲۷۰.

(۲) ئە‌نوشیروان مسته‌فا ئە‌مین: له‌که‌ناری دانه‌به‌وه... ل ۲۰.

٤- نه‌بوونی سه‌رکردی ئی وه‌شاوهو شوپشگێپر له سه‌رکردایه‌تی هیزه‌کاندا. جلهوی شوپش ته‌نیا به‌ده‌ست بارزانی و چه‌ند که‌سانییکی به‌ ته‌مه‌ن و که‌م خوینده‌واری وه‌ک :عیسا سوار، عه‌لی خه‌لیل، عه‌بدوللا پشه‌ده‌ری و چه‌ندانی تری له‌م باب‌ه‌تانه‌وه‌ بوو. نه‌وانه‌ نه‌گه‌ر چی که‌سانی تی‌کو‌شه‌رو شه‌رکه‌ری زۆر نازاو کارامه‌ بوون. خاوه‌نی نه‌زموونی شه‌ری چه‌ندین سا‌له‌ی پار‌تی‌زانی بوون. به‌لام له‌ ئاستی شه‌ری به‌ریی و ته‌کنیکی سه‌ربازی نو‌یدا ته‌قه‌ی سه‌ریان ده‌هات.^(١) نه‌مه‌ش وای کرد له‌ زۆر قۆله‌وه‌ که‌ پی‌شمه‌رگه‌ تی‌ک شکان و حکومه‌تی عیراق له‌ پی‌ش‌ه‌روی دابوو. حزب ناچار بوو که‌ هانا بو کادرو شه‌ره‌زای ئێران به‌ری بو به‌کاره‌ینانی چه‌کی قورس. نه‌مه‌ش که‌له‌چه‌یه‌کی تر بوو که‌ کرایه‌ مه‌چه‌کی بزوتنه‌وه‌که‌ له‌ لایه‌ن رژیمی ئێرانه‌وه‌. له‌ کاتی‌گدا که‌ سه‌دان فه‌رمانده‌و خاوه‌ن په‌له‌ی سوپایی شه‌ره‌زاو کارامه‌و خوینده‌وارو ده‌رچووی کۆلیژی سوپایی له‌ ناو شوپشدا هه‌بوو که‌ ریزه‌کانی سوپای عیراقیان به‌ جێ هێشتبوو، بێ ئیش و کار له‌ دۆلانه‌دا ده‌خولانه‌وه‌ بێ نه‌وه‌ی کاریکی فه‌رمانده‌یی هی‌زی پی‌شمه‌رگه‌بیان پێ بسپێر دریت. که‌ ژماره‌یه‌کی زۆر نه‌فسه‌ری په‌له‌ داری جو‌راو جو‌ر بوو.^(٢)

٥- چاک نه‌گونجاندنی جه‌نگی پار‌تی‌زانی و جه‌نگی نی‌زاسی دژی دو‌ژمن. هه‌روه‌ها نه‌گونجاندنی هی‌رشه‌ پار‌تی‌زانه‌کانیش که‌ ده‌کرانه‌ سه‌ر

^(١) هه‌لبێژده‌یه‌ک له‌ نووسینه‌کانی شه‌هید نارام، ل ٢٣.

^(٢) صلاح الخ‌رسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، بیروت ٢٠٠١، ص ٢١٩؛ ئیبراهیم جلال: خواری کوردستان و شوپشی نه‌یلول، ل ٣٨٦-٣٨٧.

شونینک^(۱). سەرکردایەتی لەم بوارەدا باوەڕی نە بەمەو نە بە دەرس وەرگرتن لە ئەزمونی گەلانی تر نەبوو و ئەمە رای زۆریە لایسراوە سەربازییەکان بوو کە سەرکردایەتی خۆی داینابوون و روشنبیرییهکی سیاسی و سەربازی کە میان هەبوو. سەرکردایەتی نەک هەر بایەخێکی شایانی باسی بەم بابەتە نەدا بەلکو بە پیچەوانەو هانی پینشمەرگەکانی دەدا شەری بەرگری بەرەیی بکەن و هەردەم تێدەکوژا چەکی قورس پەیدا بکات. برەو پێدانی ئەم شەپە بەرەیی یە شوپۆشی ناچار کرد زیاتر بە شێوەیەکی سەرەکی پشت بە یارمەتی دەرەکی بیهستی. هەرەها پینشمەرگە لە هیچ بوارێکدا هیچ جۆرە مەشقیکی بە بەردەوامی نەبوو ئەمەش وای ئی کردن شارەزای مەسەلە سەربازییە پێویستەکان نەبن و تووشی تەمبەلی بن و ئەرکەکانیان پی جیبەجی نەکریت و کەتر پەرۆشی کارکردن بن و توانای سەربازی شوپۆش بەم شێوەیە رووی لە کزی کردو هیژەکانی پینشمەرگە شەری پارتیزانیان بیر دەچۆو. بەبی ئەوێ فییری شەری بەرەیی بین یا بتوانن بە راستی ئەنجامی بدن.^(۲) واتە وای ئی هات شارەزای هیچ یەکی لەو دوو جۆرە شەپە نەبن و توانای سەربازی شوپۆشی بە جۆریکی بەرچاو کەم کردەو. ئەمەش ئەو دەگەییەنی کە سەرکردایەتی شوپۆش لایەنی تەکنیکی زال کردبوو بە سەر رۆلی پینشمەرگەدا. بەکارهێنانی تۆپی ئێرانیەکان کاریکی خراپتری هەبوو

(۱) یونان هرمز: ایامی فی ثورة کردستان، ص ۲۱۴.

(۲) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەیی نامادەکردن): هەلسەنگاندنی

رەوش... ۱۵.

لەسەر سارد کردنەوهی پێشمەرگە کەئەو حەماسەتەتی نەمینی لەشەردا.^(۱) کەواتە بە کارهێنانی چهکی قورس لە نیوان دوو لەشکری نیزیامی لە بری ئەوهی پێشمەرگە روژی سەرەکی ببینی کاردانەوهی خراپی هەبوو.

لەگەڵ ئەو هەموو کەم و کوپیی و هۆکارە نیوخۆیی یانەشدا کە باسماڵ کرد پێشمەرگە شەڕێکی زۆر قارەمانانەتی دەکرد، بەلام فاکتەرە دەرەکیەکان ئەوەندە کاریگەر بوون ئەوەندە پشتیان لە لایەن سەرکردایەتی شوێرشەوهپی بەسترا، وایان کردبوو قەناعەتیک لە لایەن پێشمەرگەوه دروست بێ کە لە ناوهوه هیچ ناکریت بەلکو هەموو شتیک دۆستان بۆ کوردی دەکەن. بۆ نمونە هێنانی هینزی ئێران رۆلێکی زۆر خراپی گێرا بۆ سارکردنەوهی خەلک و پێشمەرگە بە تەمای ئێرانیهکان وازیان لە زۆر سەرەتای پێشمەرگایەتی هینا،^(۲) ئەم سیاسەتە زۆر زەبری لە بزوتنەوهی کوردی باشور دا... بەلام گەورەترین زیانی ئەم دیاردەیه بۆ بزوتنەوهی کورد دوو شت بوو:

یەکەمیان ئەوهبوو کە پێشمەرگەتی کورد ئەو بپروا بە خۆبوونەتی جارانی لە خۆیدا شک نەدەبردو زیاتر چاوی لەوه بوو داخۆ تۆپە دوور هاویژەکانی ئێران و بە گشتی نەرتەشی شا و رژیمی شا چی دەکەن.

^(۱) پارتی دیموکراتی کوردستان (سەرکردایەتی کاتی): رێبازی بزوتنەوهی رزگاریخواری کورد، ل ۵۵.

^(۲) رێباز: قەندیل بەغداي هەژاند، بەرگی یەکەم، ل ۲۲.

دوومیش ئەرەبوو كاتىك رژیمی شا لە شەرەكانیدا بېوہ لایەنىكى سەرەكى، سروشتى بوو كه لە ناشتیشدا دەبیتە لایەنىكى سەرەكى و بگرە لایەنى بېراردەرىش.^(۱)

رۆژنامەى (خەبات) لەژمارە (۱)ى سالى ۱۹۷۶دا نوسىويەتى:
"يەكئىك لە ھەلەگەورەكانى شوڤرش لەو دەابوو كە لەمانگەكانى يەكەم دا پلانى بەدىلى دانەنا بوو ئەگەر يارمەتى دەرەو مان ئى بېرى چى بكەين؟
لەبەر ئەو ھەستانى شەر لەدواى رىككەوتنى جەزائىر مەسەلە يەكى بابەتى نەبوو، بەلكو خۆيى بوو."^(۲)

(۱) عبدالله حسن زادە: نيو سەدە تىكۆشان، بەرگى يەكەم، ل ۹۵.

(۲) خەبات، ژمارە (۱)، سالى ۱۹۷۶.

٢- هۆکاره دهره کیهکان

١- په یوه نډیه دهره کیهکان

مه سعود بارزانی له م باره یوه ده لیت: " ده بی لیږدا نه تر سین و دان بهه له کانماندان بنین که له سهر ناستی په یوه نډیه کانی دهره وشدا هه له ی زورمان کرد، جا چ له ژیر فشاری روداوه کان بوی، یا به هوی نه زانینمانه وه، به تایبته له سالانی ١٩٧٣-١٩٧٤".^(١)

مافی هه موو بزووتنه وه یه کی رزگار یخوازه که له کاتی پیوست دا پیوه نډی به دهره وه بکات، نه که هه نه مه به لکو پیوستی به کی گرنګ و سهره کیشه یارمه تی بو خو ی دا بین بکات و سودی ئی و مر بگریت. به لام به مر جیک هاوسه نگیه که له پیوه نډیه کانی رابگریت و یارمه تیه دهره کیه که زیان له ستراتیژی جولانه وه که نه دات.

به لام ده بی بزانی ئیا ئه و یارمه تیا نه چین که شوږشیک له دهره وه وه ری ده گریت؛ له چ لایه که و به چ مر جیک " نه گه مر ج هه بی". شوږشی کوردستان توشی شهږکی ره گه زپه رستانه بوو بوو ناسایی بوو پیوه نډی به دهره وه بکات و یارمه تی وده ست بخت. به لام ئه نجامی پیوه نډیه دهره کیه کانی شوږشی کوردستان له دوا ییدا له جیاتی ئه وه ی به قازانچ بو ی بگه ریته وه به زیان شکایه وه. ئه وه ش یه که له هۆکاره کانی هه رهس هی نانی شوږشه که بوو که ده توانین له م چه ند خاله دا بیخه ینه روو:

(١) سعود بارزانی: التقرير السياسي والقرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر التاسع...، ص ٢؛ حبيب محمد كريم: تاريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني - العراق، ص ٣٧٤.

۱- شوپش به ته‌واوی پشتی به‌دهروه "به تایبەت به ئیران و ئەمریکا" بەستبوو، ئەمەش سەر بە خۆیی بزوتنە‌وه‌کە‌ی لهدەست دابوو^(۱)... چونکە لە بچوکترین پێداویستی‌یه‌وه تا تۆپی تەیارە شکی‌ن دە‌بوا‌یه لە ئێران‌ه‌وه بێت.^(۲) واتە یارمەتی دەرەکی ببوو بە بناغە‌ی جولانە‌وه‌که لە‌بری پشت بە‌ستن بە‌ناو‌ه‌وه،^(۳) ئە‌مه لە‌کاتی شە‌ردا (لە‌سالی ۱۹۷۴) بە‌ناشکرا دەرکە‌وت. پە‌یوه‌ندی لە‌گە‌ڵ ئێراندا بە‌کرده‌وه ببوووە ستراتێژ، گرنگ نە‌بوو چی لە‌ناو د‌لدا هە‌یه، هە‌مووشتیک بە‌سترا‌بوو‌ه‌وه بە‌و یارمە‌تی‌ه‌ی کە‌له ئێران‌ه‌وه‌ده‌هات.^(۴) هۆ‌یه‌کە‌شی ئە‌وه‌بوو سەر‌کر‌دایە‌تی بە‌شێ‌وه‌یه‌کی بازرگانی بارودۆ‌خ‌ه‌کە‌ی شیده‌کرده‌وه و قە‌ناعە‌تی وابوو گە‌لی کورد چیت‌ر توانای نە‌ما‌وه‌و دە‌بی هە‌موو شتی‌کی لە‌ دەر‌وه‌وه بو‌ بێت. مە‌سه‌له‌ی پشت بە‌ستن بە‌ دەر‌وه‌وه گە‌یشته راده‌یه‌ک کە‌وا لای‌ه‌نه یاری‌ده‌ده‌ره‌کان کاربە‌ک‌نه سەر شوپش و بە‌ پێ‌ی بە‌رژ‌ه‌وه‌ندی خۆیان لە‌ ناو‌چه‌کە‌دا هە‌لس و کە‌وت بکە‌ن. بە‌بی ئە‌وه‌ی هێ‌چ زامنی‌کی سیاسی بو‌ مسو‌گەر بکە‌ن. ئە‌مە‌ش جو‌ری‌که لە‌ نە‌بوونی تی‌گە‌یشتن و دەرک پیک‌ردنی سیاسی. ئە‌م بارودۆ‌خ‌ه رە‌سه‌نایە‌تی شوپشی کە‌م کرده‌وه‌و وای ئی کرد

(۱) یونان هرمز: ایامی فی ثورة کردستان، ص ۲۱۴.

(۲) مارتن فان برۆ‌نه‌سن: نا‌غاوشنخ و د‌ه‌ولە‌ت، ب ۱، ۲، ۵۸ ل، ۱. ک‌ا‌وه: قضیة کردستان الجنوبیة والافاق المستقبلة، ص ۸۱، ج‌لال د‌ب‌اغ: هۆ‌یه‌کانی د‌ارمان و پە‌ند و تا‌قی‌کرده‌وه‌کانی شوپشی ئە‌یلول، ل ۴۸.

(۳) مارتن فان برۆ‌نه‌سن: نا‌غاوشنخ و د‌ه‌ولە‌ت، ب ۱، ۲، ۵۷ ل.

(۴) پار‌تی دیمو‌ک‌راتی کوردستان (سەر‌کر‌دایە‌تی کاتی): رێ‌بازی بزوتنە‌وه‌ی رزگارێ‌خوازی کورد، ل ۵۶.

زیاتر پشستی به لایه‌نهدرەکیه‌کان ئەستوربێ و کاتی یارمەتیەکانی لێبەرا
بشەژێ و رێگەی خۆی ون بکات. بۆیە تا دەهات وردە وردە جۆلانەوه‌که
که‌سایەتی سەر بەخۆیی خۆی لە دەست دەدا.^(۱)

۲- سەرکردایەتی شوپرش هەل و مەرجی تازە ی نیۆدەولەتان و ئەو
گۆرانکاریانەی باش هەلنەسەنگاندبوو که هاتبوونە کایەوه.^(۲) لەبەر ئەوه
رهفتارو سیاسەتی شوپرش وەك جاران مایه‌وه و گۆرانە تازەکانی دنیای
رهچاو نەکرد، وەك قەیرانی وزه و شەپری ئۆکتۆبەری عەرەب دژی
ئیسرائیل و تەبایی نیۆ دەولەتی له نیوان رۆژەه‌لات و رۆژئاوا. بارزانی به
تەواوی پشستی به ئیران و ئەمریکا بەستبوو وە هەموو لایەنەکانی تری
پشتگۆی خستبو، لەو پشت بەستنه‌دا زۆر گەشبین بوو، پێی وابوو که له
لایەن ئەو بەناو دۆستانه‌وه زەمانەتی دراوەتی. زەمانەتیکی وەها که ئەم
جارەیان دەبێتە مایە چارەسەری کێشە کورد. لەم رووه‌وه بارزانی
دەیکوت: "ئێمە پشت بە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا دەبەستین و
متمانەمان پێی هەیە."^(۳)

بارزانی تا دەهات زیاتر خۆی یەکلا دەکردەوه له لایەنگیری
ئەمریکەکان. له گەفتوگۆیەکی رۆژنامەوانیدا له (۱۹۷۲/۶/۲۲) له گەل
هەوالدەری رۆژنامەیی واشنتۆن پۆست (جیم هیوا گلاندی) دا رایگەیانند که:
"نامادەیه به ناشکرا بلأوی بکاتەوه که لایەنگری سیاسەتی ئەمریکە له

(۱) پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتەیی نامادەکردن): هەلسەنگاندنی
رهوشو... ل. ۳۰.

(۲) ا. کاوة: قضية كردستان الجنوبية والافاق المستقبلية، ص ۸۱.

(۳) د. گۆینتەر دیشنەر: کورد، گەل له خشته براوی غەدر ئی کراو، ل. ۲۴.

ناوچه که داو ناماده شه به دوری خوئی هه لسی له پاریزگاری کردنی بهرژه وهندی ئەمریکا و داکوکی کردن له سهری له ناوچه که دا، هه له ویدا بارزانی نامادهیی دهربری که کۆمپانیای نهوتی که رکوک و دهرهینانی تهسلیم به کۆمپانیایهکی نهوتی ئەمریکی بکات".^(۱)

پێوهندی نیوان CIA و بارزانی گهیشته رادهی پیکهینانی لیژنهیی پێوهندی هاوبهش که له لایه ن بارزانیه وه نوینه رهکانی بریتی بوون له (ئیدریس، مه سعود) کورانی بارزانی و (سامی عبدالرحمن). له بهر نهوهی مه سعود و ئیدریس له و سهرده مه دا کهسانی که م نهزموون بوون، وه له گه مهی دیبلۆماسی و دهوله تان شاره زاییان نه بوو، پێیان وابوو که ئەمریکا هاریکاریه کهی هه تا سه ره و تا سه رکه وتن پشتی کورد بهر نادات.^(۲)

به لام پێوهندییهکانی ئەمریکا به بارزانیه وه له چوارچێوهی تاکتیک به دهر نه بووه.^(۳) چونکه له ههردوو کۆبوونه وه کهی بارزانی له تاران که له مانگی ۱۰/۱۹۷۴ له گه ل شای ئیراندا داوای گفتوگۆی له گه ل سه روکی ئەمریکا نیکسون و سه کرتییری دهوله تی ئەمریکی (وليام روجییرس) کردبوو. به لام ههچیان ناماده نه بوون له گه ل بارزانی دانیشن.^(۴) ههروهک له کاتی شه ری (عه رب-ئیسرائیل) یش له سالی ۱۹۷۳ دا ئەم راستیه دهرده که ویت.

^(۱) ئیبراهیم جهلال: خواری کوردستان و شوپشی ئەیلول، ل ۳۵۵.

^(۲) هه مان سه رچاوه، ل ۳۵۴.

^(۳) محمد حسنین هیکل: مدافع ایه الله، قصة ایران والثورة، ص ۱۳۶.

^(۴) ئیبراهیم جهلال: خواری کوردستان و شوپشی ئەیلول، ل ۳۵۵.

بارزانی دەیویست ھەلۆمەر جی ئەم شەپەرە بقۆزیتەو و ھە
 بارودۆخیکی لە بار بەکاری بیئنی بۆ مسۆگەر کردنی پشتیوانی ئەمریکا .
 بۆیە لە ۱۵/۱۰/۱۹۷۳ دا بە بروسکە داوای لە کیسنجەر کرد کە پرای
 حکومەتی ئەمریکای سەبارەت بە ھێرش بردنە سەر سوپای عێراق بۆ
 ھەربگری و ھەلامی بداتەو. ^(۱) ھەر ھەمان پێشنیاریشی دا بە شای ئێران .
 کیسنجەر پێشنیاری بارزانی دا بە نیکسونی سەرۆک کۆماری ئەمریکا بە
 نھینی پەیوھندی بە عێراق و ئێرانەو کردو داوای لێکردن کە بە ھەردوو لا
 ھەول دەر ناکۆکیەکانیان نەھێلن و " ئەو شێرپەنجەش لە ناو بەرن کە
 سوودەکی لە پێشدا بۆ عێراق و ئێنجا بۆ ئێران " دەبیئت (مەبەستی لەو
 شێرپەنجەییە شوپۆشی کوردو بارزانی بوو). ^(۲) لە لایەکی دیکەو لە
 ۱۶/۱۰/۱۹۷۳ ھەلامی بارزانی دا ھەووە کە جاری ھێرش نەباتە سەر سوپای
 عێراق. ^(۳) تەنانت کیسنجەر و شای ئێران نەیان دەویست کوردەکان
 سەرکەوتنی بنەبەر بە دەست بەینن . بەلکو سوربوون لە سەر ئەوھی

^(۱) محمد حسنین ھیکل: الحل و الحرب، ط ۸، بیروت، ۱۹۸۸، ص ۱۲۹؛ امین ھویدی:
 کیسنجەر وادارە الصراغ الدولی، ص ۷۷-۷۸؛ منذر الموصلي: القضية الكردية في
 العراق " البعث و الاكراد"، ص ۳۳۵

^(۲) مارتن فان برۆنەسن: ناغاوشنخ و دەولەت، ب ۱، چ ۲، ل ۵۷؛ ئیبراھیم جەلال:
 خواروی کوردستان و شوپۆشی ئەیلول، ل ۳۵۹؛ امین ھویدی: کیسنجەر وادارە الصراغ
 الدولی، ص ۷۷-۷۸.

^(۳) محمد حسنین ھیکل: الحل و الحرب، ط ۸، بیروت، ص ۱۲۹، ۱۹۸۸؛ مارتن فان
 برۆنەسن: ناغاوشنخ و دەولەت، ب ۱، چ ۲، ل ۵۷؛ امین ھویدی: کیسنجەر وادارە
 الصراغ الدولی، ص ۷۷-۷۸.

جولانه‌وهی کورد هەر هیندهیان توانا هه‌بیت که به‌رگری له خۆیکه‌ن و که‌ش و هه‌وای دوژمنکارانه بپاریزن و هه‌رهیندهیان هیز هه‌بی که بتوانن عراقی دراوسیێ ئێرانی هاوپه‌یمانی ئه‌مریکا سه‌رقال بکه‌ن.^(١) هه‌له‌به‌ته ئه‌م سیاسه‌ته به کورده‌کان نه‌وترا، به‌لکو تاقه چالاکی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی ئه‌مریکا و ئێران هاندانی به‌رده‌وامی کورد بوو.^(٢)

ئه‌وه‌تا کیسنجه‌ر په‌رده له روی سیاسه‌تی ئه‌مریکا به‌رامبه‌ر به کورد هه‌لده‌مانی و ده‌نوسیت: "ولاته دراوسیکانی وه‌کو ئێران به‌و مه‌به‌سته یارمه‌تی کوردیان ده‌دا تا خۆیان له گنچه‌لی عێراق بپاریزن. بۆیه به‌هیچ شیوه‌یه‌ک ئاماده‌ی ئه‌وه نه‌بوون که دروست بونی ده‌وله‌تیکی نیشتمانیی کوردی له ئامیز بگرن. به‌هه‌مان شیوه کارگیرتی (نیکسن) یش هه‌رگیز پشتیوانی له سه‌ربه‌خۆیی کورده‌کانی عێراق نه‌کردوه."^(٣)

هه‌ر کیسنجه‌ر له شوینیکی ترده‌ده‌لیت: "ئیمه زولمیکی گه‌وره‌مان له کورده‌کان کرد، له کاتی‌کدا ده‌بوایه عێراق دژی سووریا به‌سه‌تیت، شه‌رمان به کورد راگرت و پشتمان تیکرد..."^(٤)

دواتر له راپۆرتی (پایک) یش دا هاتوه که ئه‌مریکه‌کان ده‌لین: "سیاسه‌تمان به‌رامبه‌ر به کورد زۆر بی‌ره‌وشتانه بوو، نه یارمه‌تیمان

^(١) امین هویدی: کیسنجر و اداره‌ الصراخ الدولی، ص ٧٨: منذر الموصلی: القضية الكردية في العراق "البعث و الاكراد"، ص ٣٣٥.

^(٢) د. گوینته‌ر دیشنه‌ر: کورد گه‌لی له‌خشته برایی غه‌در ئی کراو، ل ٢٨٧.

^(٣) هنری کیسنجه‌ر: کاره‌ساتی کورده‌کان. وه‌رگیرانی سه‌باحی غالب، گوفا‌ری

باسکار، ژماره (٢)، سالی ١٩٩٩، ل ٧.

^(٤) محمد حسنین هیکل: الحل و الحرب، ص ١٤٠-١٤١.

دان و نه لیښیان گه‌رین کیشه‌کانیان له‌گه‌ل حکومه‌تی عراقدا به‌گفتوگو چاره‌سەر بکه‌ن. ئیمه‌ هانماندان و دواتریش ده‌ستمان لێ کردنه‌وه‌و جی‌مان هیشتن...^(١)

بارزانی له‌چه‌ندین بۆنه‌دا گوزارشتی له‌وه‌ کردووه‌ که به‌ راده‌یه‌ک متمانه‌ی به‌ ولاته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا هه‌یه‌ که ئه‌و متمانه‌یه‌ی به‌ هیچ زله‌یزیک‌تری تر نه‌یه‌، بۆیه‌شه‌ رایگه‌یاندووه‌ که ئه‌گه‌ر دۆزه‌که‌ی سه‌ر بکه‌وی، ئه‌وا کوردستان ده‌بی‌ت به‌ په‌نجاو یه‌که‌مین ویلایه‌تی ولاته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا.^(٢)

به‌لام دوا‌ی ئه‌وه‌ی ئەمریکا پش‌تی له‌ کورد کرد و هیچ کام له‌ گه‌فت و به‌لینه‌کانی به‌ جی‌ نه‌هینا، بارزانی له‌ دوا دیمانه‌ی رۆژنامه‌وانی خۆیدا له‌ باشوری کوردستاندا، ئاوا وه‌لامی رۆژنامه‌نوس (گوینت‌ه‌ر دیشنه‌ر) ده‌داته‌وه‌ که لێی پرسیه‌وه‌:
-ده‌رباره‌ی هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌ی شه‌خصی که خۆی کرد‌بی‌تی چی بووه‌؟

بارزانی له‌ وه‌لامدا ده‌لێت: "گه‌وره‌ترین هه‌له‌ی ژبانم ئه‌وه‌یه‌ که متمانه‌م به‌ ولاته‌ یه‌کگرتووه‌کانی ئەمریکا کرد* و باوهرم به‌و گه‌فت و به‌لینه‌کانه‌ کرد که پێیان داین."^(٣)

(١) هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو، ل ١٤٠؛ حامد محمود عیسی: المشکلة الكردية في الشرق الاوسط، ص ٢٣٩.

(٢) د. گوینت‌ه‌ر دیشنه‌ر: کورد، گه‌لێکی له‌خشته‌ برایی غه‌در لێ‌کراو، ل ٢٣٩؛ شلومونک‌دیمون: الموساد في العراق و دول الجوار، ص ٢٩٧.

* بروانه‌ پاشکۆی ژماره‌ (٤)

لەلایەکی تریشەووە پەیمانی دۆستایەتی نیوان بەغداو مۆسکۆ ئیمزا کرابوو. لە پەیمانەکەدا هاتبوو کە عێراق چەک و جبهه‌خانه‌یه‌کی زۆری له سۆقیه‌ته‌وه پێی بگات. عێراق بووبوو بە هاوپه‌یمانیکی بنه‌ره‌تی بۆ سۆقیه‌تیه‌کان له ناوچه‌کەدا.^(٢) پیدانی چەکی زۆرو هاندانی بەغدا له لایه‌ن سۆقیه‌ته‌وه، وای کرد کە هێرش بکاته سه‌ر کورده‌کان. ئەمەش له‌وه زۆتر بوو کە هاوکاري ئیرانیه‌کان و ئەمریکیه‌کان و ئیسرائیلیه‌کان کە هاوکیشه‌که‌یان راگرتبوو.^(٣)

سامی عبدالرحمن له‌چاوپێی که‌وتنیکدا ده‌نیت: " تا سا‌نی ١٩٧٢ سۆقیه‌ت یارمه‌تی شو‌رشێ کورده‌ستانی عیراقیان داوه، داوی ئەمه‌ هاوکیشه‌کان گۆڕان و هاوپه‌یمانی و شتی تازه‌ هاتنه‌ پێشه‌وه‌و داوییش په‌یوه‌ندی له‌نیوان جولانه‌وه‌ی کوردی و سۆقیه‌تدا پچرا و له‌ ناکامدا له‌گه‌ڵ نۆردوگای سۆسیالیستی به‌ گشتی پچرا"^(٤).

له‌شه‌ری کورده‌ستان (١٩٧٤-١٩٧٥)دا سۆقیه‌ت به‌هه‌موو جو‌زه‌ چه‌کیک هاوکاري عیراقی کرد. به‌تایبه‌تی چه‌ندان فرۆکه‌ی تازه‌ی دابوو به‌

(١) د. گوینتەر دیشنه‌ر: کورد، گه‌لیکی له‌خشته‌ بر‌اوی غه‌در لێ‌کراو، ٢٩٨-٢٩٩: ممتاز حیدری: کۆنگره‌ی ٩٠ سا‌له‌ی له‌دایک بوونی بازرانی نهمر، ٣٢.

(٢) سامی شو‌رش: تنوع الکرد فی العیراق، ص ٢٦.

(٣) هنری کیسنجه‌ر: کاره‌ساتی کورده‌کان، ل ٩.

(٤) چاوپێی که‌وتن له‌گه‌ڵ سامی عبدالرحمن، رۆژنامه‌ی به‌ره‌ی کورده‌ستانی، ژماره‌ (١٧)، شو‌بیاتی ١٩٩٠.

عیراق،^(۱) و نەك ھەر بە چەك، بگەر بە شارەزاو پسیپۆری شەپكەریش بەشدارى ئەو شەپەرى کرد لەبەرژەوھەندى عیراق. لەوانە: رۆژنامەى (فیگاروی) فەرەنسى لە ۱۹۷۴/۷/۴ دا بلاوى کردۆتەوہ كە فرۆكەى (تۆبۆلۆف-۲۲) كە لە شەپدا بەكار دىت، ئەفسەرىكى روسى بە ناوى (كۆلۆنىل ئەلیكسەندەر قاسیلڤ) سەپەرشتى ئەو چەك و بۆردومانانە دەكات كە لە كوردستان دا بەكار دەھینرین.^(۲)

لەماوہى يەك سالى شەپدا، ئەگەر پشتيوانیەكەى ئیران و ئەمریکا لە رووى ئیداریەوہ لە ئۆردوگاكانى ئیران و سەر سنورەكاندا یارمەتى شۆپشيان باش دابى، ئەوا لە رووى سیاسى و سەربازىیەوہ كىشەى گەلى كوردیان نابوود کرد. لە بەرامبەر ئەو ھەموو توانا سەربازىیەى عیراق و ئەو ھەموو ھیرشە ستراتىژیانەى دەكرانە سەر ناوچە ئازاد كراوھكان، ئیران و ئەمریکا تەنیا چەكى تەكنىكى سەربازیان دەخستە مەیدانەوہ. ئیستاش چەكى ئەوتۆیان نەدایە شۆپش كە بتوانى بئكە ئابورى و ئۆردوگا سەربازىیە گەورەو گرانەكانى عیراق بۆردومان بگا.^(۳)

سەبارەت بەو سیاسەتە د. محمود عوسمان لە چا و پێكەوتنىكدا دەئیت:

(۱) مەسەلەى كورد لە رۆژنامەو گۆڤارە ئەلمانىەكاندا، گۆڤارى دەنگى كوردستانى عیراق، ژمارە(۱)، ۱۹۷۴، ل ۱۲۳.

(۲) كوردۆ عەلى: سۆڤیەت و بزوتنەوہى نیشتمانى كورد، ل ۱۱۲؛ میرزا مەنگوپرى: بەسەرھاتى سیاسى كورد(دەستنوس)، ل ۵۲۰.

(۳) حىكمت محمد كرىم (مەلا بەختیار): شۆپشى كوردستان و گۆرانكارىەكانى سەردەم، ل ۲۲۵.

(موشى دايان)ى ۋەزىرى بەرگرى پېئىشۋى ئىسرائىل پىرارى دابو
ژمارەك دەبا بەمان بىداتى. بەلام ئىرانىەكان نەيانەئىشت "بە بىيانوى
ئەۋەى نەۋەك قەۋارەكەكى سەربەخۇ لە كوردستاندا رابگەئىن"^(۱)

لە بەر ئەم ھۆكارانە ئەمەرىكا ۋە ئىران شۆپشيان لە رووى سەربازىۋە
خستە سەنگەرى بەرگرى نىگەتېقى جەنگى بەرەبى فراۋانەۋە. ئەم جۆرە
جەنگە بەرەبىيە فراۋانە بۇ بىزوتنەۋەكەكى چەكدارى پارتىزانى كە لەسەر
زەمىنىكى جوگرافى تەسكو لەناۋ مېلەتېكى كەمتر لە نەتەۋەى سەر
دەستە، بە پىشتىۋانىيەكى لاۋازو بە مەشق ۋە سازدانى سەربازى
دواكەرتۋانەۋە، مەترسىيەكى سەربازى روخىنەرە.^(۲)

ئەۋ پىۋەندىيەكى كە سەركردايەتى شۆپش لە گەل دەۋلەتاندا ھەبىو
بە شىۋەكەكى رەسمى ۋە لە رىنگاى كارى دىبلۇماتىۋە نەبوو، بەلكو زياتر
پىۋەندىيەكى مخابەراتى ۋە ژىر بەژىر بوو. لە راستىشدا دەبى ھەموو جۆرە
پىۋەندىيەكى دىبلۇماسى ۋە سىياسى ۋە سەربازى ۋە ئىدارى ستراتىژى
بىزوتنەۋەى كورد لەگەل دەرەۋەدا مۆركراۋ، رونكراۋ، كۆنكرىت ۋە ساغ
كراۋ بى، دىنا ھەموو دەۋلەتەك بۇى ھەبە بەنارەزى بەرژەۋەندىيەكانى
يارى بە پىۋەندىيەكە بكا.^(۳) ھەر ئەمەش بوو ۋەى كورد كاتى بارودۇخەكە
گۆزاۋ ۋەى خواست كە دۇستانى كورد (ئەمەرىكا ۋە ئىران) ۋەزىيان لە كۆمەك
ۋە ھاۋكارى شۆپشى كورد ھىناۋ كورد لە گۆرەپانەكەدا بەتەنبا ماىۋە.

(۱) دىرۇكى پىۋەندى يەكانى كورد-ئىسرائىل لەسەر زارى د. محمود على عوسمانەۋە
(چاۋبىكەوتن) رۇژنامەى كوردستانى نۆى، ژمارە (۱۵۲۴) ۱۲/۲۳، ۱۹۹۷.

(۲) حىكىمت مەجمد كرىم (مەلا بەختىار): شۆپشى كوردستان ۋە... ل ۲۲۵.

(۳) ھەمان سەرچاۋە... ل ۲۲۳.

كيشهيهكى تىرى سەر كىردايه تى شۆرشى كورد ئه وه بوو كه
 سياسه تىكى جىگىرى نه بوو، له سياسه تى دهره كى و كارى دبلۆماسى نىو
 دهوله تان لاوازو بى بهرنامه بوو. بۆچونه كانى بارزانى لاي نوينه رانى
 دهوله تان يهك رهنگ و هاونا ههنگ نه بوون، بۆنمونه: به ئه مەريكاي دهوت
 "ئەگەر يارمه تيم بدن كوردستان دهكەم به ويلايه تى په نجاو يهكى
 ئەمريكاو"^(۱) و به سوڤيه تى دهوت: "ئەگەر يارمه تيم بدن كوردستان
 ئەكەم به قه لاي كۆمۆنىزم". به ئيرانى دهوت: "ئيمه هه موومان له ره گەزى
 نارين". وه به عىراق نهوت: "من عه بياسيم". به عه ره بى نهوت: "من
 موسلمانم ناماده م پيشمه رگه بنيرم بۆ شه رى جوو" و به جوله كه شى
 نهوت: "كوردو جوو نه ته وهى چه زه تى ئىبراهيمن ئه بى پي كه وه هاو كارى
 بكن"^(۲). بارزانى به بۆچونى خوڤى هه ولئى دها په يوه ندى به هه موو
 لايه كه وه بكات و بۆ به رزه وه ندى شۆرش ئىستىغلايان بكات به لام ئه وان
 هىچ كامىكيان ناماده نه بوون وهك پئويست به دهنگى يه وه بچن و
 هه وله كانى هه مووى بى سود دهرچوون.

^(۱) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، بيروت ۲۰۰۱، ص ۲۲۵.

^(۲) نهوشىروان مسته فا نه مين: په نجه كان يه كترى ده شكينن، ل ۱۱۰.

ب-ریکەوتنی جەزائیر لە (۱۹۷۵/۳/۶) دا :

ئەو ھۆکارانەیی لە پێشەوہ باسمان کردن، تا ناستیکی زۆر شۆرشەکەیان لاواز کردبوو و بەلا رییاندا بردبوو، بەلام بەستنی پەیماننامەیی جەزائیر زیاتر بپرستی لەشۆرشەکە بپری و گورزیکێ کاریگەری پێگەیاندوو بزوتنەوہکە هیچی تر توانای خۆراگرتنی نەماو ھەرھەسی ھینا.

دەمیك بوو ھەولێ لیك نزیك كەوتنەوہی عیراق و ئیران دەدرا لەلایەن چەند دەولەتیکی دۆستی ھەردوو لایانەوہ بەو مەبەستەیی ھەردوو دەولەت نداشت ببنەوہو كۆتایی بە شۆرشیی كورد بەینیری^(۱). بەلام سەرکردایەتی بزوتنەوہی كوردی لەم رووہ نوتقی لەخۆی پریبوو. ئاخۆ ئاگاداری ھیچ كام لەم جموجۆلانە نەبوو كە بۆ نداشت بونەوہی عیراق و ئیران دەكرا كە روون بوو ئەنجامەگەیی كەنارخستن و ھەرەس پێھینانی شۆرشیی كورد بوو، یاخود سەرکردایەتی قەناعەتیکی جیگیری ئەوتوی ھەبوو كە پێی وابوو ئیران و ئەمریکا دۆستی ھەتا ھەتایی كوردن و ھەرگیز پشستی تی ناكەن.

ھەر چۆنێ بێ، لەھەردوو حالەت دا ئەمە ساویلکەیی سەرکردایەتی كوردیی ئەو رۆژگارە دەگەییەنێ لەمەیدانی سیاسەتدا. تەنانت بەر لەریکەوتنی جەزائیریش چەندین كۆبونەوہ لەنیوان نوینەرانی عیراق و ئیران كراوہ بۆ نمونە:

^(۱) عدنان المفتي: الاكراد والعلاقات العربية الكردية، ص ۴۷.

تورکیا بەر لە ھەر لایەک ھەوڵی چارەسەرکردنی کیشەکانی نیوان
عیراق و ئێران دەدا، ھەر بۆ ئەم مەبەستە لەڕۆژی ۱۶/۵/۱۹۷۴ دا لە
ئەنقەرە پایتەختی تورکیادا کۆبونوویەکی سێ قوڵی لەنیوان عیراق و
ئێران و تورکیا بەسترا. لەوەزیری دەرەوہی ئێران داواکرا کە یارمەتی
کۆردەکانی عیراق نەدەن چونکە سەرکەوتنی کورد بۆ ھەر سێ دەولەت
کیشەییەکی گەورە دەخولقینێ. ^(۱)

دوابەدوای ئەو لە ۱۲-۱۸ ی ئابی ۱۹۷۴ دا نوینەرانی عیراق و ئێران
(سەعدون حمادی و عباس خلعتبری) وەزیرانی دەرەوہی ئەم دوو دەولەتە
لە ئەستەمبۆل کۆبونوویە. ^(۲) جارێکی تریش لەکۆتایی سالی ۱۹۷۴ دا
تورکیا توانی نوینەرانی عیراق و ئێران لە ئەستەمبۆل بگەیەنیتە یەک و
کۆبونوویەیان پێ بکات. ^(۳) لەرێکەوتی ۱/۶/۱۹۷۵ ییش شای ئێران لە
عەمان لەگەڵ مەلیک حسین دا کۆبونوویە. وە لە ۱/۸/۱۹۷۵ ییشدا چوو بۆ

^(۱) میرزا مەنگوری: بەسەرھاتی سیاسی کورد (دەستنوس)، ل ۳۹۸.

^(۲) منوچەر پارسادۆست: ناکوکی عیراق - ئێران، ل ۵۱؛ صلاح الخرسان: التيارات
السیاسية في كردستان العراق، ص ۲۲۴؛ د. گوینتەر دیشنەر: کورد، گەلی غەدر
لێکراوی لەخشتە براو، ل ۲۸۹؛ پارتي ديموکراتي کوردستان (سەرکردایەتی کاتی):
رێبازی بزوتنەوہی رزگاربخوازی کورد، ل ۵۶؛ شلومونکیدیومون: الموساد في العراق و
دول الجوار، ص ۲۹۷.

^(۳) د. جەبار قادر: چەند بابەتیکی مێژوویی، ل ۷۸؛ صلاح الخرسان: التيارات
السیاسية في كردستان العراق، ص ۲۲۴.

قاھیرەو لەگەڵ سادات دا کۆبوو. ⁽¹⁾ کەھەر بەمەبەستی گەیشتنی رێکەوتننامەیەک بوو لەنیوان ھەردوولا. جگە لەوانە لەماوەی ۱۶- ۲۰ کانونی دووھەمی ۱۹۷۵ دا دیسان وەزیرانی دەرەوی عێراق و ئێران چاویان بەیەکتەری کەوت. ⁽²⁾ کیسنجەر دەلیت: لەکۆبوونەوی ۸/ی شوباتی ۱۹۷۵ دا لە زوریخ (Zurich) لە کۆتایی گەشتەکەیی رۆژھەلاتی ناوھراستدا شای ئێران بێ هیچ پێشەکی و ئاگادار کردنەویەک، پێی راگیاندم کە بیری لەگفتوگۆ کردۆتەوہ لەگەڵ (سەدام حسین) دا منیش سەرۆک فۆرد (Ford) م ئاگادارکردوہ. ⁽³⁾

لەرۆژی ۲۱/۲/۱۹۷۵ دوو نوسراوی (ھەواری بومیدین) سەرۆک کۆماری جەزائیر نێردران بۆ (احمد حسن بکر) و (شای ئێران. لەو نوسراوانەدا داوا لەھەردوو لایان کرا بوو کە پێک بکەون و کێشەو ھەرای نیوانیان نەھێن. ⁽⁴⁾ ھەر لەو بارەییەوہ، کیسنجەر دەلی " شای ئێران بریاریدا بەشێوہیەکی دبلۆماسیانە پاشە کێشە بکا.

⁽¹⁾ ئیبراھیم جەلال: خواروی کوردستان و شۆرشێ ئەیلول. ل ۳۹۰: شلومونکدیمون: الموساد فیالعراق و دول الجوار، ص ۲۹۷.

⁽²⁾ منوچەر یارسا دوست: ناکوکی عێراق - ئێران، ل ۵۱: عبد الکریم فندي: فصول من ثورة ایلول في كردستان العراق، ص ۱۳۴-۱۳۵.

⁽³⁾ ھنری کیسنجەر. کارەساتی کوردەکان، ل ۲۰.

⁽⁴⁾ میرزا مەنگوپی: بەسەرھاتی سیاسی کورد (دەستنوس)، ل ۶۰۱.

له ۱۹۷۵/۲/۲۸ دا شاى ئىران سەردانى قاھىرەى كردو لهگەل سادات كۆبۆوه، گەوهەرى كۆبونەوهكه له دواييدا له لايەن (محمد حسين هيكل) هوه ناشكرا كرا كه پهيوەندى به ريكخستنەوهى ئىران و عراقهوه هەبوو.^(۱)

شاى ئىران تامەزۆو پەرۆشى هەر جۆره چارەسەرئىكى سياسى بوو كه ويستەكانى بەدى بىنى. هەر ئەو هۆيش بوو كه هانى دا يارمەتى شوپشگيرانى كورد بەدات،^(۲) تا عراقى دراوسى ناچار بكات مل بۆ داواو مەرجهكانى كه چ بكات كه برىتى بوون له مانە: چارەسەرى كيشە سنورىه جوړاو جوړەكان، بەتايبەتى كيشەى (شط العرب) بەجوړيك كه بەرژەوهندىه هەرمىيهكانى شا وەدى بىنى. كۆتايى هينان بەهيزشى (عەرەبستان) كه عراق له پاريزگاي (خوزستان) هوه ناراستەى دەکرد. هەر هەوا وازهينان له هەموو هەولەكانى دىكهى روخاندنى رژىمى ئىران، كه عراق يارمەتى دەدات، وەكو بلوجستان كه چەندىن سال بوو بوو بە بنكهى پشيوى و هەرا.^(۳)

بەم جۆره هەموو فاكتهرو هەلومەرجەكان خۆشبوون بۆ ئەوهى شا بەمەرامەكانى خۆى بگات. تا قە كۆسپى سەر رىگە، كيشەى كوردى عراق بوو كه شا يارمەتى دەدان و لەسەرەتادا داواى دەکرد كه داخووزىيهكانيان جى بهجى بگرى و نازادى و مافى چارەنوسى سياسيان بدرىتى. كه چى داوى بهو چاوه سەيرى هەمان ئەو داخووزيانەى دەکرد كه خەونى

^(۱) ئىبراھىم جەلال: خواری كوردستان و شوپشى ئەیلول، ل ۳۸۹.

^(۲) م. س. لازەرىف: كورد و كوردستان، فاكتهرمكانى دروستبوونى كيشەكه:

وەرگيرانى: د. جەبار قادر، ل ۷۸-۷۹.

^(۳) محمد حسين هيكل: مدافع اية الله، ص ۱۴۲.

سیاسی و هیواو ئاواتی دوون لهواقیع. جا لهبەر ئەمه هەر دەبوایه
قوربانی بهکوردی عراق بدری.^(۱)

له ۴-۶-ئازاری ۱۹۷۵ لهکۆبونهووی سالانهی سهرانی ئوپیک دا
عراق و ئیران (سه‌ددام حسین) و (شا) به‌ناوبژیوانی (هه‌واری بومیدیه‌ن) ی
سه‌رۆک کۆماری جه‌زائیر به‌یه‌ک گه‌یه‌شتن بۆ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌کانیان.
دوای وتوو وێژه‌کان سه‌رانی هه‌ردوو ده‌وله‌ت به‌یاننامه‌یه‌کی هاوبه‌شیان
له‌ رۆژی ۶ی ئازاری ۱۹۷۵ دا بڵا‌کرده‌وه که به‌ری‌که‌وتنی جه‌زائیر
ناسراوه.^(۲)

به‌پێی ماده‌ ئاشکراکانی ریکه‌وتنه‌که: * ده‌بوو هه‌ردوو ده‌وله‌تی
عراق و ئیران پارێزگاری ئەمن و ناسایشی ناوچه‌ سنوریه‌کانیان بکه‌ن و
نه‌هێن هاتوچووی قاچاغی قێدا بکری. و له‌دژی یه‌کتی یارمه‌تی
یاخیبوون و نازاوه‌ نانه‌وه و پشێوی نه‌دن. له‌گه‌ڵ یه‌کتی هاوکاری بکه‌ن
دژی ئەو تاقمه‌ تیکده‌رانه‌ی که له‌یه‌گه‌ڵک له‌م دوو ده‌وله‌ته‌وه‌ دژی

(۱) د. گوینتەر دیشنه‌ر: کورد، گه‌لی غه‌در ئی کراو له‌خشته‌ براو، ل ۲۹۰.

(۲) منوچه‌ر پارسادوست: ناوکۆکی ئیران و عراق - ل ۵۲: عبدالله حسن زاده: نیو سه‌ده
تیکۆشان، به‌رگی یه‌که‌م، ل ۹۶؛ ئیبراهیم جه‌لال: خواری کوردستان و شوێرشێ
ئه‌یلول. ل ۳۹۰.

* بروانه‌ پاشکۆی ژماره‌ (۱).

دەولەتەكەى تر دەيانەوى ھەلىسوپرېنن. ئەمانە خالە گرنگەكانى ماددە
ئاشكرائانى رېكەوتنەكە بوون لەنيوان ھەردوو دەولەتدا.^(۱)

ھەرچەندە رېكەوتنەكە بەروالەت كورت بوو، وناوى كوردى بەھيچ
جۆرئك تىدا نەھاتبوو، و لەپلەى يەكەمدا دژى شوپشى كوردستانى عراق
بوو، كە ئەو كاتە گەيشتبووہ بالآترين قۇناغى پەرەسەندنى چەندايەتى و
مەترسيەكى گەورەى بۇ دەولەتە داگيركەرەكانى لەناوچەكەدا پىك
ھىئابوو، بەلام لەراستيدا پەيمانەكە دژى ھەموو نەتەوہى كوردبوو.
چونكە بۆتەواو كردنى ئەم رېكەوتنە دوو بەندى نەينى تريشيان
خستبووہ سەر:

يەكئىكان: لەھيچ ھەل و مەرجئكدا شاو رژىمى ئىران مافى ئۆتۇنۇمى
گەلى كورد لە كوردستانى ژىر دەسەلاتى ئىراندا نەسەلمىنى و لەمەدا
حكومەتى عراقىش پشتيوانى بكات.

دووہمیان: حكومەتەكانى ئىران و عراق ھەريەكەيان لەلاى خۆيەوہ
ھەول بەدات بۇ راکئشانى حكومەتى توركىا كە بەشداريان بكات لەو
سياسەتە ناو كۆييەى دژى كورد لەناوچەكەدا.^(۲)

ئەم رېكەوتنە سەودايەكى ئىرانى عراقى بوو لەسەر بزوتنەوہى
نەتەوہى كورد، كۆبونەوہى شاو سەددام حسين لەگەل يەكترى و
رېكەوتنەكەيان، بۇ بارزانى و سەرکردايەتى بزوتنەوہى كورد روداويكى

(۱) د. بيجەرمانى: كوردستانى نىشتمان و كيشە لە بەلگەنامەو ھەلۇنستى نىو
دەولەتاند. گۇقارى پيشكەوتن، ژ(۳)، سالى ۱۹۸۷، ل ۳۴-۳۵. د. جەبار قادر: چەند
بابەتئكى ميژوويى، ل ۷۹.

(۲) يەكئىتى نشتيمانى كوردستان: قيادەى موھقەتە لەچ بەرەيەكدا وەستاوہ، ل ۶-۷.

کتوپیری چاوه‌ری نه‌کراو بوو. نه‌وانیش وه‌کو خه‌لکی تر له‌ده‌زگا‌کانی راگه‌یانندی جیهانییه‌وه بیستیان. به‌لام بارزانی ب‌پروای وابوو که نا‌کوکیه‌کانی شاو سه‌ددام له‌وه قو‌لتره بتوانن ر‌یک بکه‌ون. له‌به‌ره‌وه نه‌وه هولانه‌ی به‌هه‌ند هه‌لنه ده‌گرت. پشت به‌ستنی بارزانی به‌ نه‌میرکا و ئیران و دواتریش هاتنه‌کایه‌ی ر‌یکه‌وتننامه‌ی جه‌زانیرو یه‌کلایی کردنه‌وه‌ی ک‌یشه سنوریه‌کانی نیوان عیراق و ئیران و مه‌سه‌له‌ی (شط العرب)، هه‌ره‌سیان ن‌زیک کرده‌وه.

هاوکات له‌گه‌ل ئیم‌زاکردنی ر‌یکه‌وتنه‌که‌دا، حکومه‌تی ئیران هه‌موو یارمه‌تیه‌کانی له‌ کورد پ‌ری و له‌ژ‌یر ره‌حمه‌تی سوپای عیراقی دا به‌ج‌یی ه‌یشت، پاش ت‌یپه‌رپوونی ماوه‌یه‌کی که‌م شو‌پ‌رش سه‌رکوت ک‌راو نه‌میرکاش هه‌مان ر‌یکه‌ی ئیرانی گ‌رته به‌ر.^(۱) هه‌ر ر‌وژ‌یک د‌وای ئیم‌زاکردنه‌که، (۱۹۷۵/۲/۷) ده‌ولته‌تی ئیران تو‌پ و ته‌یاره ش‌کینه‌کان و تفاهه سه‌ربازیه‌کانی سوپای خو‌ی ک‌یشایه‌وه به‌ره و ئیران و هه‌موویان به به‌رده‌م باره‌گای بارزانی دا ت‌ی پ‌هرین و بارزانیان ب‌ی به‌رگری به‌ج‌یی ه‌یشت. هه‌ر نه‌وه کاته فر‌وکه‌کانی عیراق ب‌ی ترس که‌وتنه بو‌ردومان کردنی گه‌لانه.^(۲)

^(۱) حنا یوسف فریح: مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی کورد له‌عیراقداو... ل ۱۲.

^(۲) مارتن فان بر‌ونه‌سن: نا‌غاوش‌تیخ و ده‌ولت، ب ۱، ل ۵۸؛ حسین عارف: ب‌یره‌موری سائیک له‌ته‌مه‌ن، ل ۱۸۸؛ جوناثان راندل: امه‌تی ش‌قاق، ص ۲۲۴.

دوابه‌دوای ئیمزاکردنی ریکه‌وتنه‌که، شای ئی‌یران داوای له
 (نهرتەشبوو نەسیری)* کرد که بارزانی بانگ بکەنە تاران، له ١٢ی ئازاردا
 بارزانی له‌گەڵ د. محمود عوسمان و محسن دزەیی بران بوو دیدەنی شا. له
 دیدەنی‌هەدا (نەسیری)ش بەشداربوو. شا بەم چەشنە ناگاداری وەفدە
 کوردیە‌کە‌ی کرد: ئیمە ئیختیلاف و مەشاکلی خۆمان له‌گەڵ دەولەتی
 عیراق کۆتایی پێ هیناوه و دەمانه‌وێ له‌گەڵ عیراق که درواسی‌مانە
 پەییوه‌ندیەکی دۆستانەمان هەبێ. له‌تۆش داوا دەکەم بەهەموو بەرپرسیانی
 حزبی و پێشمەرگە رابگەیه‌نی که له‌م سەعاته‌وه شەر له‌گەڵ سوپای عیراق
 ته‌واو بووه‌و کەس هەقی نیه سەر ئیشه بوو دەولەتی عیراق ساز بکات.
 ئیمە له‌مه‌ودوا به‌هیچ چەشنیک یارمه‌تی بەدریژە پێدانی شوپۆشی کورد
 ناکه‌ین".^(١) هەر له‌و دانیشتنه‌دا شا درێژە بە‌قسەکانی دەدات و ده‌لێ:
 "دەولەتانی عەرەبی له‌م سەرده‌مه‌دا بونه‌ته هیژیکێ گه‌وره‌ی نه‌وتو
 له‌دنیا‌دا که ناکرێ پشتگۆی بخزێن. قازانجی ئی‌یران له‌وه‌دایه که
 ناکۆکیه‌کانی خۆی له‌گەڵ ئەوان به‌لادا بخات و له‌گه‌لیان ریک بکه‌وێ. به‌م
 ریکه‌وتنه ئیمە توانیمان ناکۆکیه‌کانی خۆمان له‌گەڵ عیراق که (٤٢) سال
 نه‌ماتوانی بوو لا به‌لای بکه‌ین. به‌جۆری به‌لای دابخه‌ین که ئیمە
 ده‌مانویست. ئیوه‌ش خۆتان نازادن له‌وه‌دا چی ده‌کەن:

* نهرتەشبوو نەسیری: نەوسا جەنەرالیك بوو و سەرۆکی دەرگای (ساواک) بوو
 له‌ئی‌یران.

^(١) عیسی پزمان: نه‌ینی یه‌کانی به‌ستنی په‌یمانی الجزائیر - ٩١ل؛ چاوپێکه‌وتن
 له‌گەڵ د. محمود عوسمان له ٢٣/٨/٢٠١١. له‌سلیمانی؛ عبد‌الکریم فن‌دی: فصول من
 ثورة ايلول في كردستان العراق، ص ١٣٦.

- دینه ئیران، ولاتی خۆتانه و هکۆ هاوولاتی ئیران رهفارتان له گهله دهکهن.

- دهگه پینه وه عیراق، به لاینم له سه ددام وهر گرتوه کهستان نهکوژی.

- دریزه به شهپر دهدهن، ئارهزوی خۆتانه، به لام من ئیتر سنور له یار مهتیدانی جهنگ دا دانه خهم...⁽¹⁾

له وهلامی شای ئیراندا بارزانی وتی :-

"ئیمه میلیله تی توین، مادهم تو له ریکه وتنه که رازیت و قازانجی ئیرانی تیدایه، ئیمهش هیچمان له سه ری نیه، ئیمه له ژیر فرمانی ئیوه داین، ئیمه دلسۆزی ئیوه بوین و دلسۆزی ئیوه ده مینینه وه..."⁽²⁾

رۆژی ۱۳/۲/۱۹۷۵ بارزانی له تاران گه پرایه وه، له گه له لیژنه ی ناوه نیدیدا کو بووه و نهجامی سهردانه که ی تاران و بینینی شای بو باس کردن و پی ی راگه یانندن که شا چی پی ووتوه، هه ره له کو بو نه وه یه دا هه ندی بریاری گرنگ درا، گرنگترینیان دریزه دان بوو به شوپرش،⁽³⁾ به لام له هه مان کاتدا بارزانی بروسکه یه کی دابوو به هه موو هیزه کانی پیشمه رگه

(1) د. گوینته ریشنه ر: کورد، گه له غه در ئی کراوی له خشته بر او، ل ۲۹۴؛ چاوپیکه وتن له گه له د. محمود عوسمان له ۲۳/۸/۲۰۰۱، له سلیمانی؛ جوناثان راندل: امة فی شقاق، ص ۲۲۴؛ نهوشیروان مسته فا نه مین: له که ناری دانویه وه... ل ۲۹.

(2) نهوشیروان مسته فا نه مین: له که ناری دانویه وه... ل ۲۹؛ چاوپیکه وتن له گه له د. محمود عوسمان له ۲۳/۸/۲۰۰۱، له سلیمانی.

(3) حسین عارف: بیرمه ری سالیك له ته مه ن، ل ۱۹۹؛ حسین محمد عزیز: خولانه وه له بازنه ی بو شدا، ل ۱۱۴؛ نهوشیروان مسته فا نه مین: له که ناری دانویه وه... ل ۳۰؛ ژیرار چالیاند: گه لیکی په ژمورده، ل ۳۹۷.

که لهسهعات یازدهی بهیانیهوه تهققه بوهستینن.^(۱) شهوی ۱۸/۱۹-۳-
۱۹۷۵ سهرکردایهتی شوپش (بارزانی) لهگهڵ مهکتبهی سیاسی و لیزنهی
مهزکزیی پارتی، لهکوڤونهوهیهکیاندا بریاریاندا که بهردهوامبوون لهسهز
شهزکردن، لهتوانادا نهماوه و چهکدانان و تهسلیم بوون به ئیران بوته
ناچارایی.^(۲)

ههر دواى ئهوه بهروژنیک له ۱۹۷۵/۳/۲۰ لهئیزگهی دهنگی
کوردستانهوه فهزماندهی پيشمهزگه (رشید سندی) بهناوی بارزانی و
شوپشهوه بریاری راگزرتنی شهزی بلاوکردهوه و داواى لهههموو خهک
کرد، چهکدارو بئ چهک ئازادن تهسلیم بهعیراق ببهوه یان بچه ناو
ئیرانهوه.^(۳) له ۱۹۷۵/۳/۲۱ یهکهم روژی جهژنی نهروژ رادیوی دهنگی
کوردستان بئ هیچ پيشهکی و راگهیاندنیک دهنگی ئی نهاتهوه، تهنها

(۱) میرزا مهنگوی: بهسهزهای سیاسی کورد (دهستنوس)، ل ۶۱۵؛ گوڤه‌ند
عبدالقادر: پاش ریکهوتنی الجزائر نامادهی شهرو بهزگی ههبوو... بهلام؟ روژنامهی
کوردستانی نوی، ژ (۹۰۷)، ۱۹۹۵/۲/۶.

(۲) کۆنگرهی ۹۰ ساله‌ی له‌دایک بوونی بارزانی، ل ۱۲۲؛ نهوشیروان مسته‌فا شه‌مین:
له‌که‌ناری دانوبه‌وه... ل ۲۰؛ حسین عارف: بیره‌ومری سانیک له‌ته‌مه‌ن، ل ۲۹؛ میرزا
مه‌نگوی: بهسه‌زهای سیاسی کورد، ل ۶۳۴.

(۳) کریس کوچیرا: میژووی کورد له‌سه‌دهی ۱۹، ۲۰ دا، ل ۵۰۷؛ ئیبراهیم جه‌لال:
خواروی کوردستان و شوپشی نه‌یلول، ل ۳۹۶.

ئەوھى راگەياندا كە " لەبەر ھۆيەكى ھونەرى لەسبەى شەھوھ ئىزگە لەكار دەكەوى".^(۱)

بەم جۆرە شاى ئىران لەرىگەى ئەو يارمەتییەوھ كە پىشكەشى شۆپشى ئەیلولى كرد، دەيوست كەلك لەجولانەوھى رەواو ھەقى خەلكى كوردستانی ژێر دەسەلاتى عىراق وەرېگرى و لەدژى عىراق بىكاتە فاكترى فشارو زۆر ھىنان بۆ سەر سەددام تاكو مەبەستەكانى خۆى لەخەلىج و ناوى (شط العرب) و عەرەبستان و ناوچەكانى سنورى عىراق و ئىران دا بەئىتتەدى^(۲). شاى ئىران لەم پەيمانەدا بەمەبەستەكانى خۆى گەشت، بۆيە ئىتر وازى لەبارزانى و جولانەوھى رىزگارى گەلى كوردستان لە عىراق ھىنا. ھەر پاشا ماوھىەك بەسەر رىككەوتنەكەياندا شا لە گفتوگۆيەكدا لەگەل رۆژنامەنووسى بەئىوبانگى عەرەب (محمد حسنين ھىكل) دا دانى پىدانا،^(۳) شا بە مەبەستى خۆى گەشت و سەرى بەرژىمى عىراق دانواند و مەرچەكانى خۆى بەسەردا سەپاند. رژىمى بەعس چۆكى لەپىش شاى ئىران دادا، لەبەرامبەر ئەمەدا شا، بارزانى لەمەيدانى شەرو بەرەركانى عىراقدا كىشايەوھ دواوھ.

بەم شىوھىە رىكەوتنامەى جەزائىرو مەيدان چۆل كوردنى سەرکردايەتى جولانەوھى چەكدارانى پارتى و دواتر رۆلى ھەرە خراپى بەعس و بەرنامەكەى بۆ چارەسەر كوردنى كىشەكانى. ھەموو ئەمانە

(۱) كرىس كوچىرا: مىژووى كورد لەسەدى ۱۹، ۲۰، دا، ل ۵۰۷؛ حسين عارف: بىرەوھى سائىك لەتەمەن، ل ۲۱۹.

(۲) محمد حسنين ھىكل: مدافع ايه الله، ص ۱۴۲.

(۳) جەمال نەبەز: ئىستەم پاشەرۆژى كورد... ل ۲۰.

بەيەكەۋە كۆمەلەك فاكىتەرن و ھەرىكەت بەجىا رۇلىكى سەرەككىيان بىنى
بۆلەنىۋ چوون و ھەرس ھىنانى شۇرشى ئەيلول.

دژایه‌تی ئەوانی ئی بهاتبایه به‌جۆریکی دپندانه لییان ئەداو لەناویان دەبرد
بئ ئەوهی گۆی به‌هیچ داب و نهریت و یاسایه‌ک بدن یا نرخ بۆ شتیك
دابنین كه پینی دهوتریت مافی مروۆ. ^(۱)

كاردانه‌وهی ههره‌سی شوپرسی ئەیلول له‌سه‌ر ژبانی كورده‌واری له
گه‌لیك لایه‌نه‌وه كاریگه‌ری سه‌لبی هه‌بوو، بۆ وینه: له‌روی سه‌ربازیه‌وه،
ده‌یان هه‌زار پارچه چه‌کی سوک و قورسی گه‌لی کوردی خسته ده‌ست
عیراق و ئیران. ئەزمونی سه‌ربازی و فه‌رمانده سه‌ربازیه‌کان و وره‌ی
سه‌ربازی هیزی پێشمه‌رگه‌ی داته‌پاند. هه‌یه‌تی هیچ فه‌رمانده‌یه‌کی
به‌رامبه‌ر به‌ رژیم و له‌ ناو جه‌ماوه‌ردا نه‌هه‌شت. ته‌واوی نه‌ینییه
سه‌ربازیه‌کانی شوپرسی و ناوچه‌ رزگار کراوه‌کانی بۆ رژیم ئاشکرا کرد. ^(۲)
حکومه‌تی به‌عس به‌نرخیکی هه‌رزانی چه‌که‌کانی له‌پێشمه‌رگه‌ ده‌کریه‌وه‌و
مه‌به‌ستی له‌و چه‌ک کرینه‌وه‌یه سه‌ر هه‌لته‌دانه‌وه‌ی شوپرسیکی نوێی کورد
بوو.

له‌ روی سیاسیه‌وه، کێشه‌ی کوردی وه‌کو کێشه‌یه‌کی به‌ کریی گه‌راوی
سه‌ر به‌ ئیران ناساند. زمانی ناحه‌زانی دیریتر کرد. ریزی سیاسی
یه‌که‌گرتووی کوردایه‌تی لیک ترازاند. ده‌سته‌و توپیرالی سیاسی له‌نیو
جه‌ماوه‌ردا لاوازکردو رژیم توانی به‌ناسانی کاربکاته سه‌ر به‌شیکی

^(۱) فاتح رسول: چه‌ند لاپه‌ره‌یه‌ک له‌میژوی خه‌باتی گه‌لی کوردمان، به‌رگی یه‌که‌م، ل ۲۲.

^(۲) سه‌رکه‌وت رشید: ئاشبه‌تال و خیانه‌تی نه‌ته‌وايه‌تی، رۆژنامه‌ی کوردستانی نوێ،
ژ(۹۶۶)، ۱۹/۴/۱۹۹۵.

بەرچاوی خەلک. ^(۱) لەمەش بترازی نەفسیەتی مروۆقی کوردی بەرامبەر داگیرکەر لاوازکرد. ھەموو ئەوانەى ھاتنەوہ عێراق، زەلیل و لاواز کەوتنەوہ بەردەست دوژمن. دوژمنیش بەئارەزوو بەشارەکانی خوارووی دا دابەش دەکردن. گەورەترین فەرماندە کەسەری بۆ لەشکری عێراق شوپۆرەدەکرد، ناچار لەلایەن ئەمن یا ئیستخباراتیکەوہ کارو فرمانی بۆ دیاری دەکراو دەبوایە بەپێی رینماییهکانی ئەوان ھەئس و کەوت بکات. ^(۲) ئەو راستیانە تیکرا زەمینەیان خوشکرد تا رژیم بتوانی سیاسەتی نەگزیسی (تەعریب و تەھجیر و تەبعیس) بە ئاشکرا بسەپینی.

لەدوای ئەمە رژیمی عێراق چالاکیەکانی دژ بەکوردی گۆرپە ئاستیکی بەرزتر. پلان دانەرانی نەریتی دژە یاخی بوون، ھەل و دەرفەتیان بۆ لوا کەسەر لەنووی نەخشەى سروشتی باشوری کوردستان بەپێی خواستی خویان بکێشنەوہ، ئەمەش مانای ئەوہبوو کەوا کوردە شوپۆرەگێرەکان لەخاکی باوو باپیرانیان راگوێزرین و لەناوچەى نووی ژێر کۆنترۆلی سەریازی توند و تیژی دەسەلاتداریتی بەغدادا دووبارە نیشتەجێ بکړنەوہ. ^(۳)

بەرنامەو سیاسەتی نووی بەعس بەرامبەر بەکورد دواى ھەرەس بەم

چەشنەبوو :-

^(۱) سەرکەوت رشید: ئاشبەتال و خیانەتی نەتەواپەتی، رۆژنامەى کوردستانی نووی: ژ(۹۶۶)، ۱۹/۴/۱۹۹۵.

^(۲) ھەمان سەرچاوەی پیشوو.

^(۳) میدل ئیست وۆچ: جینوساید لە عێراق و پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد وەرگیرانی: سامندی موفتی زادە، ل. ۹۹.

گۆڤىنى پىڭكەتەي نەتەوھىيى دانىشتوانى كوردستانى عىراق ئەمەش پىويستى بە كۆچ پىي كىردن (تەجىرى) زۆرى كوردەكان ھەبوو بۆ ناوھراست و خواروى عىراق،^(۱) كە بەشى زۆرى لەباشوردا بەناو خىلە عەرەبەكانى فوراتى خوارودا بەرىژەي سى تا پىنج خىزان بۆيەك گوند بلاو كىردەوھ.^(۲) بەتايبەت لەپارىزگاكانى (ناسرىە، ديوانىە، سەماوھ، رمادى و عىمارە) دا.^(۳) بەشىكى زۆر لە گوندەكان سوتىنران و لەگەل زەويدا تەخت كران، ياخود عەرەبىيان تىادا نىشتەجى كرا، لەتەقەلاى ئەوھ دابوون كە بست بە بستى زەوى كوردستان بچوك بكنەوھو بەعەرەب نشنى بكن.^(۴) ھەر لەناو كوردستاندا (۳۰۰۰۰) تا (۴۰۰۰۰) كەسىان لەشوىنى خويان ھەلكەندەوھو ھەندىكيان لەقولايى رۆژھەلاتدا دامەزراندەوھ،^(۵) وھ ئەو كوردانەي بەكۆمەل راگويزران لەسەر ئەم شىوھىەي خواروھو دابەش

(۱) جلىلى جلىل والاخرون: الحركة الكردية في العصر الحديث، ط ۱ بيروت، ۱۹۹۲، ص ۲۹۷؛ پروفيسور م. س. لازەرىف: كورد و كوردستان، فاكتهرمانى دروستبونى كىشەكە، و/د. جەبار قادر، ۴۲؛ يەكىتىي نىشتمانىي كوردستان: عىراق و مەسەلەي كورد، ل ۱۴.

(۲) رىباز: قەندىل بەغداى ھەژاند، ب، ل ۴۰.

(۳) د. دلير ئەحمەد حمد: ئەو بارودۆخە سىياسى و كۆمەلەيەتيەي ى. ن. ك ى تىدا لەدايك بوو، رىبازى نوئى، (۱۹)، ل ۱۲؛ جلىلى جلىل والاخرون: الحركة الكردية في العصر الحديث، ص ۲۹۹.

(۴) فاتح رسول: چەند لاپەرىەك لەمىژووى گەل كوردمان، بەرگى يەكەم، ل ۳۱-۳۲.

(۵) د. مارف عومەر گول: جىنۆسايدي گەل كورد لەبەر رۆشنايى ياساى تازەي نىو دەوئەتى دا، ل ۲۸.

كران: لەو ناوچانەوێه كە گشت دانیشتوانی كوردن،^(١) یان ئەو ناوچانەوێه
ریژەوێ زۆری دانیشتوانی كوردن و بەر هەریەمی ئۆتۆنۆمی نەخراون، وەك:
ناوچە نەوتیەكانی كەركوك، خانەقین و عینزالەو هەروەها ناوچە
سنوریەكانی شەنگار، پارێزگای هەولێر، زوممارو ناوچەكانی قۆرەتوو
بەمۆو مەیدان و سەرووی خانەقین.^(٢)

لەتشرینی دووهمی سالی ١٩٧٥ دا لیپرسراویکی رەسمی عیراق
دانی بەوهدا نا كە نزیکەوێ پەنجا هەزار كورد راگوێزاون -تەنها لەو
سالەدا- بۆ هەریەمەكانی باشور لەناسریەو دیوانیە،^(٣) بیگومان ئەو
ژمارەوێه راست نیە چونكە ژمارەوێ راستەقینە لەو زۆر زیاترە.

ئەو پێشمەرگەو تێكوۆشەرانیەو پاش راگەیانندی یاسای (لیبوردن)
گەپانەوێه بۆ لای هیژەكانی عیراق و بە بنەچە دانیشتوانی ناوچەكانی بەر
(هەریەمی ئۆتۆنۆمی) نەكەوتوو بوون، یان ناوچە بەعەرەب كراوەكان بوون،
لە شوینیەكانی خوێان نیشتەجی نەكرانەوێه.^(٤) بەتایبەتی لەهەندیك
شارۆچكەو سنووری بادینان كە بۆ كاری لەشكری ستراتییجین، بۆ نموونە
ناوچەكانی زێبار، بارزان، ئەتروش و زاخۆ، لەدەروازەوێ پارێزگای

^(١) مەگۆیان: هەنگیرسانەوێ خەباتی كوردەكانی كوردستانی عیراق لە پیناوی
ئۆتۆنۆمی دا، گۆقاری (پەییف)، ژمارە (٩)، سالی ١٩٨٩، ل ٩٤٩.

^(٢) سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ل ١٣٩: ئەمین قادرمینە: ئەمنی ستراتییجی عیراق و
سێ كوچكەو بەعسیان، ل ٢٥٦ ژیرار چالیاند: گەلیکی پەژمورده، ل ٣٣٦.

^(٣) میدل ئیست وۆچ: جینۆساید لە عیراقد، ل ١٠١.

^(٤) هەمان سەرچاوه، ل ٩٩: ژیرار چالیاند: گەلیکی پەژمورده، ل ٣٣٧.

هەولیریش کە بوو بە پایتەختی هەریمی ئۆتۆنۆمی هەزاران کوردیان لەدەشتی مەخمور راگوێژا... هەر لەدوای هەرسە شۆپشی (١٩٧٥) رژیڤ بریاری دا کە پشیتینەیهکی ناسایش لەسنوری عیراق و نیوان دروست بکات، بۆیە بەپێی ئەو بریارە لەسەر سنوری نیوان نیوان و عیراق، عیراق و تورکیا، عیراق و سوریا، لەکوردستاندا، دەبێت ٣٠-٤٠ کم بۆ قولایی ناو کوردستان لەهەموو ئاوەدانیهک چۆل بکریت،^(١) دانیشتوانی ئەو شارو گوندانەیی کە دەکەوێت ناو مەودای ئەو ٤٠ کیلۆمەترە دەبێت راگوێژریڤ بۆ پشیتی هێلی پشیتینەیی ناسایش، وە لەسەر رینگەیی نیوان شارەکان و رژیڤ دەسەلاتی رینگاوبانی هاتوچۆی سوپای رژیڤ لە (گوندی هاوچەرەخ)، واتە لە ئۆردوگای زۆرە ملی نیشتهجێ بکریڤ.^(٢)

رژیمی بەعس بەهەموو شیۆهیهک هەولێ دەدا روخساری نەتەوهیی کورد بشیۆینێ، مەبەستی لەم کارانەدا ئەوە بوو کە زیاتر لە (٣٠٠٠) گوندو (٢٢) شارو شارۆچکەیی کوردستان تێک بدات و بیروخینێ، هەروەها زیاتر لەنیو ملیۆن کەس لەو ناوچانەوه راگوێژریڤ بۆ قولایی کوردستان و نیشتهجێیان بکات لە ئۆردوگای زۆرە ملییهکاندا بێ دابین کردنی زهوی

^(١) سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ص ١٢٢: یەکیتهیی نیشتمانیی کوردستان: عیراق و مەسەلهی کورد، ل ١٤.

(٢) جلال الطالباڤی: حول القضية الكردية في العراق، ص ٢٩: سامی عبدالرحمن: من اوراقی، ص ٧٥: یەکیتهیی نیشتمانیی کوردستان: عیراق و مەسەلهی کورد، ل ١٥: ئەمین قادر مینه: ئەمنی ستراتیجیی عیراق، ل ١٩٢: مارتن فان برونهسن: ناغا و شیخ و دەولەت، ب ١، چ ٢، ل ٥٩: ابراهیم جلال: خواری کوردستان و شۆپشی ئەیلول، ل ٤٠٤: ژیرار چالیاند: گەلیکی پەژمۆردە، ل ٣٩٨.

كشتوكال بۆيان.^(۱) بەمەش خەلكىكى زۆرى جوتيارى كوردستان لەخاكەكانيان دور خرانەوہو كردنيان بەخەلكىكى بى بەرہەم و موستەھليك و چا و لەدەستى حكومت، واتە نزيكەى نيو مليون كورد برسى و بى چارەبن و زياتر لە (۵۰۰۰۰) كەس بى كاربوون.^(۲)

بەعس بريارىكى تريشى دەرکردبوو كە بەپىي ئەمە هيچ حزبىكى سياسى بۆي نەبوو لە ناو ئەم خەلكانەدا كاريكات (جگە لەو حزبە كارتۆنيانەى كە سەر بەخۆى بوون، وەك: پارتى ديموكراتى كوردستان و پارتى شوۆرشگىرى كوردستان). بەلكو تەنھا ئەم مافە بۆ حزبى بەعس بوو. تا بتوانن بە رىكوپىكى ئەم حالەتە ئابورى يەى خولقاندبويان لە ناوياندا دەسگىرى بكەن بۆ بە بەعسى بونيان و روخاندنيان و دورخستنەويان لە كارى شوۆرشگىرى.^(۳) لە كۆرۆ كۆبونەوہكاناندا بە راشكاوى باسيان لەوہ دەكردو داويان دەكرد كە دەبى ھەموويان پەيوەندى بە حزبى بەعسەوہ بكەن.^(۴) ھەرەھا راگويزراوہكانيان ناچار دەكرد كە بەھۆى بىكارى و برسيتى و نەبوونيانەوہ چەك بۆ رژىم

(۱) نىبراھيم جلال: خواروى كوردستان و شوۆرشى ئەيلول، ل ۴۰۵؛ سامى عبدالرحمن: من اوراقى، ص ۱۰۴.

(۲) نوزاد. م: كوردستان و رۆژھەلات و تايبەتەندىەكانيان، ل ۲۹؛ سامى عبدالرحمن: من اوراقى، ص ۱۰۴.

(۳) فاتح رسول: چەند لاپەرەيەك لە ميژوى خەباتى گەلى كوردمان، ب ۱، ل ۳۱؛ نوزاد. كوردستان و رۆژھەلات و تايبەتەندىەكانى، ل ۲۹.

(۴) ھەرسەلان بايز: رۆژانى سەخت، رۆژنامەى كوردستانى نوئى، ژ (۱۸۶۲) - ۱۹۹/۵/۱۹.

هەنگرن و بېن بەجاش، يان كۆچ بكن بۆ ناوچەكانى خواروى عىراق و
له كوردستان دووربكه ونهوه. ⁽¹⁾

حكومهتى عىراق بۆ پتەو كوردنى دەسه لاتی به عس و بنكه كانى خۆى
له كوردستاندا، توپرى جاسوسى و دامه زراوه كانى ئەمن و ئىستخباراتيان
زىاتر گەشه پىدەداو فراوانتريان دەكردن. هەزاران ئەفسەرو جاسوس و
پوليسى نهينى كه پىشتر بهيرو باوهپرى شوؤقينيانهى عەرهبى
پەروەردە كرابوون و مەشقى تايبه تيان پى كرابوو، ناردرانه شارو
شاروچكه كانى كوردستان، ئەوانه بۆ جى به جى كوردنى پلانە كانى به عس
چەندىن جوړه خەلات و ئىمتيازاتيان پى دەدا. كارو رەفتاره كانى ئەو
كه سانه كه لە دامه زراوه و دەزگا كانى ئەمن و جاسوسيدا كار يان دەكرد،
ئەوهنده درنده و وحشيانه بوون شىوازى كار كردن و مامە ئەيان لە گەل
خەلكى ئەوهنده نامرؤقانه بوو كه نموونه يان لە ميژووى عىراقدا هەرگيز
نەبووه. ⁽²⁾ به هه موو كۆچەو كۆلانكدا بلاو پيوونهوه، دەستيان كرد
به پيشنيل كردنى حورمهتى خەلكى كوردستان. سياسهتى به عسيه كان لهو
سانه گەيشته رادهيك كه هەر كورپكى عەرهب كچه كوردىكى بخواستايه
برى (5) هەزار دىنارىان پى دەدا. ⁽³⁾

⁽¹⁾ ئىبراهيم جەلال: خواروى كوردستان و شوپشى ئەيلول، ل 405.

⁽²⁾ د. دلير ئەحمەد محمد: ئەو بارودۆخه سياسى و كۆمهلايهتى يەى. ن. ك. ي. تيدا
له داىك بوو، ل 15.

⁽³⁾ رىبان: قەندىل بەغداى هەژاند، بەرگى يەكەم، ل 40؛ ژىرارچال ياند: گەلىكى
پەژمورده، ل 398.

به عسی دهسه لاتدار لهه قوناغه دا خهسله تیکی حوکمرانی زور خراپ و توندو تیژی به خووه گرتبوو. به به عسی کردنی خهک تهوای دهزگا و دامه زراوه کانی دهولته تی گرتبووه. نهوانه ی دووچاری نهه جوړه سیاسه ته ده بون برتی بوون له نه فسه رانی سوپا، دکتوره کان، ماموستایان، نه اندازیاران، کریکاران و هه موو خویندکاران. به به عس کردن خهسله تیکی توتالیتاریانه ی گشتی هه بوو. هه موو نهه که سانه ی دهگرتوه که کار به دهست و فرمانبهرانی دهولت بوون. نهوه ی پابه ندی مه رجه کانی رژیم نه بوایه دووچاری بی کاری و دهر کردن ده بووه. بیگومان نهه سیاسه ته ی رژیم تهوای خه لکی بیلایه نیشی دهگرتوه. بون به به عسی بو هه موو که س ئیجباری بوو. نهوانه ی دژی به به عسی بونیش بون فشاریان له سه ربوو. چونکه نه رکی په روه رده بیان له نه ستو بوو. به عس پروگرامیکی تازه ی دارشتبوو که له گهل بیری سیاسی خوی هاوجوت بوو. به پیی نهه پروگرامه ماموستایان ده بوایه به بیروباوهری به عسیانه بیریکه نهوه و نهوه ی تازه ش به بیروباوهری نه تهوه یی عه ره بیی به عس په روه رده بکرین.^(۱) هر به نامانجی جی به جی کردنی نهه پلانه حکومتی به عس دهستی کرد به دروست کردن و دامه زرااندنی ریخراوه کانی (طلائع، شبیبه و فتوه) که گشتیان ریخراوی لاوان و

(۱) نهژاد عزیز سورمی: درمختی بنکول کراو، ل ۱۴.

ههزرهكاران بوون و بو به به عسى كردنيان حكومت پارهو پولتيكى زوري
بو تهرخان كردبوون.⁽¹⁾

به عه ره بگردن بواره كاني روشنبيري و خويندنيشي گرتبووه.
به برنامه ي پره ورده ي خويندن به روحيكي به عسيانه كاري بو ده كرا
له لايه ن ده سه لاتداراني ده ولت به پيچه وانه ي به نده كاني به ياننامه ي
ئازاري ١٩٧٠ كه كورد مافيان هه يه به زماني كورد ي بخوينن و وانه
بليئه وه. گوپرانتيكي بنه رته ي به سه ر ئه وه به برنامه يه داهات و له زوربه ي
خويندنگه و كوليجه كاني كوردستان زماني عه ره بيبي خوي زال كرد.⁽²⁾ كه لي
وانه ي به عسيانه يان به زوري ئه خسته ميشكي مندا لاني كورده وه كه بي
سوود بوون وهك (سه قافه ي قهومي به عس و ميژووي نه ته وه يي عه ره ب و
پره ورده ي نيشتماني به عس و . هتد)⁽³⁾ ته نانه ت واي لي هات كه زوريه ي
خويندنگه كورديه كان داخران و خويندنگه ي عه ره بي شويني گرتنه وه،

⁽¹⁾ عدنان المفتي: الاكراد والعلاقات العربية الكردية، ص ٢٩؛ د. دلير ئه حمده حمهد:

ئهبورودوخه سياسي وكومه لايه تيبه ي ي. ن. ك ي تيدا له دايك بوو، ل ١٥.

⁽²⁾ ژيرارچالياند: گه ليكي په ژمورده، ل ٢٢٧-٢٢٨؛ د. دلير ئه حمده حمهد:

ئهبورودوخه سياسي وكومه لايه تيبه ي ي. ن. ك ي تيدا له دايك بوو، ل ١٤؛ ب: عن

التعليم في كردستان العراق، ص ٢٩؛ مه گويان: هه لگيرسانه وه ي خه باتي كورده كاني

كورده ستاني عراق، ل ٩٤٨.

⁽³⁾ ريباز: قه نديل به غداي هه ژاند، به رگي يه كه م، ل ٤٠؛ نه ژاد عزيز سورمي: درمختي

بنكول كراو، ل ١٢.

لهزۆریه‌ی خویندنگه‌کانی کوردستان زمانی کوردی هه‌ر لادرا. ^(۱) سالی ۱۹۷۶ ده‌زگاکانی رژیمی عیراق که‌وتنه‌ ده‌رهاو‌یشتن و سوتاندنی نه‌وکتیبانه‌ی که له‌میژوی کورد ده‌دوین، هه‌روه‌ها قه‌ده‌غه‌کردنی بابته‌ی میژوی کورد له‌ خویندنگه‌کاندا. ^(۲)

سه‌ریاری ئەمانه حکومه‌تی عیراق ئەو عه‌ره‌بانه‌ی که هینابوونی له‌ناوچه‌کانی کوردستاندا له‌شوینی کورده‌ کۆچ پیکراوه‌کاندا نیشه‌جیی کردبوون. هه‌ریه‌ک له‌و خیزانه‌ عه‌ره‌بانه‌ خانویه‌ک و پارچه‌ زه‌وی کشتوکاڵ و (۲۰۰۰) بیست هه‌زار دینار و تفه‌نگیکیش یان بۆ پارێزگاری کردنی خۆیان پێ‌ده‌درا. ^(۳) که‌مه‌به‌ست له‌مانه‌ هه‌مووی به‌عه‌ره‌ب کردنی کوردستان بوو، هاوکات له‌گه‌ڵ ئەم سیاسه‌ته، سیاسه‌تی تیرۆر و گرتن و دورخسته‌وه‌ی هه‌زاران رۆشنیی، ماموستا، دکتۆر، ئەندازیار، کرێکار، و فرمانبهری کورد درێژه‌ی هه‌بوو وه‌هه‌لوی ئەوه‌ی ده‌دا که بزوتنه‌وه‌ی کوردی پاکتاو بکات له‌پیش‌ه‌روه‌انی دیموکرا‌تخ‌واز و که‌سانی چه‌پ و پیش‌که‌وتوخ‌واز له‌ریگه‌ی تیرۆر و کۆچ پێ‌کردنیانه‌وه. ^(۴) جگه‌ له‌مه

^(۱) جلیلی جلیل واخرون: الحركة الكردية في العصر الحديث و المعاصر، ص ۲۲۹؛ نه‌ژاد عزیز سورمی: دره‌ختی بنکۆل کراو، ل ۱۲؛ ب: عن التعليم في كردستان العراق، ص ۲۸.

^(۲) د. مارف عومەر گول: جینۆسایدی گه‌لی کورد له‌بهر رۆشنایی یاسای تازه‌ی نیو ده‌وله‌تی دا، ل ۲۸؛ نه‌ژاد عزیز سورمی: دره‌ختی بنکۆل کراو، ل ۱۲، ۲۰.

^(۳) ئیبراهیم جلال: خواروی کوردستان و شۆرشێ ئه‌یلول، ل ۴۰۴.

^(۴) جلیلی جلیل واخرون: الحركة الكردية في العصر الحديث و المعاصر، ص ۲۹۷؛ نه‌ژاد عزیز سورمی: دره‌ختی بنکۆل کراو، ل ۱۴؛ رۆژنامه‌ی الشرا‌ه، ژ (۱) ۱۹۷۵.

بهردهوام ههولیان دها که ئاژاوه کیشه لهنیو کۆمهانی کوردهواری دا بنینهوه. بۆ نموونه لهنیوان جوتیارو دهره بهگهکان له لایهك، وه جوتیارو جوتیار له لایهکی دیکه یاسایهکی تایبهتی کشتوکالیان دهرکرد، که دهیان گیروگرفتی بۆ جوتیاری کورد دروست کرد. ⁽¹⁾ ههروهها چهندین کیشهیان خسته نیوان جیاوازی نایینی و مهزههیی و نهتهوایهتییهوه. ⁽²⁾

لهگهڵ ههموو نهمانهشدا حکومهتی عراق پینوهندیهکانی خوی لهگهڵ هاوپهیمانه کۆنهکانی لهپهیمانی بهغدا (بهتایبهتی لهگهڵ دهولتهتانی ئێران و تورکیا) قۆستهوهو گرنگی پی دان. ئهم دهولتهتانه لهملمانتی هاوبهشیان دژ به (مهترسی کورد) هاوکاری یهکتریان دهرکرد که ئهمهش بهزیانی کورد کهوتهوه. ⁽³⁾

لهروی ئابورییهوه: داهاتی عراق روو لهزیادبوون بوو، راپۆرتی سیاسی کۆنگرهی ههشتهمی سههرکردایهتی ههریمی عراقی (حزبی بهعسی عهرهبی سۆسیالیست) لهکانونی دووهمی ۱۹۷۴ که لهبهغدا گیراوه، دهریخت که داهاتی نهوت له سالهکانی ۱۹۶۹-۱۹۷۴ نزیکهیی سێ قات بودجهی دهولتهتی بهرز کردۆتهوه. ههمان راپۆرت روونی کردۆتهوه که بهرزبوونهوی بودجهی دهولتهتی عراق لهنیوان ۱۹۷۲ و ۱۹۷۴ دا لهبری

⁽¹⁾ رێباز: قه ندیل بهغدا ی ههژاند، بهرگی یهکه م، ل ۴۰.

⁽²⁾ جلیلی جلیل واخرون: الحركه الكردية في العصر الحديث، ص ۲۹۷.

⁽³⁾ جلیلی جلیل واخرون: الحركه الكردية في العصر الحديث، ص ۲۹۷؛ دریه محمد

علی عونی: عرب و اکراد خصام ام ونام: ص ۹۴.

(۱۲۱۸) ملیون دینار خۆیداوه له (۲۵۵۰) ملیون دینار. ^(۱) لهسانی ۱۹۷۵ عیراق بهرمیلیک نهوتی خاوی فرۆشتوه به ۲۵.۱۱ دۆلار، واته کۆی فرۆش بهوه گهیشتۆته (۲۸۳۴) ملیون دینار که دهکاته (۹۵۷۱) ملیون دۆلار. نزیکهی ۷۰٪ ی نهو نهوتهش لهکانهکانی (کهرکوک) دهرهاتوه، وه ۵٪ یش لهکانهکانی (عین زاله) و (خانهقین) دهرهاتوه که دهکاته ۷۵٪ ی نهوتی کوردستان. ^(۲) له مهوه دهتوانین بئین که لهو دهسکهوتهی نهوتی کوردستانی بۆ دهرهوه نیردراوه سالی ۱۹۷۴ نزیکهی (۵۶۲) ملیون دۆلارو سالی ۱۹۷۵ (۷۱۸) ملیون دۆلار چۆته سهر بودجهی عیراق. ئینجا بهشی کوردستانی لهم بودجهیدا تهنا جهنگو مآلۆیرانی بووه.

به عس دهلیت لهکاتی ئاسایی دا، ۳۰٪ که متر لهسودی نهوت بۆ بودجهی کیشوهری بووه بهشه زۆرهکهی تری دانراوه بۆ خهرجی پرۆژهی سهرمایهیی کاری بهشه گشتیهکانی کیشوهر. ^(۳) هیچ باس له خهرجی چهک و تهقه مهنی ناکهن. به لام له راستیدا بهشیکی زۆری لهم داهاته تهرخان کرابوو بۆ میلیتاریزه کردنی سوپای عیراق. ^(۴) بۆ سهلماندنی ئەم

^(۱) راپۆرتی سیاسی سهربه ههشتمین کۆنگرهی ههرنمایهتی حزبی به عسی عهرهبی ئشتراکی-کانونی دووهمی ۱۹۷۴، ۱۹۷۷، بغداد، ل ۱۶۲؛ جۆستۆک: نهوت و گهشهی سهرمایه داری له عیراقدا، وهرگیرانی: خالید ئەحمەد شهریف، پاشکۆی گۆفاری یهکگرتن: ژماره (۱۲) سالی ۱۹۹۰، ل ۳۲.

^(۲) زیرار چالپاند: گهلیکی پهژمورده، ل ۳۰۰.

^(۳) ههمان سهرحاوه، ل ۲۹۹-۳۰۰.

^(۴) د. دلیر ئەحمەد حەمەد: ئەو بارودۆخه سیاسی و کۆمه لایه تیهی ی.ن.ک ی تیندا له دایک بوو، ل ۱۹.

راستىش ئەم نەخشەيى خوارەو دەخەينە روو كە بەردى نامارى
چەكى عراقى تىدايە كە سالانە چەندى كېرەو تىچوونى سالانەي
دەولەتى عراق چەندبوە لەبواری سەربازيەو:^(۱)

نیشانەكانى مەسروقاتى سەربازيى

زىزەي سالانە ۸۰-۷۵	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۷۵	۱۹۷۴	۱۹۷۳	پۈدانگ	شەك
۹.۸۵	۲۰۰۰	۳۷۷۵	۱۶۱۴	۱۵۶۶	۱۲۱۲	۱ مىليۇن دۆلار	مەسروقى سالانەي سەربازيى
۳.۲۳۶	۲۲۷۰	۲۱۰۰	۶۷۵	۶۲۵	۶۲۵	۱ مىليۇن دۆلار	ھاورەي سالانەي سەربازيى
۱.۲۴۹	۳۸۴	۱۵۵	۱۱۰	۱۰۵	۱۰۵	ھزار پياو	ژمارەي ھيزە چەكدارەكان
	۲۶۰۰	۶۰۰۰	۴۹۰۰	۵۰۰۰	۳۸۰۰	دينار	پشكى ناومنجى سەربازيەك
	۱۱۶۰	۸۳۰	۳۲۰	۲۷۰	۱۳۰	دينار	پشكى ناومنجى ھاۋلاتيەك لەداهاتى نەتەرە

لەگەل ئەمەشدا، حكومەتى عراق نەخشەي بۇ ئاۋەدانكردنەو
كېشابوو، بەلام سودى تەنھا بۇ عراقى عەرەب ھەبوو. دەستكرا
بەدامەزناندى جۆرەھا كارگە لە شارەكانى ناۋەرەست و خواروى عراقدا.
واتە لەناۋەرەست و خوارودا، ئەگەر بەراوردىان بكەين لەگەل ئەوانەي
لەكوردستاندا ھەبوون جياۋازيەكى گەرە بەدى دەكرا، چونكە لەھەر سى
پاريزگاي بەناو ئۆتۈنۈمى (ھەولير، سەليمانى، دەۋك) ژمارەي كارگەكان

^(۱) حيكمت محمد كرىم: شۆرشى كوردستان و گۇرانكارىەكانى سەردەم، ل ۲۲۳.

لهپهنجەى دەست تىنەدەپەرىن.^(۱) پرۆژەى ئابورىيان بەجۆرىك نەخشە كىشابوو كە عىراق بەدارىي كورد دەولەمەند بكن. بەتايبەتى بەغدا. وزەى كارەباى ھەردوو پەنگاوەكەى دووكان و دەربەندىخان كە لەخاكى كوردستانن بەزۆرى بۆ بەغدا بوو. پرۆژەكانى ھەرىمى ئۆتۆنۆمى برىتى بوون لەكارگەكانى جگەرەى سلیمانى و ھەولیر، كارگەى چیمەنتۆ، كارگەى فەرش و چىنین، مرىشك و ئاژەندارى.^(۲)

رژىمى بەس ھەلسوكەوتى لەگەل چىنە پارەدارەكانى شارەكانى كوردستان، ەك ھى شارەكانى دىكەى عىراق نەبوو، چونكە بەردەوام خستبۆنیه ژىر مەترسى ئەوھى كەدەست بەسەر مالىيان دادەگرىت. بۆیە بەھىچ شىوھەك ىرىيان لەكردنەوھو دامەزراندنى كارگەى گەورەو دەزگای بەرھەمىنەرى نەدەكردەوھ، بەلكو ئەگەر نیازى بوایە لەبەغدا و شارەكانى دىكەى عىراق دەىكرد. بۆیە ناوچەى كوردستان لەروى پىشەسازىیەوھ دواكەوتنىكى زۆرى بەخۆوھ بىنى بە بەراورد لەگەل ناوچەكانى دىكەى عىراقدا. چ لەروى كەرتى تايبەتى و چ لەروى كەرتى دەولەت.^(۳) ئەمانە لەلایەك و لەلایەكى دىكەشەوھ ئەم ناوچەى ھىچ ئارامىەكى بەخۆوھ نەبىنى لەبەر سەپاندنى حوكمى سەربازى بە بەردەوامى، حكومەتى عىراق بۆ زیاتر كۆتەرۆل كردنى كوردستان و بەناسانى جولەكردن و گواستنەوھى ھىزى سەربازى لەناوچەىكەوھ بۆ ناوچەىكەى تر، دەستى كرد بەزیادكردنى جادەو بان لە كوردستاندا، ئەم دیاردەىش لەسالانى

^(۱) نوزاد. م: كوردستان و رۆژھەلات و تايبەتمەندیەكانى، ل ۲۹.

^(۲) ژىرار چالىاند: گەلىكى پەژمورده، ل ۲۳۶.

^(۳) نوزاد. م: كوردستان و رۆژھەلات و تايبەتمەندیەكانى، ل ۲۹.

۱۹۷۰-۱۹۷۴ دا بەشیۆهیهکی زەق دژى شۆپشى كوردستان دەبينراو رژيم بەداهات و دراویكى زۆر سەر قالى بوو. بەسانايى كاروانى سەربازى دەیانقوانى لەچوار وەرزی ساندا بو كۆیستان و گەرميانى كوردستان، بو هەموو ناوچهكانى بچولین، لەكاتیكدا كەلەسەرەتای شۆپشى ئەیلول دا وانەبوو.^(۱) بەم شیۆهیه عیراق كە پارەیهكى زۆرى لەسویا خەرج دەکردو تەواو پەرچەكى كۆرەبوو، سیاسەتى بە بەعسى كۆرەيشى كە بەشیۆهیهكى چەرو پەر ریزەكانى سوپای گرتبووهو سەدان ئەفسەرى دەركەر دووخانەنشینی كۆرەن بەتۆمەتى ئەوهى بەعسى نەبوون. ئەم هەنگاوهى بو ئەوهبوو كە ریزەكانى سوپا لەئەفسەرانى نابهعسى پاك بكاتەوه، چونكە سوپا بو بەعس كۆلەكو پەرپەرى مانەوهى رژيم بوو لەسەر دەسەلات. سوپا نامادەبوو هەموو دەنگیكى نارەزایى و خۆنیشانانك دەم كوت بكات، سوپا ببوو داردەستى رژيم بو كۆتروۆل كۆرەنى تەواوى كوردستانى عیراق، هەموو گوندىك كەوتبوو ژۆر كۆتروۆلى سوپاوه.^(۲)

ئەوانەى باسما كۆرەن، هەر لەشكستى شۆپشەوه تاكو سیاسەتەكانى (تەعریب، تەهجیر، تەبعیس)، وه ویران كۆرەنى كوردستان و سیاسەتى تیرۆرو ئازاوه نانهوهو... هتەد. هەمووى كاردانەوهى زۆر خراپى هەبوو بەسەر هەست و پیری كۆردى و نەتەوهى كۆرد بەگشتى، ئەوانەو چەندان كاری خراپترى بەعس كە لەدواتریشدا كۆردى، بەهیچ

^(۱) حیکمت محمد کریم: شۆپشى كوردستان و گۆرانگاریهكانى سەردەم، ۲۲۲-۲۲۳.

^(۲) د. دلیر ئەحمەد حەمەد: ئەو بارو دۆخە سیاسى و كۆمەڵایەتى یەى. ن. ك. ی. تیدا لەدايك بوو. ۱۹ل.

شۆۋەيەك بىرو بۇچون و ئايدىيى حزبى شىوعى عراقى نەجولاند.^(۱) وەھىچ بەرگىرى يەكيان نەكرد، بەلكو بەشدارىشيان دەكرد لەبىر ياردان و جى بەجى كىردنىشى كە ھاوبەشى بەس بوون لەبەرەو حكو مەتەكە ياندا.

ئەو ھەتا كەرىم ئەحمەدى سكرتېرى ئەو سەردەمى ھەرىمى كوردستانى (حشع) دەنوسىت: "سەركردايەتى راسترەوى كۆنەپەرستى بزوتنەوى كوردى بەرژەو ەندىيە چىنايەتەكانى لەگەل گۆرانكارىيە پىشكەوتنخوازەكانى لە ولاتدا ھاتبونەكايەو ە وىك نەدەھاتەو ە. ھەربۆيە بە پىشتىگىرى ئىمپىريالىزم و كۆنەپەرستى ناوچەكە چەكيان ھەلگىرت بەرپوى دەسەلاتى نىشتەمانى و ھىزەكانى بەرەى نىشتەمانى و نەتەو ەيى پىشكەوتنخوازو دژ بە بەرژەو ەندىيەكانى گەلى كورد. لەو كاتەدا دەسەلاتى نىشتەمانى بە بەشدارى و لايەنگىرى بەرەى نىشتەمانى و نەتەو ەيى پىشكەوتنخواز ياساى ئۆتۆنۆمى راگە ياند، بىگومان ناساييە كە حزىمان دژى ئەو ھەلگەرانەو ە چەكدارىيە دەو ەستىتەو ە كە ئىمپىريالىزم و كۆنەپەرستان يارمەتى دەدەن".^(۲)

ھەرو ەھا (حشع) سەبارەت بە ھەرەسى شۆرپىشى كوردى پىئى و ابوو كە "روخانى ياخى بوونە چەكدارە كۆنەپەرستەكە – مەبەستى شۆرپىشى ئەيلولە – توانايەكى مەوزوعى باشترى خولقاند بۇ جى بەجى كىردنى چارەى ئاشتى خوازانەو دىموكراتيانەى مەسەلەى كوردو راكىنشانى

^(۱) بهاءالدين نورى: في تقييم سياسة الحزب الشيوعي العراقي في سني ۱۹۵۸-۱۹۸۳،

ص ۳۴.

^(۲) الفكر الجديد، ژمارە (۲۹۷)، ۱۹۷۸/۶/۲۴.

كۆمەلانى گەلى كورد لەرىگای ياسای ئۆتۆنۆمى و قول كوردنەوہى رىرەوہى شوپشگىپرى و بەرەللأكردىنى توانا و وزەى...^(۱).

(حشع) وىران كوردنى كوردستانى بەكارىكى پىشكە و تووخوازانه دەزانى ھەرەھا پىيى و ابووكە: " لەكاتى ھەرەس ھىئانەكەوہ تا ئىستا چەند دەست پىشخەرىەكى باش كراوہ بۆ ئاوەدان كوردنەوہى ناوچەكەو فراوان كوردنى خزمەت گوزارى تەندروستى و راپەراندنى ئابورى ئەو ناوچەىە...^(۲) بەم شىوہىە (حشع) ھەئۆىستىكى ھەئەو ھەرە چەوت و نالەبارى ھەبوو بەرامبەر بەشوپشى كوردستان كە لەروى چەكدارىشەوہ ھاوكارى بەعسى دەكرد و چەكدارەكانى شان بەشانى بەعس راوى شوپشگىپرانى كوردیان دەكرد.^(۳)

سىياسەتى توند و تىزى دراندانەى بەعس و ئەو بارودۇخەى ھاتبوہ كايەوہ، بەشىوہىەك نا ئۆمىدى لەناو كورد دا دروست كوردبوو كە ئەوانەى زۆر گەشبینىش بوون چاوەروانى ئەوہنەبوون كە بزۆتەوہى كورد تاماوەىەكى دوورو درىژ بتوانى بەھىز بىتەوہ، لەناو ئەو رۇشنىيرو كەسايەتپانەش كە پاش ھەرەس گەرانەوہ عىراق، چەندىن دىدو بۆچوون پەيدا بوو، كە تپايدا ھىوا بە خەباتى چەكدارى نەبوو يا زۆر لاواز بوو،

^(۱) لەبەلگەنامەكانى سىيەمىن كۆنگرەى حزبى شىوعى عىراق - ئايارى ۱۹۷۶ لەپىناوى چەسپاندن و قولكرنەوہى رىرەوہى شوپشگىپرانەى عىراقدا رەوہ سۆسىالىزم، ل ۵۱-۵۲؛ ابراھىم محمود: وىنەى كورد لای عەرەب لەپاش جەنگى كەنداو دا، وەرگىپرانى، حسن جھاد، ل ۱۰۱-۱۰۲.

^(۲) لەبەلگەنامەكانى سىيەمىن كۆنگرەى حزبى شىوعى عىراق، ل ۵۲.

^(۳) فاتح رسول: چەند لاپەرەىەك لەمىژوئى خەباتى گەلى كوردمان، ل ۲۰.

بەلکو پتر لایەنگری ئەوەبوون دەبێ بەچارەنوسی سەپینراو رازی بن و
هەولێ ھاوژینی بدرێ لەگەڵ دەسەلاتی بەغدادا.^(١)

بەلام سەرباری ئەوەی ھەرەسی شۆرشێ ١٩٧٥ کاریکی گەورە
کردبوو سەر ھەست و ھۆشی نەتەوێ کورد، لەلایەکی ترەو ئەو زەبرو
زەنگەئێ بەعس و داپلۆسینی پۆلیسیانەئێ سەربازو سیخوڕەکانئێ بەردەوام
بوون، کەچی ئەمانە نەبوونە مایەئێ ئەوەئێ جولانەوئێ رزگاربخواری
نەتەوئێ کورد کۆتایی پێ بێ. بەلکو ئەو ناومیدیئێ ئەوەندەئێ نەبردو
خودئێ ئەم ھۆکارانە بوونەوئێ ھۆئێ سەرھەلدانەوئێ بزوتنەوئێ کە
بەشیوازئێکی تازەتر و گەلئێ کۆمەلەو گروپی جۆراو جۆر، ھەریەکەو لەژێر
ناویکدا* چوونە مەیدانی خەباتەوئێ.^(٢)

تەنھا دوو مانگ بەسەر ھەرەس دا تێپەری بوو، ریکخراوئێکی تازەو
بە بەرنامەئێکی نوئێو ھاتەمەیدانەوئێ. کە (یەکیئێ نیشتمانی
کوردستان) بوو لە ١٩٧٥/٥/٢٢ دامەزراو ئالای شۆرشئێکی تازەئێ
بەرزکردەوئێو بەم سیاسەتە سەپینراوئێ بەعس، بەو واقیئە رازی نەبوو،
لەماوئێیەکی کەمدا بەھەزاران تیکۆشەری لەدەوری خوئێ کۆکردەوئێو
سەرلەنوئێ شۆرشئێ لەشاخەکانئێ کوردستاندا دەست پیکردەوئێ.

(١) ژیرار چالیاند: گەلئێکیئێ ژەموردە، ل ٣٩٧.

* بروانە پاشکوئێ ژمارە (٣٤).

(٢) ناسی رەباتی: ھەلوئێستی یەکیئێ و تالەبانی دەربارەئێ شۆرشئێ کوردستان.

بەرگی یەکەم، ل ٤١.

بەئسی دوووم
قۆناغی دوای هەرهەسی ١٩٧٥ و سەرھەلدانی
بزوتنەوہیەکی نوێ

باسی یەكەم : دامەزاندنی یەكیتی نیشتمانی كوردستان .

باسی دوووم : پێكھاتە یەكیتی نیشتمانی كوردستان

١-كۆمەڵە ی ماركسی لینینی كوردستان

٢-بزوتنەوہی سۆسیالیستی كوردستان

٣-ھێلی گشتی .

باسی سییەم : بەرنامە یەكیتی نیشتمانی كوردستان :

١-بەرنامە ی سیاسی یەكیتی نیشتمانی كوردستان .

٢-یەكیتی و ستراتیژی نەتەوہیی

باسی یه کهم

داهه زانندی یه کیتی نیشتمانی کوردستان

دوابه دواى ههرسههینانی شوپشی نهیلول، بارودوخیکی ئالوزو ناناسایی و دژوار بالی بهسەر ناوچه کهدا کیشابوو، نهو بارودوخهش نهک تهنیا باشوری کوردستان، به لکو هه موو به شهکانی دیکه ی کوردستانی گرتبووه. ههرهسی شوپشی نهیلول نهجامیکی وای دابه دهست رژیمی به غداوه که له چوارچیوهی ئایدیولوزیای شو قینیستیانی به عسیانه دا دورژمنایه تی و هه لویستی درندهانی دژ به کورد بنوینی. نه مه له کاتی کهدا که زوربه ی نهو تیکۆشه رانه ی چوبونه ریزی شوپشه وه، چ سه ربازیه کان و چ سیاسیه کان وره یان به ردابوو، تا نهو رادهیه ی قهناعه تی نه وه یان لا چه سپابوو که ئیتر بزوتنه وه ی رزگار یخوازی گه لی کورد نارژینته وه و به رده وام نابێ. ⁽¹⁾ له نیتو کار به دهستانی رژیمیشدا کهسانی واهه بوون که شانازیان به وه سه رکه وتنه وه ده کرد، پیشتەر نه وانه دژی شوپشی کورد ده جهنگان نه یان توانی سه رکه وتن به سه ر هیزی پیشمه رگه ی کوردستاندا به دهست بیئن، یان بلیسه ی شوپش دامرکیننه وه. هه ندی کار به دهستانی عیراق گره و یان له سه ر نه وه ده کرد که مه حاله جاریکی تر چیاکانی کوردستان باوهش بو پیشمه رگه ی چه کدار بکه نه وه ده یانوو (یاخی بوون) هه تا هه تابه کو تایی هات. ⁽²⁾ ته نانته سه ددام حسین له

⁽¹⁾ ژیرار چالیاند: گه لیکه ی په ژموره، ل ۳۹۷.

⁽²⁾ د. کهمال فوناد سه ره تاکانی داهه زانندی و دهست پیکردنه وه ی شوپش ده گیریتنه وه: ریبازی نوێ، ژ (۱۹)، ل ۲۳-۲۴: محمودی مه لا عزهت: بازهنگانی مللانی و ستراتیجی

گفتوگۆیهکی لهگهڵ (جۆرج حه‌به‌ش)دا سه‌باره‌ت به‌ مام جه‌لال و تبه‌وی:
"جه‌لال دار خورما له‌سه‌ری به‌پوی جاریکی تر ناتوانی حه‌وت که‌س
بنیڕیته‌ شاخ".^(١) رژیمی به‌عس هه‌ولی ده‌دا به‌ناوی داننان به‌مافی
نه‌ته‌وايه‌تی و ديموکراتی گه‌لی کورده‌وه، له‌ریگه‌ی شیواندنی مافه‌کانیه‌وه،
دامه‌زاندنی دام و ده‌زگای ساخته‌ی وه‌کو: ئۆتۆنۆمی، ریک‌خراوه‌کانی
قوتابیان، ئافره‌تان، نه‌قابه‌و رۆژنامه‌و گۆڤاره‌وه، گه‌لی کورد له‌ مافه
ديموکراتی و نه‌ته‌وايه‌تیه‌کانی بيبه‌ش بکات.^(٢) هه‌ر پاش هه‌ره‌س پارتي
بريارى هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی هه‌موو دام و ده‌زگا حزبی و سه‌ربازى و
ئیداریه‌کانی شوێرشى دابوو، ته‌نانه‌ت هه‌لکردنی (پدک) یش که‌ نزیکه‌ی
(٣٠) سال له‌ته‌مه‌نی تیپه‌راندبوو.

ئه‌مه‌ هۆیه‌ک بوو بۆئه‌وه‌ی که‌ جولانه‌وه‌ی رزگاریخوازی گه‌لی کورد
توشی باریکى ناهه‌موارو شکست بێت. به‌تایبه‌ت که‌: سه‌رکردایه‌تیه‌که‌ی
خۆی بریارى هه‌لوه‌شاندنه‌وه‌ی دام و ده‌زگا حزبی و ئیداری و سه‌ربازیه‌که‌ی
دابوو و له‌و ده‌مه‌دا چى تر باوه‌ری به‌خه‌باتی چه‌کدارى و جه‌ماوه‌رى و
ته‌نانه‌ت سیاسیش نه‌مابوو. ئه‌وه‌بوو داواى ته‌سليم بونی له‌جه‌ماوه‌ریش

ناسایشی نه‌ته‌وه‌یی کورد، ل ٨٥؛ دريه محمد علی عونی: عرب و اکراد خصام ام
ونام، ص ٩٧.

^(١) نه‌وشیروان مسته‌فا ئه‌مین: له‌که‌ناری دانویه‌وه.. ل ٩٣، الاتحاد الوطنی
الکرده‌ستانی: حول الحركة التحریرية للشعب الكردي فی کردستان العراق، ص ١٧١.
^(٢) چه‌ند رواله‌تیکی نویی پیلانه‌کانی دوژمن بۆ به‌گه‌ژاچونی شوێرشى کوردستانی
عیراق، گۆڤاری کۆمه‌له، ژ (٢)، سالی ١٩٧٩، ل ٣.

کرد و سەرکردایه‌تیه‌که خۆشی چوو ئیران و بووه په‌ناهنده‌و
هه‌ندی‌کیشی ته‌سلیم به‌عیراق بوونه‌وه.

پاش هه‌رس، به‌ته‌نیا حزبه‌ کارتۆنیه‌ ساخته‌که‌ی حکومه‌تی به‌غدا،
که‌ به‌ناوی (پارتی دیموکراتی کوردستان) هوه‌ ئیشی ده‌کردو له‌به‌ره
داتاشراره‌که‌ی رژی‌م دا نه‌ندام بوو. باره‌گا‌و رۆژنامه‌ی ناشکرا‌و یاسایی
هه‌بوو، که‌ که‌وتبو‌ه جموجۆل و پیرۆزیایی شکستی هینانی گه‌لی کوردی
له‌رژیمی عیراق و سه‌ددام ده‌کرد. به‌م شیوه‌یه‌ جولانه‌وه‌ی کوردی هه‌یچ
نامرازیکی سیاسی بۆ نه‌مایه‌وه تا خه‌بات و تیکۆشان بۆ جی‌به‌جی‌کردنی
ئه‌رکه‌ نیشتمانی و نه‌ته‌وه‌یه‌کانی و به‌رگری له‌مافه‌ ره‌واکانی کورد بکات و
به‌په‌رچی سیاسه‌تی نوێی رژی‌می عیراق بداته‌وه له‌گرتن و راوانان و
راگوزیان و به‌عه‌رب کردن و به‌به‌عسی کردنی کۆمه‌لانی خه‌لکی
کوردستان. ئاواره‌کردنی هه‌زاران خه‌زانی کوردو هه‌لکه‌ندنیان له‌خاکی
نیشتمانیان و زه‌وت کردنی مال و سامان و زه‌وییان بپوونه‌ مه‌ترسییه‌کی
گه‌وره‌، نه‌ک هه‌ر له‌سه‌ر مافه‌ نه‌ته‌وايه‌تییه‌ ساکاره‌کان، به‌لکو له‌سه‌ر
مانه‌وه‌ی خودی نه‌ته‌وه‌ی کورد. بۆیه‌ گه‌لی کورد ده‌بوو پینش هه‌موو شتی‌ک
به‌رگری له‌مافی نه‌ته‌وايه‌تی خۆی بکات و خه‌باتی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی له‌و
پیناوه‌دا بوايه. هه‌ر بۆیه‌ جولانه‌وه‌که‌ له‌رووی بابه‌تیه‌وه‌ پینوستی به
نامراز و که‌ره‌سه‌و بیرو هه‌لوینست و پینوه‌ندی نوێ هه‌بوو، که‌ له‌گه‌ل ره‌وتی
میژووی جولانه‌وه‌که‌ بگونجی و سه‌رجه‌م کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان به
هه‌موو چین و توینژه‌ شوپشگه‌یره‌کانیه‌وه له‌چوارچینه‌وه‌ی ریک‌خراوینکدا
کۆبکاته‌وه، بیانکاته هانده‌ریک و بۆ خه‌باتیکی سه‌ختی درێژ‌خایه‌ن.
ناماده‌یان بکات تا‌کو ببنه‌ ئه‌لته‌ر ناتیفیک له‌کوردستان دا. خاوه‌ن بی‌ری

نوی و کرداری نوی و تاکتیک و ستراتژیژیک بیټ بۆ به دیهینان و پاراستنی دهسکهوتی ئەو هیزانەى سوتەمەنى شوپش و سودیان لەسەرکەوتنى شوپش و هینانەدى مافە رەواکانى گەلى کورددايە. ئەو کاتە کوردایەتى نەشکابوو، بەلکو سەرکردایەتیهکەى وازى هینابوو، بلاوهى بەخەباتگێرەکانى کردبوو. واتە خەباتى رزگارى دیموکراسى لەپرووى بابەتیەوه هەر بەردەوام بوو. بۆیە پێویستى بەرێکخستنهوه و سازدانهوه بوو، پێویستى بەرێبازىکى نویى شوپشگێرانه هەبوو، پێویستى بەرێبەرىکى مۆدێرن و لەناو جەرگەى جەماوەر هەلقولاً و هەبوو.^(۱) شایانى باسە کە کۆمەلێ کوردهوارى، وەك هەر کۆمەلێكى تر بىرو بۆچوونى جۆراو جۆرى تىدایە، کە فەلسەفە و قەناعەتى جىاوازی گرتۆتە خو. لەو سەردەمەى بارودۆخى کوردستانیشدا بۆ بە ئەنجامدانى ئەرکە نەتەوايەتیەکان دامەزراندنى حزبىک کە بتوانى هەلگىرسانەوهى شوپش بگرتە ئەستۆ پێویست بوو. جگە لەم راستیانە تىگەيشتنى خەباتى گەلى کوردیش رەچاو بکا. چونکە خەباتى گەلى کوردستان خەباتى هەموو چىن و توێژەکانیەتى، کورد وەك نەتەوه دەچەوسایەوه، هەرپەشەى لەناو بردنى لەسەر بوو، بۆیە بىر لەوه دەکرایەوه ئەو چىن و توێژانە لەچوارچىوێهەكى تۆکمە و رێک و پێک و دیاردا کۆبکاتەوه.^(۲) لەلایەكى ترىشەوه باوەرى شوپشگێرانهى ولات بەرەو هەلچون و تەقینەوه دەرۆيشت،

^(۱) مام جەلال: سەرۆمى یوبىلى زویون... ۷ ل.

^(۲) د. فوناد مەعصوم: یەکیتى وەك رێکخراویکى نىمچە بەرە لەدايک بوو، کوردستانى نوی، ژ (۱۶۲۴)، ۱/۶، ۱۹۹۸.

دایین کردنی ئەم بارودۆخەو لەباوەش گرتنی هەول و تیکۆشانی هەموو هیژ و (تیار) شۆپشگێرەکانی ئەویست، لەبەر ئەمانە هەمووی، لەمانگی حوزەیرانی ۱۹۷۵دا،* هەر دوو مانگ دواى هەرەس، بیروکەى دروست کردنی (ی.ن.ک) هاتە کایەوه.

دامەزراندنی (ی.ن.ک) زادهى ساته وهختیك نه‌بوو. ئەوانەى بەپەرۆشه‌وه‌بوون بۆ دوارۆژی کورد لەناوه‌وه‌و دەرەوه‌ی ولات، بیریان لەوه

* فەرەیدوون عبدالقادر دەلی: "مارتی ۱۹۷۲ مام جەلال لەنامە‌یە‌ک‌دا بۆ ناوه‌ندی (کۆمەڵەى مارکسی لینینیى کوردستان) بۆیە‌کە‌مین جار باسى پێ‌ویستی دامە‌زراندنی ریک‌خراویکی نە‌تە‌وه‌یى فراوان، یانیش‌تیمانیى فراوانی کردبوو کە:
- لەکۆمە‌له‌ فراوانتر بێت و توانای ئە‌وه‌ی بێی کە فراوان‌ترین بە‌شى خە‌لکى کوردستان بگرنه‌ خۆی، نامان‌جە نیشتمانی و نە‌تە‌وه‌‌ییه‌کانى خە‌لکى کوردستان بکاته‌ رینمای خە‌بات، کۆمە‌له‌ش ئە‌توانی داینه‌مۆ هە‌لسورێنه‌رى بێت.
- بتوانی ریک‌خراوی پێ‌شه‌نگى کوردایه‌تى بێت. ه‌ى چینه‌ نیشتمانی و شۆپشگێرە‌کانى کوردستان بێت نە‌ک بە‌ته‌نها بۆ چینی گریکار.
- ئە‌وریک‌خراوه‌ بۆئە‌وه‌بوو کە‌بتوانی بێ‌یتە‌نامرازی دۆزینه‌وه‌ی چاره‌سه‌رى مه‌سه‌له‌ی نە‌تە‌وايه‌تىی کوردو رێبه‌رى کردنی.

لە کۆبوونە‌وه‌ی لێ‌دوانی ئە‌م مه‌سه‌له‌یه‌دا، جە‌عفر عبدالواحد، محمد میرزا سعید، ناوات عبدالغفور و فەرەیدوون عبدالقادر ناماده‌بوون. چونکە ئە‌وسەر‌ده‌مه‌ هە‌موومان لە‌روانگە‌ی چینایه‌تیه‌وه‌ سه‌یری هە‌موو مه‌سه‌له‌یه‌کمان د‌کرد و زۆر د‌لمان بە‌ کۆمه‌له‌ خۆشبوو. بیروکە‌ی نامە‌کە‌ی مام جە‌لال خۆشحالی نە‌خست‌وه‌، و ئە‌توانم ب‌ئیم بە‌باشی لە‌مه‌به‌سته‌کە‌ی نە‌گە‌یشتین و بە‌ وەرچەر‌خانیکی کتو پ‌ر له‌ قە‌لە‌م درا. ئە‌مه‌ یە‌کە‌مین بیروکە‌ی دامە‌زراندنی (ی.ن.ک) بوو لە‌و هە‌لۆ مه‌رجه‌دا". (گۆڤاری رێبازی نوێ، ژماره‌ (۱۵) ل ۳۴).

دەكردهوه كه چۆن ئەو بۆشاييه سياسييهى كوردستان پريكه نهوه. تهقهلاكاني ئەم ريبازە سەرەتا لەكۆبوونهوهيه كدا به ئەنجام درا، گه ئى كەسى به شەوقه وه هەوليان دا كه لەو كۆبوونهوهيه دا به شدار بن، هەر ئەو دەمه زنجيره كۆبوونهويهك لەناوه وهى و لات و چەند ناوچه يه كى جيا جياى خۆره لاتى ناوه راس تو ئەوروپا به ستره كه له سەرەتاي مانگى نيسانه وه دەستيان پى كرد. لەو ئيدا به شداريوان هەوليان دا ئەلته رناتيفيكي سياسي پىك به نين بۆ ئەوهى ئەو كاروباره بگريته ئەستۆ كه ئەو كاته روبه پرى تىكۆشەران دەبووه.^(١) مام جەلال كه سكرتيرى (كۆمه لهى ماركسى لينيني كوردستان) بو، ييرۆكهى دامەزراندنى (ى.ن.ك) لاي ئەوه وه دەستى پى كرد، سەرەتاش به نامە راويىزى له گەل ناوه ندى كۆمه له كرد، له ئەوروپاش پيوه ندى له گەل ژماره يه كى زۆرى كوردپه روه راندا كرد. مام جەلال له سەرەتادا له پرى (شازاد صائيب) هوه، به دوو نامە كۆمه لهى له ناوه وه له بيروراكاني خوى ناگادار كردبووه، سەركرديه تى كۆمه له ش له مايسى ١٩٧٥ وه ئەم ييرۆكه يهى مام جەلالى خسته بهر باس و ليكۆلينه وه كه له مارتى ١٩٧٥ دا بوى نارده بوون.^(٢) لەم كۆبوونه وه يه دا پشتيوانى لهو ييرۆكه يه كرا بۆ دامەزراندنى رىكخراويكى نيشتمانى فراوان كه كۆمه له به نه نى دايه مۆكه ي بى. هەر له هه مان كۆبوونه وه دا (شيهابى شىخ

^(١) د. كه مال فوئاد سەرەتاكاني دامەزراندن و دەست پى كردنه وهى شوپش دهگيرتته وه، ريبازى نوئى، ژ (١٩)، ل ٢٤.

^(٢) هه قال فه ريدون عبدالقادر له زمينه وه سەرەتاو دامەزراندنى (ى.ن.ك) ده دوى، ريبازى نوئى، ژماره (١٥)، ل ٣٦.

نورى) *پيشنيارى دەست پيكردنه وهى شوپشى كرد، و داواش له
(فهره يدون عبدالقادر) كرا كه ئەم بيرورايه بگهيه نيته مام جه لال و
له دهره وهى عيراق قسهى له گه لدا بكات و دوا بيرورا بواوه ندى كومه له
بينيته وه. ^(۱)

ليروهه بيري دامه زاندى يه كيتي يهكى نيشتماني وه كو
ريخراويكى نيمچه بهرەى تەيار و چينه پيشكه وتنخوازه كانى كومه لى
كوردستان گه لاله بوو، بۆكۆردنه وهى هه موو رۆله دلسۆزو
تيكۆشهره كانى كوردستان، له چوارچيوه يهكى فراواندا، كه ئەندامه كانى
كومه له بينه داينه مۆى به گه پرخستن و به ريوه بردنى.

بۆچونه كانى ئەوانهى دهره وهى ولات له كۆبوونه وه كاندا بريتي بوون
له م خالانه:

يه كه م: ريخراويكى فراوان بۆ كۆكردنه وهى جه ماوه ر دايمه زرينى و
ئەو بۆشاييه سياسيه پرېكات وه. كه له ئەنجامى هه ره سى شوپشى
ئەيلوله وه هاتبووه كايه وه.

* ناسراوه به (خاله شيهاب) كوپى شنيخ نورى شنيخ صالحى شاعيره، له سالى ۱۹۳۰
له شارى سلیماني له دايك بووه، ئەندامى دامه زرينه ر و سه ركردايه تى كومه له بوو.
له هه مان كاتدا ئەندامى دامه زرينه رى (ى. ن. ك) بوو له ناوه وهى ولاتدا. له رۆژى
۱۹۷۶/۷/۱۱ دا له لايه ن رژیى به عسه وه حوكمى خنكاندى به سه ردا درا و له
۱۹۷۶/۱۱/۲۱ دا له ئەبوغريب له سیداره درا. (دهفتەرى سه رومرى زنجیره ی - ۲ - ۷ ل)
^(۱) هه مان سه رچاوه ی پيشوو.

دوهم: ئەوریکخواه حزب نەبی بەمانا تەقلیدیەکی بەلکو چوارچێوەیەکی ریکخواهیی فراوان بی بۆ جولانەوهی شوپشگێرانەیی جەماوەر.

سێیەم: ئەم ریکخواه بەرهش نەبی لەبەر نەبوونی حزبیکی پیشەرەو و نەبوونی حزبیکی دیکە.

چوارەم: لەناو ئەم ریکخواه فراوانەدا تەیار و لایەنە سیاسییە پیشکەوتنخوازە جیا جیاکان مافی مەملانیی فکرییان هەبی.

پنجەم: کۆمەڵە بەسەر بەخۆیی بێئیتەوه، تا ئەندامەکانی بتوانن رۆڵی بەرپۆه بەریتتی ئەو ریکخواه بێنن تیایدا.^(١)

سەرەنجام بریاردارا کۆبونەوهیەك پێك بی بۆ ئەوهی بریارێك لەم بارهیهوه بدن. ئەوهبوو له ١٩٧٥/٥/٢٢ دا له (دیمەشق) له رێستورانتی (طلیطة) لهگەرەکی (ابو رمانه) یهكەم کۆبونەوهی دەستەیی دامەزرێنەر سازدارا، که لەم کۆبونەوهیەدا (مام جەلال، د. فوناد مەعصوم، عادل مراد، عبدالرزاق فەیلی) بەشدار بوون.^(٢) پرۆژەیی ئەو بەیانەیی که (مام جەلال) نوسی بۆی لەلایەن بەشداربووانهوه گفتوگۆیی لەسەر کراو دواي دەسکاریکردنیکی کهم، بەیانەکه چاپ کرا. بەم چەشنە یهكەم بەیان

^(١) کۆمەڵەیی رەنجەرانی کوردستان: بلاوکراوهی ناوخۆ، ژماره (٢)، ٧٠.

(٢) مقابله مع السيد جلال الطالباني، مجلة الوسط، العدد (٣٥٥) تشرين الثاني ١٩٩٨، ص ١٢؛ چاپێکەوتن لهگهه مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژماره (١٢٩٨) ١٢/٦/١٩٩٦؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة (الاتحاد)، ٣٧٢، ١٩/٦/٢٠٠٠؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص ٣١٦.

دامه زاندى (ى.ن.ك) راگه يه ندرا. ^(١) ده زگاكانى راگه ياندى عه ره بيش له سورىاو لبنان و مصر و گه ئى شونى تر ئه م به يانه يان بلا و كرده وه. ^(٢)

له ئه وروپاش بۆ ئه م مه به سته هه وئ و كووشش به رده وام بوو. له رۆژى ١٩٧٥/٥/٢٧ كۆيونه وه يه ك له گه ره كيكي كه نارى (به رلين) له ئه لمانيا به ستره. له م كۆيونه وه يه دا كه مام جه لال سه رپه رشتى ده كرد كۆمه لئىك كه سايه تى و كاديرى تىكۆشه ر كه نزىكه ي (٢٠) كه س ده بوون به شداربوون، له وانه: (هيو ابراهيم احمد، د. كمال فوناد، عمر شىخ موس، د. له تيف رشيد، د. دلشاد احمد، د. ئه رجومه ند صديق، د. دارا ئه ديب، ره ئووف احمد، د. جبار على شريف، د. لاوچاك فه مى و د. حسن محمد على...) ^(٣).

له م كۆيونه وه يه دا مام جه لال باسى ناكامى هه وئ و كووششه كانى و پيوه ندى كردنى به وه قالا ئه وه كرد كه له ناوچه ي خوژه لآتى ناوه راست

^(١) چاوپن كهوتن له گه ل د. فوناد مه عصوم له ٢٠٠١/٣/٣، له سلیمانی.

^(٢) نهوشىروان مسته فا ئه مین: له كه نارى دانويه وه، ل ٤٣؛ مقابله مع السيد جلال الطالباني، مجلة الوسط، العدد (٣٥٥) تشرين الثاني ١٩٩٨، ص ١٣؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة الاتحاد، عدد ٣٧٥، ٢٣/٦/٢٠٠٠، ص ٣١٦.

^(٣) چاوپن كهوتن له گه ل د. كمال فوناد، له ٢٠٠١/١٢/١ له سلیمانی؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ٣١٧.

ئەنجام درابوون. لە ھەمان کاتدا دەقی ئەوبەیاننامەییە خویندراپەو ھە
نامادە کرابوو بەمەبەستی ھەرگرتنی بیروپای بەشداریبووان.^(۱)
شایانی باسە کە تەنیا پرگەییەک بو بەیاننامە کە زیاد کرا کە
ناوھەرۆکە کە ی بەم جوۆرە بوو:

"دامەزراندنی (ی.ن.ک) ھەلامدانە ھە ی پریاری وازھێنان لەشۆرشی
کوردە. بۆیە داوا لە ھەموو خەباتگێرانی گەلە کەمان دەکەین کە پیشتوانی
لەم ریکخراوھ نوێیە بکەن و درێژە بە خەباتیان بدن لە پیناوی بەدیھینانی
نامانجەکانی بزوتنە ھە ی رزگار یخوازی نەتە ھە ی کورددا."^(۲)

دوای ئەم دەسکاری کردنە، لە ۱/۶/۱۹۷۵ دا بەیانە کە لە ئەوروپا
بلاوکرایە ھە و* دواتر ھەر ئەو میژوو ھەش بوو بە رۆژی راگە یاندنی رەسمی
(ی.ن.ک).^(۳) ئەم بەیانە لە گە ئی ولاتی دنیا دا بە زمانی جیاواز چاپ و
بلاوکرایە ھە. بە عەرەبی، ئینگلیزی، ئەلمانی، فارسی، و بەیاننامە کە
لە لایەن کەمال بورقایە ھە کرایە تورکی کە ئەو دەمە لە تورکیا مانگانە مە یە کە
بە نیوی (ئویز گویرک یولو) دەر دە کرد.^(۴)

(۱) عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة
الاتحاد، عدد ۳۷۵، ۲۳/۶/۲۰۰۰.

(۲) د. کەمال فوئاد سەرھە تاکانی دامەزراندن و دەست پیکردنە ھە ی شۆرشی
دەگێریتە ھە، رێبازی نوێ، ژ (۱۹)، ل ۲۶.

* بڕوانە پاشکۆی ژمارە (۵).

(۳) ھەمان سەرچاوە ی پیشوو، ل ۲۷.

(۴) نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانو بە ھە، ل ۴۳.

لهه مان کاتدا له کۆبۆونهوه که ی بهرلین دا دوو بیرو بۆچونی جیاواز سهبارت به پیکهینانی ئهو ریکخراوه ههبوو، که ئایا ئهم ریکخراوه ریکخراویکی چهکار به نایدۆلۆجی بێ، یان ریکخراویکی پیشکهوتخواز نیشتمانی بهرفراوان بێ.

راو بۆچونهکان لهسه روهتی دووهم گیرسایهوه. واته ریکخراویکی فراوانی ئهوتۆ که گشت تیکۆشهران بهبێ گویدانه نایدۆلۆجییهکی تایبهتی بگریته خو. ههر بۆیه (ی.ن.ک) لهسه رتهای دامهزراندنیهوه چه ندين هیل و بالی سیاسی تیدا بوو.⁽¹⁾

سهبارت بهمه (د. فوئاد معصوم) دهلی: "حزب نایدۆلۆژی خۆی هیه. واته ئهگهر بیرمان لهوه کردبایهوه که ناوی حزبی ئی بنرئ، دهبوو بهنۆینهری چینیک، له بهر ئهوهی ئهو هیژو که سایهتیه سیاسیانهی دواي ههر سههینانی شوێرشێ ئهیلول له چوارچێوهی حزبی سیاسی دانه بوون. بۆیه نه دهکرا ناوی بهرهی ئی بنرئ. ههر له بهر ئهوه (ی.ن.ک) وهک ریکخراویکی نیمچه بهرهی له دایک بوو، که خواستی تیکۆشانی ئهو قوناغه بوو. له ناو ئهو نیمچه بهرهیه دا، چه ند ته یاریک هه بوون که بیرو بۆچونی حزبی جیاوازیان هه بوو. بهلام لهسه ر بهرنامهی گشتی (ی.ن.ک) یه کبون. که ئه وهش رهنگدانهوهی ئهو کاتهی پیکهاتهی سیاسی کوردستان بوو".⁽²⁾

⁽¹⁾ د. کهمال فوئاد سه ره تاکانی دامهزراندن و دهست پی کردنهوهی شوێرش دهگیریتهوه ریبازی نوئ، ژ (19)، ل 27.

⁽²⁾ چاوپیکهوتن لهگه ل د. فوئاد معصوم. کوردستانی نوئ، ژ (1624)، 1/1998.

شاسوار جەلال (ئارام) یش لەم بارەیهوه پێی وابووکه: "(ی.ن.ک) حزب نیه و جیی حزبی پیشبەوی پرۆلیتاریا ناگرێتەوه. چەند تەیارو گروپییکی تێدایه، یهکگرتنەوهشیان له چوارچیۆه (ی.ن.ک) دا بەرهی نیشتمانی تهواوی پێک نههیناوه، به لکو شیۆه بهرهیهکه که له گهل واقیعی حزبی و سیاسی کوردستان دا دهگونجیت، بیگومان ئەم واقیعهش له گۆران دایه و شتیکی بپاوه نیه و بهستراوه به گهشهکردنی ئه تیار و گروپانهوه"^(۱)

یهکه م بهیانی دامهزاندنی یهکییتی نیشتمانیی کوردستان ههرهسی ۱۹۷۵ی کرده خالیکی وهرچهرخان له خهباتی گهلی کورددا: "ئیمه به سههر بهرزی یهوه سوربوونی تیکۆشه رانی گهلهکه مان رادهگهیهنن له سههر بهردهوامی خهباتی شوپرشگێرانه له پیزی جه ماوه ری گهلهکه مان، له چوارچیۆه یهکییتی نیشتمانیی کوردستاندا، که له سههر ریبازی جه ماوه ری شوپرشگێر ده بروت"^(۲)

شایانی باسه له (قوناغی دوا ی ههرهسی ۱۹۷۵) دا، کورد له بهردهم ناکۆکیه کی سههرکی دابوو، که ئه ویش ناکۆکی بوو له نیوان گهلی کوردو حوکمی به عسدا به هه موو چینه کانیه وه. ئەم ناکۆکیه، هه ره شه ی له بوونی کورد ده کرد، به سههر ناکۆکیه کانی نیوان چینه کانی کۆمه لی کورده واری دا زال بووه دایپۆشی بوون.

(۱) ئالای شوپرش، ژماره (۱)، ئەیلولی ۱۹۷۷، ل ۵.

(۲) نهرسه لان بايز: راگه يان دنی شوپرش و بزوتنه وه ی شیعی ری کوردی (۱۹۷۵-۱۹۹۱)، ل ۴۶-۴۷.

سه‌بارت به‌مه له‌یه‌که‌م به‌یان‌نامه‌دا هاتوه: " (ی.ن.ک) هه‌ول د‌هدات هی‌زه نیشتمانی و دیموکراته‌کانی شو‌پشی کورد، به‌شیوه‌ی به‌کیتی به‌کی نیشتمانیی دیموکرات ریک‌بخات که تیایدا ره‌وته پیش‌که‌وتوخوازه‌کان و به‌کیتی پته‌وی خه‌بات‌گیرانه‌یان بتوانن به‌یه‌که‌وه بژین له‌ژیر سه‌رکردایه‌تی پیش‌په‌وی شو‌پش‌گیرانه‌ی کوردستانیدا" (۱).

ئه‌م ره‌وتانه‌ش دواتر له‌چه‌ند ریک‌خراویک به‌ر جه‌سته بوون که به‌کیتی یان پینکده‌هینا:

۱- کۆمه‌له‌ی مارکسی لینینی کوردستان.

۲- بزوتنه‌وه‌ی سۆسیالیستی کوردستان.

۳- هیللی گشتی (ی.ن.ک)

ئه‌زمونی ناو به‌کیتی نیشتمانی کوردستان، ئه‌زمونیکی نوی بوو له‌بزوتنه‌وه‌ی کوردایه‌تیدا، که سێ ریک‌خراوی جیاواز، سێ نایدۆلۆجیای جیاواز و سێ سه‌رکردایه‌تی جیاواز، هه‌رسیکیان سه‌ره‌خۆیی ریک‌خراوه‌یی ته‌واویان هه‌بوو. به‌لام که به‌عس به‌ته‌واوی و به‌کجاری هه‌ره‌شه‌ی هه‌ره‌گه‌وره بوو بو سهر بوونی کورد، هه‌رسیکیان سه‌ره‌پرای هه‌موو جیاوازیه‌کانی نه‌وسایان له‌قه‌واره‌یه‌کی به‌کگرتوودا به‌کیان گرت و به‌رنامه‌یه‌کی هاوبه‌شیان دانا بو به‌رهن‌گار بوونه‌وه‌ی ئه‌وه‌ره‌شه‌یه، که خۆی له‌به‌رنامه‌ی (ی.ن.ک) دا بینیه‌وه‌و پریریان دا سه‌رکردایه‌تی‌ه‌کی هاوبه‌ش، هی‌زیک‌سی چه‌کداری هاوبه‌ش، بودجه‌یه‌کی هاوبه‌ش،

(۱) یه‌که‌م به‌یانی دامه‌زراندنی به‌کیتی نیشتمانی کوردستان له ۱/۶/۱۹۷۵، بره‌وانه پاشکۆی ژماره (۵).

راگه یان دنیکی هاوبهش، سیاسه تیکی دهره وهی هاوبهش دا بنین و هر لایهش سه ربه خوئی ریکخراوهیی خوئی بیاریزی. هرچه نده لهراستیدا ئەم سئ ریکخراوه سئ حزب بوون به لام بۆچونیکی لهیه کچویان دروست کرد له سه نامانج و ئاسایشی نه ته وهیی کورد. له بهر ئەوه بیاریان دا، سه ره پای هه موو جیاوازیه کانیا ن پیکه وه بژین و کار بۆ گه له که یان بکه ن.^(۱) بویه (ی.ن.ک) به م جوړه پیکه یئرا که ریکخراویکی نیمچه به رهیی بی ت تا کو بتوانی هه موو چینه شوپشگێره کان و ره نجدهران و تویره نیشتمان پهروه رهکانی کورده واری بۆ خه بات ساز بدات و به ربنازیکی نوئی، پلان و سیاسهت و تاکتیکی نوئی رینمایان بکات.^(۲)

(ی.ن.ک) بۆ هه لسه نه وه دریه دان به تیکۆشان دروست بوو. له دایکبونی، وه لامیکی ده سته جئی ئەو شکستییه بوو که سه رکردایه تی (پدک) دوو چاری بوو بوو و له گه ل خو شیدا هه ره سیکی گه وهی له ناو بزوتنه وهی کوردایه تیدا دروست کرد بوو. و نه گه ر وردتر پیشینه و پاشینه ی مه سه له که بخوینینه وه ئەوه رون ده بیته وه که له دایکبونی (ی.ن.ک) سه ره تای قوناغیکی نوئی کوردایه تی بوو که له روی فکری سیاسی، سۆسیۆ- سیاسی و پراکتیزه کردنی شوپشدا به شیوه یه کی رادیکالانه جیاواز بوو.^(۳)

^(۱) نهوشیروان مسته فا ئەمین: کوردستانی عیراق و دیارده ی فره حزبی، کوردستانی نوئی، ژ (۲۱۲۰)، ۱۵/۴/۲۰۰۰.

^(۲) مام جهلال: سه رومری یو بیلی زیوین، ل ۷.

^(۳) چاوپیکه وتن له گه ل نازاد جندیانی: کوردستانی نوئی، ژ (۲۱۶۱)، ۱/۶/۲۰۰۰.

لیرهوه بویهکه مجار له ناو کوردایه تی خویدا، واته له جولانه وهی
رنگاری و دیموکراتی خه لکی کوردستاندا، فره بالی و فره بیرو باوه پری
فلسه فی و سیاسی جیا جیا له ناویهک تاکه رنکخستندا هاته کایه وه. ^(۱)

دامه زانندن (ی.ن.ک) پیگه ی کومه لایه تی و هیزه بزوینه ره
کومه لایه تیه کانی شوپرش ی گوپری. ماناو مه وداکانی (سه رکردایه تی)
گوپری. نه ویش به رزگارکردنی یه کجاره کی کوردایه تی له تاکه حزبی
کوردایه تی و تاکه رابهری کوردایه تی، که نه مهش خوی له خویدا گوپری
بهره تی بوو له وهی پی ی ده لئین سو سیولوژیای شوپرش. ^(۲)

جمو جو ل و چالاکیه کانی مام جه لال سه رنجی موخابه راتی عیراقیان
راکیشابوو، له بهر نه وه موخابه رات که وتبوه هه لپه ی کوکردنه وهی زانیاری
له سه ر مام جه لال و جموجوله کانی، نوکه ره کانی هان دابوو زوبه زوو
راپورتی له مه ر چالاکیه کانی بو بنووسن. ومخابه راتی عیراق مه ترسی له و
هه ولانه ی مام جه لال هه بوو له مه ر ده ست پی کردنه وهی خه باتی چه کداری.
یه کی له و راپورتانه ی موخابه رات که له و ماوه یه دا بو سه رکردایه تی
به عسی به رزکردبووه وه، که نه مرؤ به به لگه نامه یه کی گرنگ ده ژمی ردریت،
راپورتیکی تی روته سه لی هه شت لاپه ره ییه که زور به ووردی هه لومه رچی
چه ند مانگیکی پاش هه رس ده گپرتنه وه. له راپورته که دا هاتووه:
"له کو بوننه وهی روژی ۱۹۷۵/۸/۲۰ دا له له نده ن که مام جه لال به
خویندکاره کورده کانی کردبوو، سه به رت به رابردوو باسی نه و

^(۱) مام جه لال: سه رومری یوبیلی زیوین، ل ۱۱.

^(۲) چاپنیکه وتن له گه ل نازاد جندیانی، کوردستانی نو، ژ (۲۱۶۱)، ۶/۱/۲۰۰۰.

ناتەباییهی کرد که له بزوتنهوهی کورددا رووی داوه و له رهوتی باسه کهیدا چهند جارێک پێی له سەر ئهوه داگرت که هۆی ئهو ناتەباییه بو ئهو ئاراستهیه دهگهڕێتوه که له ناستی لێپرسراوه تیدا نهبوون و ووتی "دهبێت رابردوو مان بێر بچێتوه و بقی وکینه له یادی خۆمان بهرینهوه چونکه مهسهله که مهسهلهی جهلال و مهلا وهیچ کهسیکی تر نیه به لکو مهسهله که مهسهلهیهکی چاره نووس سازه و ئهمرۆ گهلی کورد به قوناغیکی ههره ترسناکدا تیده پهڕیت".⁽¹⁾ راپۆرت که درێژهی پێی دهدات و دهنوسیت: "سهبارهت به بارزانی له مام جهلال ده پرسن:

چۆن دهروانیته بارزانی؟

+ بارزانی سهرکردهیهکی نیشتمان پهروهرو و نه نوکهره و نه خاین، بهلام کابرایهکی خێلهکیه و ئهوش شتی که کس نکولی لیناکات.

نایا پیوهندییهک له نیوان (ی.ن.ک) و (پدک) دا هیه؟

+ هیچ پیوهندییهک له نیوان (ی.ن.ک) و (پدک) دا نیه، ئهمرۆ شتی که نه ماوه ناوی (پدک) بی، چونکه ئهه حزبه هه لوه شینراو به شیکی سهرکردهکانی گهرا نهوه بو عیراق. به شهکهی تریش تانیستا له ئیران دان. بهلام ئهگه ر دهستیان به کاری سیاسی کردهوه و خویان ریکخستهوه ئهوا ئیمه دژایه تیان ناکهین و رهنگه به پیریشیانوه بچین.

به شداربووانی کۆبوونهوه که تیکرا ئهو پرسیاره یان له مام جهلال کرد که بۆ داها توو چ بکریت باشه؟

⁽¹⁾ به لگه نامه ی ژماره (ش 1 ق س 31/ 1932) ی (مدیره الاستخبارات العسکره) له ریکهوتی 13/ 9/ 1975.

+ دەبی ریزه‌کانمان یه‌کخه‌ین، وزه‌و توانا بخه‌ینه‌وه‌گه‌رو خزمه‌تی مه‌سه‌له‌ نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌کانمان بکه‌ین، دەبی رابردو له‌یاد خو‌مان به‌رینه‌وه‌و رق و کینه‌ومه‌سه‌له‌ شه‌خصیه‌کان بخه‌ینه‌لاوه. نابی مه‌ئساتی جه‌لالی و مه‌لایی دووباره‌ بکه‌ینه‌وه. من پیم وایه‌ پیکگه‌یشتن له‌چوارچینه‌وی (ی.ن.ک) دا بو به‌دی هینانی نه‌و نامانجانە چاکترین ری‌و شوینه. ^(۱)

چالاکیه‌کانی (ی.ن.ک) له‌ده‌ره‌وه‌و ناوه‌وی کوردستان به‌رده‌وام بوو تا نه‌و ده‌می ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ری (ی.ن.ک) که پیک هاتبوو له‌ (مام جه‌لال، نه‌وشیروان مسته‌فا، د. فوناد معصوم، د. کمال فوناد، عمر شیخ موس، عادل مراد، عبدالرزاق فه‌یلی) له‌ ۱۷/۱۲/۱۹۷۵ دا یه‌که‌م کۆبونه‌وی فراوانی خو‌ی له‌ (دیمه‌شق) به‌ست که‌ ته‌نها (عمر شیخ‌موس) ناماده‌نه‌بوو. له‌م کۆبونه‌وه‌دا به‌وردی هینله‌ سه‌ره‌کیه‌کانی چالاکیه‌ جه‌وراو جه‌وره‌کان له‌ناوه‌وه‌و ده‌ره‌وه‌دا دیاری کران. ^(۲)

له‌ئه‌وریا (د. کمال فوناد، نه‌وشیروان مسته‌فا و عمر شیخ موس) چه‌ند کۆمیته‌یه‌کیان پیکه‌ینا بو به‌ریوه‌بردنی کاروباره‌کانی (ی.ن.ک).

^(۱) هه‌مان سه‌رچاوه.

^(۲) چاوپیکه‌وتن له‌گه‌ل د. فوناد معصوم، الاتحاد، ژ ۳۷۳، ۹/۶/۲۰۰۰؛ نه‌وشیروان مسته‌فا نه‌مین: له‌که‌ناری دانویه‌وه، ل ۴۳؛ عادل مراد: محالو جه‌اده‌ لکتابه‌ جه‌زه‌ من لتاریخ الحدیث لکرد العراق، جریده‌الاتحاد، ۳۷۷، ۷/۷/۲۰۰۰؛ صلاح الخرسان: التیارات السیاسیه‌ فی کوردستان العراق، ص ۳۴۳؛ سنوات مضیئته‌ من العمل فی حیاة الزعمیم الوطنی الكردستانی جلال الطالبانی، مجله‌ دراسات کردستانیة، العدد ۲ سبتمبر ۱۹۹۹، سوید، ص ۵۴.

سەرھتا د. کەمال فوناد لێپرسراوی کۆمیتەیی دەرھوو بوو. ^(۱) لەبەر ئەوەی زەمینی سیاسی لەباربوو، لەماوەیەکی کورت دا توانرا لەزۆربەیی ولاتانی ئەوروپا رێکخستنی فراوان دامەزرێنری. (مام جەلال و د. فوناد و عادل مراد و عبدالرزاق فەیلی) ش لەسوریاوە کەوتنە پێوەندی کردن لەگەڵ کادری ناسراوەکانی جولانەوێ کورد لە ئێران و عێراقدا.

یەك لە هەوڵەکانی مام جەلال کە بەکاریکی میژوویی گەرە دادەنری پێوەندی کردنی بسو لەگەل بارزانیدا. لەنامەیەکیدا سەبارەت بە دامەزراندنی (ی.ن.ک) بۆی ئوسیبوو:—

"بارزانی لەو دُنیا دەکات کەنەك هەر دژی نابیت، بەلکو وەك سەرکردەیی بزوتنەوێ کوردایەتی سەیری دەکات و پشتیوانیش لە هەر هەنگاوی دەکات کە ئەو بینی" ^(۲)

سەرھەڵدان و دامەزراندنی (ی.ن.ک) هەر لە سەرھەتاوە دەنگدانەوێەکی زۆری لەناوەندە کوردستانێەکاندا هەبوو، کۆمەلانی خەلک بەپەرۆشیەکی زۆرەو ئاواتە خوازیون لەنزیکەوێ ئەم رێکخراوە نوێیەو ئامانجەکانی بناسن. (ی.ن.ک) لەسالی یەکەمدا لەسەر ئاستی سیاسی، لەسالی دووھمدا لەسەر ئاستی خەباتی چەکدارانە کە لەمیژوویی (ی.ن.ک) دا بە شۆرشی نوێ ناسراوە بوونی خوێ سەلماند. ^(۳) بەلام

^(۲) چاوپێکەوتن لەگەڵ د. کەمال فوناد، لە ۲۰/۱/۲۰۰۱، لە سلێمانی.

^(۳) د. کەمال فوناد سەرھەتاکانی دامەزراندن و دەست پێ کردنەوێ شۆرش دەگێریتەوێ. رێبازی نوێ، ژ (۱۹)، ل ۲۹.

ئەمگاتە ئەركەكان سەخت بوون، چونكە تواناكان كەم بوون و كۆسپ و تەگەرەكانى بەردەم خەباتى (ى.ن.ك) زۆر بوون، لەوانە:

۱- تیرۆرىستى رژىمى بەعس و ئەو بېرىارەى سەبارەت بەراگواستنى دانىشتوانى گوندەكوردیەكانى سەنور بەقولایى (۳۰) كەم و نىشتەجێكردنیان لە ئۆردگا زۆرەملێكاندا دابووی و لەلایەكى ترهوه رژىم هەولێ دەم چەورکردنى بەماددە دەدا. وپراى ئەو حالەتى ناوئىدییهى كەلەناكامى هەرس هیئانى ئەو جولانەوهیەدا لای هاوولاتیان دروست بوو بوو. گەراندنەوهى متمانە بۆ ئەوخەلكە مەسەلەیهكى زۆر سەخت بوو.

۲- هەرهما (ى.ن.ك) كەبەم بیرو بۆچوونە نوێیهوه هاتبووه مەیدانەوه روبەپرووی دۆزماپەتییەكى سەخت بووهوه لەلایەن هیژە تەقلیدییهكانى باشورى كوردستانەوه، كەهینشتا بیرى تۆتالیتارى زالبوو بەسەریاندا.

۳- رێگرییهك لەلایەن ئەو بەناو بزوتنەوه چەپخوازه سەرتاسەرییهوهبوو كەلە (حشع) دا خۆى دەبینیهوه وه دەترسا كوردایەتى لەكاتى فراوانبونى ئامانجى نەتەوهیى رووتەوه بۆ ئامانجەگەلیكى كۆمەلایەتى جلهوهكە لەدەست ئەو دەریئى و پاكانەى بوون و جى پى قایمبوونى لەكوردستان نەمىنى.^(۱) جگە لەمە ئەوساش (حشع) هاوپەیمانى سیاسى بەعس و هاوبەشى دام و دەزگاكانى بوو. (ى.ن.ك) ی تاوانبار دەکرد بە دەستكردى ئىمپىریالیزم لە (باكورى وولات) دا*.

^(۱) عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدةالاتحاد، ۲۷۳، ۹/۶/۲۰۰۰.

* سەرکردەكانى (حشع) مەترسییان هەبوو لەسەرھەڵدانەوهى شۆرشى كوردى و بەردەوام قسەیان لە دژی دەکرد، بۆنمونە لەناھەنگى یادی دامەزراندنى (حشع) دا

ههروهه رینگری یهکی تری (ی.ن.ک) ئەو رەوتە کۆنەپەرستە بوو که حەزبان بەوه دەکرد کوردایەتی هەروا دروشمیکی سیاسی بەتال بێت و هیچ رەهەندیکی کۆمەڵایەتی - ئابووری که هەلقولای ناستی پینگەیهشتنی کوردەواری بێت له خۆ نەگریت. ئەمەش خۆی له قیادە ی مودقەتە ی (پدک) دا دەبینیوه که خۆی به پیشەرەوی جولانەوه ی کوردو به خاوهنی سەروریه کانی شۆرش ی ئەیلول و به خاوهنی مافی پڕیاردانی چارەنووسی سیاسی کورد داننا. به چاوی دۆژمن کهوتە سەیر کردنی (ی.ن.ک) و هەر له سەرەتاوه شەریکی لهگەڵدا هەنگیرساندو قیادە ی مودقەتە ی دام و دەزگا ئەمنیه کانی تورکیا هاوکاریه کی تەواو له نیوانیاندا هەبوو بۆ به گژدا چوونەوه ی ئەو بزوتنەوه نوییه ی که (ی.ن.ک) رابەرایەتی دەکرد.^(۱)

۴- له لایه کی تریشه وه دامەزراندنی (ی.ن.ک) رژیمی عیراقی نیگه ران کردبوو. هەموو وزه و توانای خۆی تەرخان کرد بۆ رووبەر و بوونەوه ی جم و جۆل و خۆسازدان و خۆریک خستنی کۆمەڵانی خەلکی کوردستان و ئەو مەترسیانە ی له نایندە دا دینه پیشه وه.

لهسانی ۱۹۷۶ له شاری هەولێر یهکی له ئەندامانی سەرکردایە تی بیان له وتاریکدا روتی: "پاشماوه ی جیب ئەلعمیل خەریکن دووباره مەفره زه ی شەپری پار تیزانی دروست دەکن" که مەبه ستی له شۆرش ی نوی بوو. (ممتاز حیدری: داری ماوه ران، ل ۴۴). ؛ بۆ زانیاری زیاتر بر وانه د. سەرور عبدالرحمن: پارتی کۆمونیستی عیراق و مەسه له ی کورد ۱۹۳۴-۱۹۷۵، دکتۆرنامه، چاپنەکراوه.

^(۱) عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة الاتحاد، ۳۷۳، ۹/۶/۲۰۰۰.

له هه مان کاتدا رژیم زۆر بهوردی حسابی بو ئهو بزوتنهوه نوێیه دهکرد، ئه مهش لهو کۆبوونهوانه دا دهر دهکوت که به زۆر به جه ماوه ری کوردیان دهکرد.⁽¹⁾

ئهو کۆبوونهوانه ی که دام و دهزگا تو قینه ره کانی رژیمی عیراق له شاره کانی کوردستان دا به نهجامیان ده دا له سی تهوهره دا خۆیان ده بینیه وه:—

یه که م: ئه و بیان به خه لک راده گه یاند که نه گهر نه مجارهش شو پش له کورستاندا به ریا بیته وه سه رکه وتن به ده ست ناهین ئی و توشی شکست و له ناو چوون ده بیته وه بو سه لماندنی نه م قسه یه شیان هه ره سی ۱۹۷۵ یان به نمونه ده هی نایه وه.

دووم: بریتی بوو له هه ره شه کردن له خه لک و به وه ده یان تو قان دن نه گهر بو یان ده رکه وی که سی ک هاو کاری یه کیتی بکات ئه وا له سی داره ده دری یان نه گهر که سی ک بیان ناسی و ناگاداری جمو جۆ لیان بی و ناگاداری دام و ده زگا کانی حکومه ت نه کات ئه وه به خیانه تی کی نی شتمانی دائه نری و چاره نویسی خیانه تکاریش له سی داره دانه له کاتی کدا نه گهر کاری شیان له گه لدا نه کات.

سی یه م: بریتی بوو له هی ریش کردنه سه ر که سی تی (مام جه لال).

⁽¹⁾ شیخ جه مال شیخ نوری: بیرمه ره به کانه له ریکه خسته نه کانی کومه له دا (۱۹۷۱) — (۱۹۸۳) به شی یه که م، ۱۹۹۸، سلیمانی، ل. ۹.

جگه له‌مه‌ش رژیمی عیراق که‌وته دورخستنه‌وهی هه‌ندی له‌وه
که‌سانه‌ی که پیشتر له‌شۆرشه‌ی ئه‌یلول دا کاریه‌ان له‌گه‌ڵ مام جه‌لال دا
کردبوو به‌تایبه‌تی له‌بائی مه‌کته‌به‌ی سیاسی دا.

باسى دوۋەم . پىنگھانەى يەكيتىي نىشتەمانىي كوردستان

۱-كۆمەلەى ماركسى لىنىنى كوردستان :

سەرەتاي بىرۆكەى دامەزاندنى (كۆمەلەى ماركسى لىنىنى كوردستان) دەگەرپتەوۋە بۆ سەردەمى جىابوونەوۋەى بائى مەكتەبى سياسى/پدك، بەتايبەتى بۆ كەسايەتى مام جەلال كەئەو كاتە ئايدىۋولۇزىيائى ماۋىزمو پرنەنسىيەكانى سۆسىيالىزمى چىن كارى تىكردبوون. مام جەلال پىيى وابوۋ ئەو رىبازە گونجاوترە لەگەل بارودۇخى باشورى كوردستان و باشترە لەنەزموۋنى سۆقىيەت كە زىتر پشت بەچىنى كرىكار دەبەستى، چونكە بەلاى ئەوۋە كۆمەلنى كوردەوارى سروشتىكى جوتيارانەى ھەيو زياتر لەكۆمەلگەى چىنى دەچىت.^(۱)

مام جەلال زياتر كارىگەرى بىروباۋەرەكانى (كۆرش لاشانى)^{*} بەسەرەوۋەبوو، پىيى وابوۋ پىۋىستە كار بۆ ئەوۋە بكرىت كە شانەو ئەلقەى ماركسى دروست بكرىت و وردە وردە زەمىنە خۆش بكات بۆ ھاتنە كايەى حزبىكى شۆرشگىپرو جەماۋەرى بەتوانا. ئەمەش لەدوو لاۋە بەدەستى:-

۱-بوۋنى مېنبەرىكى راگەيانندن كەبىرو باۋەرەكە لەناو جەماۋەردا بلاۋ بكاتەوۋە رىگە خۆش بكات بۆ حزبە شۆرشگىپرەكە.

^(۱) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص ۳۲۶

^{*} كۆرش لاشانى ناسراۋە بە(د. جەلال) سكرتېرى (سازمانى انقلاب ايران) بوو.

٢- شانەى رێكخستنى نەهێنى دروست بكرێت بۆ رۆشنپەرکردنى كادىران و لەسەر بەرنامەى ئەو بابەتانەى مەنبەرە راگەياندنەكە بلاوى دەكاتەوه پەرۆمردە بكرێن.^(١)

سەرەتا مام جەلال بۆ جێبەجێکردنى ئەم بۆچوونە لەكارى سياسى و رێكخستن دا چەند رۆشنپەريكى هەلبژارد لەوانەى كە لاى نەگريا ئەندامى (بائى مەكتەبى سياسى / پەك) بوون و ئەلقەى ماركسى ئى پێك هێنان بۆ كۆبوونەوهى رۆشنپەريان لە دەوروبەريان. گەرنگەرين ئەوكە شانەى كە ئەو سەرەدەمە رۆليان بىنى (نەوشىروان مستەفا، شانازاد صائىب، مەمودى مەلاعزەت، رەفت مەلا مەمود عبدالرحمن) بوون.^(٢)

ئەوانەش بە نەهێنى لە تاو (بائى مەكتەبى سياسى / پەك) دا كارىان دەكرد و وردە وردە شانەى نەهێنيان دروست دەكرد. بە لأم لە بەدەست هێنانى لاى نەى دوو هەمدا لە ساڵى ١٩٦٩ دا گوڤارى (رەگارى) يان دەركرد، رەگارى ئەو مەنبەرە بوو كە جە ماوهرى كوردى بە پىرۆكەى ماركسى ئاراستە دەكرد.

دواى ئەوهى بە يانى ئازارى ١٩٧٠ راگەيەندرا و هەردوو بائى (پەك) تىكەل كرانەوه. هەر ئەودەمە مام جەلال پىيى وابوو پىويستە رێكخستنىكى ماركسى نەهێنى بىتە كايەوه. بۆ ئەم مەبەستە لە ساڵى ١٩٧٠ دا لە بەغدا چەند كۆبوونەوه يەكيان ئەنجامدا، لە كۆتايى كۆبوونەوه كاندا لە ١٠/٦/١٩٧٠ دا بىرارى دروستكردنى (كۆمەلەى ماركسى

^(١) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ٣٢٦.

^(٢) هەمان سەرچاوهى پىشوو، ل ٣٢٧.

لینینی کوردستان)یان داو ئەمەش ئەلتەر ناتیقی (حزبی شیوعی کوردستان بوو. پێڕهوی ناوڤۆ و بەرنامەی کارکردنی رێکخستنهکان مام جەلال نووسی که به(کوردایه‌تی) ناسرا وه.^(۱)

کۆمه‌له‌ی مارکسی لینینی کوردستان سه‌ره‌تا به‌شیوه‌ی ته‌یاریکی فکری له‌ئارادا بوو. یه‌که‌مین ده‌ست پێشکه‌ری بۆ ئەم کاره به‌سه‌ره‌یه‌رشتی مام جەلال و به‌شداری کردنی (شیهابی شیخ نوری، فازی مه‌لا مه‌حمود و فره‌یدون عبدالقادر) ئەنجام دراو ورده ورده په‌ره‌ی سه‌ند. ئەم رێکخراوه به‌ره‌نگدانه‌وه‌یه‌کی تێرو پیری بیروباوهری (ماوتسی تونگ) و تێزه‌کانی جه‌نگی گه‌لی یه‌وه هاته مه‌یدانی تیکۆشانه‌وه.

کۆمه‌له‌ زوو به‌ناو زۆریه‌ی خویندکاران و لاوانی به‌غداو سلیمانی و هه‌ولێرو که‌رکوک و خانه‌قه‌ین دا ته‌نیه‌وه‌و پاش ماوه‌یه‌کی که‌م جه‌ماوه‌ریکی باشی په‌یدا کرد که ئەندامه‌کانی وه‌ک کادر په‌روه‌رده نه‌کرد. به‌تایبه‌تی ئەوسه‌رده‌مه، قو‌ناغیک بوو که‌سه‌رجه‌می بزوتنه‌وه چه‌په‌روه‌کان و گه‌لانی ژێرده‌سته دوو‌ارۆژی چاره‌نوسی خویان له‌به‌ره‌ی سۆسیالیزمدا ده‌دیته‌وه که مخابن له‌ئه‌نجامدا خه‌باتی گه‌لانی ژێر ده‌سته و چه‌په‌روه‌کان بوونه قوربانی به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌کانی ئەو به‌ره‌یه.

به‌د‌ریژایی ئەو ماوه‌یه (۱۹۷۰-۱۹۷۵) مام جەلال سه‌کرته‌یری کۆمه‌له‌ بوو. گه‌رچی له‌رووی فیکرو نویسه‌وه کاریگه‌ری زۆری هه‌بوو، به‌لام به‌هۆی هه‌لومه‌رجی ئەو کاتانه‌وه له‌رێکخستنه‌کانی کۆمه‌له‌ دووربوو. زۆریه‌ی کات له‌هه‌نده‌رانه‌وه ئامۆژگاری نه‌کردو نویسنی خۆی بۆ

^(۱) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص ۲۲۸.

پەرۆردە کردنی ریزه‌کانی کۆمه‌له‌ نه‌نارد. ناوه‌ندی کۆمه‌له‌و (شیهابی شیخ نوری) له‌نزیکه‌وه‌ کاره‌ ریک‌خراوه‌یی‌یه‌کانیان نه‌نجام نه‌دا.^(١)

ئه‌ندامه‌کانی سه‌رکرده‌یه‌تی کۆمه‌له‌ له‌ ساڵی ١٩٧٠دا له‌مانه‌ پیکهاتبوون:-

شهابی شیخ نوری _ سه‌رته‌یری کۆمیته‌ی سه‌رکرده‌یه‌تی (له‌ناوه‌وه‌ی ولات)

محمد میرزا سعید عباس _ لێپرسراوی لێژنه‌ی به‌غدا

جعفر عبدالواحد _ لێپرسراوی لێژنه‌ی هه‌ولێر

ئاوات عبدالغفور _ لێپرسراوی لێژنه‌ی سلێمانی

فهره‌یدون عبدالقادر _ لێپرسراوی لێژنه‌ی که‌رکوک^(٢)

کۆمه‌له‌ سوودی له‌و که‌شه‌ هه‌ماسیه‌ وه‌رگرت که‌له‌دوای به‌یاننامه‌ی نازاری ١٩٧٠ هاتبووه‌ کایه‌وه‌، و لاوانیش ئه‌وکاته‌ سویدیان له‌و ئاراسته‌ فکری‌یه‌ بینی که‌له‌ناوچه‌که‌دا وه‌ک ئاراسته‌یه‌کی مارکسی _ نه‌ته‌وه‌یی باوی هه‌بوو له‌ شه‌سته‌کان و هه‌فتاکاندا. وه‌ زۆریه‌ی ئه‌وانه‌ی پێوه‌ندی‌یان به‌ کۆمه‌له‌وه‌ ده‌کرد خویندکاران و کرێکاران بوون.

کارکردنی ریک‌خراوه‌یی کۆمه‌له‌ له‌م قۆناغه‌دا، له‌چاو ئه‌وه‌دا که‌ ده‌یان هه‌زار که‌س به‌شداربوون له‌جولانه‌وه‌ی شوێرشیگێرانه‌دا زۆر که‌م بوو، به‌لام له‌چاو هه‌لومه‌رجی ئه‌وسای کوردستاندا که‌ (بیروباوه‌ری راسته‌و زال بوو

^(١) فه‌ره‌یدون عبدالقادر له‌زه‌مینه‌و سه‌ره‌تاو دامه‌زراندنی یه‌که‌تیی نیشتمانیی

کوردستان ده‌دوێ، گۆفاری رێبازی نوێ، ژماره‌ (١٥)، حوزه‌یرانی ١٩٩٩، ل ٣٣.

^(٢) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص ٣٢٩.

بەسەر بیروبۆچونی خەلکی و دام و دەزگای پارتی و پاراستن دەستی گرتبو بەسەر کوردستاندا، زۆر باش بوو.

ئەندامانی کۆمەڵە لەم قۆناغدا بەو پەڕی ژیری و ھۆشیارییەو کاریان دەکرد، بەجۆریکی ئەوتۆ کە ناحەزو دوزمەنەکانی کۆمەڵە نەیانئوتوانی سەرەداویکی ریکخستنەکە ی بدۆزنەو، ھەرچەندە جاروبار ھەستیان بەبوونی ریکخراویک دەکرد بەلام ھیچ بەلگە یەکیان لەو بارە یەو نەکەوتە دەست.

لەم قۆناغدا کۆمەڵە دەیان ئەندامی پەیدا کرد و پێیگە یاندا، ریکخستنی لەزۆربە ی شارە گەورەکانی کوردستان و بەغدادا دامەزراندبوو. تەنانەت لەناو ھەندی لە ریکخراوە دیموکراتیەکاندا و ھا جینگە ی خۆ ی کردبوو ھە لە ھەلبژاردنی ئازاددا ئەندامەکانی کۆمەڵە ھەرئەچوون و ئیشیان نەگرتە دەست، بەتایبەتی لە (یەکیتی قوتابیانی کوردستان) و لە (یەکیتی لاوان) دا. ھەرچەندە کەسانی راستپەرو ی ناو پارتی و پاراستن بەتوندی ئەچونەو بەگژیاندا. ^(۱)

لەدەست پیکردنەو ی شەپری کورد و حکومەتی عیراق لە (۱۹۷۴- ۱۹۷۵) دا، کۆمەڵەش کادریەکانی خۆ ی ناردە ناو شوپرش و نەیتوانی لەروداوەکانی کوردستان خۆ ی دابیریت و بەشداری جولانەو ھەکە ی کرد. ئاوات عبد الغفور لەم بارە یەو دەلیت: "ھەرچەندە بزوتنەو ی ئەوکات (۱۹۷۴) لەپرووی فیکری یەو، زۆر جیاوازیبو لەفیکری کۆمەڵە، بگرە

^(۱) کۆمەڵە ی رەنجەرانی کوردستان: بلاوکراو ی ناوخۆ تەنیا بۆ ئەندامان، ژمارە (۲):

(۲): ۱۹۸۱، ۳-۴.

پێچهوانه‌شی بووین و خۆمان به‌ئه‌لتەر ناتقی‌ش ئه‌زانی که رۆژیک له رۆژان خه‌بات بکه‌ین بۆ ئه‌وه‌ی سه‌رکرده‌یه‌تی شوێش بگرینه‌ ده‌ست. به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی شه‌ر له‌لایه‌ن به‌عه‌سه‌وه‌ نا‌ره‌وايه‌و له‌به‌رامبه‌ردا سه‌رکرده‌یه‌تی بارزانی‌ش ره‌وايه‌و به‌رگری یه‌ له‌ کوردستان. کۆمه‌له‌ داوا‌ی له‌ هه‌موو ئه‌ندام و پالیئوراو و دۆسته‌کانی کرد که به‌شداری ئه‌و بزوتنه‌وه‌یه‌ بکه‌ن و له‌پرسی پێشه‌وه‌ش بن. به‌م پێیه‌ ئیمه‌ له‌پرسی پێشه‌وه‌ی شوێش بووین و له‌ شه‌ریشدا ده‌یان ئه‌ندامی چالاکی کۆمه‌له‌مان شه‌هید بوون، هه‌ر له‌ بۆردومانی قه‌لادزی‌و به‌ره‌کانی شه‌رو به‌رگری که‌به‌پێی ناماری ئه‌وکاته‌مان ده‌گه‌نه‌(٤٠) شه‌هید".^(١)

له‌نامه‌یه‌کی مام جه‌لال دا که سه‌ره‌تای ئازاری ١٩٧٥ بۆ سه‌رکرده‌یه‌تی کۆمه‌له‌ی نارده‌بوو " داوا‌ی خه‌باتیکی پارتیزانی درێژخایه‌نی لی‌کردبوون و بیروکه‌ی دامه‌زراندنی ریکخراویکی نیشتمانی فراوانی‌ش بۆ خستبونه‌ به‌ر باس و لی‌کۆلینه‌وه‌. ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ش به‌لامی سه‌رکرده‌یه‌تی کۆمه‌له‌وه‌ پێش‌نیازیکی باش بوو که به‌گه‌رمی پێشوازی لی‌کرا چونکه هه‌ل و مه‌رجه‌که زۆر له‌باربوو بۆ باسکردن و ئه‌نجامدانی کاریکی له‌م جو‌ره‌."^(٢)

^(١) ئاوات عبدالغفور: بۆ ئه‌وه‌ی میژوو وه‌کو خۆی تۆمار بکری، کوردستانی نوێ، ژماره‌(٤٠٣)، ١/٦/١٩٩٣.

^(٢) فه‌ره‌یدون عبدالقادر له‌زه‌مینه‌و سه‌ره‌تاو دامه‌زراندنی یه‌که‌تیی نیشتمانی کوردستان ده‌دوێ، رێبازی نوێ، ژماره‌ (١٥)، ٣٤٤، چاو پێکه‌وتن له‌گه‌ل سالار عه‌زیز. له‌ ١٣/١٠/٢٠٠١، له‌ سلێمانی؛ ئاوات عبدالغفور: بۆ ئه‌وه‌ی میژوو وه‌کو خۆی تۆمار بکری، کوردستانی نوێ، ژماره‌(٤٠٣)، ١/٦/١٩٩٣؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كوردستان العراق، ص ٣٣٥.

بۇ بەئەنجامدانى ئەم كارە، (شېھاب شىخ نورى) و ھەقالانى تىرى پىۋەندىيان بە (فەتاح ناغا) * وەكردو داواى ھاوکارى و پىشتىوانىيان لىئىکرد. بەلام وەلامى (فەتاح ناغا) ئەۋەبوو كە "بى رەزامەندى سەرۆك بارزانى ناتوانىت ئەۋكارە بە ئەنجام بدات". ھەرۋەھا ھەر بۇئەم مەبەستە سەرکردایەتى كۆمەلە پىۋەندىيان بە عەلى عەسكەرى شەۋە كىرد تا قسە لەگەل بارزانىدا بىكات، و لەگەل ئىبراھىم ئەحمەد یش گىفتوگۇ كرا تا ھول بدىرىت بەرگىرى بىرىت و سەنگەرى خەبات چۆل نەكرىت، بەلام بىئسود بوو^(۱). پاش ئاشكرايوون و سوربوونى سەرکردایەتى (پىدك) لەسەر قىبولكردنى واقىعى ھەرەسەننەن و ئاشبەتال كىردن، سەرکردایەتى كۆمەلە بى ئومىدبوون، بۇ باسكردنى ھەلومەرجى پىر لەمەترسى تازەى جولانەۋەى كورد، بۇ بىر كىردنەۋە لەباشترین شىۋە كاتى دىرئەدان بە بەرگىرى، بۇ دانانى رى و شوئىنى تاكتىكى دروست بىرارى كۆبونەۋەىكى فراوانى كادىرەكانىيان دا. بۇ ئەم مەبەستە ھەموویان چۈنە گوندى (كىلو) لەرۇژئاۋاى پىنجوین. ماۋەى دوو رۇژ كۆبونەۋە بەمەبەستى رىكخستنى كارى ئايندە. داۋاى راۋىژنىكى زۆر بىرارىياندا ھەموویان بگەپىنەۋە عىراق و رىگا نەدەن ئەندام و لایەنگرانى كۆمەلە بچنە ئىران.^(۲) چۈنكە مەيدانى خەبات تەنھا سەر گۆرەپانى نىشتمان و ناو مىللەتە چۈنە

* فەتاح ناغا ئەۋ كاتە نامىر ھىزى خەبات بوو.

(۱) چاۋپىكەۋتن لەگەل مەلا بەختىار، لە ۲۰۰۱/۳/۱۴ لە سلىمانى.

(۲) نەرسەلان بايز: رۇژانى سەخت، كوردستانى نوئى، ژمارە (۱۸۶۱)، ۱۹۹۹/۵/۱۷.

چاۋ پىكەۋتن لەگەل سالار عمىزىن، لە ۲۰۰۱/۱۰/۱۳، لە سلىمانى؛ ناۋات عبدالغفور:

بۇ ئەۋەى مىژوو وەكو خۇى تۆمار بىرى، كوردستانى نوئى، ژمارە(۴۰۳)، ۱۹۹۳/۶/۱

ئىران و ئەوروپا داپرانە لە جەماوەرو خۆدزىنەوہیە لەخەبات* لەدوای ئەم كۆبونەوہیە، كادرانى كۆمەلە دەستیان كرد بەكۆكردنەوہى چەك و شارەدەنوہیان. داوا لەھەموو ئەندامان كرا كە ھەرچى دەزگای چاپ و چەكیان بۆ پەيدا ئەكړئ لەشوینى ئەمىن بېشارنەوہ.

لە نیوان ۳/۲۷-۱۹۷۵/۴/۵ دا زۆریەى كادرو رىكخستەكانى كۆمەلە لەشاخ گەرانەوہ شارەكان. سەر لەنوئى رىكخستەكان لەگەل ھەلومەرجى نوئى دا داڕیژرانەوہ. حسابى پاراستنى نەینىھەكان، پاراستنى كۆمەلە لەیەكتر و ناسىنى ماوہى رابردووى لەشاخ و لەیەك جیاكردنەوہى ئەو رىكخستەنەى كە ئەبوو لەھەلگىرسانەوہى شوپردا لەشارەكاندا كارىكەن لەوانەى كە نیاز بوو بۆ كارى ھەلسانەوہى جولانەوہى چەكدارو بۆ مەفرزە سەرەتایىیەكان و گەشەپیدانیان سوډیان ئەبئ، ھەردووکیان لەیەك جیا بکړنەوہ.^(۱)

كۆمەلە لەو بارودۆخە سەخت و دژوارەى دوای ھەرس سورتەر بوو لەسەر بەگرتاچوون و بەرگرى كردن لەشالۆوى نامرۆقانەى رژىمى عىراق،

** " لەم كۆبونەوہیەدا برىارى گەرانەوہ بۆ عىراق و ژنر دەسەلاتى رژىم لەلایەن ئەرسەلان بايز و ئەنومەر شاكەلى ھوہ بەچاك نەزانرا، بەلكو پىيان باش بوو بەرگرى بكەن، بەلام شىھابى شىخ نورى زۆر قسەى لەگەل كردوون كە بەرگرى بئى سوډە چونكە سەربارى ئەو ھەولە زۆرەى داویانە كە سىكى وا نەبووہ ھاوكارىان بكات. دواتر پىي راگەياندون كە ئەمە برىارى سەركردایەتییە ھەموو لایەك دەبئ جئ بەجئ بكەن". كوردستانى نوئى، ۱۸۶۱، ۱۷/۵/۱۹۹۹.

^(۱) قەرەیدون عبدالقادر لەزەمىنەو سەرەتاو دامەزراندنى (ى.ن.ك) دەدوئى رىبازى نوئى، ژمارە (۱۵)، ل ۳۵.

دەستی کرد بەخۆئامادەکردن و نەخشەکێشان بۆ هەلگیرساندنی ناگری شۆرش. سەرباری کەم ئەزموونی، کۆمەڵە باروودۆخی کوردستانی هەلسەنگاندو پەرەى بەخەبات دا. زیاتر کەوتە چالاکی نواندن و خۆی لەبەرگری کوردستان دوور نەخستەوه. هەر لەسەر پێشنيازی شىهابى شىخ نورى سەرکردایەتى کۆمەڵە لەهەمان کاتدا بریاری دا نەخشەى هەلگیرسانەوهى شۆرش دەست پێ بکاتەوه و لەهەمان کاتدا: پرۆژەکەى (مام جەلال) سەبارەت بە دامەزراندنى رێکخراویکی نیشتمانی فراوان قەسەى ئى بکریت و کاری پێ بکەن. مەفرەزەکان دیاری بکرین بۆ ئەو ناوچانەى کە لەتوانادایە. بۆ ئەم مەبەستە پێشنيازکرا کە (على بچکۆل، عبدالرزاق سىنگردکانى، بیستون، غەریب سعید، على سألح، حمید پۆلیس و على مفاویر) بۆ ناوچەکانى قەلاسیوکەو بەرى کۆیەو (فەیسەل تالەبانى)* بۆ بەرى قەرەداغ و قەسەش لەگەل (تاهیر على والى بەگ) بکری بۆ شەمیران و رێکخراوی هەلبجەش مەفرەزەى هەورامان و سلیمانى و هى شارباژێر دیاری بکەن.^(۱)

لەهەمان کاتدا سەر کردایەتى کۆمەڵە (فەرەیدون عبدالقادر)ى راسپارد کە سەفەرى دەرەوه بکات، بە مەبەستى پێوهندى کردن لەگەل مام

* فەیسەل تالەبانى کە بە (سىروان)ناسرابوو، لەسالى ۱۹۴۷ لەکەرکوک لە دایک بووه. لەسالى ۱۹۷۶ بووه بە پێشمرگه. فەرماندەى هەرتەمى پینجى قەرەداغ بوو. ئەندامى پێشکەوتوى کۆمەڵە بوو. لە سالى ۱۹۷۹ لە دىنى زۆرىنجۆ بەدەستى جاش شەهید کرا. (دەفتەرى سەرۆهەرى، زنجیرهى ۲، ۷۹)

^(۱) فەرەیدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزراندنى (ى.ن.ک) دەدوى ریبازى نوئى: ژماره (۱۵)، ۳۵-۳۶.

جەلالدا كە پىشتىرىش (شازاد صائب) سەردانى كىردىبوو بىروراكانى ناوۋەى بۇ بىردىبوون و بىروراي دەرەۋەشى بۇ ناوۋە ھىنا بۆۋە.

لەتە موزى ۱۹۷۵ دا (فەرەيدون عبدالقادر) سەفەرى كىردىرۇۋى ۱۴/۸/۱۹۷۵ لە بەرلىنى رۇژئاوا چاۋى بەمام جەلال دەكەۋىت^(۱) و نامەى سەركردايەتى كۆمەلەى پىئ دەگەيەنى و بىروراكانى سەركردايەتى كۆمەلە لە مەر دامەزاندن و پىكەتەى (ى.ن.ك) و دەستكردنەۋەى بەخەباتى چەكدارانە بۇ مام جەلال باس دەكات. ھەردوۋلايان لە كىشەو گىرۇگرفتەكانى ناوۋە دەدوین، مام جەلال دواى باسكردنى بىروراو نامۇژگارى خۇى لەسەر چۇنيەتى دەستپىكردن و پەرەپىدانى مەفرەزەكان و گەشەكردىيان راى خۇى بەم جۆرە دەربرى: -

-كۆمەلە بەنھىنى دايەنەمۇى (ى.ن.ك) ئەبى و كارى تىئەكا.

-سەركردايەتى (ى.ن.ك) لەناوۋەۋەى ۋلات لە (على عسكرى، عمر دەبابە، شازاد صائب، رسول مامندو ناوۋەندى كۆمەلە) پىك بىت. پىۋەندى بىكى بەكادىرە سەربازىەكان و فەرماندەكانى پىشمەرگەى پىشووۋە، بەمەبەستى دەست پىكردنەۋەى خەباتى چەكدارانەى دژ بە رژىمى بەعس رىك بخرىن.

بەھىچ شىۋەيەك كوردستانى عىراق جى ئەھىلن تەنھا لەكاتى زۇر زەرور و ناچارى دانەبى.^(۲)

^(۱) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ۲۲۹.

^(۲) كۆمەلەى رەنجەرمانى كوردستان: بلاوكراۋەى ناوخۇ، ژمارە (۲) ل ۸.

بەلّام دواى ئەوهى (فريدون عبدالقادر) دەگەپتەوه عىراق بۆلای
 هاوهلانى، شالۆى دەسگىركردنى سەرکردايەتى و رىكخستنهكانى كۆمەلە
 دەستى پىن کردبوو. بېرىارى گرتنى هەموو سەرکردايەتى كۆمەلەش
 دەرچووبوو. (فريدون عبدالقادر) بەهۆى شىخ سالارى حەفیدەوه هەوال بۆ
 (على عسكىرى) دەنیرى^(۱) و (جعفر عبدالواحید)* یش رادەسپىرى كە قسە
 لەگەل (د. خالد سعید)* بکات سەبارەت بە (ى.ن.ك). بەلّام هەلومەرجى
 راوانان و گرتنى ئەندامانى كۆمەلەو سەرکرایەتیهكەى بواری ئەوهى ئەدا
 ئىشەكان جى بەجى بکرى.^(۲)

لەئەیلولى ۱۹۷۵ رىكخستنهكانى كۆمەلە ئاشکرا بوون، بەهۆى
 رىكخراوى بزوتنەوهى سوڤسئالیستى عەرەبى یەوه (الحركە الاشتراکىه
 العربییه) كە پێوهندى توندو تۆلى لەگەل (ى.ن.ك) دا هەبوو، یەكێ

^(۱) المحامى الشيخ سالار حفيد: على العسكىرى والحكم للتارىخ، ص ۴۷.

* جەعفر عبدالواحید لەسالى ۱۹۴۵ لە شارى كۆبە لەدايك بووه. ئەندامى
 سەرکردايەتى كۆمەلە و ئەندامى دامەزىنەرى (ى.ن.ك) بوو لە ناوهوى و لاتدا، لە
 رۆژى ۱۹۷۶/۷/۱۱ لەگەل خالە شىهاب و ئەنوەر زۆراب دا حوكمى خنكاندنى
 بەسەردادرا، لە رۆژى ۱۹۷۶/۱۱/۲۱ دا لە ئەبو غریب لە سێدارە درا. (دەفتەرى
 سەرورەى، زنجیرەى ۲، ل ۷).

* دکتۆر خالد سعید لەسالى ۱۹۳۲ لە شارى كۆبە لەدايك بووه، لەسالى ۱۹۷۶
 پەيوەندى کردووه بە شۆپهوه، ئەندامى سەرکردايەتى بزوتنەوهى (ى.ن.ك) بوو. لە
 مانگی ۱۹۷۸/۶ بەدەستى قیادەى موهەتە لە کارەساتى هەكارى شەهید کرا.
 (دەفتەرى سەرورەى، زنجیرەى ۲، ل ۶۳).

^(۲) فەرىدون عبدالقادر لەزەمینەو سەرەتاو دامەزاندنى یەكێتیی نیشتمانى
 كوردستان دەوى پێبازى نوێ، ژمارە (۱۵)، ل ۳۸.

لهئەندامەکانی ئەم رێکخراوە لەلایەن حکومەتی عێراقەوه دەگیرێ و ئیعتراڤ لەسەر رێکخستنهکانی کۆمەڵه دهکات. سەرەتا (ئەنوەر زۆراب)** دەسگیر دەکرێت و له مالهکهی دا ده مانچهیهک و چه ندين بهیان و به لگه نامه و ناوی هه ندی له هاو پێکانیشی ده کهوێته ده ست به عس. (1) ئیتر له مه وه رژیمی به عس شالایکی گرتن و راوانانی گه وری ده ست پێ کرد له شاره کانی کوردستان و به غدا. له شاری به غدا "ئەنوەر زۆراب، جه بار فرمان، سه عدون فه یلی، داوۆی شیخ نوری، ئەنوەر حه سه ن، خدر سه وژ، محمد میرزا سعید و سه لام بزرۆ) ده سگیر کران.

له شاری سلیمانیش "ئاسۆی شیخ نوری، علی بچکۆل، عوسمان نانه وا، مامۆستا حسین ره ژا، کمال عه لی، فاروق احمد، د. جمیل، کاکه حه مه ی عه تیه، نورالدین فتاح، جه میل و عه لی مراد) ده سگیر کران. (2) که ئەم شالاه ده ست پێ ده کات، هه قالانی تر به نیازی خو ده رباز کردن له و شالای گرتنه ی رژیم ده ستی پێ کردبوو رۆژی ۱۹۷۵/۹/۲۳ به ره و ئێران ده که و نه ری، تا له وێشه وه به ره و سو ریا بپۆن که پێک هاتبون له (شیهاب شیخ نوری، جعفر الواحید، فریدون عبدالقادر، عمری سید علی، عه لی بچکۆل) به لام ئەمانه له ئێران ناشکراده بن و ده گیرین، هه روه ها ده و له تی ئێران له تشرینی دووه می هه مان سالد ا دوو که سی تری له سه رکرده کانی

** ئەنوەر زۆراب له سالی ۱۹۴۹ له شاری کهرکوک له دایک بووه، ئەندامی هه ریمی به غدا ی کۆمه له بوو، له رۆژی ۱۹۷۶/۷/۱۱ دا حوکمی خنکاندن ی به سه ردارا، له رۆژی ۱۹۷۶/۱۱/۲۱ له ئەبو غریب له سێداره درا.

(1) نهرسه لان بايز: رۆژانی سهخت، کوردستانی نوێ، ژماره (۱۸۷۶)، ۱۹۹۹/۶/۷.

(2) شیخ جمال شیخ نوری: بیره وه ریه کانه له رێکخستنه کانی کۆمه لدا، ۱۱.

كۆمەلە گرتىپوۋ كە (ئەرسەلان بايزو و ئاۋات عبد الغفور) بوون. ئىران بەپىنى رېكەوتنى جەزائىر كە لەگەل عىراقدا ئىمزاى كىردىبوو، لەرۆژى ۱۹۷۶/۱/۱ ھەموو ئەو كەسانەى تەسلىم بە دەولەتى عىراق كىردەو،^(۱) دەولەتى عىراقىش لەدادگاىەكى روكەش دا لە (۱۹۷۶/۷/۱۱) بىرىارى لەسېدارەدانى سى سەر كىردەى كۆمەلەى دا كە بىرتى بوون لە (شىھاب شىخ نورى، جعفر عبدالواھىدو ئەنور زۆراب). ھەقالانى تىرىش ھەرىكەيان بە (۶) سال زىندانى حوكم دران.^(۲)

دەسگىر كىردنى سەر كىرداىەتى كۆمەلە لەلايەن رىژىمى بەعسەو بە كارەساتىكى گەورە دەژمىردى لەمىژووى كۆمەلەدا. بەتاىبەتى لەو كات و ساتە ناسكەدا كە چارەنوسى كورد نادىار بوو. چونكە تا رادەيك بوو بەھۆى پىچران و لەبەرىك تىرازاندنى رىزەكانى رىكخستى بۆ ماوہىەكى دىارى كراو. لەئەنجامدا رىزەكانى رىكخستى پەشىوويەكى زۆرىان تىكەوت و كۆمىتەكان لەيكە داپران و بەشىكى ئەندامان لەيكەكتى بىز بوون.

لەم بارودۆخە سامناكەدا، بۆ ھەئسانەوھى رىكخراوہكەو ناساىى كىردنەوھى بارودۆخى رىكخستەكانى كۆمەلە، شاسوار جەلال (ئارام) * كە

^(۱) بەلگەنامەى (مدیرية امن المحافظة السليمانية) ۱۹۷۶/۱ سەبارەت بە تەسلىم كىردنەوھى ئەو ھەقالانە لەلايەن ئىرانەو بەعىراق. بىروانە پاشكۆى ژمارە (۲۳).

^(۲) بەلگەنامەى (قرار محكمة الثورة) ذمارة (۳۷۴/ج/۱۹۷۶) لە ۱۹۷۶/۷/۱۱ سەبارەت بەحوكمى شىھابى شىخ نورى و ھاوپىكانى. بىروانە پاشكۆى ژمارە (۲۴).

* شاسوار جەلال كە بە (ئارام) ناسراوہ، لەسالى ۱۹۴۷ لە سلېمانى لەدايك بووہ، ئەندامى سەر كىرداىەتى كۆمەلەو ئەندامى مەكتەبى سىياسى (ى.ن.ك) بوو،

نهنه ندامی سهرکردایه تی کۆمه له بوو، وهنه له لای سهرکردایه تیه وه
راسپێردرا بوو، چوو مهیدانی خهباته وه دهست پێشکهری به کی گرنگو
کاربگه ری کرد، نه وهی که سهرکردایه تی کۆمه له به ریکخراویکی ریک و
پیک نه بوو نه نجامی بدایه. نه م به ریکخراویکی لیدراو و له ت و په ت
که وه ته جی به جی کردنی.

ته قه لاکانی نارام به کۆمیته و ریکخراو و شانەکانی کۆمه له وه به رده وام
بوو، نه وه نده ی بۆی دۆزانه وه و بۆی به یه که وه گری درانه وه کۆی
کردنه وه و ریکی خستن و نه وسه ر ده مه هه ر ۰۰ شاریکی گه وره لیژنه یه کی
هه بوو به ناوی کۆمیته ی هه ری مه وه، له نوینه رایه تی هه ر کۆمیته یه ک
لیژنه یه ک پیکهینرا به ناوی کۆمیته ی هه ری مه کانه وه. نه م کۆمیته یه ش
له مانه پیکهاتبوو: -

۱- شاسوار جه لال (نارام)

۲- نجم الدین عزیز (سالار)

۳- نازاد هه ورامی (عادل)

۴- حکمه ت محمد کریم (مه لا به ختیار)

۵- عبدالرزاق محمد سیگردکانی^(۱)

نه م کۆمیته یه رۆلیکی میژووی گرنگی بی نی و که وه ته ریکخستن ه وه ی
کۆمه له و سازدانی پێشمه رگه و ناماده کردنی مه فره زی چه کدار. به لام

له رۆژی ۱۹۷۸/۱/۲۱ له گوندی ته نگیسهری ناوچه ی قه ره داغ به دهستی جاش شه هید
کرا.

^(۱) چاوپیکهوتن له گه ل مه لا به ختیار، له ۲۰۰۱/۳/۱۴ له سلیمانی؛ صلاح الخرسان:

التیارات السياسية في كوردستان العراق، ص ۳۳۸

كۆمىتەى ھەرىمەكان سەركردايەتتەكى كاتى و لاواز بوو، چونكە ئەندامەكانى جگە لە (ئارام) ئەوانى دىكەيان لەپرووى تەمەن و كارى سىياسى و سەربازىيەو گەنج و كەم ئەزمون بوون و لەئاستى پىيوستىيەكانى جولانەوھى گەلى كوردو گەشەپىدانی كۆمەلەو پىكھىننى دامو دەزگای پىيوستى شۆرش دانەبوون، بۆيە تا ماوھىكى درىژخايەن نەيانتوانى باوھرو متمانەى بەشى زۆرى ئەندامەكانى كۆمەلە و جەماوھرى كورد بەدەست بىنن، بەتايبەتى لەو كاتەدا كە ئىدى كۆمەلە كەوتبوو خەباتى چەكدارى و سىياسى ئاشكرا. ^(۱) بەلام لەگەل ئەوھشدا كۆمىتەى ھەرىمەكان چەند كارىكى گرنگانى ئەنجامدا :

۱- ئەندامەكانى كۆمەلەيان رىكخستەوھ و لەگەل زۆرى ئەوانەى خويان شارەدبووھوھ و ئەوانەى ئاشكرا نەبووبوون، پىوھندىيان دروست كرد و ھەموو ئەو شانەو ھىلانەيان پىكەوھ گرىدايەوھ كەمابوون و كۆمىتەيان لەشارەكاندا دامەزراندەوھو كەوتنە راکىشانى تىكۆشەرانى تازە.

۲- پىوھندىيان لەگەل چەندىن ئەفسەرى شۆرشگىرو كادرى پىشمەرگايەتى دروست كرد و داوايان لىكردبوون خويان ئامادەبكەن بۆ چوونە شاخ.

۳- پىوھندىيان لەگەل دەستەى دامەزرىنەرى (ى.ن.ك) لە دەرەوھو بەتايبەتى لەگەل مام جەلال دروست كرد ^(۲).

^(۱) كۆمەلەى رەنجدەرانى كوردستان: بلاوكراوھى ناوخۆ، ژمارە (۲)، ل. ۱۰.

^(۲) نەوشىروان مستەفا ئەمىن: لەكەنارى دانوبەوھ... ل. ۶۴.

چگە لە ئەندامانى كۆمىتەى ھەرىمەكان، چەند كەسىكى تىرىش ھاوكارى زۆرو كاریگەریان كردبوون بۇ بەجى ھەينانى ئەرکەكانیان لەوانە : جەمالى عەلى مەعروف (جەمالە رەش) و ئىبراھىم ئەحمەد ھەرىەكەى جارێك چوون بۆسوریا و نامەى كۆمەلەیان بردبوو بۇ دەستەى دامەزىنەر و (عوسمانى مام برايم) یش چەند جارێك چوو بۆ عەممان. لەو ماوەیەدا (ئارام) ژمارەىەك لە بەیاننامەو بلاوكراوەى دەرکرد، لەوانە (پەیرەوى ناوخۆى دەستە چەكدارەكان). بۆچونەكانى كۆمەلە لەسەردەمى خەباتى چەكدارانەدا لەچەند خالیكدا خۆى دەبەستەوہ :-

۱- لەئەنجامى سیاسەتى رەگەز پەرستانەو شوقىنەیانەى دەسەلاتدارانى بەعسى بەغدا بەرامبەر بە كوردستان، ھەستىكى نەتەواىەتى لای زۆربەى جەماوەرى كورد دژ بەو سیاسەتە دروست ببوو كە تىبىنى ئەو دەكرا لەماوەیەكى كورتدا سەرلەنۆى بزوتنەو ەكەى جەماوەرىیانەى چەكدارانە لە چىاكانى كوردستان دەست پىبكاتەوہ. بۆیە كۆمەلە پىى وابوو گەر خۆى دەست پىشخەر نەبىت ئەوا دوور نىیە ژمارەىەك لەو دەستەو رىكخراوانەى پىشوو تر كە لەگەل ئایدیاو بۆچوونەكانى كۆمەلەدا ناگونجىن سەر لەنۆى دىنەوہ سەر شانۆى كوردایەتى و ھەلە مىژووى یەكە بۇ خۆیان دەقۆزنەوہو دىسانەوہ لە چوار چىوہى ھەمان رىباز و فىكرى كلاسىكىانەى خۆیاندا كۆترولى گۆرەپانى كوردستان دەكەن و كوردى ژىردەستە بەرەو ھەمان چەواشە كردن و ژىركەوتن دەبەن.

۲- حكومەتى عىراق بەپەلە بوو لە گۆرپنى روخسارى نەتەواىەتى كوردستان و بەعەرەب و بە بەعسى كردنى و راگواستنى خەلكەكەى،

ئەيەن ئويىست لە ماو ەيەكى كەم داگيانى نىشتەمان پەرورەي و شوپشگىپرى ئەنا و خەك دابمىرىنن و تووى دوو دلى و بېروانە بوون بە خەبات كىردن و بەيەكتى بچىنن، بەيەكجارى ناوى كورد و كوردستان بىسپنەو، كۆمەلە بو پەكخستنى ئەم پىلانە و ەلۆەشانەو ەي و بەرگى كىردن لە روخسارى نەتەوايەتى، رىنگاي خەباتى چەكدارى بەراست زانى و ەلى بژارد.

۳- بېروابوون بەو ەي كە لەرەوتى خەباتى چەكدارانەدا ئەتوانرى خەبات بو پىكەينانى حزب بكات، بېرواي بەو ەبوو كە بەبى حزبى پىشپەرو نامانجەكان بەدى نايەن. بەلام ئەتوانرى بەبى حزب شوپش بگرى و كۆمەلە باشتر گەشە بكات وەزىاتر بتوانى لەجە ماوەر نزيك بىتتەو ەو ەانيان بداو و شىارىان بكاتەو ەو رىكيان بخت، ئەم بوچوانە بوونە ەاندەرىك كە كۆمەلە بەگەرمى پىشپووزى لەبانگەوازي (ى.ن.ك) بكات بو دەستپى كىردنى خەباتى چەكدارانە شان بەشانى رەوتە رىگار پىخووزو شوپشگىپرەكانى تر. ەر چەندە بەچاكى و بە وردى زەمىنەي بو ئەم كارە مەزنىە خووش نەكردبوو.^(۱) لە ەمان كاتدا كۆمەلە چەقى كارەكانى خستبوو ە سەر خویندەواران و زانستگاکان و كۆنە ئەندامەكانى بالى مەكتەبى سىياسى، بە پىچەوانەي ئەمەو ە نەيتوانىبو وەكو پىويست رەگ لەنىو پالەو رەنجبەر و كرىكار و دىپاتەكاندا دابكوتى. چونكە زورىنەي ئەندامەكانى لە دەستەي وردە بوژووزى كورد پىكەتابوون^(۲).

^(۱) ج. صادق: خەباتى چەكدارچوون تىئەگەين ؟ كۆفارى كۆمەلە، ژمارە (۵)، ەاوينى ۱۹۷۹ل ۱۳.

^(۲) كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان: بلاوكرامەي ناوخو، ژمارە (۲)، ل ۳.

۲- بزوتنه‌وهی سۆسیالیستی کوردستان

بیرۆکه‌ی دامه‌زاندنی بزوتنه‌وهی سۆسیالیستی کوردستان له‌ئەنجامی زنجیره‌یه‌ک کۆبونه‌وه‌ی به‌شێک له‌کادرو سەرکرده‌کانی شۆرشێ ئه‌یلول سه‌ری هه‌ندا، که له‌دوای هه‌ره‌سی ۱۹۷۵ په‌نایان بردبووه‌ به‌ر ئێران.

یه‌که‌مین کۆبونه‌وه‌ی ئهو تیکۆشه‌رانه له‌ نیسانی ۱۹۷۵دا له‌ ورمێ له‌مائی (عومەر ده‌بابه) به‌سترا^(۱). به‌شداربوونی پێک هاتبوون له‌ (علی عه‌سکه‌ری، د. خالد سعید، علی هه‌ژار، ابراهیم احمد، کاردۆ گه‌لانی، جه‌مال ناغا، ره‌سول مامه‌ند، مه‌لا ناصیح، عومر ده‌بابه، عبدالرحمن گو‌مه‌شین، ملازم تاهیری علی والی، سه‌لیم ناغۆک و که‌مال محی الدین و ...)^(۲) له‌و کۆبونه‌وه‌یه‌دا* بریار له‌سه‌ر ئه‌م خالانه‌ی خواره‌وه‌ درا :-

۱- کۆبونه‌وه‌که گه‌یشته‌ ئه‌و دهر ئه‌نجامه‌ی که‌له‌چارچێوه‌ی خه‌باتی سیاسی‌دا دژ به‌ رژیمی ده‌سه‌لاتداری به‌غدا کار بکه‌ن. دوای هه‌ره‌سی شۆرشێ ئه‌یلول و به‌پێی رێککه‌وتنه‌نامه‌ی جه‌زائیر شای ئێران رێگه‌ی به‌ په‌نابهره‌ کورده‌کان نه‌ه‌دا که به‌هیچ شێوه‌یه‌ک چالاکی سیاسی‌دژێ رژیمی به‌عس ئه‌نجام به‌ن. له‌به‌ر ئه‌وه‌ زۆریه‌ی به‌شداربووان بریاراندا سوود له‌

^(۱) چاو پێکه‌وتن له‌گه‌ڵ جه‌مال حکیم ناغا له ۲۰۰۱/۹/۳، له‌سلیمانی.

^(۲) به‌هه‌رۆز گه‌لانی: ره‌سول مامه‌ند، ۵۰ سال ته‌مه‌ن و ۳۳ سال خه‌بات، ل. ۲۹؛ برزۆ علی هه‌ژار: شه‌هیدی سەرکرده‌ علی هه‌ژار، ژبانی و خه‌باتی سیاسی، ۱۹۹۳، هه‌ولێر، ل. ۹؛ صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص. ۴۷۸.

* جه‌مال حکیم ناغا ده‌لی به‌شداربوونی ئه‌م کۆبونه‌وه‌یه ژماره‌یان نزیکه‌ی (۲۰) که‌س ده‌بوون. چاو پێکه‌وتن له‌گه‌ڵ ناو براو له ۲۰۰۱/۹/۳ له‌سلیمانی.

لیبوردنی عیراق وهریگرن و بگه‌رینه‌وه وولات و له‌وی چالاکیه‌کانیان
نه‌نجام بدن. هەر بۆیه زۆریه‌یان گه‌رانه‌وه بۆ عیراق.^(۱)

۲- پاش هه‌لسه‌نگاندنی بارودۆخی ئەو کاته‌ی کوردستان، بیرو
بۆچوونی جیا جیا له‌ناو ئەو کۆبوونه‌وه‌یه‌دا هه‌بو. زۆریه‌یان پێیان وابوو
که ده‌بێ به‌زوت‌ترین کات حزییک له‌کوردستان دروست بکری،^(۲) ئەو
زۆریه‌یه‌ پێیان وابوو که "دوای هه‌ره‌س هی‌نانی شو‌پرش، سه‌رکرده‌یه‌تی
پارتی دیموکراتی کوردستان به‌ته‌واوی رو‌خاو مه‌یدانی خه‌باتی چۆل
کردو سه‌رکرده‌کانی هه‌لاتن و می‌لله‌تیان به‌جی هی‌شت. بێ ئەوه‌ی هی‌چ
رێگه‌یه‌کیان بۆ دیاری کردییت، به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌ ناسکه‌و پر مه‌ترسیه‌دا
که کورد زیاتر پێویستی به‌ کۆکردنه‌وه‌و راست کردنه‌وه‌و رابه‌ری
هه‌بو." ^(۳)

۳- ئەم تیکۆشه‌رانه‌ به‌هه‌لسه‌نگاندنی ره‌وشی خه‌باتی رابردو
گه‌یشته‌بوونه‌ ئەو نه‌نجامه‌ی "سه‌رکرده‌یه‌تیه‌که‌ی ئەوسای شو‌پرش کورد
له‌دوای ریکه‌وتنه‌ شو‌مه‌که‌ی جه‌زائیر له‌نیوان عیراق و ئی‌ران دا
ده‌رئه‌که‌ویت نه‌ک هه‌ر نه‌یتوانی‌بوو رابه‌ری خه‌باتی چه‌کدارانه‌ی
گه‌لی‌کورد بکات و بریار له‌سه‌ر به‌رگری کردن بدات، بگره‌ نه‌شی هی‌شت
پێشمه‌رگه‌ شو‌پرش‌گێره‌کان به‌ره‌سه‌ستی ئەو هه‌لو مه‌رجه‌ بکه‌ن، خۆیان

^(۱) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق. ص ۴۸۵.

^(۲) رێباز: قه‌ندیل به‌غدا‌ی هه‌ژاند، و به‌رگی یه‌که‌م، ل ۶۲.

^(۳) یه‌که‌م به‌یانی لیژنه‌ی ئاماده‌کاری بزوتنه‌وه‌ی سۆسیالیستی دیموکراتی
کوردستان له‌ ئابی ۱۹۷۶، بپوانه‌ پاشکۆی ژماره‌ (۷): راپۆرتی سیاسی یه‌که‌م
کۆنگره‌ی حزبی سۆسیالیستی کوردستان-عیراق، له ۲۱-۱۵ ئایاری ۱۹۸۱، ل ۸.

رێكخه‌ن له‌پێناو رزگاری كوردستان و به‌دی هێنانی ئاواته‌كانی گه‌لی كورددا^(١) هه‌ر بۆیه‌ پێیان وابوو سه‌ركرده‌یه‌تی بازرانی به‌و رێبازه‌ سیاسیه‌ چه‌وته‌ی كه‌ له‌چه‌ند ساڵی رابردوودا رێبه‌روی ده‌كرد، جو‌لانوه‌ی كوردی تووشی هه‌لدێر كردبوو،* و له‌هه‌مان كاتدا رێكخستنه‌وه‌ی پارته‌ی له‌سه‌ر بنچینه‌یه‌كی پێشكه‌وتووخواز، به‌دۆستایه‌تی‌كردنی له‌گه‌ڵ به‌عس و به‌شدارێ كوردنی‌له‌دام و ده‌زگا ئۆتۆنۆمی‌یه‌كانیدا، ئه‌كری هه‌ندی له‌ده‌سه‌كه‌وته‌كانی كورد بپارێزرێ. ^(٢) خاوه‌نی ئه‌م بۆچوونانه‌ بیانویان بۆ ئه‌و بیرورایانه‌یان ده‌دۆزیه‌وه‌، بێ‌خه‌به‌ره‌له‌وه‌ی كه‌ حكومه‌تی عێراق رازی نه‌بوو له‌گه‌ڵ مه‌كته‌به‌ی سیاسی پارته‌ی دا نوستاندن ب‌كات پاش رێككه‌وتنه‌نامه‌ی جه‌زائیر.

^(١) یه‌كه‌م به‌یانی لیژنه‌ی ئاماده‌كاری بزووتنه‌وه‌ی سۆسیالستی دیموكراتی كوردستان له‌ ئابی ١٩٧٦.

* جه‌مال ئاغا ده‌لیت: له‌كۆبوونه‌وه‌كه‌ی ورمی‌دا مامۆستا ئیبراهیم ئه‌حمه‌د وتی "ئیمه هه‌ول بده‌ین شتیك بکه‌ین به‌هیچ جوړێك له‌گه‌ڵ جه‌نابی مه‌لامسته‌فا استدام نه‌که‌ین: بیر له‌وه‌ نه‌که‌ینه‌وه‌ که‌وا استدام له‌نێوان ئیمه‌و ئه‌وانا ببی. ئه‌وانه‌ پارته‌ین، من پیم وایه‌ بیر نه‌که‌ینه‌وه‌ که‌ پارته‌یین، به‌لكو بیر له‌ رێكخستنیکی نوێ بکه‌ینه‌وه‌. و سه‌یری بارودۆخ بکه‌ین، ئه‌گه‌ر بارودۆخ باش بوو، و حكومه‌تیکی دیموكراتی هه‌بوو له‌عێراقدا و دیموكراتیه‌ت وجودی هه‌بوو له‌عێراقدا ئیمه‌ هه‌تا مۆله‌تیش وه‌ربگرین بۆ حزبه‌که‌مان. ئه‌مه‌ باشتره‌ له‌وه‌ی خۆمان ناوینن پارته‌ی و ئه‌وانیش پارته‌ین و وه‌ك جاران مملانی ده‌ست پێبکاته‌وه‌. ئه‌مه‌ هه‌یج سوودی بۆ كورد نابێ. جه‌مال ئاغا ده‌لیت: سه‌رجه‌م به‌شداربووان هاوڕابوون له‌گه‌ڵ ئه‌م بۆچونه‌ی مامۆستا ئیبراهیم ئه‌حمه‌د دا. (چاوپێکه‌وتن له‌گه‌ڵ جه‌مال هه‌کیم ئاغا له‌ ٢٠٠١/٩/٢).

^(٢) - نه‌وشیروان مسته‌فا ئه‌مین: له‌که‌ناری دانوبه‌وه‌، ل ٤٤.

ژماره یه کی زۆر له و کادیرانه که پاش ههرس گهرا بوونه وه عێراق، هه ندیکیان دور خرابوونه وه بو خواروی عێراق، وه هه ندیکیشیان لهشاره کانی کوردستان بوون. لهوانه: د. خالد سعیدو سهعدی عهزیز له (بهغدا) بوون، عمر دهبا بهو سهید کاکه له (رمادی) بوون، عهلی عهسکهری له (رفاعی) و تاهیری عهلی والی له (عماره) بوو.^(۱)

ئه م تیکۆشه رانه له هاوینی ۱۹۷۶دا، پاش ئه وهی هه ندی پێوه ندیان له گه ل یه کتریدا به ست و دانیشتن و لیکدانه وهی هه لو مه رجی ئه و کاته ی کوردستانیان خسته بهر باس و لیکۆلینه وه. به ده ست پێشخه ری (سهیدا سالح یوسفی) و به شداری ژماره یه ک له کادیرو سه رکرده ی هه ردو و باله که ی پارتی دیموکراتی کوردستان، (بزووتنه وهی سو سیالیستی دیموکراتی کوردستان) یان دامه زراندو یه که م به یانی له ئابی ۱۹۷۶ دا را گه یاند.

(۲) دهسته ی دامه زرینه ری (بزووتنه وه) سه ره تا پێکه اتبوو له:

۱- سهیدا سالح یوسفی

۲- عهلی عهسکهری

۳- د. خالد سهعدی

۴- ملازم تاهیر عهلی والی بهگ

(۱) - هه واننامه ی خهباتی شوپشگێزانه ی گه لی کوردستانی عێراق له ماوه ی دوو سا ئدا، له بلا و کراوه کانی (ی.ن.ک)، مایسی ۱۹۷۸، ل ۲۷.

(۲) یه که م به یانی لیژنه ی ئاماده کاری بزووتنه وهی سو سیالیستی دیموکراتی کوردستان له ئابی ۱۹۷۶، بپوانه پاشکۆی ژماره (۷): نامه یه کی قادر عهزیز بو توێژهری بابه ته که له رۆژی (۲۰۰۱/۲/۱۸): عبدا سلام علی: صفحات من نضال الشهید صالح الیوسفی، ص ۲۷.

۵- سعدی عەزیز (سعدی گچکە)

۶- عمر مستەفا (عمر دەبابە)

۷- رسول مامند

۸- علی عبدالله علی (علی هەژار)

۹- عارب عبدالقهار (کاردۆ گەلآی)

۱۰- مەلا ناصح اسماعیل ئەحمەد^(۱)

یەكەم بەیانی دامەزینەری بزوتنەوێ لەری ئی (كهریمی حیسامی) هوه له (بەیروت) چاپ کرا.^(۲)

بزوتنەوێ سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان، وهك له بەیانی دامەزاندنی دا هاتوو: "بزوتنەوێ کرێکارو جووتیارو شوێشگێرەکانی کوردستانە لەسەر ریبازی پیشکەوتوانە، علمیانە خەبات ئەکات بۆ گەیانندی کورد بە مافی چارەنووس...^(۳) هەر هەها بە پێی بلاوکراوەکان، بزوتنەوێ ریکخراویکی چەپی دیموکراتی شوێشگێرەو باوەری بە مارکسیزم و سۆسیالیزمی زانستی و دادپەرەری کۆمەلایەتی و مافی چارەری خۆنووسین و گریدانی خەباتی نەتەوایەتی و خەباتی چینیایەتی / کۆمەلایەتی هەیه.^(۴)

^(۱) -صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ۴۸۶.

^(۲) -كهریمی حیسامی: بیرەوهریبیهکانم، بەرگی پینجەم، ل.

^(۳) یەكەم بەیانی لیژنەری ئامادەکاری بزوتنەوێ سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان له ئابی ۱۹۷۶.

^(۴) نامەیهکی قادر عزیز بۆ توێژەر لەروژی (۲۰۰۱/۲/۱۸).

بزوتنه وه له و سه رده مه دا وهك ريځخراو يكي پيشكه و توو خوازي شوپشگيپر هاته مه يدان بو نه وه ي ئه ركيكي قورس و گران جي به جي بكات، كه برتي بوو له يه كخستني ريزه پهرش و بلاوه كاني بزوتنه وه ي رزگار يخوازي گه لي كوردو چه سپاندني ري بانزيكي پيشكه و توو خوازو ديموكراسي له شوپشدا و^(۱) دامه زانده وه ي پيوه ندي له گه ل هيزه نيشتماني و ديموكراتيه كاني كوردستان و عيراق و ناوچه كه و جيهاندا، هه روهك له يه كه م به يان داها تووه :

"بزوتنه وه تي نه كوشتي له پيناوي يه كگرتني هه موو ريځخراو و هيزه نيشتمانيه پيشكه و توو خوازه كاني كوردستان له به ريه كي كوردستاندا، تي ده كوشتي له پيناوي به هيز كردني پيوه ندي دوستانه له گه ل هيزه نيشتمانيه پيشكه و توو خوازه كاني عيراق و پي كه ي ناني به ريه كي نيشتماني راسته قينه بو ده سته به ر كردني مافه كاني گه لي عيراق و به ستنني پيوه ندي هاو كاري له گه ل حزب و هيزه نيشتمانيه پيشكه و توو خوازه كاني عه رب له ژير بناغهي مافي چاره نووسي گه لاني ژير ده سته و به هيز كردني پيوه ندي هاو كاري له گه ل به رهي سو سيالست بو پشتگيري خه باتي گه لاني ژير ده سته ي دنيا"^(۲).

به لام له گه ل نه وه شدا، به رله وه ي (بزوتنه وه) به ياني دامه زاندي خوي رابگه يه ني، له نه يلوو ۱۹۷۵ دا مام جه لال له ريځگهي (فه ريه دون

^(۱) راپورتني سياسي يه كه م كوڅگري حزبي سو سياليستي كوردستان-عيراق، له ۲۱-۱۵ ئاياري ۱۹۸۱، ل ۱۳-۱۴.

^(۲) يه كه م به ياني ليژنه ي ناما ده كاري بزوتنه وه ي سو سيالستي ديموكراتي كوردستان له ئابو ۱۹۷۶.

عبدالقادر) هوه پيوهندی به علی عسکری و عمر ده‌بابه و د. خالد سعیده هوه کردبوو. ^(۱) به‌لام له‌به‌رئوه‌ی لهو کاته‌دا سه‌رکردایه‌تی کومه‌له تووشی شالوی گرتن و راوه‌دوونان هاتن، وهک پیویست نه‌توانرا کاره‌کان جی‌به‌جی بکړین*.

له ۸ی ئابی ۱۹۷۶دا کومه‌لیک له‌سه‌رکرده‌و که‌سایه‌تیه ناسراوه‌کان وهک (د. خالد سعید، علی عسکری، عمر ده‌بابه، سهید کاکه، سعیدی عزیز، تاهیری علی والی)، له‌سه‌ر داوای مام جه‌لال و ده‌سته‌ی دامه‌زیننه‌ری (ی.ن.ک) شوینه‌کانی خو‌یان به‌نه‌ینی به‌جی هیشت و به‌ره‌و چپای قه‌ندیل که‌وتنه ری بۆ دۆزینه‌وه‌و ری‌کخسته‌نه‌وه‌و ئاماده‌کردنی ده‌سته‌ی چه‌کدارو له‌شاخه‌کانی کوردستاندا شو‌پشیان ده‌ست پی‌کرد. ^(۲)

^(۱) المحامي الشيخ سالار الحفيد: علی عسکری، الحکم للتاریخ، ص ۴۷؛ چاوپیی کموتن له‌گه‌ل مام جه‌لال، کوردستانی نوی، ژماره (۱۲۵۸) ۲/۶/۱۹۹۶.

* پيوه‌ندی‌یه‌کانی ده‌سته‌ی دامه‌زیننه‌ر له‌گه‌ل د. خالد سعید به‌شیک‌ی زۆری له ریگای (محمد مه‌عصوم)ی برای د. فوناد مه‌عصومه‌وه بوو، که ده‌چوو بۆ کویت و له‌ویوه د. فونادی برای ده‌دیت و نامه‌و به‌یان و پاره‌ی ئی وه‌ر ده‌گرت و ته‌سلیم به‌ د. خالیدی ده‌کرد. تمنا‌هت محمد مه‌عصوم ئاگاداری رۆژی ده‌رچوونی د. خالد و عومه‌ر ده‌بابه بوو. خالد سعید کلیلی خانوه‌که‌ی ته‌سلیمی ئه‌و کردبوو و پیی گوتبوو: ئاگاداری مام جه‌لال بکه که ئیمه ده‌رچووین. (چاوپیکه‌وتن له‌گه‌ل د. فوناد مه‌عصوم، له ۲۰۰۱/۱۲/۶ له سلیمانی).

^(۲) هه‌و‌انامه‌ی خه‌باتی شو‌پشگه‌رانه‌ی گه‌لی کوردستانی عیراق له‌ماوه‌ی دوو سائدا، ل ۲۷.

لهبەر ئهوه تهنياريگه لهپيش بزوتنهوهی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان دا ئهوبریارهبوو بهچەك رووبه‌پرووی ئهوه پیلانهی رژیم ببیته‌وه، ده‌بینین روو ده‌کهنه شاخ و له‌سه‌ر داوای ده‌ستهی دامه‌زێنه‌ری یه‌کیته‌ی و له پال مه‌فرزه‌کانی کۆمه‌له‌داو شوێرش‌ییان راگه‌یاند. ^(۱) هەر سه‌باره‌ت به‌و بارودۆخه‌ نوێیه‌ مام جه‌لال ده‌لێت:—

"جگه‌ له‌ کۆمه‌له‌ و بزوتنه‌وه‌ پێوه‌ندیمان به‌هه‌ندیك كه‌سانی سه‌ربه‌خووه‌کرد، وه‌كو خاله‌ سه‌ید مه‌جید له‌هه‌ولێر و هه‌ندی تیکۆشه‌ری تر" ^(۲)

دوای راگه‌یاندنی (بزوتنه‌وه‌)، له ۱۹۷۶/۱۱/۶ دا عمر ده‌بابه‌ عێراق به‌جێ دێنی و ده‌چیته‌ دیمه‌شق، و وه‌ك نوینه‌ری بزوتنه‌وه‌ی سۆسیالستی کوردستان ده‌چیته‌ ریزی ده‌سته‌ی دامه‌زێنه‌ری (ی.ن.ك.ه‌وه‌). ^(۳) به‌مه‌ (بزوتنه‌وه‌) یه‌كه‌مین رێكخراو بوو دوای کۆمه‌له‌ كه‌ به‌پیربانگه‌وازه‌که‌ی (مام جه‌لال) ه‌وه‌ چوو، له‌ریزه‌کانی (ی.ن.ك) دا شان به‌شانی کۆمه‌له‌ خه‌باتی چه‌كداری درێژه‌ پێدا. ^(۴)

^(۱) به‌هروێژ گه‌لانی: رسول مامند ۵۰ ساڵ ته‌مه‌ن و ... ل ۱۲۳.

^(۲) چاوپێکه‌وتنی مام جه‌لال، کوردستانی نوێ، ژماره‌ (۱۲۵۸) ۱۹۹۶/۶/۲.

^(۳) عادل مراد: محاوله‌ جاده‌ جزء من تاریخ... الاتحاد، عدد (۳۷۲)، ۲۰۰۰/۶/۹.

صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ۴۷۸.

^(۴) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ص ۴۷۸؛ راپۆرتی

سیاسی یه‌که‌م کۆنگره‌ی حزبی سۆسیالیستی کوردستان-عێراق، له ۲۱-۱۵ ئایاری

۱۹۸۱، ل ۱۸.

سەبارەت بەھاتنەدەرەوھى ئەو كەسايەتپانە مام جەلال دەئىت: "ئەو برادەرەنە ھاتن بېنە ئەندام لە (ى.ن.ك)دا، ئىمە مەرجىكمان لەسەريان دانا كە ناوى خويان بگوپن، ئەو دەمە دژى ناوى سۆسيالېستى دېموكراتى بووين. سۆسيالېستى دېموكراتمان پىكردنە سۆسيالېست گوتمان چونكە سۆسيالېسى دېموكرات دژى خەباتى چەكدارەو گوتمان ئىوھ سۆسيال دېموكرات بن كەواتە خەباتى چەكدارىقان بەلاوھ پەسەند نىھ ئەگەر ئىوھ ئەوھبن ماناى خەباتى چەكدارى ناكەن لەبەر ئەوھ دەبىت بلېن ئىمە بزوتنەوھى سۆسيالېستى كوردستانىن"^(۱)

بەلام ھەر لەسەرەتاي دروست بوونى، بزوتنەوھەھەندىك گىرو گرفتى تىدا تىيىنى دەكرا. وەك:-

۱- نەبوونى يەك نايدىياو بىرو بۆچوون لەنىو سەھرەكرايەتى بزوتنەوھەدا لەروى فيكرى و سىياسىيەوھەموو ھاوئاھەنگ نەبوون. لەوانە دەستەيەكيان ھەلگرانى بىرى ماركسى-لېنىنى و ژمارەيەكى دىكەيان سۆسيال دېموكرات و گرۆيەكى دىكەيان ھەلگرانى بىرى نەتەوھىيى بوون"^(۲). ئەم ھەم نا ئاھەنگىيە گىرو گرفتىكى زۆرى لەو دۆخەناسك و ئالۆزەدا دروست كوردبوو.

۲- زۆربەى كادىرە سىياسىيە سەربازىيەكانى بزوتنەوھە لەوانەبوون كە پىشتەر لە رىزەكانى شۆرشى ئەيلولدا بوون، ئەوانى دىكەشيان لەو كەسانە بوون كە سەر بەبانى مەكتەبى سىياسى بوون. ھەر پاش ئەوھى كە

^(۱) چاوپىكەوتنى مام جەلال، كوردستانى نوئى، ژمارە(۱۲۵۸) ۲/۶/۱۹۹۶.

^(۲) رىبان: قەندىل بەغداى ھەژاند، بەرگى يەكەم، ل ۶۲.

بزوتنهوه بووه ئەندامیکی (ی.ن.ك) ئەو بۆچونه جیاوازانە بە ناشكرا دەبینران.^(١)

٣- هەلبەت ئەوناها ماهاهنگیه فیکری و سیاسیییه رهگ و ریشهیهکی میژوویی ههبوو، بۆ وینه : سهیدا صالح یوسفی و عهلی ههژار که دوو له سهکرده ناسراوهکانی بزوتنهوه بوون، جهختیان لهسهه رهوه دهکردهوه که ههه چهنده بزوتنهوه ئەندامیکی ناو (ی.ن.ك) ه، بهلام پیویسته له پیوهندی کردنیاندا لهگهڵ گروپ و لایهنه سیاسی یهکانی دیکهدا سهه بهخوویییهکی تهواویان ههبیته. که ئەم رایه به پیچهوانه ی بۆچونهکانی د. خالید سههعید و عهلی عهسهکهری و ههندیکی دیکهوهبوو.^(٢)

لهمهش بترازی صالح یوسفی که بهناو سههروه کاری بزوتنهوه ی دهکردو* له بهغدا دادهنیشته ئەو رۆله کاریگهریییه ی نهبوو به ریزه ی

^(١) بههروژ گه لالی: رهسول مامند. ٥٠ سال تهمن و ... ٢٢ل.

^(٢) هه مان سههراوه ی.. ل: ٢٣، ٦٣.

* - جمال حکیم ناغا ده لیت: ئەو سههرده مه لیپرسراوی ریکهستنهکانی سلیمانی بووم. پۆژیک هاتن بهدوما له کهرکوکوه. وتیان هه زده کهین سهه ریک له سهیدا صالح یوسفی بهدین له بهغدا، چومه سههردانی، ههستم کرد ئەو خهته له دهوری ئەو کۆبونه تهوه. ههندی که هه فالانی کهرکوک پیشتی په یوه ندیان لهگهڵ مندا هه بوو ورده ورده پیوه ندیان لهگهڵ منا کهم کردبووه و چوبونه لای سهیدا صالح یوسفی، وادیار بوو ئەوان وهک سهکرتیری حسابیان بۆ کرد. بهلام ئەم مهسه لهیه نهگه یشتبوه لای نیمه له سلیمانی، بههه سهمی یا به کۆبونه وهیهکی تایبه تی پیمانی را بهگه یهن و لهگه ل منا باس بهکن. سهیدا صالح ههه نامۆزگاری دهکردین و دهیوت پیویسته ئەو خه لکه هان بهدین و له دهوری بزوتنهوه ی سوسیالیستی دیموکراتی کوردستانا کۆی بهگه ینهوه و

ئەندامەکانی دیکەوێه که له چیاکانی کوردستان بوون. له لایهکی
دیکهشهوه صالح یوسفی باوه‌ری به سیاسه‌تی (الباب المفتوحه) هه‌بوو که
ده‌بیت دهرگه‌ی وتووێژکردن له‌گه‌ڵ به‌غدا دا بو هه‌میشه کراوه‌بیت.^(١)

رێکی بخه‌ین. له‌وه زیاتر ئی‌مه وه‌ک خه‌تی سلیمانی ناگاداری چۆنیه‌تی بوون
به‌سکرتیری سه‌یدا صالح یوسفی نه‌بووین. (چاوپێکه‌وتن له‌گه‌ڵ جه‌مال حکیم ناغا له
٢٠٠١/٩/٣ له سلیمانی).

^(١) رێباز: قه‌ندیل به‌غدا‌ی هه‌ژاند، به‌رگی یه‌که‌م، ل ٦٣.

۳- هیلی گشتی

هیزی بنچینهیی پیک هاتهی یهکییتی نیشتمانیی کوردستان، کۆمهلهی مارکسی لینینی بوو له ناوهوی ولات و له دواتردا بزوتنهوی سۆسیالیستی کوردستانیش چوو پالی، بهلام جگه له دوو باله کۆمهلیک تیکۆشهری تریش ههبوون لهناو یهکییتی نیشتمانیی کوردستان دا خهباتیان دهکرد و له ههچ کام له دوو ریکخراوه نهبوون. ئهوانهش به هیلی گشتی (خهتی پان) ناسرا بوون.

لهم بارهیهوه مام جهلال دهلیت : "یهکییتی نیشتمانیی کوردستان بوو بهسی بالی سهرکی، بالیکیان کۆمهله بوو، بالیکیان بزوتنهوی سۆسیالیستی کوردستان بوو، بالهکهی تریشیان ئهو کهسانه بوون که نهبزوتنهوهو نه کۆمهله بوون و ناومان لی نابوون (خهتی گشتی) که ههرکهسیک بهرنامهی یهکییتی نیشتمانیی کوردستان قبول بکات ئهوا دهبیته ئهنادم لهو یهکییتی یهدا" ^(۱).

له بهیانی یهکگرتنی بزوتنهوهو هیلی گشتیدا هاتوووه که : هیلی گشتی ئهو کهسانه بوون که تهنها بیرو باوهری یهکیتییان ههنگرتبوو بهرنامهو پهپهوهی یهکیتییان قبول کردبوو ئهنادمی راستهو خوئی یهکییتی نیشتمانیی کوردستان بوون. ^(۲)

^(۱) چاوپیکهوتن لهگهله مام جهلال، کوردستانی نوئی، ژماره (۱۲۹۸) - ۱۹۹۶/۶/۲ .

^(۲) لهبرارهی یهکگرتنهوهی خهتی گشتی و بزوتنهوهی سۆسیالیستی کوردستان،

له سه‌ره‌تادا هیئی گشتی زیاتر له سه‌رکردایه‌تی یاخود له نیو ریزی ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ری به‌کیتی‌دا هه‌بوون و هیچ بنکه‌یه‌کی ریک‌خستنی نه‌و توپان نه‌بوو، چونکه له‌ناو ولاتدا هینشتا ریک‌خستنه‌کانیان دروست نه‌کردبوو، به‌لکو له دواتردا واته له سالی ۱۹۷۷ به دواوه ریک‌خستنه‌کانی هیئی گشتی له‌ناو ولاتدا گه‌شه‌ی کردو گرنگی پیدراو شانه‌و که‌رتی ریک‌خستنی تایبه‌تی هیئی گشتی دروست کرا.

هه‌قالان (عومه‌ری شیخموس، د. کمال فوئاد، د. فوئاد معصوم، عادل مراد، عبدالرزاق فهیلی). سه‌ربه‌بالی هیئی گشتی بوون له نیو ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ری به‌کیتی نیشتمانی کوردستان دا.

باسى سىتھەم: بەرنامەى يەكئىتى نىشتىمانى كوردستان

۱- بەرنامەى سىياسى يەكئىتى نىشتىمانى كوردستان:

ھاتنەكايەو دامەزاندنى (ى.ن.ك) لەو سەردەمەدا بەرھەمى پىنگەيشتنى بىرىكى شۆرشگىرئانەو واقىعى بوو دەربارەى بزوتنەوہى رزگارى خوازى گەلى كورد، ئەم رىكخراوہ زۆر بىرو بۆچونى دىموكرات و پىشكەوتنخوازو چەپى تىبابوو، كە پارتى يەك بەتەنھا نەيدەتوانى ھەموويان بگرىتە خۆى، ھەرەك لەدايك بوونى يەكئىتى پەى بردنىكى ھۆشيارانە بوو بە پىداوئىستىيەكانى بزوتنەوہى رزگارى نەتەوہەكى زۆرلىكراو، ئەو پىداوئىستىيەكانەى ياسايەكى زانستىي گشتى كۆى كردبوونەوہ.^(۱) لەپروژەى بەرنامەو پىرەوى ناوخۆى داھا تووہ كە:

” (ى.ن.ك) يەكگرتنى نارەزومەندانەى تىكۆشەران و تاقمە شۆرشگىرەكانى كوردستانە بەشئوہى بەرەى، كە رىگە ئەدات بە پىكەوہ ژيان و خەباتى پىل (تيار)ى كورد پەرەس، دىموكرات، پىشكەوتنخوازو ماركسى – لىنىنى بۆ ھىنانە دى بەرەى يەكگرتوى چىنەكانى رىككاران و جوتياران و ھاوپەيمانەكانيان: بۆرجوازى بچوك و بۆرجوازى نىشتىمانى پىشكەوتوو بۆ لەناو بردنى يەكجارەكى دەسەلاتى ئىمپىريالىزم و دىكتاتورى و كۆنەپەرستى و زايونىزم و دەربەگايەتى و سەرمایەدارى بىرۇكراتى، وھىنانەدى ئامانجەكانى شۆرشى نىشتىمانى دىموكرات

^(۱) يەكئىتى نىشتىمانى كوردستان بۆچى... ۲، ل ۲، بىروانە پاشكۆى ژمارە (۲۰)

لهسهرانسهری عیراقدای بهدایین کردنی مافی ئۆتۆنۆمیشهوه بو کوردستان.^(۱)

یهکیته نیشتمانی کوردستان ههر لهسهرهتای دامهزراندیهوه "هه لکه وتیکی نیشتمانی و پیشکهنخووانه ی هه بوو"،^(۲) هیلکی فکری پیشکهنخووانه گو تارکی چه پی ته به نی کردوه. ئەم گو تاره چه پخوازه نهک ته نه ا لهسهر پیکهاته که ی، نهک ته نه ا له ناستی کۆمه لایه تی و چۆنیه تی روانین بو پیکهاته کانی کورده واری رهنگی دابوو، به لکو لهسهر ناستی نامانجه نه ته وه یی په کانی له بواری شیوازه کانی خه بات و ئینجاش باز نه کانی پیوه ندی شو پش به ده و رو به ریه وه^(۳) که ئەمانه هه موو رهنگدانه وه و دهنگدانه وه ی هه بوو.

ئهم شیوازه نو ئیه ی خه باتیش خو زیاری فه لسه فه و فیکریکی سیاسی ها و نا ههنگ و ده ربیری خو ی ده کرد له دیاری کردنی نامانجه ستراتیزه کانی دا. لیره (ی.ن.ک) یه که هین بنه مای کاری سیاسی حز بیه تی لهسهر بنجینه ی تیروانینی فکری نو ئی و دیاری کردنی چه مک و ئاراسته کانی شو پش له بهر رو شنایی نه و فک ره دا به پی ی هه ل و مه رجی نه و کاته دا رشت.

^(۱) الاتحاد الوطني الكوردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص ۶۹، بروانه پاشکوی ژماره (۲۹): حامد محمود عیسی: المشکله الكردیه فی الشرق الاوسط، ص ۲۸۴.

^(۲) نازاد مستهفا: کورته باسیکی به ره ی کوردستانی، ل ۷۳.

^(۳) ستران عبدالله: چه ند سه ره قه له میکی تر ده رباره ی نه ده بیاتی کور دایه تی. ریبازی نو ئی، ژماره (۱۹)، ل ۷۶.

دياره ئەو ئايدۇلۇجىيەيە لەو قۇناغەدا دەيتوانى بېتتە دەرپرې ئەو چەمكە شۇپشگىپرىيە ئايدۇلۇجىيە پىنشكەوتنخوۋى (ماركسىزم) بوو، كە بوو سەرچاۋەيەكى كەلتورى و تىۋرى زىندوۋى خەباتى رزگاربخوۋى گەلان لەو ساتانەدا. دياره هەموو ئەو بالانەي كە يەكىتتى يان پىك هېنا كۆك بوون لەتېروانىنى پىنشكەوتنخوۋى بۇ كىشەي سىياسى كورد ئەگەرچى لەنىۋاياندا كۆمەلە زياتر پى داگرترو توندەرەوتر بوون لەو مەسەلەيە. ئەمەش (ى.ن.ك)ى كورد بوو گۆرەپانى جەدەلى فېكىرى بەردەوامى دىدى جىاۋان. بەلام ئەمانە رىگر نەبوون لەبەردەم ديارى كوردنى ئامانچ و ستراتىژو ديارى كوردنى ئەو قۇناغەي بزوتنەۋەي رزگاربخوۋى كورد دا،^(۱) ئەگەرچى پتر لەهېلىكى چەپ لەو ماۋەيەدا كارىگەرى خۇيان بەسەر سىياسەتى يەكىتتىيەۋە هەبوو، بەلام ديارترىنيان ئەندىشەي (ماۋتسى تۇنگ) بوو كە لەدونىاي سىدا برەۋى هەبوو سەبارەت بەۋەي هەردوۋ پرسى چىنايەتى و نەتەۋەي پىكەۋە گرى دەدا.

(ى.ن.ك) تۋانى پىناسەي چىن و تۋىژەكان بكات و ئەرك و جۇرو ناستى بەشداربونيان لەبزوتنەۋەي رزگاربخوۋى كورددا ديارى بكات. لەسەروۋى هەمووشىانەۋە ئەركى مېژوۋىي و شۇپشگىپرى خستە ئەستۋى جوتياران وەكو يەكەم چىنى فراۋان و چەوساۋەي كورد، ئەوچىنەي كە شۇپش لەناۋياندا خۇلقا، چونكە (ى.ن.ك) پىي و ابوو كە "بزوتنەۋەي رزگارى گەلى كورد لەجەۋەردا بزوتنەۋەي جوتيارانە كە زۇرايەتى گەلى

^(۱) د. فۇئاد مەعصوم: دامەزاندى ى.ن.ك لە ۱۹۷۵/۵/۲۲ ئىعلان كرا، بەلام... كوردستانى نۆي، ژمارە(۴۰۲) ۹۳/۶/۱.

كوردن، لەشكرى رزگارىي شوڤرشيگيريش زۆرپه‌ي هەر له جوتياران پيڤك ديٽ، ئەو خاكه‌ي شه‌ره‌كاني جه‌نگي گه‌ليشي ئۆ ئەكرٽ لادئى جوتياران و شاخ و دۆل و ئەشكه‌وته‌كانيٽي، جا سه‌باره‌ت به‌وه‌ي كه بزوتنه‌وه‌ي رزگاربخوازانه‌ جه‌وه‌ره‌كه‌ي بزوتنه‌وه‌ي جوتيارانه، بۆيه‌ نه‌بئ خه‌بات بكرٽ بۆ رزگارکردنيان له‌ده‌ره‌به‌گايه‌تي...^(١) چونكه رزگارکردني جوتياران كاريكي پيويست بوو بۆ گه‌شه‌پيداني كۆمه‌ل به‌ره‌و پيشكه‌وتن و بوژاندنه‌وه‌ي ئابوري و پيشه‌سازي. به‌لام جه‌وه‌ري جوتيارانه‌ي بزوتنه‌وه‌ي رزگاري نيشتماني شيوه‌ نه‌ته‌وه‌يييه رزگاربخوازانه‌كه‌ي ناسرپته‌وه، به‌لكو به‌ پيچه‌وانه‌ي ئەمه‌وه‌ پشتگيري ئەكات، شيوه‌ي نه‌ته‌وه‌يي رزگاربخوازانه‌ي له‌و تيڤكوشانه‌دا ئەدره‌وشيته‌وه كه بۆ رزگارکردني نيشتمان ئەكرٽ له‌ده‌سه‌لاتي بيگانه‌و له‌پيناوي به‌ده‌سته‌پياني مافي گه‌لدا، به‌هه‌موو چينه‌ نيشتمانيه‌كانيه‌وه له‌بيريارداني چاره‌نوسى خۆي‌دا.

(ى.ن.ك) پئى وابوو كه "جوتياران زۆرپه‌ي زۆري گه‌لي كوردن و دانيشتوي فراواترين به‌شي كوردستاني نيشتمانن. ئەوان هي‌زي بنچينه‌ي گه‌شه‌کردني ئابوري دواروژن، زۆرپه‌ي زۆري كريكاران هەر له‌وان پيڤك ديئو كه‌ره‌سه‌ي خاوي زۆر پيشه‌سازي له‌ناوچه‌كاني ئەوانه‌وه‌ ئەهينرٽ، خاكه‌كه‌ي ئەوان خوارده‌مه‌ني به‌ره‌م ديئو ولاديكانيان بازا‌ري به‌بره‌وي ساغ كردنه‌وه‌ي كه‌لوپه‌لي خوماليه‌يه، له‌به‌ره‌نه‌مانه‌ جوتياران هي‌زئكي سه‌ره‌كي شوڤرشي رزگاريي نيشتمانيي ديموكراتين، به‌لام جوتياران

^(١) يه‌كٽي نيشتماني كوردستان بۆچي، ل ٤-٥.

چىنىكى كۆمەلەيەتى ھاوشان نىن بىگرە لەچەند توپۇشكى چىنايەتى جىاجيا پىنك ھاتوون. جوتياران دەولەمەندىان تىايە، لەناو ئەم توپۇشە كۆمەلەتيانەدا، كرىكارانى كشتوكال و جوتيارانى ھەژار لەھەموو تاقمە لادىيەيەكانى تر شۇپشگىرتىن، لىھاتووترىن بۇ شۇپش و درىژە پىدانى، جوتيارە ناوھنجىيەكان نىزىكتىن ھاوپەيماىن. جوتيارە دەولەمەندەكانىش دۇستن بەلام پاران^(۱).

لەپاش ئەمانىش، كرىكاران و زەحمەتكىش دەھات كە (ى.ن.ك) پىنى وابوو^۱ چىنى كرىكار نىزىكتىن چىنى كۆمەلەيەتىيەو ھەمىشە لەپىنگەيشتن و گەشەكرىن دايە، ژمارەى لەزىادبوون دايەو لەروى چۇنايەتىيەو چاكتى ئەيىت. بەرژەوھندى ئەم چىنە لەزىگاركرىنى نىشتىمان و بەدپەيئانى بىنەپەتى و رىشەيى شۇپشى نىشتىمانى دىموكراتى دايەو بەرژەوھندىيە گرىنگەكانى پىچەوانەى ھەموو جۇرە ئازاردانىكى نەتەوايەتى و چەوساندنەوھيەكى چىنايەتى و جىاوازيەكى كۆمەلەيەتى و ئايىنىيە، لەھەموو چىنە كۆمەلەيەتییەكانى تر شۇپشگىرتىرە، لەھەمويان زىاتىر تواناى رىكخسىتن و خەباتى شۇپشگىرەنەى ھەيە لەھەمويان كارامەترە بۇ پشودرىژى و خۇراگرتىن و خاوەن گىانىكى تىكۆشەرەنەى شۇپشگىرەنەيەو خاوەنى تىپۇرىكى پىشپەوى شۇپشگىرەنەيە كە رىبازى بەردەمى بۇ روناك دەكاتەو. ئەمانە وای لىكردو لەھەموو چىنەكانى كە زىاتىر شايسىتەى گىرانى رۇلى

^(۱) يەكىتى نىشتىمانى كوردستان بۇچى، ل. ۶.

پیش‌شروی شوپرشگیپر بیئت لهبزوتنه‌وهی رزگاری نیشتمانی
دیموکراتی‌دا" (۱).

ئینجا له‌دوای ئەوه وردە بۆرجوازی شارو لادی دەهات که بریتی بوو
له‌رۆشنییر، کاسبکار، پیشه‌گەر، خویندکار، موچه‌خۆری بچوک، مه‌لا
هه‌ژاره‌کان و جوتیارانی ناوه‌نجی و بۆرجوازی بچوک، هیزکی
پیشکه‌وتنخوازه‌و به‌شه‌ روناکبیره‌که‌ی (رۆشنییران و خویندکارانی
شوپرشگیپر) رۆئیکی گرنگ و بایه‌خدا له‌راپه‌راندن و هۆشیارکردنه‌وه‌ی
کرێکاران و جوتیاراندا نه‌گیپریت. رۆئی هه‌لگرتنی مه‌شخه‌ل ئه‌بینی
له‌خه‌باتی رزگاری نیشتمانی‌دا، وه‌ نه‌گه‌ر له‌گه‌ل خه‌باتی شوپرشگیپه‌رانه‌ی
کرێکاران و جوتیاران و ره‌نجده‌رانی تر تیکه‌ل بیی هیزکی شوپرشگیپری
کاریگه‌رو به‌توانا پیک دینن و زۆر که‌سی سه‌رکرده‌یی و پیشه‌وه‌ی تیا
هه‌لئه‌که‌ویت. (۲).

به‌پێی لیکدانه‌وه‌ی (ی.ن.ک) له‌دوای ئەمه ئینجا بۆرجوازی
نیشتمانی ده‌هات که بریتی‌یه له‌بازرگانی، ده‌وله‌مهن‌دی نیشتمان په‌روه‌رو
خاوه‌ن پیشه‌سازی و پارێزه‌ر، ئەندازیار، دکتۆر، به‌ریوه‌به‌رایه‌تی ده‌زگا و
کۆمپانیاکان و جوتیاره‌ ده‌وله‌مهن‌دەکانی لادی. ئەم چینه‌ له‌سه‌رئیکه‌وه
به‌هه‌ستیکی نه‌ته‌وايه‌تی و له‌سه‌رئیکی تره‌وه‌ به‌زۆر به‌ته‌نگه‌وه‌ هاتنی
به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌تی خۆيه‌وه‌ ئەناسریت، دژی ده‌سه‌لاتی بیگانه‌و
چه‌وساندنه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تی‌یه، به‌لام له‌به‌رئه‌وه‌ی چینیکی کۆمه‌لایه‌تی

(۱) هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۶-۷.

(۲) هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۷.

فئوئول و لاوازو بى ھىزە (لەپرى ئابورىيەوہ لەئەنجامى ئەمەشدا لەروى سياسىيەوہ) ناتوانىت لەسەر خەباتى درىژ خايەن پىروات، بەھوى ھەستى نەتەوايەتىيەوہ ياخود بەھوى بەرژەوہندى چىنايەتىيەوہ جۆلانە دەکات لەنيوان نىشتمان پەروەرى و سەوداكارىدا، کە ھەستى نەتەوايەتى کارى تى ئەکات، نىشتمان پەروەرىتىيەکەى ئەبزوئى، کە بەرژەوہندى تايبەتىيەکانىشى ئەکەوہنە مەترسىيەوہ لەگەل دوزمن ئەکەويتە سات و سەودا.^(۱)

بيروپاى (ى.ن.ک) وابوو کەوا جگە لەم چىنە کۆمەلايەتىيانەى کە ئەتوانن ھاوپەيمانىيەتيەکى نىشتمانىيى بەرىن پىک بەيئىن کە ھاوپەيمانىيى کرىکاران و جوتياران بەردى بناغەى بى، کەسانى تى زەويدار، مەلاو بنەمائە مەزھەبىيەکانىش دىئە رىزى بزوتنەوہى نىشتمانىيى رىزگاربخوازوہ ئىتر سابەھوى ھوشى نەتەوايەتى و مەزھەبىيەوہ بى يان بەھوى ھەلچونى شوپشگىرپرانەى جەماوەرەوہ بى يان لەسايەى نۆشىنى بىرو باوہرى نىشتمان پەروەرانەو ديموکراتخوازو تىگەيشتنى گيانى نوئى سەردەمەوہ بى ھاوپەيمانىيى (يەگرتن)ى کرىکاران، جوتياران و بۆرجوازى بچوک، ھىزى سەرەکى شوپشى نىشتمانىيى ديموکراتى پىک ئەھيئىن، (ى.ن.ک)يش لەپلەى يەکەم دا ھەولى رىکخستى و يەکىتى تىکۆشەرانەى ئەمانەى ئەدا لەژىر ئالاکەىدا لەشيوہى "نيمچە بەرە" يەک دا چونکە ئەم ھىزانە بەرژەوہندى بنەرەتىى ناوکويىيان ھەيو نامانجە نىشتمانىيە گشتىيەکان کۆيان دەکەنەوہ. بەلام لەھەمان کاتدا

^(۱) يەکىتى نىشتمانى کوردستان بۆچى، ۹-۸.

لەنێوخویان دا لەسەر کۆمەڵێک مەسەلەى کۆمەڵایەتى و چینیایەتى و فیکرى ناپرێکن، جیایاوى ئایدۆلۆجى و لەیەک نەچوون و روانین و ھەلۆیستى بەرامبەر بەچاک کردنى کشتوکاڵ (الاصلاح الزراعى) و دەسەڵاتى نیشتمانى و دواوژى سیستەمى سیاسى و کۆمەڵایەتى و لات. . ئەمانە چەند مەسەلەىەکی گرنگن لەسەرى پێک نایەن. لەبەرئەوھ ناکرێ ھەموو بخرینە یەک پارتى یەوھ، بەئکو ئەتوانرێت یەکیئى یەکی نازەزومەندانەیان ئى پێک بەنیرێت.^(۱)

لێکدانەوھ و شیکردنەوھى ئەم چىن و توێژانەو دیارى کردنى پینگە شوینى ھەریەکەیان لەبزوئنەوھى رزگار یخوآزى کوردو دانانى بەرنامە بۆ ریکخستیان، ھۆکارى ئەوھوون کە تیورى شوپش لە خواروھ سەرچاوھ بگریت بۆ سەرھوھ و بەزەرورەت ئەم شوپشە ئەرکى شوپشگىرى بکەوئتە ئەستۆ چونکە ژێر خانەکەى ھىزىکى شوپشگىرو خەبات کەربوو. واتە شوپشى نوئى بووھ ھەلگرى نامانچ و پىداویستى مێژوویەکانى ئەو جەماوەرە زەحمەتکێشەى وەکو ھىزىکى کۆمەڵایەتى کارلێکەرى و نامانجەکانى خوآیان بەسەر شوپش دا سەپاندو بەئکو ستراتىژىشیان ناراستە کرد.

بەمەش شوپش تەنیا لەنامانجىکى سیاسى و بەدبەینانى مافە نەتەوھىیەکاندا نەمایەوھ بەئکو ئەرکى گۆپىنى سەرچەم ژيانى ئابورى، کۆمەڵایەتى و سیاسىشى کەوتە ئەستۆ ئەمەش لەلایەکى ترەوھ چەمکى سەرکردایەتى کارىزمى لەو شىوھ خەباتەدا لەق کردو لەجنى ئەوھ

^(۱) ھەمان سەرچاوھى پىشوو، ل ۱۰-۱۱.

جینگەي بۇ سەرکردايەتى كوردنى بە كۆمەلى ئەو شۆپشگىپرو روناكبيرە
سياسيانە كردهوہ كە ئىنتىماي كۆمەلايەتياڭ بۇ چىن و تويژەكانى
خواروہ دەبوو و لەپروۆسەي چەندىن سالىەي خەباتدا شوينى خويان
وەرگرتبو. ^(۱)

ئەوہي لەبواري رىبەرايەتیشدا شۆپشى نوئى دەيوست جيگىريان
بكات ئاوەژووكردنەوہي ھەرەمى دەسەلاتى شۆپشەكە بوو بە پىچەوانەي
پىش خوي. واتە رىبەرايەتەكى شارى خويئەوارو ھەروا
پىشكەوتنخوازيش كە پروژەيەكى نەتەوہي پىشكەوتنخوازي ھەبيت و
بيتە كايەوہ. لەھەمان كاتيشدا لادئ لانكى سەرھەلدانەوہي شۆپش بيت،
ئەوہي ھاندەرو پالئەري بەرەوپىشەوہچونى ئەم ئەزمونە نوئىيە بوو
لەرىبەرايەتى كوردنى شۆپش، ئەزمونى لەميژئىنەي رىبەرانى
شۆپشەكەبوو كە پىشتر لەنيو روداوەكانى ئەيلول دا ژيا بوون و كەم و
كورتىەكانى رەوشى كوردايەتياڭ ھەست پى كرددبوو، سەرھىجام ھەرەمى
سەرکردايەتەيەكە بەراستى ئاوەژووكردنەوہي ھەرەمە تەقلىدییەكەي
جاران بوو. ^(۲)

شۆپشى نوئى لەھەلومەرجىكى دژواري سەخت دا كەتەنانەت
كوردايەتى ناسايى و تەقلىدیش ھەرام و سەركوكتراو بوو، بئى پەروا
كوردايەتى و كوردهواري ئاويتەكردو گوتارىكى چىنايەتى نىشتمانىي

^(۱) محسن حسن: يەكيتى نىشتمانىي كوردستان، گورپنى تىكشكانى سايكولوزى
ئىنسانى كورد بۇ شۆپش، كوردستانى نوئى، ژمارە (۴۰۲)، ۱/۶/۱۹۹۳.
^(۲) ستران عبدالله: چەند سەرەقەلەمىك دەربارەي ئەدەبىياتى كوردايەتى، رىيازى نوئى،
ژمارە (۱۹)، ۷۸ل.

دارشت که وەرچهرخانه گرنهگهکانی شوپشی نوئی بهدی هیناو کهلتوری کوردایهتی، هی پیش خوئی دهوله‌مه‌ندتر کرد. هر بهراستیش له‌پیرهوی شوپشی نوئی‌دا مه‌سه‌له‌ی کورد وهک پرسیک که پیکهاتوه له‌ایه‌نی سلبی که نه‌ویش داگیرکردن و دابه‌شکردنی کوردو کوردستان و چه‌وساندنه‌وهی نه‌ته‌وه‌یی و کومه‌لایه‌تی و ئابووری و روناکیری و لایه‌نی ئیجابیش که بریتی‌یه له‌خه‌بات و تیکۆشانی کوردو کوردایه‌تیه‌که‌ی له‌پیناو لابردنی زولم و زۆرداری داگیرکردن و دابه‌شکردن و له‌ریگای له‌ناوبردنی چه‌وساندنه‌وهی نه‌ته‌وه‌یی کومه‌لایه‌تی و ئابووری روناکیری... هتد.^(۱)

ئو سه‌روه‌ری‌یه‌ش بۆ یه‌کی‌تی له‌میژوودا نوسرا که به‌و په‌ری جورئه‌ته‌وه داب‌ران له‌نیوان دوو قوناغی میژوویی دا دروستکرد. بی ئه‌وه‌ی پیوه‌ندی‌یه‌کانی خوئی به‌قوناغی دیرینه‌وه بپسینن. له‌هه‌لورمه‌جی دوای هه‌رسدا یه‌کی‌تی و شوپشه‌که‌ی نه‌ک هه‌ر بزوتنه‌وه‌ی نیشتمانیان هه‌لساندوه به‌لکو نه‌رکی سه‌ربازی کومه‌لایه‌تیشیان خسته سه‌ر شان له‌کاتی‌کدا شوپشه‌که‌ی کورد له‌دژی ده‌وله‌تیک بوو لای بلوکی رۆژه‌لات و ئه‌وه‌ی پئی ده‌گوترا قه‌لا‌ی سوسیالیزم که به‌ و لاتیک پیشکه و تنخوازی پووله سوسیالزم ناو ده‌برا، که چی شوپشی نوئی به‌و نامانجه پیشکه و تنخوازانوه به‌ره‌نگاری کردو ئه‌مه‌ش خوئی له‌ خویدا خالی گومان و پرسیار بوو پیشکه و تنخوازانه‌ی رژیمی ناوه‌ندی که له‌ هه‌لو مه‌رجی به‌رژه‌وه‌ندی نیوان پوژناوا و پوژئه‌لاتدا په‌لبه‌ستکردبوو.

^(۱) ستران عبدالله: چند سه‌ره‌قه‌له‌میک ده‌رباره‌ی ئه‌ده‌بیاتی کوردایه‌تی، رینبازی نوئی، ژماره (۱۹)، ل ۷۹.

ئەدىباتەكانى يەككىتى (بەتايىبەت كۆمەلە) لەو قۇناغەدا پىرەتتى لەو شىكردنەوانەى جەخت لەسەر ئەو دەكەنەوە كە چۆن بەشىكى زۆر لە ھۆكارەكانى چەو ساندنەوەى چىنايەتتى لە كوردستاندا دەگەرتنەوە بۆ چەوساندنەوەى نىشتمانى و خودى چەوسانەوەى نىشتىمانىش بۆ بەتالان بردنى خىرو بىر و بەھەرزان كرىنى ھىزى بازووى رەنجدەرانى كوردەوارىيە، ھەرەھا پىكەوە گرىدانى خەباتى نىشتمانى و چىنايەتتى رەنگدانەوەى ئەو لىكدانەوە تايىبەتمەندەى يەككىتى بوو كە ھەرگىز خەباتى چىنايەتتى بەتەنھا ناتوانى وەلام دەرەوەى پىويستىيەكانى قۇناغەكە بى، ھەرەكو چۆن بىرىنى قۇناغى رزگارى نىشتمان ماناى رزگارى تەواو ناگەيەنى. ئەو پىوھەندىيە دەرەبەگايەتتىيە كە ئەوھەندەى لەمپەر بوون لەرىگاي گۆرانى كۆمەلەيەتتى بەرەو ئاراستەى داد پەرەورى كۆمەلەيەتتى، دوو ئەوھەندەش ئاستەنگيان بۆ خەباتى ھەقخوازانەى گەلى كوردستان دروست كردبوو.⁽¹⁾ دامەزرىنەرانى (ى.ن.ك) باوھريان بەم راستىيەش ھەبوو كە ھەتا زۆلم و زۆرى نەتەوايەتتى بىمىنى، ھەتا چەوسانەوەى چىنايەتتى بەردەوام بىت، ئەوا ناكۆكى نيوان داگىركەران و گەلى ستمەمدىدە، كارىگەر دەبىتت و بەو پىنكەتانەى ئەو ناكۆكيانەش خەباتى رزگارى دىموكراتى و نىشتمانى و خەباتى چىنايەتتى چەخماخە دەدن، واتە لەپرووى بابەتتەشەو زەمىنەى خەبات نامادەبوو، بۆيە

⁽¹⁾ كاوھ مىرانى: ھەقال مام جەلال لە كۆپىكدە پىش ۱۹ سال: لەنزىكتىرەن دەرەفتەدا شۆپش ھەلەگىرسىنن، كوردستانى نو، ژمارە (۶۹۶)، ۹۴/۶/۱.

جۇشدانەھەي خەبات لەكات و ساتى پەرەسەندى دەسەلاتى داگىر كەراندا كارىكى راست و رەواو مومكىن بوو.^(۱)

(ى.ن.ك) توانىبوى ھەموو كەس و رەوتە پىشكە و تنخوازو ديموكراتەكان بىن گوى دانە ناكۆكى يەكانى رابردوويان و شوئىنە رىخراو يەكانى پىشوو يان پىكەو كۆيكاتەو، بەمەش لاپەرە يەكى پىر كوي رەوهرى لە ميژووى گەلى كورددا ئە پىچر تەو و بىرى چەوت و زيان بەخشى "تاكە پارتى" ئە نيژر تىت كە ماو يەكى درىژباو بوو لەناو بزوتنەھەي رىزگارى كوردا، لەباتى ئەو بىرى راستى بوونى يەكىتىي نىشتمانىي، جى گروھى كاتى بەرەي نىشتمانىي يەكگرتوو دىتە كايەو كە دان ئەنئ بە پارتى شوپشگىرى پىشروو مافى ھەبوونى پارتى يە پىشكە و تنخوازەكانى تر لە پالئاندا.^(۲)

(ى.ن.ك) ھەر لەسەرەتاي دامەزرا ندى يەو باوهرى بەژيانى فرە حزبى و بىرو راي جياوازو كارى بەرەيى ھەبوو.^(۳) داھىنانى ژيانى فرە حزبى لەكورستاندا، كە بەسەرە يەكى گەورە ئەژمىردى، بۇ (ى.ن.ك) ئەگەر تەو، يەكىتىي دواي ھەرەسى ۱۹۷۵ كە يەكى لەھۆ سەرەك يەكانى پىرە و كردنى سىستەمى تاكە حزبى بوو، بە بىرو بۇچونىكى نوئو ھاتە مەيدانەو، ديارە ئەو يىش چەند ھۆيەكى ھەبوو، سەر كوردەكانى لىكۆلئىنەھەي قولئى رابردوويان كوردبوو. ئەزموونيان ئى ھەلئىنجا بوو،

^(۱) مام جەلال: سەرورەيى يۇبىلى زيوين، ل ۸، ۱۰.

^(۲) يەكىتىي نىشتمانى كوردستان بۇچى، ل ۲۷.

^(۳) مام جەلال: سەرورەيى يۇبىلى زيوين، ل ۸: جەمال ئەبەز: دۇزى ناسىوئالى كورد،

زۆریەیان لەو لاتانی دیموکراتی ئەوروپا ژیا بوون و شارەزای چاکەکی ژیا نی فرە حزبی سی پلورالیزم و خراپەکی ژیا نی تاکە حزبی سی توتالیتاری بوو بوون.^(۱) بۆیە هەر لەسەرەتای دامەزراندنی یەو، یە کخستنی هەموو هیژەکانی کوردایەتی لەخەباتی شوێشگێراندەدا، یە کخست پلان و نەخشەکی کورد بە کورد بە کوشت دانی کردە ئەرکیکی گەرەکی خوێ، هەرەک هاوکاری و هاو خەباتی بە شەکانی کوردایەتی لە هەموو پارچەکانی کوردستاندا لابوو بە مەرگیکی بنەرەتی و زۆر پیویست بۆ سەرکەوتنی کوردایەتی لە هەموو پارچەکانی کوردستاندا.^(۲)

بەم جوێرە دەبینین کە (ی.ن.ک) سەبارەت بە راست و رەوایی لیکدانەو و بۆچونەکانیان و باش و ژیرانە زانین و تیگەیشتنی هەل و مەرجهکانی بابەتی و تایبەتی کوردستان و پیوهندی دامەزرێنەرەکانی لەگەڵ هیژەکانی زیندوی نەبزیوی کوردایەتی، وەئەوانەکی لە دامەزراندنی (ی.ن.ک) دا بەشداربوون لە بواری سیاسەت و خەباتدا تازە نەبوون، بۆیە زۆر بایەخیان بە مەسەلەکی پیوهندی بەستن لەگەڵ هیژە سیاسیەکانی ناو وەرەو و دەرەوکی ولات دەدا، بۆ ناگاداری کردنیان کە خەباتی رزگار یخووزانەکی گەلی کورد هەر بەر دەوامە، لەم روەو مام جەلال رۆلێکی کاریگەری لە پیوهندی کردن بە هیژو لایەنە هاوسۆزەکان لەگەڵ مەسەلەکی

^(۱) ئەوشیروان مستەفا ئەمین: کوردستانی عیراق و دیاردەکی فرە حزبی، کوردستانی

نوێ، ژمارە (۲۱۲۰)، ۱۵/۴/۲۰۰۰.

^(۲) جەلال تالەبانی: بانگەوازی کوردەواری، ل ۱۱.

كورددا گيڤرا، به تاييبي تي له گهڙه هيزه رزگار يخوازه كاني فه له ستين و گشت هيزه پيشكه و تنخوازو نيشتمانيه كان له ناوچه ي خوڙه لاتي ناوهر استدا . له سهه ناستي دهره وهشي هه وندرا پيوهندي باش له گهڙ هيزه سياسي ه كاندا پيدا بكرئت . نه گه رچي دواي سهه ه لانداني (ي.ن.ك) شالوئيكي به ر فراوان له لايه ن دورژمناني كورده وه دهستي پي كرد . بهو مه به سته ي له گرنگي دامه ز راندني (ي.ن.ك) كه م بكه نه وه، له گهڙ نه وه شدا توانرا پيوهندي دوستانه له گهڙ هيزو حزيه سياسي ه كان له ناوچه ي خوڙه لاتي ناوهر استو له نه وروپاو نه مريكا وه ده ست بهينن.^(۱)

هه روه كو له يه كه م به ياني دامه ز راندني (ي.ن.ك) داها توه كه "له مياني روداو ه كاندا دهر كه وت ده بئ هيزه شوڙش گيڤره كاني كوردستان شان به شان له گهڙ تيكراي هيزه پيشكه و تنخوازو نه ته وه يي به چه په كان له عيراقدا كار بكه ن بو نه انجامداني نه ركه كاني شوڙشي نيشتماني ديموكرات كه روه به روي گه لي عيراقمان به هه ر دوو نه ته وه ي عه ره ب و كوردو كه مينه كاني ده بيته وه.^(۲) هه ره له هه مان به ياندا ها توه كه :

"هيزه كاني شوڙشي عه ره ب و بزوتنه وه كاني رزگار يخوازي نيشتماني له جيهاني سني يه م و هيزه سو سياليس ت و كر يكار يي و شوڙش گيڤره كاني جيهان به ها و په يماني سه ره كي مان له قه له م ده ده ين، بويه كو شش ده كه ين پته و ترين په يوه ندي ها و كاري و ها و خه با تي له گه ل ياندا به سته ين . ئيمه

^(۱) د. دلير نه حمه د حمه د: نه و بارودوخه سياسي و كومه ل لايه تي يه ي (ي.ن.ك) ي تيدا

تيدا له دا يك بوو، ريبازي نوي، ژماره (۱۹)، ل ۲۸.

^(۲) يه كه م به ياني دامه ز راندني ي.ن.ك له ۱۹۷۵/۶/۱. بروهه پاشكوزي ژماره (۵).

هاوخەباتى خۇمان و پىشگىرى بى سنورمان بۇ نەتەۋى عەرب دوپات دەكەينەۋە لەو خەباتە سەرفرازانەى كە لەشۆرشى ھاۋچەرخى جىھاندا گرنگى يەكى مېژوۋى مەزنى ھەيە، لەپىناۋى رزگارى و يەكخستى نەتەۋى عەرب لەسەر بنەماى پىشكەوتنخواز و ديموكرات، ھەرۋەھا ھاوخەباتى خۇمان بۇ تىكۆشانى رەۋاى لەپىناۋى رزگارى كەردنى فەلەستىن لەكۆلۇنيالى ئىستىطانى زايونى و بەر قەراركەردنى دەۋلەتى ديموكراتى فەلەستىن دوپات دەكەينەۋە. ^(۱) يەكىكى تر لەپەرنەسپەكانى (ى.ن.ك) ئەۋەبوو كە لەخەباتدا پشت بەخۆۋ بەجەماۋەر بېستى لەجياتى ئەۋى ۋەكو شۆرشەكەى پىشوو پشت بە دەۋلەتتىكى دەرەكى بېستى، ھەر بۇيە (ى.ن.ك) لەسەرەتاي دەست پىكەردنى خەباتى چەكداردا بىرىارى دا سىياسەتى پشت بەخۆبەستن بگىتەبەرۋ ئەندامەكانى بەھەموو شىۋەيەك دژى ئەۋەبوون تاقىكەردنەۋى پارتى ديموكراتى كوردستان دووبارە بىكەنەۋە. ^(۲)

بەپىى ئەم پەرنەسپە شۆرشگىرەنەيە، (ى.ن.ك) چوارچىۋەى چىن و كۆمەلە شۆرشگىرەيەكانى دىارى كەردبوو، ئەۋەشى دەست نىشان كەردبوو كە دەبى پشت بەكى بېستى و كى خاۋەنى راستەقىنەى شۆرشەو تاكو كۆتايى لەگەلىدا دەبىت و بەجىى ناھىلى و دەبى كى سەرىرەشتى و سەركەردايەتى شۆرش بكات.

^(۱) ھەمان سەرچاۋە.

^(۲) الشراة: ژمارە (۲) كانونى دوۋەمى ۱۹۷۶، ژمارە (۶) حوزەبىرانى ۱۹۷۷.

(ی.ن.ک) له یه کهم به یانی دامه زانندی دا هاتوه " ئیمه سورین له سه ر درېژه پیدانی خه باتی شوږشگېرانه ی درېژخایه ن به پشت به ستن پیش هه موو شت به هیزی له بن نه هاتوی کومه لانی گه له که مان و به هاوکاری به تین و هاو خه باتی راسته قینه له گه ل هیزه پیشه که و تنخوازه کانی عه ره بدا، به تیروانینیکی روون و تیگه یشتنیکی قول نه و راستیه ی که نیمپریالیزم و زایونیزم و رژیمه کونه په رسته کانی شاهه نشاهی و تورانی و عه ره بی شو قینی و کونه په رستی به کرنگی راوی کورد به دورژمنی سه ره کی یه که می بو دوزینه وه ی رزگار یخوازی گه لی کوردمان داده نری، خه باتی به رده وام و نه پساوه بی سازش یان نوچ دان یان دواخستن له درژاندا ده که یین.^(۱)

^(۱) یه کهم به یانی دامه زانندی ی.ن.ک له ۱/۶/۱۹۷۵. بېروانه پاشکوی ژماره (۵).

٢- یه کیتی نیشتمانی کوردستان و ستراتیژی نه ته وهیی

یه کیتی نیشتمانی کوردستان ریکخراویکی سیاسی تایبته به باشوری کوردستانه و نهو پارچه یه کوردستان به گوره پانی سه ره کی خه باتی خوئی دهزانیته بۆ هینانه دی مافه کانی کوردو "پیکهینانی یه کگرتنی ریزه کانی گهلی کوردستانی عیراق، یه کگرتنی کرینکاران و جوتیاران، بۆرجوازی بچوک و بۆرجوازی نیشتمانی پیشکه وتوو، یه کگرتنی تا قمو پیله پیشکه وتوو جیا جیا کان له یه کیتی نیشتمانی پیشکه وتوی دژ به ئیمپریالیزم و کۆنه په رستی، دژی دهر به دهر کردنی کوردو به عه رب کردنی کوردستان بۆ به دیهینانی ئامانجه کانی شوێشی نیشتمانی دیموکرات.^(١)

ههروهها "ی.ن.ک" باوهری به وه هیه بزوتنه وهی نه ته وهیی گهلی کورد بزوتنه وهیه کی میژوویی بابه تی یه و تاگشت ئامانجه نه ته وهیی و دیموکراتی یه کانی وه دی نه هیننی کۆتایی نایهت، دریزه به تیکۆشان دهدات بۆ ریکخستنی هه موو که سو دهسته پیشکه وتنخوازو شوێشگیری یه کوردستانیه کان بۆ سازدان و جۆشدانی جه ماوه ری گهلی کورد له پیناوی دریزه دان به و کاروانه شوێشگیری یه که کۆمه لانی خه لکی کورد ده ستیان پی کردوووه بۆ وه دی هینانی دیموکراسی بۆ عیراق و ئوتۆنۆمی راسته قینه بۆ کوردستان و بۆ پیشوازی کردن له خه باتی نه ته وهیی کورد

^(١) پرۆژهی بهرنامه و پهیره و ی ناوخۆی ی.ن.ک. ٢٢٧. برونه پاشکۆی ژماره (٢٩): الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص ٦٩.

لەسەر تاسەری کوردستان لەپیناوی وەدەست هیئانی مافە نەتەوایی و دیموکراتیەکاندا. ^(۱) لەیەکەم بەیانی دامەزراندنی دا (ی.ن.ک) داواى "سەلماندى مافی گەلى كورد لەنۆتۆنۆمى راستەقىنە لەچوارچۆیەى كۆمارىكى عىراقى دىموكراتى سەربەخۆدا" ^(۲) دەكات كە پىكھێنانی هەریمی کوردستان ئۆتۆنۆمى لەناوچەکانى : شەنگار، زمار، سمیل، دەوک، شیخان، تلکیف، بەعشیق، لیواکانی هەولێر، کەرکوک، سلیمانی و قەزاکانی خانەقین و مەندەلی ^(۳) دەگرییتەو. ئەگەرچى (ی.ن.ک) وەك دروشمى قۇناغەكە ئامانجى مافی چارەى خۇنوسىنى لەچوارچۆیەى یەكییتیەكى ئارەزوومەندانەو قۇرمەلەى ئۆتۆنۆمى راستەقىنەو دىموكراسىدا شى دەكردەو، بەلام هەمیشە و بەردەوام كادىرو پىشمەرگەو لایەنگرانى خۆی بەگیانى كوردستان بوون و یەكیتى نەتەوایی كورد پەروەردە كردو، ^(۴) ئەمەش ئەگەر لای هەندىك نەیار بەناكۆك و دژ بەیەكى لە سیاسەتەكان لىكدراییتەو ئەوا لای یەكیتى دوو لایەنى تەواو كارى یەك مەسەلە بوون كە ئەویش مەسەلەى دیارى كردنى ستراتىژی رزگارى نىشتمانىی لەلایەك و پىادەكردنى تاكتىكى قۇناغ بە قۇناغ بوو لەلایەكى ترەو.

^(۱) یەكەم بەیانی دامەزراندنی ی.ن.ک لە ۱۹۷۵/۶/۱. بڕوانە پاشكۆی ژمارە (۵).

^(۲) هەمان سەرچاوە.

^(۳) الاتحاد الوطنى الكردستاني: حول الحركة التحريرية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص ۶۲.

^(۴) ستران عبدالله: چەند سەرە قەلمێك دەربارەى ئەدەبیاتی كوردایەتى، رێبازی نوێ، ژمارە (۱۹)، ل ۸۱-۸۲.

یه‌کیتی به پیچه‌وانه‌ی ئەو هی‌زو گروپانه‌ی کادران و ئەندامانیان به‌گیانی سیاسه‌تی رۆژانه‌ی حزبه‌که‌یان په‌روه‌رده‌ ده‌کردو له‌ئەده‌بیاتی خو‌یاندا به‌هه‌مان روانینی رۆژانه‌ جێ و تاکتیکیه‌ وه‌ ده‌یان‌پروانه‌ ئەس‌ل و جه‌وه‌ری کێشه‌ی کوردو خه‌باتی کوردایه‌تی. یه‌کیتی به‌ پیچه‌وانه‌ی ئەوانه‌وه‌ په‌روه‌ده‌یه‌کی دروست و سیاسه‌تیکی ژیرانه‌و کامل، راهینانیکی کوردستانی و شوینکه‌وتنی ئەوه‌ی قو‌ناغه‌که‌ ده‌یه‌نینتیه‌ پیش له‌ده‌ست که‌وت و نامانجه‌کان، په‌یره‌و ده‌کردو له‌هه‌مان کاتیشدا دروشم و نامانجه‌ هه‌نوکه‌یی‌یه‌کانی واقعی و به‌پێی ته‌رازووی هی‌زو هه‌لومه‌رجه‌ سیاسیه‌ گوشار هی‌نه‌ره‌کان بوون، له‌ئهنجای په‌روه‌رده‌بوون و فی‌بوون له‌خو‌یندنگه‌ی ئەده‌بیاتیکی وادا هه‌قال و تی‌کو‌شهری یه‌کیتی خاوه‌نی پره‌نسیپی کوردستانی و نه‌ته‌وه‌یی بوو. هه‌میشه‌ کادریکی بزێ‌وو دینامیکی نی‌و هه‌لومه‌رجه‌ سه‌خت و گو‌رانکاری‌یه‌کان بوو. له‌راسته‌یدا راوه‌ستان له‌سه‌ر دروشم و نامانجه‌کانی یه‌کیتی بو‌ چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌ی کورد له‌کوردستانی عێراقدا هه‌لی‌گرتبو، وردبوونه‌وه‌و تیرامانی زیاتر ده‌خو‌ازی. وردبوونه‌وه‌ له‌دروشمی مافی چاره‌نوس و پێوه‌ندیه‌کانی به‌یه‌کیتی ئاره‌زوو مه‌ندانه‌و داخو‌ازی ئۆتۆنۆمی راسته‌قینه‌ ئینجا په‌یوه‌ندی‌یه‌کانی ئەمانه‌ به‌دیموکراتیزه‌کردنی عێراقه‌وه‌.

نایا (ی.ن.ک) به‌پێی پشتخان و که‌لتوریکی له‌میژین دروشمی یه‌کیتی ئاره‌زوو مه‌ندانه‌و چونیه‌کی له‌هه‌موو ئاسته‌کاندا هه‌لی‌گرتبو یاخود به‌پێی گو‌تاری سیاسی و هینلی فکری که‌ خیتابی مارکسیستی و چه‌پ بووه‌ ئەو دروشمه‌ی هی‌ناوه‌ته‌ پیش؛ له‌راسته‌یدا له‌نی‌و‌گه‌رمایی واقعی‌دا که‌لێک گرانه‌ که‌ تال‌ه‌ ده‌زووی نی‌وان ئەو دوو پێوه‌ندیه‌ دیاری بکه‌ین.

ههروهك وتمان كه يهكيتى دريژه پيڊهري ريبازى دييرنى كوردايهتى و رچهشكيڙىيهتى، بويه داخوازي مافى چاره‌نوس و وردكرڊنه‌وهى له‌چوارچيويهى يهكيتىيهكى ئاره‌زومه‌ندانهى نيوان كوردو عه‌ره‌ب كه له‌ميژه له كوردايه‌تيدا قسه‌و باس و تويزڙينه‌وهى له‌سه‌ر ده‌كرڙت، داخوازييهك بووه له‌گه‌ل بنه‌ماكانى ياساى نيو ده‌وله‌تى و داب و نه‌ريتى كو‌مه‌لى نيو ده‌وله‌تيشدا كو‌ك و ته‌بابووه، هينده هه‌يه كه مه‌يلى چه‌پ له‌ناو بزوتنه‌وهى كوردايه‌تيدا كه له‌ده‌ورانى ده‌ركه‌وتنى يه‌كيتى و شوڙشه‌كه‌يدا له‌بهر هو‌كاره‌كانى پيشتر ئاماژه‌مان پيدان له ده‌روشانه‌وه دابوون، هه‌ولى ده‌دا شيكرڊنه‌وهى ماركسيانه‌ى راست و دروستيش بو مافى چاره‌ى خو‌نوسين و مافى گه‌ل كورد له‌وه‌دا پيشكه‌ش بكات، بو ئه‌وهى له‌مه‌يدانى كيشمه‌كيڙشى سياسى و نايدىولوجى له‌گه‌ل خه‌باتى گه‌ل كورديان ده‌خسته ژيڙ لي‌وه‌وه، سه‌ركه‌وتن به‌ده‌ست به‌ينن و به‌و پئيه‌ش پرپوگاگنده پرپوچه‌كانى له‌دڙى كوردايه‌تى و بزوتنه‌وه‌كه هه‌بوون ته‌فروتونا بكرڙين له‌رڙگاي ئه‌و ئامانجانه‌شدا شى‌كرڊنه‌وه‌كانى (لينين) بو مافى چاره‌نوسى گه‌لان و ره‌وتى (ماوتسى تونگ)ى له‌يبرى چه‌پدا يارمه‌تيده‌رڙكى چاكى سه‌ركه‌وتن و رووبه‌رووبونه‌وه‌بوون⁽¹⁾ (ى.ن.ك) پئى‌وابووكه " رووداوه‌كانى دوابه‌دواى هاوپه‌يمانى (عيراق) له‌گه‌ل شاهه‌نشاي كو‌نه‌په‌رستدا -١٩٧٥-، سروشتى دكتاتوريانه‌ى راسته‌وه‌ى خو‌بسه‌پيڙت به‌سه‌ر عيراق و گه‌وه‌رى سياسه‌ته

⁽¹⁾ ستران عبدالله: چه‌ند سه‌ره‌قه‌له‌ميك ده‌رباره‌ى ئه‌ده‌بياتى كوردايه‌تى، ريبازى نوئى، ژماره (١٩)، ٨٢-٨٣.

شوقینىستەكەى دەرھەق بەمەسەلەى كورد رىسوا كرد لە يەكەم راگواستنى سەدان ھەزار كرىكارو جوتيارو روناكبرى كورد لەناوچەكانى مەندەلى و خانەقەين و كەركوك و شىخان و عەين زالەو شەنگار. دووھم: بەتال كوردنى ئۆتۆنۆمى لەناوھروك و ناواخنە راستەقەينەكەى و سىيەم: رىگرتن لەگەلى كورد لەوھى بەشدارى لەھوكمى ناوھندى و خۆجىيى بكات و چوارھم: لەت و پەتكردنى بزوتنەوھى نەتەوھىيى كوردو لەناوبردنى ھىزە چەكدارەكانيان، خۆى دەنوئىنى.^(۱)

بۆيە "خەبات دژى ئەو دكتاتورىيەتەى كە عىراق بۆ سەردەمى پەيمانى بەغدا لەژىر پەردەى دروشمى برىقەدارو لەپشت لافىتەى چەواشەكارانەدا دەگەرىنئىتەوھ، ئەركىكى نىشتمانى و نەتەوھىيە و لەسەر ھەموو ھىزەكانى نىشتمانىيەكەى و مافى لەدىموكراسىدا پىويستە، لەپىشەوھىياندا ئەو كەس و لاىەنە پىشكەوتنخوازە كوردستانىانەى كەگەلە كەيان دووچارى سىياسەتىكى شوقىنى ملھور ھاتوھ كە ھەرھەشەى لەناوبردن لەنەتەوھى كورد دەكات، بەتايبەت كە دكتاتورىيەت سەر لەنوئى تەوقى كۆلۆنىيالى – سەعەدى سى قوئى كۆنى كردۆتە گەردنى گەلى كوردەوھ ئەوئىش لەرئى ھاوپەيمانى بەستنى لەگەل كۆنەپەرسى شائەنشاهى و فاشىزمى تورانى لەدژى بزوتنەوھ رىگاربخوازو دىموكراتىيەكەى كورددا.^(۲)

(۱) يەكەم بەيانى دامەزراندنى ى.ن.ك لە ۱۹۷۵/۶/۱.

(۲) ھەمان سەرچاوەى پىشوو.

لەبەر ئەمە (ی.ن.ك) دروشمی روخانی رژیمی دكتاتۆری بەعس بەرز دەكاتەوه^(١) و خەبات ئەكات بۆ "پێكھێنانی بەرەى یەكگرتووی هەموو پارێتی و رێكخراو و تاقم و كەسە پێشكەوتوو دیموكراتى و ماركسیە لێنێهكانى عێراق لەپێناوی روخاندنی حوكمی فاشستی و هێنانە سەر كاری حكومەتیكى ئینتیلافی كە دیموكراسی بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی بۆ كوردستان جێبەجێ بكات. ^(٢) بەلام لەگەڵ ئەوانەشدا (ی.ن.ك) پلانی خۆی هەبوو بۆ گەشەپێدانی كوردستان لەسەر جەم بوارەكاندا و لەبەرنامەى خۆیدا جێگیری كردبوو هەروەكو هاتووە كە تێدەكۆشێ لەپێناو چاكکردنی بنه‌ره‌تیى كشتوكاڵ بە پشت بەستن بە جەماوەری جوتیاران بە جوړیكى ئەوتۆ كە رەگ و ریشه‌ی پێوهندی یە دەرەبەگی و خێلەكى یەكەن دەرپه‌ینی و زه‌وی و ئازادی بۆ جوتیاران داين بكات و بێتە هۆی خەملین و گەشەكردنی لادى و ژيانى لادى یەكەن و ماكیناوی كردنی كشتوكاڵ و پرۆژەكانى ئالودان. ^(٣) وەهەر لەروى ئابوریەوه هەول دەدات بۆ دانانی پلانی درێژخایەن بۆ پێشەسازکردنی كوردستان لەریگەى دامەزراندنی پێشەسازى كشتوكاڵى و ئازەلى وەپەرەپێدانی پێشەسازى پەتروئۆلی و پیتروكیمیاوی و بەهرە وەرگرتن لەو كانزایانەى

^(١) هەمان سەرچاوەی پیشوو.

^(٢) پرۆژەى بەرنامەوپه‌یره‌وى ناوخۆى ی.ن.ك، ل ٢٢؛ الاتحاد الوطنى الكوردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص ٦٩.

^(٣) پرۆژەى بەرنامەوپه‌یره‌وى ناوخۆى ی.ن.ك، ل ٢٠؛ الاتحاد الوطنى الكوردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص ٦٢.

خالیکی تری ئیجابی که لهئەدەبیاتی شۆرشى نوئى یەکیتییدا
تییینی دەکرا رههەندی نەتەوهیى دروشمهکانى بوو که بەئاشکرا دەستی
لەسەر برینهکانى کوردو جەوهەرى پرسى نیشتمانى کورد دادەنا که
پرسى داگیرو دابەشکردنى کوردو کوردستانەو بو چارەسەرکردنى ئەو
پرسەش دەبێ کورد مافی ئازادانەى بریاردانى چارەنوسى خۆى
هەبێت.^(۱)

هەرۆهکو لهیەکەم بەیانی دامەزراندنییدا هاتوہ که (ی.ن.ک) "هاو
خەباتى و پیشتیوانى تەواوى خۆى بو خەباتى گەلى کورد لەکوردستانی
تورکیاو کوردستانی ئیران دژى تورانیزم و کۆنەپەرستی شاهەنشاهی و
لەپیناوى بەدى هینانى رزگارى نەتەوهیى و دیموکراتى تەواو لەو دوو
ولآتەداو سەندنەوهى مافی گەلى کورد لەبریاردانى چارەنوسى خۆى بەو
شیۆهیهى جەماوەرەکه دەیخوایى دووپات دەکاتوہ"^(۲) و ئەمەى
لەبەرنامەکەش دا چەسپاندوہ که (ی.ن.ک) خەبات ئەکات بو پیکهینانى
هاوکارى پتەو لەگەل بەشەکانى تری بزوتنەوهى رزگاریخوایى نەتەوهى
کورد لەسەرانسەرى کوردستاندا لەپیناوى بەدەستەینانى مافی چارەنوس

^(۱) ستران عبدالله: چەند سەرە قەلەمیک دەربارەى ئەدەبیاتی کوردایەتى، رێبازى نوئى،
ژ(۱۹)، ل ۸۱.

^(۲) یەکەم بەیانی دامەزراندنى (ی.ن.ک) له ۱/۶/۱۹۷۵.

دا^(١) وه قهناعه تي بهوه ههيه كه " هه موو كوردیكى نیشتمان پهروه بوی
ههیه بیته هه ریمی ئۆتۆنۆمی كوردستانه وهو كاریكات " ^(٢).

^(١) پروژهی بهرنامه و په پیرهوی ناوخوی ی.ن.ك، ل ٢٢ "الاتحاد الوطني الكردستاني:
حول الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص ٦٥.

^(٢) هه مان سه رچاوهی پيشوو، ل ١٩، الاتحاد الوطني الكردستاني: حول
الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان العراق، ص ٦٢.

بهانی سینه‌م
یه‌کیتی نیشتمانیی کوردستان و هه‌لگیرسانه‌وهی
شۆرشى نوی ۱۹۷۶

باسی یه‌که‌م: دەست پیکردنه‌وهی خه‌باتی چه‌کداری دژی حکومه‌تی عیراق

باسی دووهم: ریکخستنی نهینی و خه‌باتی جه‌ماومری شارمکان

باسی سینه‌م: یه‌کیتی نیشتمانیی کوردستان و راگه‌یاندن

باسی یه کهم

دهست پیکردنه وهی خهباتی چه کداری دژی حکومتی عیراق

یه که له نهریته کانی راپه رینه چه کداره کانی کوردستان نه وه بووه که پاش ههرتیکشکانیکی ماوه یه کی میژوویی ویستووه تا جاریکی دی بلیسه ی بزوتنه وه که دهست پیکریتنه وه، به لام له بهر نه وه ی به عس بهرنامه یه کی سیاسیانه ی ووردی بهرام بهر روو به پوو بوونه وه ی کوردو تواندنه وه ی هه بوو بوئه بهر نه نگار بوونه وه ی نه وه نه خسه و سیاسیته بووه نه کیکی دهستو بردانه ی نه ته وه یی یانه، که له م بواره دا یه کی تیی نیشتمانی کوردستان دهستپیشخهرو سهرده ق شکین بوو.

دوای ههره سی ۱۹۷۵، ته نه یه که سال و سئ مانگی خایاند که سه ر له نوی ته قه ی پارتیزانی دهنگی دایه وه.

دامه زاندنی یه کی تیی نیشتمانی کوردستان له و پیناوه دا بوو که چه که بداته وه دهست پیشمه رگه ی کوردستان، و سه نگه ره چوله کان ناوه دان بکاته وه، و کار له پاشماوه ی ریکخراو و لایه نه کانی تریش بکات و بیان بزوینیتنه وه، و بکه ونه وه خو، چه کی سه ر بهر وه خوار کراو روو له خو ر بکاته وه تا هیزی پیشمه رگه پیک بیت، یه که له شکری رزگاری نیشتمانی دابمه زری، خهباتی سیاسی خاموشی خه لکی کوردستان ببوژیتنه وه و چه کدار بکریته وه، یه که هیزی پیشمه رگه نامرازی پاراستنی جولانه وه که و ریکخراوه سیاسی هکان بی و باسکی چه کداری خهباتی سیاسی گه لی کورد بی.

لهناوهپرستی سالی ۱۹۷۶دا یهكیتهی نیشتمانیی كوردستان كهوته جی بهجی كردنی ئه پلانه پیشمه رگهیییهی كه داینا بو له دهست پی كردنهوهی خهباتی سیاسی چهكدارانه لهسهرانسهری باشووری كوردستاندا.

(ی.ن.ك) ریکخراویك بو لههه لومه رجیکی ئیهابی سهخت و دژواردا دامه زرابوو، دوژمن و ناحهزی زۆری هه بوو، ئهرك و فه رمانیکی ئیجگار قورسی له نه ستۆدا بوو، هیلی سه ره کیی کار کردنی هه لگیرسانه وهی شوپرش بوو، ئه مه یه کیك بوو له نه رکه ساته وه ختی و گرنه گانه، دوهم ئه رکی دوورخستنه وهی بزوتنه وهی كورد بوو له ژێردهستی بیگانه، و ورده ورده بزوتنه وه که له پیوه ندییه سلبدییه کانی جارانی پاک بکریته وه.^(۱)

لهکاتی کدا (ی.ن.ك) شوپرش هه لگیرسیانده وه، که هه رس هینان به شوپرش و داگیرکردنه وهی هه موو كوردستان له لایه ن حکومه تی عیراقه وه تارمایییه کی ره شی نا ئومیدی به سه ر ئاسمانی كوردستاندا هینا بوو، واته له کاتی کدا شوپرش له هه لچوونی خهباته وه بلێسه ده گری، که چی (ی.ن.ك) له نوشست و هه رس هینانه وه، باری کوردایه تی شوپرش گپری راست کرده وه و شوپرش هه لگیرسانده وه ئه ویش له پروی سروشت و دروشم و ریبازه وه به شیوه یه کی نوئ.

^(۱) هه قال عادل مراد، چۆنیه تی دامه زاندنی یه کیتی بو ریبازی نوئ ده گپریته وه، ریبازی نوئ، ژماره (۱۲) ل ۸۱.

شۆپرشى نوئى بەناوى شۆپرشى عراقى ھەلگىرساۋ لەچىياكانى كوردستانەۋە دەستى پىئى كرد، سروشتى دژايەتى دكتاتورىيەت و لەپىناوى ديموكراسى و مافەكانى مروڤو نەھيشتنى زولم و ستەمى مىللى و مەزھەبىدا بوو، دژى كۆنەپەرستى و دەرەبەگايەتى بوو، واتە لەپرووى كۆمەلەتەتەشەۋە ھەر ناوھەرۆكەكەى ديموكراتى بوو، بەھاوكارى و ھاريكارى حزبەكانى (تجمع الوطني العراقي) بوو، دروشمەكەى ديموكراسى بۆ عراق و مافى ئۆتۆنۆمى لەچوارچىۋەى عراقىكى ديموكراسىدا بۆ خەلكى كوردستان بوو.

رۇبازە نوئىيەكەشى خەباتى شۆپرشىگىرانەى پارتى زانى بوو كە وردە وردە پەرەبسىنى و گەشە بىكات بەرەو شۆپرشى گەل بە بەكارھىنانى ياساۋ تاكىتكەكانى شەپرى نوئى پارتىزانى و ئىنجا لەدواتردا شەپرى گەل.^(۱)

نەركى سەرەكى لەھەلگىرساۋەۋەى شۆپرشى نوئىدا لەئەستۆى (ى.ن.ك) دا بوو، ھەر لەسازدانى زەمىنەى فيكرىيەۋە تا نامادەكردنى دەروونى خەباتگىران كە شۆپرشى پىويستەۋ ھەلگىرساۋەۋەى مومكىنە، بەپىچەوانەى ئەۋ پروپاگەندانەى كە بەئەستەمىيان دادەنا، ھەر لەۋەۋە تا دروستكردنى مەفرەزە سەرەتايىيەكان و خستەنگەپريان و ناردنەۋەى شۆپرشىگىران لەدەرەۋەى ۆلات بۆ ناو ۆلات، نەك پالدانەۋە لەشارەكانى دوورە ۆلات.

^(۱) مام جەلال: يوبىلى زيوين، ل ۱۳.

بۇ ئەم مەبەستە مام جەلال پېۋەندى لەگەل (شاسوار جەلال - ئارام) لە كۆمەئەو (عومەر مستەفا دەبابە) و (عەلى عەسكەرى) لەبزوتنەوہو (د. خالید سەئید) و چەند كەسكىتەر دامەزئاندا، بەنامە ئالوگۆپى بىرۇپاى لەگەل داكردن.

يەكئى لەو مەسلانەى باسى ئەكرا جۆرى دەست پى كىردنەوہى خەباتى چەكدارى بوو. ھەربۇيە مام جەلال چەندىن كۆبوونەوہى لەگەل ئەندامانى دەستەى دامەزئىنەرو ئەفسەرەكان و كادىرەكانى تر كىردبوو.

لەزنجىرەى ئەو كۆبوونەوانەدا رۆژى ۲۳-۲۴/۵/۱۹۷۶ كۆبوونەوہىەكى تىرى دەستەى دامەزئىنەر لە شام ئەنجام درا، (عەلى سنجارى و مونزىر نەقشەبەندى) يىش ئامادە بوون، لەو كۆبوونەوہىەدا مام جەلال ئەو پرۆژەى دەخاتە روو كە ئامادەى كىردبوو و باسى لىۋە كىردو پاش زىادكىردنى ھەندى بابەت پەسەندەكردى،^(۱) ھەر لەم كۆبوونەوہىەدا بىرپار درا يەكەمىن دەستەى پىشمەرگە رەوانەى كوردستان بىكرىنەوہو نامە بۇ ھەموو رىكخستەكانى ناو ولات بىنئىردى كە ئىتەر دەست بىكەن بەناردنى مەفرەزەكان بۇ شاخ، ھەروەھا (ى.ن.ك) بەشىكى زۆرى كادىرەكانى خۆى لەدەرەوہى ولاتىشەوہ ناردە ناوہو درىژەيان بەخەباتى خۇيان دا.^(۲)

مام جەلال لەو نامانەى كە بۇ ھەموو ھىلى رىكخستەكانى ناو ولات دەينوسى، داواى ئى كىردن مەفرەزەى (بەچۇنايەتى باش و بەچەندايەتى

^(۱) نەوشىروان مستەفا ئەمىن: لەكەنارى دانوبەوہ... ۸۷ل.

^(۲) مام جەلال: يۇبىلى زىوین... ۱۳ل.

كەم) بىئىرنە شاخ و تىپى پىروپاگەندەى سىياسى (فرق الدعايه المسلحه)*
لەسەرانشەرى كوردستاندا پىك بەيئىن.^(۱)

پلانى (ى.ن.ك) ئەوۋبۇو كە لەپىئەشەو چەند تاقمىكى چەكدار بۇ
ھۆشيار كوردنەوۋەى خەلك و بەرزكوردنەوۋەى ورەو ھىنانەوۋە جۇش و
خروشان دروست بكن، ئىنجا وردە وردە دەست بكرى بەچالاكى
سەربازى و ھىرش بكرتتە سەر بنكەو بارەگاكانى داگىركەر
لەكوردستاندا.^(۲)

كاكلەى بىروكارى كۆمەلەش ھەر لەسەرەتاوۋە ئەوۋبۇو كە شۇرش
ئەمجارە دوپات كوردنەوۋەى شۇرشى پىئىشوو نەبىت، نە لەپرووى شىوۋە نە
لەپرووى ناوھپۆكەوۋە.

(پەپرەوى ناوخوى دەستە چەكدارەكان) * * چاكتىن بەلگەيە بۇ
دەربىرنى ئەم راستىيەو ھىلە سەرەكەيكەكانى ئەم بىركوردنەوۋەى تىدا رەچاو
دەكرى، كە ئەبى دەستەى چەكدارى بچوك بچوك دروست بكرى، لەسەر
بناغەى رىكخستىن و بىروباوۋەرو سىياسەتى پىشت بەخۇ بەستىن و ھەول نەدان
بۇ دروست كوردنى لەشكرى قەبەو فراوان و زۆر و بۆر.^(۳) ھەرچەندە كاتىك
دەستە چەكدارەكانى چوونە دەرەوۋە زۆر كەس گالتەيان بەپىئىشمەرگە

* بىروانە پاشكۆى ژمارە (۱۴)

(۱) نەوشىروان مستەفا ئەمىن: لەكەنارى دانوبەرەوۋە... ۸۹ل.

(۲) چاو پىكەوتن لەگەل سالار عەزىن، لە ۱۳/۱۰/۲۰۰۱. لە سىلېمانى؛ ھەوالنامەى
خەباتى شۇرشگىرەنەى گەلى كوردستانى عىراق لەماوۋەى دوو سالدال، ل. ۴.

* بىروانە پاشكۆى ژمارە (۱۵)

(۳) ج. صادق: خەباتى چەكدار چۆن تىئەنگەين؟ گۇفارى كۆمەلە، ژمارە(۵)، ل. ۱۳.

ئەھات گوايە ئەو شۆرشە گەرەو بەھیزەى پېشوو ھىچى بەھىچ نەکرد و
 يارمەتى ئىران و ئيسرائيل و ئەمريکا دادى نەدان، ئىستا چۆن ئەم دەستە
 چەكدارە بچووكانە بەچوار چەكى شېرەوو بەبى يارمەتى و
 پىشتىوانىدەرەو (پىشت و پەنا) ئەتوانن ئەنجامىكى باش بە دەستبىنن؛^(۱)
 سالى ۱۹۷۶ كە شۆرش ھەلگىرسا، سوپاي عىراق برىتى بوو لە (۱۶)
 تىپ، بەشىكى زۆرى لەشۆينە گىرنگەكانى كوردستاندا دامەزرا بوو،
 ھەزاران قەلاى گەرەو سەربازگەو رەببەو بازگەى تىدا دانابوو.
 ئەزمونىكى زۆرى لەبەگژداچوونى جەنگى پارتىزانى و شارەزايىيەكى
 زۆرى لەخاكى كوردستاندا پەيدا كىردبوو. چەكى نوئى كارىگەر و
 تەكنىكى تازەو تاكتىكى نوئى جەنگى پارتىزانى خستبوو بەرنامەى
 كارەكانىيەو.^(۲) دوا لوتكەى كوردستانى داگىر كىردبوو، تەواوى ناوچە
 نەينىيەكانى پىشمەرگەى پىشكى بوو، شوپن بەشوپن ناگاي لەوردو
 درىشتى ھەبوو، جگەلەو ژمارەى سوپاكەى گەيشتبو (۱۹۰، ۰۰۰) ھەزار
 سەرباز، كە بەسەر (۱۶) تىپدا دابەشكرابوون، لەكاتىكدا سالى ۱۹۷۳
 شەش تا ھوت تىپى سەربازى ھەبوو.^(۳) لەبەرامبەرىشدا مىللەتى كورد
 چەكى نەبوو، پارەى نەبوو، دوزمەنكەى زال بوو، ئەوہى ھەببوو لەپرووى
 سەربازىيەو تەنيا دەيان يا ئەوپەرەكەى سەدان پارچە چەكى

^(۱) حىكمەت محەمەد كەرىم: شۆرشى كوردستان و گوپانكارىيەكانى سەردەم، ل ۲۳۴

^(۲) كۆمەلەى رەنجدەرانى كوردستان: ژيانى رىنخراوہىيى مان، ژمارە (۱۲)، مارتى
 ۱۹۸۳، ل ۳.

^(۳) حىكمەت محەمەد كەرىم: شۆرشى كوردستان و گوپانكارىيەكانى سەردەم،
 ل ۲۳۴.

شاردراروهبوو، به لآم هیچ جوړه توپ و دۆشکهو چهشنه چهکینکی قورسی نهبوو.

به رابهری و نابه رابهری تهرازووی هیزی سهربازی روئیککی بنچینهیی دهبینئ له دۆزان و بردنهوهی شهردا، روون و ناشکرایه ههروهک باسمان کرد رژیم له پرووی ژمارهی سهربازو جوړی چهک و تهقه مه نزی یهوه بالا دست بووه، به لآم شوپرشیش گهر شوپرش بیئت، ده توانئ بهر یكخستن و بیروباوهری شوپرشگیړانه، به تهکنیکی نوئی شهری پارتیزانی، جه ماوه ر بخته گهرو نهو ناهاوسهنگیه به چهشنیکی نهوتو کز کاتهوه که بهزیانی رژیم تهواو بیئت.

بهراورد کردنی تهرازووی هیزهکانی کورد و حکومتی عیراق لهو سهردهمه دا دهری نهخن که چ نابه رامبه ریهکی گهوره له نیوان شوپرش کوردو هیزهکانی حکومتی عیراق، له نیوان توانای گهلی کورد بهگشتی و توانای دوژمنه کهی دا ههبوو، هه ر بویه هه ندئ تا قمو لایه ن و هه ندئ کهس، دست پی کردنهوهی خهباتی سیاسی - چهکداری یان لهو هه ل و مه رجهدا به (مغامره) و سهره پرویی، بگره به کاریککی شیتانهی خو کوژی دانه نا. به تایبته له بهر نهوهی جولانهوهی شوپرشگیړانهی گهلی کورد له دوای شکانی شوپرشسی ناگری داغ، و به دهردی جولانهوهی شوپرشگیړانهی کوردستانی ئیران بچی له دوای شکانی کوماری مه اباد، که هه ریه که یان دهیان سال کپ بوون و دهیان سالی ویست تا خو یان رنکخته وه و هه لسانه وه.^(۱)

^(۱) کۆمهلهی رهنجدهرانی کوردستان: ژبانی رنکخراوهیی مان، ژماره (۱۳)، ل ۳.

شیکردنه‌وه و حساب نه‌کردنی دوژمن له‌پرووی چەك و تەقەمەنی و تازەترین نامیری جەنگ و دەولەمەندی له‌بەرامبەر گەلیکی كەم چەك و هەژار، له‌خاكیکی بچووكی وەكو كوردستانی عیراق، كە شۆینی ستراتییژی و ژمارەیی دانیشتوانی كەمە بە بەراورد لەگەڵ ژمارەیی دانیشتوانی عیراق و ئابلقەدانی كوردستانی عیراق بە‌دوژمن لەهەر چوار لاوه. بۆیە لەهەل و مەرجیکی وادا تەنیا جەنگی پارتیزانی تاكە شیوهی جەنگە بۆ درێژەدان بەخەبات و دوژمن هیلاك كردن و بیزاركردن و چۆك پێدادان.^(۱)

هەر بۆیە زۆری نەخایاند سەرتاپای كوردستان لە‌هوزەیریانی ۱۹۷۶دا بە‌مەفرەزەیی پارتیزانی و هی‌ززی گەورەتری خێلە‌كانە‌وه لە‌ناوچە خێلە‌کیە‌كاندا پێشمەرگەو چەك‌داریان لە‌نامیزگرتەوه.

یەكی لە‌و دەسته چەك‌دارانەیی كە ئەو كاتە چۆنە‌دەرەوه لە‌ ناوچەیی (حاجی ئۆمەران) بوو، ئەم دەسته‌یە لە‌شەوی ۲۶/۵/۱۹۷۶دا روو دە‌كە‌نە شاخ،^(۲) ئەوانە كۆمە‌لیك پێشمەرگەیی تیکۆشەری كورد پە‌رورە بوون، لە‌بەر زولم و زۆری رژیمی بە‌عس كە‌ئامادە‌نە‌بوون سەری بۆ دابنە‌وینن، و بۆ دە‌ست پێ‌كردنە‌وهی شۆرش چە‌کیان هە‌لگرتبو. ئەم

^(۱) ج. صادق: خەباتی چەك‌داری چۆن تی‌ئە‌گە‌ین، گۆفاری كۆمە‌لە، ژمارە (۵)، ۱۳ ل:

محمدی حاجی محمود: گۆپینی شیوهی شەر بە پیاچونە‌وهی واقیعیانە، ل

^(۲) مە‌لا شیم‌هە‌دی حاجی ئۆمە‌رانی: سە‌رە‌تای شۆ‌رشی نو‌ویی سالی ۱۹۷۶ چۆن

دە‌ستی پێ‌كرد؛ پێ‌داچونە‌وهی دووبارە دارشتنە‌وهی مومتاز حە‌یدە‌ری، ل ۲۳

* ئەم دەسته‌یە كە (پ. د. ك) پێی وایە كە لە‌سە‌رە‌تاوه پێشمەرگەیی ئەو بوون، بە‌لام لە‌راستی دا ئەم دەسته پێشمەرگە‌یە بە‌هیچ شیوه‌یەك لە‌سەر داواو بە‌بەرنامە‌ی پارتی چە‌کیان هە‌لنە‌گرتوو، و ئەو‌كاتە دوورو نزیك پێوه‌ندیان بە (پ. د. ك) موه‌نە‌بووه.

دهسته چهكداره لهسهرهتادا پيوهندىيان به(عومهر مستهفا دهبابه)وه
كردووه، كه ئهئدامى سهركردايهتى (بزوتنهوهى سوڤسياليسىتى
كوردستان)بووه و بزوتنهوهش باليكي (ى.ن.ك)بووه.

بهلگهش بو ئهم قسهيهمان ئهوهتا دووكهس له فهرماندهكانى ئهم
دهسته پيشمهركهيه(مهلا شيم چهمهدى حاجى ئومهرانى) و(حاجى
شيخهى بنزيرى) ** يهكهجار له رۆژى ۳۰/۸/۱۹۷۵ دا بهمهبهستى
پيوهندى كردن و دهست پيكردهوهى شوپش سهردانى (عومهر دهبابه)
دهكهن له بهغدا.^(۱)

له ۵/۴/۱۹۷۶ دا (مهلا شيم چهمهدى حاجى ئومهرانى) سهفهرى
(رومادى) دهكات بۆلاى(عومهر دهبابه) و دووباره پيوهندى پيوه دهكاتوه
بۆ ههمان مهبهست، و سهبارت به دهست پيكردهوهى شوپش
گفتوگوڤودهكهن. (عومهر دهبابه) باسى ئهوهى بۆ دهكات كه رژيم چهند
جاريك داواى ئى كردووه سهردانى (مام جهلال) بكات لهسوريا،
بهمهبهستى قهناعت پيپهينان و هينانهوهى بۆ عيراق، و به (ملا شيم
چهمه) رادهگهيهنى كه كاتى سهردانى مام جهلالى كرد ئهم مهسهلهيه
لهگهل ئهويش دا باس دهكات. ههروهها رينمايى شى دهكات كه بچن بۆ
قنديل و ناگادارى خويان بن له دوژمن وئهويش كاتى كه له سوريا

** حاجى شيخهى بنزيرى يهكى لهپيشمهركه سهرهتاييهكانى ناوچهى بالهكى يانه،
تا سالى ۱۹۷۸ لىپرسراوى مهفرهزيهك بوو لهو هيزهدا كه پاريزگارى مام جهلاليان
دهكرد.

^(۱) مهلا شيم چهمهدى حاجى ئومهرانى: سهرهتاي شوپشى نوڤى سالى ۱۹۷۶ چۆن
دهستى پيكرده؟، ل ۱۶-۱۷

گهرايهوه پيئوهندييان پيئوه دهكاتهوه. مهلا شيم حمهد داواي ليدهكات كه نامهك بو مام جهلال بنوسيت و ئهو بيگهيه نيت، به لام (عومهر دهبابه) پيئي رادهگهيه ني كه له بهر بارو دوخي ئه مني ناتواني چونكه له ژير جاوديري ووردي رژيمدايه.

مهلا شيم حمهد دهلي: "داواي ماوهيهك هيچ گورانكاري يهك به سهر ريكه وتنه كه ي من و كاك عومهر دا نه هات، به نكو چاوه پي ئه وه بووين به فر بتويته وهو بدهينه شاخ". ئه وه بوو له شهوي ۱۹۷۶/۴/۲۶، ۱۹۷۶/۴/۲۵ ئه م دهسته پيشمه رگهيه روده كنه شاخ و هر هه مان شهو به سهر كه مين ي سوپاي رژيم دا دهكون و پيشمه رگهيهك به ناوي (سهيد عه بدللا) شهيد ده نيئ.

له ته مموزي ۱۹۷۶ دا شهيد نارام نامهيهك بو ئه م دهسته چه كداره ده نيئ و پيئوهندييان پيئوه دهكات و داوا دهكات چاوي پييان بكه ويئ، له هه مان كاتدا (كه مال كهركوكي) ش نامهيان بو ده نيئ^(۱) و پيئوهنديان پيئوه دهكات.*

(۱) مهلا شيم حمهد ي حاجي ئومهراني: سه ره تاي شوپوشي نو يي سالي ۱۹۷۶ چون دهستي پي كرد، ۲۱-۲۲، ۲۴-۲۵، ۲۸

* عومهر دهبابه داواي گهرايهوه ي له سوريا، له ۱۹۷۶/۸/۱۸ پيئوهندي به م دهسته پيشمه رگهيه دهكات وه و داوايان ليدهكات كه چاويان به يهك تری بكه ويئ. له ۱۹۷۶/۸/۱۶ يهك تری ده بينن و روژي دواتر كو بونهويهك ساز ده دن. مهلا شيم حمهد ده نوسيت: "له م كو بونهويه ده بانه نامه ي كاري داها تووي پيشمه رگهيه تي دانراو هه ركه سيك بو ناوچه يهك ده ستني شان كراو به پيئي برياري سه ركر دايه تي (واته سه ركر دايه تي ي. ن. ك له ناو مه وي ولا تدا) روژي ۱۹۷۶/۹/۱ دا به ره و گونده كاني

دوابه‌دوای چونه دهره‌وهی دهسته چه‌کداره‌کانی کۆمه‌له‌ش هه‌ندی له‌سه‌رکردو و لێپرسراوه‌کانی جولانه‌وه‌که‌ی پێشوش خۆیان گه‌یاندنه شاخ و له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا سه‌دان چه‌کداریان له‌خۆیان کۆکردوه. ^(۱) چونه دهره‌وه‌ی دهسته چه‌کداره‌کانی هه‌رئمی سلیمانی، راپه‌رینی تیکۆشه‌رانی باله‌کایه‌تی، دهرچونی هه‌قالان (عوهر مسته‌فا، عه‌لی عه‌سکهری، تایه‌ری عه‌لی والی، د. خالید سه‌عید، سه‌عدی گچکه، قادر عه‌زیزو سه‌ید کاکه، دوابه‌دوای دهرچوونی نه‌جمه‌دین عه‌زیز (سالار) و مه‌حمود عه‌بدولره‌حمان، ملازم جوامیز سیامیرو جمال عه‌لی باپیر) و چه‌ندین تیکۆشه‌ری تر بوونه هۆی ته‌قینه‌وه‌ی خه‌باتی چه‌کداری شوێشگێڕانه

(ومرتی) و (گه‌ره‌وانی ژنری) و (گه‌ره‌وانی ژوری) و (ژنوه) و (هه‌رتهل) رۆشیتین. دوای ئهو جه‌وله‌یه به‌ بریاری سه‌رکردایه‌تی رۆژی ۱۹۷۶/۹/۱۵ چومه‌ ناوچه‌ی باله‌کایه‌تی به‌ری (رۆست) و (گرتک). لێره‌دا ئهو راستی‌یه‌مان بۆ دهره‌که‌وت که ئهو دهسته چه‌کداره‌ی له ۲۶/ئێ‌گولانی ۱۹۷۶ دا چونه شاخ، دهسته‌یه‌ک پێشمه‌رگه و که‌سایه‌تی د‌لسۆز و کوردپه‌روه‌ر بوون و هه‌یج پێوه‌ندی‌یه‌کیان به‌ قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ی پارته‌یه‌وه نه‌بووه وک (پدک) له ئه‌ده‌بیاتی خۆیدا باس له‌وه ده‌کات و وای لیکه‌ده‌نه‌وه گوايه ئه‌وان به‌ر له (ی.ن.ک) شوێشیان ده‌ست پێ‌کردۆته‌وه. له‌راسته‌یدا ئهو تیکۆشه‌رانه له سه‌ره‌تا‌دا پێوه‌ندی‌یان به‌ یه‌کیته‌ی یه‌وه هه‌بووه و له‌ژێر رابه‌رایه‌تی و رێنمایی یه‌کانی سه‌رکردایه‌تی (ی.ن.ک) دا نه‌خشه‌ی کاره‌کانیان کێش‌اوه. هه‌روه‌ک له‌ نووسینه‌کانی مه‌لا شیم حمه‌د دا دهره‌که‌وی، که‌له سالی ۱۹۷۷ دا بوو چۆته نێران و له‌وئ پێوه‌ندی به (ئیدریس بارزانی) وه‌ کردوه. (مه‌لا شیم حمه‌دی ها‌جی ئۆمه‌رانی: سه‌ره‌تای شوێش‌ی نوێ، ل ۳۱، ۳۳-۳۴)

^(۱) فازل که‌ریم نه‌حمه‌د: خه‌باتی چه‌کدار له‌پێناو ئه‌فسانه‌و راستی‌یدا، گۆفاری یه‌کگرتن، ژماره (۹)، سالی ۱۹۸۹، ل ۴۰.

به‌شيوه‌یه‌کی زۆر فراواتر له‌وه‌ی سه‌رکردایه‌تی (ی.ن.ك) نه‌خشه‌ی بو کیشابوو.^(١) هاوبه‌شی هه‌قالانی بزوتنه‌وه‌ی سووسیاالیستی دیموکراتی کوردستان له‌شۆپرش و (ی.ن.ك) دا پالێکی گه‌وره‌ی به‌بزوتنه‌وه‌که‌وه‌نا به‌ره‌ و پێشه‌وه‌و له‌گه‌ڵ کۆمه‌له‌ی مارکسی لینینی کوردستان دا بونه‌ دوو باله‌که‌ی (ی.ن.ك) له‌ولاتدا.

لێ‌روه‌ چالاکی ده‌ستی پێ کرده‌وه‌و ده‌نگ و باسی به‌ریا بوونه‌وه‌ی سه‌ر له‌نوێی خه‌باتی چه‌کداری له‌ بواری نیو ده‌وله‌تی‌دا بیسترایه‌وه‌، نه‌و کاته‌ رژێم تیگه‌یشت ده‌بی دان به‌راسته‌یه‌کاندا بنێ و ده‌ست له‌درۆی هه‌تا هه‌تایه‌ی کۆتایی پێ هینانی گیانی به‌ره‌نگاری گه‌لی کورد هه‌لبگرێ، ئیدی که‌وته‌ جێ‌به‌جێ کردنی فراواترین نه‌خشه‌ی شۆپرش چه‌واشه‌ له‌ناوچه‌که‌دا.^(٢)

به‌لام (ی.ن.ك) چونکه‌ رێکخراویك بوو له‌هه‌لومه‌رجیکی سه‌خت و دژواردا دامه‌زرابوو، دوژمن و ناحه‌زی هه‌بوو، ئه‌رك و فه‌رمانیکی ئیجگار قورسی له‌ئه‌ستۆدابوو، ئه‌ندام و لایه‌نگرو دۆسته‌کانی ئه‌میش وه‌کو تیکۆشه‌رانی که‌ی گه‌لی کورد بلاوه‌یان پێ کرابوو، راوناوون و ده‌ربه‌ده‌رو ناواره‌بوون.

له‌به‌ر ئه‌وه‌ رێکخه‌ستی خۆی به‌خه‌تی جیاجیا، رێکخراوی جیاوازو له‌یه‌ك دابراوی نه‌ینی پیکه‌ینا بوو، ئه‌بوو جێ‌به‌جێ کردنی پارچه‌ جیاجیاکانی پلانه‌ پێشمه‌رگه‌یی‌یه‌که‌ش به‌ئه‌لقه‌و رێکخراوه‌ جیاوازه‌کانی

(١) هه‌والنامه‌ی خه‌باتی شۆپرشگێرانه‌ی... ل.٦.

(٢) حیکمه‌ت محمد کریم، شۆپرش کوردستان و گۆرانی‌یه‌کانی سه‌رده‌م، ل.٢٣٥.

شوین و ناوچه جیاوازه‌کانی کوردستان بسپیری و هەر ئەلقەو خەت و ریکخراوێکیان بە جیا بکەوێتە جێ بە جێ کردنی ئەو بەشە ی پێی سپێردرابوو.^(۱)

یەکیک لەو ئەلقە گرنگانە ی ئەم فرمانە پێرۆزیان پێ سپێردرابوو دەستە چەکدارەکانی بادینان بوون. ئەو بوو لە ۱/۶/۱۹۷۶دا بە یۆنە ی تیپە پێوونی یەک ساڵ بەسەر دامەزاندنی یەو، (ی.ن.ک) یە کەم دەستە ی چەکداری خۆی لەسوریاو ه ناردەو ه بۆ کوردستان.^(۲) بۆ ئەم مەبەستە مام جەلال چوو بۆ قامیشلی بۆ بەرێ کردنی ئەم دەستە چەکدارە کە یە کەم مین وە جەبە ی پێشمەرگە بوو بەرەو کوردستان گەراو ه تەو ه. نەجمەدین بیۆک کە یا (نەجۆ) ئەم پۆلە پێشمەرگە یە ی گە یان دەو ه باشوری کوردستان،^(۳) نەقیبی ئە نداد زیار (ئێبراهیم عەزۆ مەمەد) * فرمان دە ی دەستە

(۱) قیادە ی موەقەتە لەچ بەرە یە کدا وە ستاو ه، ل ۳۹.

(۲) هەوآلنامە ی خەباتی شوێر شگێرانە ی گە لی کوردستانی عیراق: ل ۲۵.

(۳) ئەو شیروان مستە فا ئە مین، لە کەناری دانەو یەو ه. ل ۸۹-۹۰.

* ئێبراهیم عەزۆ ناسراو بە (جەبار)، لە سالی ۱۹۴۹ لە دێ ی گرغر (ناحیە ی عینزاله) لە دایک بوو، لە سالی ۱۹۶۹ کۆلیجی ئە نداد زیاری زانکۆ ی موصلی تەراو کردوو ه، لێ پێرسراوی لێژنە ی یە کیتی قوتاییانی کوردستان بوو ه لە زانکۆ تا دەرچوو نی. دوا ی تەراو کردنی خوێندن لە سوپا ی عیراقدا ئە فسەر بوو ه. لە یە کیتی سوۆقیەت و مصر دا خولی راھینان و مەشقی سەربازی ی بینوو ه، دوا ی ئەم خولانە پلە ی (نەقیب) ی وەرگرتوو ه لە سوپادا، لە سالی ۱۹۷۱دا بوو بە ئە ندامی کۆمە لئە ی مارکسی لینینی کوردستان، و بەر لە دەرچوو نی بۆ سوریا ئە ندامی کۆمیتە ی شاری بەغدا بوو. سەر کردە ی یە کە مین دەستە ی کادیبران و پێشمەرگە بوو، و لە ۱۷/۷/۱۹۷۶دا لە گە ل ژمارە یە ک پێشمەرگە ی تر کەوتنە بۆ سە یە کی قیادە ی

چه كداره كانی بادینان بوو، یه كه مجار له نزیك روباری (هیزل) له پشته زاخوو له گه ل پيشمه رگه كانی تر دا یه كی گرتوه بو ريكخستنه وهی مه فرزه كان و كارو فرمان به سه راندا، كه ژماره یان (۳۷) پيشمه رگه بوو، دابهش بوون به (۴) مه فرزه وه: فرماندهی هه ریه ك له مه فرزه كان (ئیهراهم عه زۆ، عزه ت ئیسماعیل شه نگاری، عمر ئیهراهم ره شید، جه بار مه لا غه نی سندي) بوون. ئەم چوار دهسته یه بو جی به جی كردنی ئەر كه كانیان دابهش بوون به سه ر ناوچه كانی زاخو، ئامیدی، دهوك، هه ریه كه یان له لایه كه وه كهوتنه چالاکی سیاسی و ريكخراوه یی و پيشمه رگه یی.^(۱)

فرماندهی مه فرزه كان و پيشمه رگه كان، زۆر به یان پيشمه رگه یان كادر بوون له شوپشی ئه یلول دا، شاره زای ناوچه كانی بادینان و ناشنای خه لكه كه ی بوون.^(۲)

ئهم دهسته پارتیزانه پيشمه رگه ی هه لبژارده ی لاوه شوپشیگرو نازاو نه به زه كانی بادینان بوون، هه موویان مه شقی جه نگی یان پی كرابوو. خولی په روه رده كردنی سیاسیان دیبو. جگه له وه ی له شه په كانی ۱۹۷۴-۱۹۷۵ دا هه موو پيشمه رگه بوو بوون، هه ندیكیان كادری سیاسی بوون و له خولی كادیری پارتی دهرچوو بوون.

له ناو ئه و پيشمه رگانه دا خه لکی زاخو، دهوك، شیخان، عه ینزاله، ته له عفه رو شه نگاریان تیدابوو، هه ندیكیان جوتیارو هه ندیكیان

موه قه ته مه، له ۱۹/۱۰/۱۹۷۶ دا به دیلی شه هید كرا. (ده فته ری سه رموری شه هیدانی ده قه ری بادینان، ل ۹-۱۰)

^(۱) هه وائنامه ی خه باتی شوپشیگه ی كه لی كوردستانی عیراق، ل ۲۵.

^(۲) نه وشیروان مسته فا ئه مین، له كه ناری دانه وه مه... ل ۸۹.

خویندکاری زانکۆ بوون.^(۱) ئەم پیشمەرگانە بەیرو باوەڕینکی پتەو و گیانینکی شوپشگیپرانە و بەورەییەکی جەنگاوەرانەو بەرەو ناوچەکانی خوێان چوون و جەماوەری بادینانیش پیشوازییەکی بئ وینەیان ئی کردن، چ بەهاوکاری کردن و یارمەتی دانیان، چ رینماییی کردنیان، وە چ بەشاردنەو و دال دەدانیان.^(۲)

ئەم دەستە پیشمەرگەییە ماوەییەکی باش بەناوچەکاندا گەرا و دەستی کردووە بەخەڵک هاندان و ریکخستن و پیوهندی دروست کردن لەگەڵ تیکۆشەرانی شارەکان و مژدەیان بەجەماوەردا کە خەباتی چەکدارانە و خەریکە دەست دەبکاتەو، لەو ماوە کەمەدا زۆر سەرکەوتوانە کار و فرمانەکانی خوێان بەجی هینا و لەزۆر شوین و ناوچەدا تۆوی ریکخستن و پیشمەرگەیان چاند و رۆلینکی گەورەیان گێرا لەجۆشەکانی کۆمەلانی خەڵک و سازدانەوی تیکۆشەران بۆ شەری پیشمەرگانە.^(۳)

بەلام ئەم مەفرمانە روو بەرووی کۆسپ و تەگەرە هاتنەو لەناوچەکەدا، ئەویش ریکری دروست کردنی قیادەیی موهقەتە بوو بۆیان. چەکدارەکانی قیادەیی موهقەتەو سەرکردهکانیان لەباتی ئەوێ بەلەخۆبوردن و گیانبازی ئەو پیشمەرگانەو دەست پئ کردنەوێ خەباتی چەکدار شادبێن و پشتیوانی لەو پیشمەرگانە بکەن کە لەپیناوی بەرگری لەنەتەو و نیشتمانەکیان گیانی خوێان هاویشتبوووە سەر لەپیی دەستیان و ئەچوون بەگژ زەبرو زەنگی دێردانەیی دوزمندا، کەچی پئیی قەلس و

(۱) قیادەیی موهقەتە لەچ بەرەبەکدا وەستاو، ل ۴۰.

(۲) هەمان سەرچاوەیی پیشوو، ل ۴۱.

(۳) هەوائنامەیی خەباتی شوپشگیپری گەلی کوردستانی عێراق، ل ۲۵.

دلگران بوون و كهوتنه هه‌په‌ی له‌ناو بردنیا‌ن به‌یارمه‌تی (میت‌ی ده‌زگای جاسوسی تورکیا‌و به‌هاوکاری خیل و هۆزه كۆنه په‌رسته خائینه‌كانی قشوری و گولی، ده‌یان چه‌كداری خه‌لكی تورکیا‌یان سازداو خستیا‌نه دوا‌یان بۆ دۆزینه‌وه‌و له‌نیو بردنیا‌ن.^(۱) و په‌روپا‌گه‌نده‌ی ئه‌وه‌یان بلا‌وده‌كرده‌وه گوا‌یه ئی‌براهیم عه‌زۆ ه‌اوپرێ‌كانی پیا‌وی (سه‌دام حسین‌ن). له ۱۵‌ی ته‌مووزی ۱۹۷۶ ئی‌براهیم عه‌زۆ بۆ به‌پێ‌کردنی پێ‌شمه‌رگه‌ی نه‌خۆش (ته‌ها شه‌نگاری) و نارده‌نی پۆسته‌یه‌کی نامه‌و نوسرا‌و له‌گه‌ڵ ده‌سته‌كه‌ی چو‌وه نا‌وچه‌ی گۆ‌یی (قه‌زای ئۆلو‌ده‌ره) له‌ویلا‌یه‌تی هه‌كاری له‌با‌كوری كورده‌ستان.

سه‌ركرده‌یه‌تی قیاده‌ی مو‌ه‌قه‌ته‌ كه‌ پێ‌شته‌ر هه‌ستی به‌جمو‌جۆ‌لی شو‌پرش‌گێ‌رانه‌ی (ی.ن.ك) كرده‌بو‌و له‌نا‌وچه‌كه‌دا، هه‌ندێ‌ك جاسوسی نارده‌بو‌وه با‌كوری كورده‌ستان له‌سه‌ر سنو‌ری ئۆلو‌ده‌ره – چه‌لی (چه‌قورجه) بۆ چا‌ودێ‌ری كرده‌نی كا‌درو پێ‌شمه‌رگه‌كانی (ی.ن.ك) و رێ‌گرتن له‌چالا‌کیه‌كانیا‌ن و هاندانی خیل و هۆزه دوا‌كه‌وتو‌وه‌كانی سنو‌ر دژیا‌ن، كه‌ گوا‌یه تی‌كۆ‌شه‌رانی (ی.ن.ك) پیا‌وی سه‌دام حسین‌ و رژی‌می عیراق‌ن و نه‌یا‌نه‌وێ‌ شو‌پرش له‌وان تی‌ك بده‌ن!!

تا‌قمی قیاده‌ی مو‌ه‌قه‌ته‌ خه‌لكانی نا‌وچه‌ سنو‌ری یه‌كانیا‌ن نا‌گادا‌ر كرده‌بو‌وه‌وه كه‌ هه‌ر چه‌كداری‌کی سه‌ر به‌ (ی.ن.ك) به‌و نا‌وه‌دا تی‌په‌ری بی‌گرن و چه‌كه‌كه‌ی ببه‌ن بۆ‌خو‌یا‌ن به‌و مه‌رجه‌ی خو‌ی ته‌سلی‌م به‌وان ب‌كه‌ن.

^(۱) قیاده‌ی مو‌ه‌قه‌ته‌ له‌چ به‌ره‌یه‌كدا وه‌ستا‌وه. ل ۳۹، ۴۱ - به‌هه‌رۆ‌ز گه‌لانی: كورده‌یه‌تی و هه‌لۆ‌نیست، به‌رگی یه‌كه‌م، ل ۳۰-۳۱

بەم شێوەیە بەفیتی قیادەیی مودەقەتە لەگوندی نیروه (ئۆلۆدەرە) ئیبراھیم
عەزۆ و (٨) پێشمەرگەیی تر بەناوی میوانداری یەوہ بەپێچەوانەیی ھەموو
خۆرەوشت و نەریتیکی کوردەواری یەوہ بەفیل دەستگیر کران.^(١)
پاش ئەوہی کہ یەکیتمی نیشتمانی کوردستان گرتنی ئیبراھیم
عەزۆ و ھاوڕێکانی پێگەیش، لە چەند لایەکەوہ تەقەلای بەردانیانی
کرد:—

* مام جەلال بەناوی (ی.ن.ک) ھوہ نامەیی بو ئیدریس و مەسعود
بارزانی و عەلی عەبدوڵلا نووسی، داوای ئی کردن کہ دەست بەرداری ئەم
جۆرە کردەوانە بێن و ئەو ھەقەلانە نازاد بکەن و لەجیاتی ئەوہ ھاوکارییان
لەگەڵ بکەن و یارمەتییان بەدەن و پشتیوانیان ئی بکەن و نەھیان جاریکی
تر تاوانی وا بەناوی ئەوانەوہ رووبدات. لە ھەمان کاتدا نامەیی بو ھەندیک
لەو کەسانە نارد کہ لە ئیران بوون و جیایی متمانەیی مائی بارزانی بوون تا
نفوزی خۆیان لە بەردانی پێشمەرگەکانی یەکیتمی نیشتمانی کوردستان
دا بەکار بێنن.^(٢)

(١) ھەوائنامەیی خەباتی شۆرشگێرانەیی گەلی کوردستانی عێراق، ل ٢٦.

(٢) نامەیی مام جەلال بو کاک مەسعود بارزانی و کاک ئیدریس بارزانی لە ١٠/٨/١٩٧٦:

بروانە پاشکۆی ژمارە (١٩): نامەیی مام جەلال بو کاک عەلی عەبدوڵلا لە ١٠/٨/١٩٧٦:

بروانە پاشکۆی ژمارە (٢٠)

* (التجمع الوطني العراقي) * له چه‌ندین لاوه هه‌ولێ داو
لیپرسراوه‌کانی قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ی له‌مه‌ترسی ئه‌نجامی ئه‌و جوړه کارانه
وریا کرده‌وه. ^(۱)

* چه‌ندین که‌سایه‌تی نیشتمان په‌روه‌ری کورد له‌سوریا که‌وتنه‌ تکا،
ته‌نانه‌ت وه‌فدی‌کیشیان چوو بۆ ئه‌و ناوچه‌یه‌ی ئه‌و هه‌قالانه‌ی لێ زیندانی
کرا‌بوون کوردستانی تورکیا. چه‌ندین حزبی کوردی سوریا نا‌په‌زای‌ی‌یان
ده‌رپه‌ری و داوای ئازاد کردنیان کردن. ^(۲)

* له‌با‌کوری کوردستانی‌ش چه‌ندین که‌س و تا‌قمی نیشتمان په‌روه‌ر
که‌وتنه‌ هه‌ول‌دان بۆ ئازاد کردنی ئه‌م هه‌قالانه‌ ته‌نانه‌ت پارتی شو‌رشی
می‌للی کوردستان که‌ به‌ (د. د. ک. د) ناسرا‌بوو، وه‌فدی‌کیان نارده‌ لای
لیپرسراوانی قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌و ئاماده‌یی‌یان ده‌رپه‌ری که‌ بکه‌ونه‌ نی‌وانه‌وه‌و
له‌هه‌مان کاتدا هه‌ره‌شه‌یان له‌قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ کرد که‌ ئه‌گه‌ر ئه‌و هه‌قالانه
ئازاد نه‌که‌ن ئه‌وا ده‌که‌ونه‌ دژایه‌تی کردنیان. ^(۳)

به‌لام سه‌رکردایه‌تی قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ گۆی‌یان نه‌دایه‌ ئه‌و هه‌موو هه‌ول‌ه
خێرخوا‌زانه‌یه‌و ته‌قه‌لا‌کانی کوردیان پشت‌گۆی‌ خست، به‌پنج‌ه‌وانه‌وه
شه‌ری پیشمه‌رگه‌کانی (ی. ن. ک) و له‌نی‌و‌بردنیان گرت‌ه‌به‌ر. ^(۴)

* (التجمع الديمقراطي العراقي) ئه‌و به‌ره‌یه‌ بوو که‌ هی‌زه‌ به‌ره‌ه‌ن‌ستکاره‌کانی عیراق له
سوریا پێکیان هی‌نا بوو و چه‌ند رێ‌ک‌خراوی‌کی سیاسی تیدا‌بوو.
^(۱) قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ له‌چ به‌ره‌یه‌کدا وه‌ستاوه، ل ۴۱-۴۲.
^(۲) قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ له‌چ به‌ره‌یه‌کدا وه‌ستاوه، ل ۴۱-۴۲.
^(۳) هه‌مان سه‌رچاوه
^(۴) به‌ه‌رو‌ژ که‌لانی: کوردایه‌تی و هه‌ل‌و‌ست، ل ۳۲

ئىبراهيم عەزۆ و ھاوپرىكاسى ماوھىيەك بەگىراوى لەناوچەكانى ئولودەرە، قوشورى و ئىرتوشى (چەلى) سوپىنرانەو، تا پاشتر لەگەل چەند ھەقائىكى تریان دا لە ۱۹/۱۰/۱۹۷۶دا لەلایەن قیادەى موھقەتە شەھىدكران.^(۱)

لەو بارو دۆخە دژوارەدا مەفرەزەكانى يەكئىتىيە لە نۆچەى بادىنان تا چەند ھەفتەيەك لە يەكدى دەپچرىن و پاش ئەو يەكدى دەگرنەو و پىرارى دەدەن كە مەفرەزەى (عزت شەنگارى و عومەرنىبراھىم) بە دواى سوڤاخى ئىبراھىم عەزۆ و پىشمەرگەكانىدا بگەرىن و مەفرەزەكەى (جەبارى مەلا غەنى سەندى)ش لە پاپەراندى ئەرکەكانى خۆى بەردەوام بىت. بەلام مەخابن ھەردوو ئەو مەفرەزەيش بەھەمان رى و شوپىنى ئىبراھىم عەزۆدا دەچن و لە گوندى (روبوزك) لە قەزای ئولودەرەى سەر بە ھەكارى دەكەونە بۆ سەيەكى سەر بە قیادەى موھقەتەو چەك دەكرىن. ھەر لەوئى ھەردوو فرماندەى مەفرەزەكان شەھىد دەكرىن و پىشمەرگەكانىش زىندان دەكرىن كە ژمارەيان (۱۸) كەس دەبىت و پاش چەند رۆژىك ھەر لە ئەشكەوتى (باقى) دا گوللە باران دەكرىن.^(۲)

شايانى باسە كە مەفرەزەكەى (جەبارى مەلا غەنى سەندى و عەبدول رەحمانى شەنگارى) كە بۆ حسانەو لەسەر كانىەكى پشت زاخۆ بوون، لەناكاو لە لایەن قیادەى موھقەتەو دەستريژ دەكرىن و ھەر لەوئىدا جەبارى مەلا غەنى و سى پىشمەرگە شەھىد دەكرىن و عەبدول رەحمانى شەنگارى

(۱) ھوآنامەى خەباتى شوپىنگىرى گەلى كوردستانى عراق، ل ۲۶.

(۲) قیادەى موھقەتە لەچ بەرەيەكدا وەستاو، ل ۴۲-۴۴.

و چوار پيشمهرگه‌ی تر خويان دهرياز ده‌کهن به‌لام له‌هه‌مان روژدا له‌لايه‌ن سوپاي عيراقه‌وه ئه‌وانيش به‌ديل گيران و دواي نازاردان و ئه‌شکه‌نجه‌و ليپرسينه‌ويه‌کي درندانه*، له ۲۹ / مارتى ۱۹۷۷ له‌قه‌سابخانه‌ی موسل له‌سيداره دران.^(۱)

به‌م جوړه ده‌سته چه‌کداره‌کانى بادينان له‌لايه‌ن چه‌کداره‌کانى قياده‌ی موه‌قه‌ته به‌فيل و پيلان، دور له‌خوړه‌وشتى سياسى شوپشگيرانه له‌ناو بران، ئه‌م ده‌سته شه‌هيدانه تاوانيكيان نه‌کردبوو، تا شايسته‌ی ئه‌و جوړه راوانان و کوشتنه بن و گوناهيکيان نه‌بوو به‌و دهرده بېرېن، ئه‌مانه که‌سيکيان له‌قياده‌ی موه‌قه‌ته نه‌کوشتبوو، ئه‌مانه سالانى ۱۹۷۴-۱۹۷۵ پيشمهرگه‌ی دلسوزى شوپش و له‌به‌ر فه‌رمانى بارزانى بوون. مه‌گه‌ر تنها گوناهه‌کيان نه‌وه‌بووبى که دلسوزى کورد و کوردستان بوون و هه‌وليان ئه‌دا گړى شوپش هه‌لبگيرسيئنه‌وه.

له‌م باره‌يه‌وه (فه‌رنسو هه‌ريرى) ده‌ليت: "جه‌لال تاله‌بانى ويستى له‌ سوږياوه هه‌ندى مه‌فه‌زه بنيريت له‌مه‌فه‌زه‌گاني ئيمه‌ بدا له‌ناوچه‌ی بادينان، هه‌ندى خه‌لکى نارد و له‌وى توشى شه‌پى کردن، له‌براده‌راني ئيمه‌يان داو زور که‌سيش له‌وى شه‌هيدبوون".^(۲)

ليرده‌دا ده‌کړى بېرسين، ئايا چ به‌لگه‌يه‌ک هه‌يه که مام جه‌لال ئه‌م مه‌فه‌زه‌انه‌ی بو ئه‌وه ناردبوو تا له چه‌کداره‌کانى پارتى بدن؟ ئايا له‌کوى ئه‌م مه‌فه‌زه‌انه چوونه سه‌ر پارتى و شه‌ريان پى فروشتن؟ ئه‌ى ئه‌و (زور

* بېروانه پاشکوى ژماره (۲۷)

^(۱) قياده‌ی موه‌قه‌ته له‌چ به‌ره‌يه‌کدا وه‌ستاوه، ل ۴۴.

^(۲) فه‌رنسو هه‌ريرى: بو ئه‌وه‌ی ميژوو به چه‌واشه‌يى نه‌نوسى، ل ۲۰

کەس)انەى کە لەپارتى کوژدان کى بوون و ناويان چى بوو؟بوچى تەنھا يەك کەس لەم کوژراوانە ناويان نەھاتووہ لە ئەدەبىياتەکانى پارتىدا؟ ياخود مەسەلەکە بە پىچەوانەوہ بوو و قيادەى موەقەتە لە کوردستانى ژێردەستى تورکياوہ رىگەى خەباتيان لە مەفرەزە سەرەتايى يەکانى (ى.ن.ک) گرت و بەفيل و پيلان لەنيويان بردن. چونکە لە راستىدا ئەوکاتە هيشتا هىچ چەکارىکى پارتى نەگەرابوونەوہ کوردستان تاکو يەکىتى ھەول بەدات رىگەى کارکردنيان پىبگرى و هيزى چەکار بنيرتە سەريان.

ئەم راستى يەش لەو ليزنە سىقولى يە ھاوبەشى يەدا دەرەکەوى کە پىک ھاتبوو لەنوینەرانى (ى.ن.ک) و حزى بەعس (قيادەى قوترى) و قيادەى موەقەتە تابچنە تورکيا بو لىکۆلینەوہى ئەو مەسەلە يە، بەلام قيادەى موەقەتە نەيانھىشت لەو مەسەلە يە بکۆلنەوہ و خەرىک بوو بەکوشتن و بەگرتنيان بەدەن.^(۱)

بىگومان لەناو بردنى ئەم چەند دەستە پيشمەرگە يە، کە (ى.ن.ک) هيشتا لەسەرەتاي کارکردنابوو، مەغزايەکى گرنگ و مانايەکى زورى ھەبوو، ئەم چەند مەفرەزە بچوکە ناوکى هيزى پيشمەرگەى بادينان بوون و بەپى ي ئەو پلانەى پيشمەرگەى (ى.ن.ک) داينابوو، بادينان يەکىک بوو لەئەلقە گرنگ و بنچينە يەکانى نەخشەى دەست پى کردنەوہى خەباتى سياسى چەکارو ھەنگيرساندنەوہى گپى شوپش لە باشورى کوردستاندا.

^(۱) قيادەى موەقەتە لەچ بەرە يەکدا وەستاوہ، ل ۴۵.

ھەرچەندە ئەم تاوانە گەرەھەي قىيادەي موھقەتە دەرھەق بەئىبراھىم
 عەزۆ ھاوپرىكانى كارىكى زۆر نەئانە(سلبى) كرده سەرگەشەپپىدانى
 چالاکى شۆپشگىپرانەو چەكدارانە لەولاتدا، بەلام چونكە ھىزى بنچىنەيى
 شۆپش و رىكخستنى شۆپشگىپرانە لەولاتدا، خۆ سازدان بەھىمنى و
 بەئەسپايى بەردەوام بوو، بۆيە ئەم تاوانە نەيتوانى پەكى ھەلگىرسانەوھى
 خەباتى چەكدارى بخات، ھەرچەندە لەپرى چەك و تفاقوھ پەكى
 پىشمەرگەكانى كوردستانى خست، چونكە ھەر زوو پىش ناردنەوھى ئەم
 تىكۆشەرانە دەستەي دامەزىنەرى (ى.ن.ك) لەگەل كۆمىتەي ھەرىمەكانى
 كۆمەلە پىك ھاتبوون كە چەندىن دەستەي چەكدار بنىرنە دەرەوھ،
 ھەرەھا (د. خالىد سەعید) یش خۆي تاقمىكى سازدابوو، كە(حاجى
 شىخەي بنزىرى) و دەيان چەكدارى كەيش ئامادە بوون لەگەل ئەو دا.^(۱)

لەھەمان كاتدا كەسەر كردايەتى دەرەوھى ولات بەبۆنەي تىپەپبوونى
 سالىك بەسەر دامەزاندنى (ى.ن.ك) دەستە چەكدارەكانى بادىنانى
 ناردەوھ، سەر كردايەتى ناوخۆش بىريارى دا كەلەھەمان كاتدا ئەودەستە
 چەكدارانەي كە ئامادەي كوردبوون بىيان نىرتە شاخ بۆ دەست پى
 كردنەوھى شۆپشى چەكدارى كە بىريار بوو ۱/۶/۱۹۷۶ دەست پى بكا
 بەلام لەبەر ھەندى ھۆكار دواخرا بۆ ۲۶/۶/۱۹۷۶. شايانى باسە ھەر ئەو
 شەوھە يەكەم مەفرەزە كە پىكھاتىبوون لە (مەحمود عەبدولرەحمان – خولە
 كەشكۆل، عەلى شىيە، شەوكەتى حاجى موشىر، حامىدى حاجى غالى،

^(۱) ھەوالنامەي خەباتى شۆرگىرى گەلى كوردستانى عىراق. لە " شىخ عەلى
 بىرەوھىيەكانى بۆ رىبازى نوئى دەگىرتەوھ، رىبازى نوئى، ژمارە (۱۲)، ل ۱۰۷-۱۰۸.

حه مهی حاجی مه محمود، توفیق رحیم، حه مه سه عید محه مه د نه مین) به ره و شاخی سورین ده که ونه پئی،^(۱) جگه له مانه چه ند ده سته یه کی دیکه ش بو سازدانی خه باتی پیشمه رگایه تی ده چنه شاخ، بو نمونه: -

له ۱۹۷۶/۷/۱۹ نه جمه دین عزیز (سالار) و جه مالی عه لی باپیر و تاهیر شیخ سدیق و محه مه د غریب ده چنه ناوچه ی شارباژیر، له ۱۹۷۶/۷/۲۱ دا ده سته یه کی چه کدار به فه رمانده یی (جه مال عه لی باپیر) له جافه تی پیک هات، و له ۱۹۷۶/۷/۲۹ ده سته یه کی چه کداری تر له شارباژیر به فه رمانده یی ملازم جوامیر سیامیر پیک هات.^(۲)

یه که م کاری پیشمه رگه کان پروپاگه نده ی راگه یانندن بوو، مژده ی سه ره ه لاندانی شوپوشی نوئی و پیشمه رگه بوو، هاندانی خه لکی بوو که خویمان به حکومه تی به عس نه فرۆشن، له گه ل دام و ده زگاکانی رژیم کارنه که ن، داوای یارمه تی و چه ک و ته قه مه نی بیان لی نه کردن. پیشمه رگه کانیش خویمان کاری پارتزانانه یان ده کرد که به پوژ خویمان له مه کوی تایبه تیدا نه شارده وه، به شه ویش جموجوئی خویمان ده کردو

^(۱) محمدی حاجی محمود: رۆژمییری پیشمه رگه یه ک، به رگی یه که م ۱۹۷۶-۱۹۸۱، ل ۲۳ "چاوپیکه وتن له گه ل مه لا به ختیار، له ۲۰۰۱/۳/۱۴ له سلیمانی؛ شه وکه تی حاجی مشیر: میژووی نه م گه له به خوین نوسراوه، هه قه دلسوزین بۆی و چه واشه ی نه که یین، کوردستانی نوئی، ژماره (۴۰۵)، ۱۹۹۲/۶/۶.

^(۲) چاوپیکه وتن له گه ل سالار عزیز، له ۲۰۰۱/۱۰/۱۳، له سلیمانی؛ هه واننامه ی خه باتی شورشگییری گه لی کوردستانی عیراق، ل ۲۶.

كۆبۈنۈنە ھەيئەت بەخەلىكى گۈندەكان دەكرد، بۇ ئەھۋى ئەزانن ژمارەيان كەمە ھەندى جار جۆرەھا تاكتىكى پىئشمەرگانەيان بەكاردەھىئا.^(۱)

لەشەۋى ۱۹۷۶/۷/۱۱ دەستەى چەكدارى ھەورامان و شارەزور لەسەر رىگەى خورمال- سەيد سادق يەكەمىن چالاكى پىئشمەرگەى نواند بەلىدانىلەئوتومبىلىكى پۇلىسى كە لەئەنجامدا (۲) پۇلىس كوژران و (۲)ى تىرىش برىندار كران، رۇژى دواتر لەھەموو ناوچەكانى شارەزور ھەلەبجە بلابوۋە كە پىئشمەرگە سەريان ھەلداۋە تەۋە.^(۳)

لەشەۋى ۱۹۷۶/۷/۳۰ بەبۇنەى (۳۰) تەمموزەۋە رۇژم ناھەنگىك ساز دەكات لەھارۈنەھەۋارى (ئەحمەد ئاۋا)، مەفرەزەكەى شارەزور ھىرىش دەكەنە سەريان و تەقە لەسەريازەكانى رۇژم دەكەن و چەند كەسنىكان لى دەكوژن، بىگومان ئەمەش پروپاگەندەيەكى باش بوو بۇ پىئشمەرگەو شۇپرىش، چونكە بەھەزاران كەس لەشارە جىياجىكانى خواروۋ ناۋەراستى عىراقۋە روۋيان كىردبوۋە ئەم ھارۈنەھەۋارە.^(۴)

پاش ئەو رووداۋە بە ھەفتەيەك لە (۱۹۷۶/۸/۸) دا ژمارەيەك لەو كورد پەرۋەرانەى دورور خرابوونەۋە بۇ ناوچەكانى ناۋەراست و خواروۋى عىراق لەسەر داۋاى مام جەلال كە نامەى بۇ نارىدبوون، برىارىان دا لە ژىر

(۱) شىخ عەلى بىرەۋەرىيەكانى بۇ رىبازى نۆى دەگىرىتەۋە، رىبازى نۆى ژمارە (۱۳)، ۱۰۹ ل.

(۲) ھەمان سەرچاۋە، ۱۱۰ ل.

(۳) شەۋكەتى حاجى مشىر: مېژۋى ئەم گەلە بە خوۋىن نوسراۋە، ھەقە دلسۆزىن بۇى و چەۋاشەى ئەكەين، كوردستانى نۆى، ژمارە (۴۰۵)، ۱۹۹۲/۶/۶.

دهستی دووژمن ههلبین و خویان بگهیننه چیاکانی کوردستان و بهشداری له خهباتی رهوای نویی نهتهوهکهیاندا بکهن.

د. خالد سهعید، سهعدی گچکه له (بهغدا)، عومهر مستهفا دهبابه و سهید کاکه له (رمادی)، عهلی عهسکهری له (رفاعی)، تایهری عهلی والی له (عماره) هوه شوینهکانی خویان بهنهینی بهجی هیشته و بهرهو کوردستان کهوتنهپریو بریاریان دا که ههقالیکیان بچیته سلیمانی و ههندیکی تریان بچنه چیا ی قهندیل.^(۱)

له ۱۹۷۶/۸/۱۴ ههقالان (د. خالد سهعید، عومهر دهبابه، سهعدی گچکه، سهید کاکه، یاسین قادر، جهعفر نهسهوه دو جهوههر سهعید) گهیشته گوندی (ئیندزی) ی قهندیل و دهستیان کرد بهدوژینهوهو ریگهستهوهو نامادهکردنی دهسته ی چهکدار.^(۲)

ههر لهم بارهیهوه سهید کاکه دهلی: " له ۸/۱۵ گهیشتهینه قهندیل، (عهلی کۆی) ئی بوو که دهوری (۲۰) کهسی له خهلهکه ی خۆی له گه لدا بوو ". دهزگهکانی رژیمی بهغدا له حاجی ئومهران به عهلی کۆیان راگه یاندهبوو که راگویی زی باشوری عراقی دهکهن. ناوبراو له ترسی ئه و بریاره ی رژیم ههلات نهک له دلسۆزی خۆیهوه. له هه مان کاتدا پیوهندی له گه ل رژیمی ئیرانی ش دا هه بوو.^(۳)

^(۱) ناسی رهباتی: هه لویستی یه کیتی و تاله بان ی ده بریاره ی شوپشی کوردستانی باشور: ل ۴۱

^(۲) هه وئالنامه ی خهباتی شوپشگیری گه لی کوردستانی عراق: ل ۲۷ : سهید کاکه، بیرمهری پینشمه رگه یهک، ل ۸۷.

^(۳) سهید کاکه: بیرمهری پینشمه رگه یهک، ل ۸۷.

له پاییزی ۱۹۷۶دا مهفرزهکانی پیشمه‌رگه‌ی (ی.ن.ک) گه‌یشتنه ناوچه‌کانی خو‌شناو‌ه‌تی و ده‌وربه‌ری کۆیه‌و زرا‌ه‌تی و دۆلی سما‌قو‌لی و زۆر شو‌ین‌ی تر.^(۱)

بۆ یه‌که‌م جار شه‌رو پینک‌دادانی سو‌پای عی‌راق‌ی و پینمه‌رگه‌ی کوردستان دوا‌ی هه‌ره‌سی ۱۹۷۵ له شه‌وی ۱۳-۱۴/۹/۱۹۷۶ دا بو‌و له گون‌دی (قاینجه) که له‌ویدا هیزینکی سه‌ریازی گه‌وره‌ی رژیم هیرشی سه‌ر مه‌فرزه‌ی شاره‌زوریان کردو‌و له نه‌جامی شه‌ریکی ده‌سته‌و یه‌خانه‌دا کورد یه‌که‌م شه‌هیدی دا که نه‌ویش (فاتیح شیخ حه‌یده‌ر) بو‌و.^(۲)

جگه‌ له (ی.ن.ک) له‌و سه‌رده‌مه‌دا چه‌ند مه‌فرزه‌یه‌کی بچو‌کی (پاسو‌ک)یش رویان کرده شاخ و ده‌ستیان به‌ خه‌باتی چه‌کداری کرد، له که‌سه هه‌ره ناو‌داره‌کانیان که له‌و سه‌رده‌مه‌دا رۆلی هه‌بو‌و(جه‌لالی حاجی حسین) بو‌و. و پێوه‌ندی شیان له‌گه‌ل یه‌کی‌تی زۆر باش بو‌و.^(۳)

کۆمه‌لانی خه‌لکی کوردستان هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه‌ هیوا‌یه‌کی گه‌وره‌یان به‌تاقی کردنه‌وه‌ی ئەم جاره‌ هه‌بو‌و و به‌گه‌شبینیه‌وه‌ سه‌یری چالاکی ئەو ده‌سته چه‌کداره‌ بچو‌کانه‌یان ده‌کرد که به‌توانا‌یه‌کی زۆر که‌مه‌وه،

^(۱) رێباز، قه‌ن‌دیل به‌غ‌دای هه‌ژاند، به‌رگی یه‌که‌م، ل ۶۷.

^(۲) محم‌دی حاجی محم‌ود: رۆژنامه‌ری پیشمه‌رگه‌یه‌ک، به‌رگی یه‌که‌م ۱۹۷۶-۱۹۸۱، ل ۴۰-۴۱؛ شیخ عه‌لی بیرمه‌وری‌یه‌کانی بۆ رێبازی نو‌ی ده‌گیرتیه‌وه، رێبازی نو‌ی: ژماره‌(۱۳)، ل ۱۱۲؛ شه‌وکه‌تی حاجی مش‌یر: میژو‌وی ئەم گه‌له به‌ خو‌ین نوس‌راوه، هه‌قه دلسۆزین بۆی و چه‌واشه‌ی نه‌که‌ین، کوردستان‌ی نو‌ی، ژماره‌(۴۰۵)، ۱۹۹۳/۶/۶.

^(۳) چاوپیکه‌وتن له‌گه‌ل مه‌لا به‌ختیار، له ۱۴/۳/۲۰۰۱ له سلیمان‌ی.

بەبرسىتى و روتى و رەجالىيەو دەستيان دابوۋە شوپش، ئەو دەمە لەناو لاوۋەكاندا ئەو بىرو باوۋەرە باوۋو كە (ھەر گەلىك چەندە بچوك و لاوازو بى ھىز بىت، دەتوانى بەشىۋازى خەباتى چەكدارى درىژخايەن روو بەرۋوى گەرەتيرىن ھىزى سەربازى و سىياسى ئەم دىنايە بىتەوۋە چۆكىشى پى دابدات. ^(۱) نەمۇنەى نەزموون و تاقى كىردنەوۋەى قىتنام و لاوس و كەمبۇدىيان لەبەر چاۋوۋو، كە چۆن توانيان ھىزەكانى ئەمريكا لەناوچەكەيان دەرىپەرىنن.

ئەو سەردەمە لەكوردستاندا دوو بۆچوونى جياواز دەربارەى خەباتى چەكدارى و چۆنىەتى پىكھىنانى ھىزى پىشمەرگەو دەست پى كىردنەوۋەى لەئارادابوون: -

يەكەمیان: شاسوار جەلال (ئارام) نوینەرایەتى دەكرد، و برىتى بوو لەدروست كىردنى دەستەى چەكدارى بچوك بچوك، كە ئەركى سەرەكى ھۆشيار كىردنەوۋەى كۆمەلانى خەلك بىت (فرق الدعاية المسلحه)، وە پەلە نەكردن لەشەرۋ پىكدادان و چالاكى سەربازى و بايەخ دان بەئىش و كارى سىياسى و رۆشنىبرى لەناو جوتياراندا. ھەرۋەھا پەلەنەكردن لەژمارەو چەندايەتى ھىزى پىشمەرگەو پشت گوى نەخستنى دەسەلاتى رابەرى سىياسى و رىكخستن، و بوار نەدان بەوۋەى ھىزى سەربازى بەلۋەلى تەفەنگ دەسەلاتى خۆى بەسەر رىكخستن سىياسىدا بەسەپىننى و بىكاتە پاشكۆزى خۆى شەھىد ئارام لە(پىرەوى ناوخۆى دەستە چەكدارەكان)دا

^(۱) قازىل كەرىم ئەحمەد: خەباتى چەكدار لەنىۋان ئەفسانەو راستىدا، گۆفارى يەكگرتن، ژمارە(۹) ل ۳۵.

هەولئىداوھ ھىلە سەرھىكەكانى ئەم بۆچوونە بچەسپىنى، بۆئەوھى ھەئىلرئىت دىياردەى عەشىرەتگەرى لەنىو ھىزى پىشمەرگەدا سەر ھەئىداتەوھ.^(۱) و بەدەستەى پىشمەرگەى نەئىنى پارتىزانىەوھ بۆ ھوشيار كەردنەوھى زەحمەتكىشان بەناوى شۆرشى نوئىوھ لەدەئەتات و شاخەكانەوھ دەست بگرئى بەشۆرشى درىژخايەن لەپىناوى روخاندنى رژىم و ھىنانە سەركارى رژىمىكى ديموكراتى ئىتلافى عىراقى كە ئۆتۆنۆمى راستەقىنە بۆ كوردستان دابىن بكات، شۆرشەكەش ناو بنرئى (شۆرشى عىراقى لەكوردستانەوھ ھەلگىرسا).^(۲)

دووھەمیان: عەلى عەسكەرى نوئىنەرايەتى دەكرد، ئەم پىئى وابوو دامو دەزگا لىكترانزاوھەكانى بزوتنەوھ چەكدارەكەى پىشوو، دەتوانرئى سەر لەنوئى وەك جارەن ببوژىنرئىتەوھو درىژە بەخەباتى چەكدارى بدرئى، ئەوانەى لایەنگرى ئەم بۆچوونەيان دەكرد، ھەمىشە ئەم رستەئەيان دووبارە دەكردەوھ كە (تەنھا سەرکردايەتەك ھەرەسى ھىناوھ، جەماوەر ھەمان جەماوەرەو رژىمىش ھەمان رژىم زۆلم و زۆردارىش ھەر بەردەوامە).^(۳)

^(۱) فازیل كەرىم ئەحمەد: خەباتى چەكدار لەنىوان ئەفسانەو راستىدا، گۆفارى يەكگرتن، ژمارە(۹)، ل ۴۰؛ چاو پىكەوتن لەگەل سالار عەزىز، لە ۲۰۰۱/۱۰/۱۳. لە سلىمانى؛ چاو پىكەوتن لەگەل ملازم عومەر عبدالله، لە ۲۰۰۱/۱۰/۱۰ لە سلىمانى ^(۲) حىكەت محەمەد كەرىم: شۆرشى كوردستان و گۆرانكارى يەكانى سەردەم، ل ۲۳. ^(۳) فازیل كەرىم ئەحمەد: خەباتى چەكدار لە نیوان ئەفسانەو راستىدا، گۆفارى يەكگرتن، ژمارە(۹)، ل ۴۱.

ئەۋدەستەيە پىكەۋەنەننى ھېزىكى چەكدارانەي فراوانيان لەتەۋاۋى جىن و توئزەكانى گەلدا ۋەك خۇپىشاندانىكى چەكدارانە پەسەند دەكرد ھەتا فشار بخرىتە سەر رژىم و مفاۋەزات بەزۋىي بەسەلمىنى و كورد لەمەترسى شۇقۇنىزىم رزگارى بىنى. ^(۱) غەلى عەسكەرى سەرجهمى بىركردنەۋەو بۇچۈۋنى خۇي بەم شىۋەيە دەردەبەرى كە (دەبىي خۇپىشاندانىكى چەكدارانە بكەين، بۇ ئەۋەي رژىم مفاۋەزاتمان لەگەلدا بكات)، بۇيە ھەلۇيان دەدا بەكورتىن ماۋە گەۋرەترىن ژمارەي چەكدار لەخۇيان كۇبەنەۋە، بىئ ئەۋەي گۈيۋى بەنە چۇنايەتى و شىۋەي رىكخستى و پەروەردە كردنى سىياسى. گىرنگ ئەۋەبوو رژىم بگەيەننە ئەۋ بىروايەي ئەمان بەنۇيىنەرى گەلى كورد دابىنىن و لەسەر مۇزى مفاۋەزات گىفتوگۇيان لەگەلدا بكات خۇئەگەر رژىم بەشىۋەي ئاشتىيانەو گىفتوگۇ رازى نەبوو ئەۋا ۋەك ھېزىكى سىياسى سەير بىكرىن و بەنۇيىنەرى گەلى كورد قىۋۇل بىكرىن. ^(۲)

ئەۋانەي پىيان وابوۋ كە ئەبى (ى.ن.ك) ھىزى گەۋرەو بەژمارە پىكەۋە بىنىت و ئەيانۇيىست لەماۋەيەكى كەمدا لەشكرە دامركاۋەكانى جاران ھەلۇيىنەۋە، بەلگەيان ئەۋە بوو كە : شەپرى ئەمجارە شەپرى مان و نەمانە، شەپرى بەرگرى كردنە، نەك رزگارى نىشتمانى دىموكراتى، ئەبى دەركا بخرىتە سەر پشت بۇ ھەموو ئەۋ ھىزانەي كە ئەيانەۋىت دژى رژىم و

^(۱) حىكەت مەمەد كەرىم: شۇپشى كوردستان و گۇرئانكارىيەكانى سەردەم: ۲۳۵ل.

^(۲) قازىل كەرىم ئەحمەد: خەباتى چەكدار لە نىۋان ئەفسانەو راستىدا، گۇفارى يەكگرتن، ژمارە (۹) ۴۱ل.

بەشدارى لە مافى كورد بكن. ئەم پىروپاىە تەنھا سۆزىكى نەتەوھىيەيانەبوو ەك لەوھى بىر كوردنەوھىەكى زانستى و شارەزايانە بىت لەجەنگ و تىگەيشتنى بارودۆخى كوردستان و خاسىيەتەكانى لىكدانەوھى بەپىي كەمى چەك و پىداوئىستىيەكانى جەنگ.^(۱)

ھەميشە ناكۆكى و زۆرانبازى لەنيوان ئەم دوو بۆچونەدا ھەبوو لەناوچەيەكى ديارىكرادا، كە يەكەميان دەستەى دامەزىنەرى (ى.ن.ك) و (كۆمەلەى ماركسى لىنىنى كوردستان) نوينەرايەتيان دەكردو دووھميشيان پىرەوانى (بزوتنەوھى سۆسيالىستى كوردستان) بوون، ھەردو كيشيان لەناو يەكيتىدا بەشۆوھىەكى گشتى كاربان بۆ ھىزى چەكدارى يەكيتى دەكرد.

ئەو نەخشە و پلانەى كۆمەلە لەسەرەتاوھ پەپرەوى دەكرد، بووھ قوربانى ئەو سىياسەتە پىر ناكۆكى و دژوارىيەى بىرارى پەپرەوكردى دابوو، ھىزى چەكدارى كۆمەلە لەو كاتەدا بەپەنجەى دەست دەژمىردرا، لەچاو ئەو ھىزانەى كە لەدەورى بزوتنەوھى سۆسيالىستى كوردستان دا كۆبوو بوئەوھ، بوونى دوو سىياسەت و جىھانبىنى زۆر جياوان، بوونى دوو ھىزىيەكىيان گەرەو ئەوھى كەشيان زۆر بچوك، تەرازوھەكە بەتەواوى بەقازانجى بزوتنەوھ داشكابوو.

سەرەراى ئەم نابەرابەرىيەش، ئەندام و كادرەكانى كۆمەلە سەريان دانە دەنواندو جلەوى خۆيان نەدەدايە دەستى ئەوان، بەلام كۆمەلە بۆ ئەوھى بتوانى خۆى پىيارىزى و پارسەنگىك بۆ خۆى دروست بكات و

^(۱) ج. صادق: خەباتى چەكدار چۆن تىئەنگەين؟ گۆفارى كۆمەلە. ژمارە(۵)، ل. ۱۲.

حیساب بۆ زال بوون و گهوره بوونی هاویه یمانه که ی بکات و بتوانی
داکوکی له خۆی بکات، له زۆر شوین دەستی کرد به چه کدار کو کردنه وه، بئ
ئهو ی گوێ بداته چۆنایه تی و ناسنامه ی چینایه تی ئهوانه ی ده یانه وی
بچه ریزه کانی یه وه.^(۱)

ژماره یه که له سه رکردایه تی بزوتنه وه که سانی ناودار بوون و لهوانه
بوون که له شۆرشه ئه یلول دا پۆلی به رچاویان بینیبوو. بۆیه زۆریه ی ئه
که سانه ی که ده چوونه ریزی شۆرشه وه پیوه ندی یان له گه ل بزوتنه وه دا
ده کرد، له بهر ئه وه ژماره یه کی که می کو مه له له ناوچه ی هه ولیر له
ریزه کانی هیزی پینشمه رگه دا بوون.^(۲)

به رپا کردنه وه ی جهنگی پارتیزانی بۆ ژيان دنه وه ی گیانی
به ره نگار بوونه وه سیاسه تیکی دروست بوو، به لام پیویسته قسه له سه ر
ئه وه بکری که ئه وه جهنگه پارتیزانی یه به نیازی چه ستراتیزیکی سیاسه
به رپا کراوه هه له کانی به رپا کردنی جهنگه پارتیزانی یه که چی بوون؟
هه له به ته سه ره له دانی شه ری پارتیزانانه به و شیوه به رفراوانی یه ی
دوای چوونه ده ره وه ی ئه وه که سایه تی یه ناسراوانه بوو که بینگومان چه ند
لایه نیکی ئه ری تی (اجابی) هه بوو، هه ر به و چه شنه ی لایه نی ئه ری تی
(سلبی) هه بوو.

راپه رینی سه دان چه کدار له زۆر شوینی کوردستان دا کلپه ی شۆرشه
له کوردستان دا به رز کرده وه و توانای شۆرشگی ری له بن نه هاتوی گه ل

^(۱) فازیل که ریم ئه حمه د: خه باتی چه کدار له نیوان ئه فسانه و راستی دا، یه کگرتن:

ژماره (۹) ل ۴۲.

^(۲) ریباز: قه ندیل به غدا ی هه ژاند، به رگی یه که م، ل ۶۸.

كوردی دهرپرییهوهو دهنگی دادپهروهی و ئازادیخوازی كوردهواری بهدنیا راگهیاندیهوهو خهباتی كوردایهتی جۆش دایهوه، و لهزۆر شوینی كوردستان دا ئاگری شوپش بلیسهی سهندهوه، نهخشه و پلانهکانی داگیرکهانی كوردستانی تیک و پیکدا. بهرگری نیشتمانیی دژی پلانهکانی راگواستن و کاوڵکردنی كوردستان بهشیویهکی فراوان وتوندو تیژی بهخۆ دهگرت. لهزۆر شوین زۆر شهپری گهوره قهومان، دوژمن به دهیان کوژراوو به سهدان برینداری ههبوو، سهدان پارچه چهکی دوژمن كهوته دهستی كورد. كار بهدهسته بهعسیهكان خهیاڵ پلاوی (چارهسهركردنی یهكجارهکی مهسهلهی كورد) و خهونهکانی كوردایهتی و مراندنی گیانی شوپشگپری و بهرگریی لهناو بردنی كوردیان ئی بوو بهخهیاڵ. ناچار بوون جارنکی كەش (٦) تیپی سوپای عیراقی بنیزنه كوردستان و ههزاران پۆلیس و چهكدارێ تر بخهنهوه جهنگی كوردستانهوه، كه ههموو نهمانهش بهپارهو مهسرهفیکی گهلیك زۆر كهوتنه سهرخهزینهی عیراق. ئانهمانه بوون لایهنه نیجایییه زۆرهکانی تهقینهوهی خهباتی چهكدارێ.

بهلام لهگهڵ ئهوهشدا لایهنی سهلبیشتی ئی كهوتهوه كه بریتی بوو لههینانهوهكایهی ههندیك ئاغاو ماوهدان بهبوژاندنهوهی كهسانیکێ خراب و دلپهش لهپیزی قیادهی موهقهتهدا لهههندی شوینی كوردستاندا كه جوړهها کاری ناشایستهیان بهناوی پیشمههگهوه ئهنجام نهدا. زۆری و بۆری لهپیزی پیشمههگهوا وهك راگردنهوهی چهكداره خهیهکی و بهزیوهكان بۆ ریزی دوژمن و زیان گهیاندن بهو كهسانهی كه یارمهتی

پیشمرگه و شورشیان دهدا له‌شاره‌کاندا*، ئەمه بووه هۆی هیئانه
خواره‌وهی وری خه‌لك و دروست کردنی ههستی سه‌له‌مینه‌وه
له‌پیشمرگه و جۆره بێ متمانه‌یی‌یه‌ك له‌لای زۆر كهس و باغرکردنه‌وهی
كاربه‌ده‌ستان، و سه‌ر له‌خه‌لك تیكدان و بوژاندنه‌وهی هه‌ندی دهره‌به‌گ
له‌لایه‌ن رژیمی به‌عه‌سه‌وه له‌ئه‌نجامی خۆفروشتنه‌وه‌یان به‌دوژمن.

* ئەو هیزه گه‌وره‌یه‌ی پینکه‌وه نرابوو، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌ر زۆر و بۆر بوو، به‌رگه‌ی ئەو
هیژشه‌ی نه‌گرت كه له به‌هاری ۱۹۷۷ دا رژیمی به‌عه‌س کردیه سه‌ر دێهاته‌کانی
كوردستان و ژماره‌ی پیشمرگه له نزیكه‌ی جهوت هه‌شت هه‌زاره‌وه گه‌یشه‌ جهوت
سه‌د هه‌شت سه‌د پیشمرگه و زۆربه‌یان به‌بێ ته‌قه و به‌رگری كردن، به‌پێی خۆیان
گه‌رانه‌وه ته‌سليم بوونه‌وه.

باسى دوۋەم

رېڭخستنى نھىتى ۋە خەباتى جەماۋەرىيى شارەكان

يەكېتتى نىشتمانىيى كوردستان، كاتىك چوۋ مەيدانى خەباتەۋە نامانجى خەباتەكەي سىياسىيانە بوو زياتر لەۋەي چەكدارانە بېت، بۇيە ھەر لەسەرەتاۋە سەرکردايە تىيەكەي باۋەرى واپوو كە دەبىن خەباتى چەكدارى بۇ پىشتىۋانى بىن لە خەباتى سىياسى، چونكە ئەگەر خەباتى سىياسى پىشتىۋانىكى چەكدارانەي نەبىن، ئەۋا بەعس بە ناسانى دەتۋانى لەنىۋى ببات. ھەر لەبەر ئەۋە ترسى دامو دەزگا سەرکوت كەرەكانى بەعس لە رېڭخراۋە نھىنىيەكانى شار زۆرتەر بوو* ۋەك لە رېڭخراۋە ئاشكرىكانى پىشمەرگە، ۋ بەۋ پەرى دېرندايە تىيەۋە سۆراخى دەكردن ۋ لەھەر جىيەك ھەستى پىن بگردنایە بەگرتن ۋ ئەشكەنجەۋ كوشتن ھەۋلى دەدا لە رەگ ۋ رېشەۋە دەريان بەھىتتت.^(۱)

* لە نىۋو رېڭخستنى شارەكاندا دەستەي چەكدارى شۆرېشگېرەنە پىكھېنرابوو، كە لەگەن كاتدا گورزى كوشندەيان دەسروان دەپىۋانى رېژىمى بەعس ۋ دام ۋ دەزگا ھەسەسەكانى، ۋ ئەنجامدانى ئەم جۆرەكارانەش دەنگدانەۋەي باشى دەبوو لە بەرژەۋەندى شۆرېش ۋ لە زىانى دوژمن بوون بۇ نمونە: كاتىك تەرمى شەھىدان شىھابى شىخ نورى ۋ ھاۋرېكانى دەبرىنەۋە بۇ سلىمانى، لىژنەي رېڭخستنى ناۋشار بىر بار دەدات كە لە تۆلەي لەسندارە دانى ئەم كەسايە تىيەندا چالاكەك ئەنجام بدات. ئەۋەبوو بىر بار ياندا كە لە پارىزگارى سلىمانى بدەن، لە رۆژى ۱۹۷۶/۱۲/۲۱ دا لە شەقامى مەۋلەۋى تەقەي لىكرار بىرېندار كرا. (ي.ن.ك): ۲۴ سال خەبات ۋ سەرۋەرى ۋ ھەلۋىستى شۆرېشگېرەنە... ل. ۶۸)

^(۱) نەۋشىروان مستەفا ئەمىن: پەنجەكان يەكترى ئەشكىن. ل. ۱۳

ههنگاوی یه کهم له ستراتژی (ی.ن.ک) دا خهباتی سیاسی بووه و خهباتی چهکدارانه ئامرازیک بووه بۆ هینانه دی ئامانجه سیاسی یهکان. لهوانیه له ناستی واقیعدا وورد کردنهوه یاخود جیا کردنهوهی ههردوو شیوازی خهباته که تۆزیک ناسته م بیست. به لام چاوپیداخشاندهوه به سه ره تاکانی دروست بوونی یه کیتی و چۆنیه تی گه شه کردنی خهباته که ی ده توانن زۆر شتمان بۆ پوون بکه نه وه.^(۱)

هه بۆیه له سه ره تاوه (ی.ن.ک) گرنگی زۆری به ریکخستنهکانی دها، ههولنی دها له زۆربهی شوینه گرنگ و هه سا سه کان، له ناو زۆربهی چین و تویره کان دا ریکخستنی خۆی دروست بکات، له راستیشدا به ماوه یه کی کهم دوا ی راگه یان دنی (ی.ن.ک) له (۱/۶/۱۹۷۵) دا ژماره یه کی زۆر له تیکۆشهران له نیو ریزه کانیدا جینگه ی خویان کرده وه، ئه مه سه رباری ریکخستنه پته وه که ی کۆمه له که چه ند سالی ک بوو په روه رده ی ده کرد.

ریکخستنه نه ئینه یه کان، له شانیه ی بچو که وه، به شینه یی بۆ کۆمیته و لیزنه ی باله و سه رکردایه تی ناوخۆ، ته شه نه یان سه ند، ته شه نه سه ندنیکی ئه و تۆ که پزیم به هه موو توانا و تۆره جاسوسیه کانی وه ههولنی دها رینگه ی په ره سه ندنی ریکخستن بته نی، به لام نه ک ئه وه ی بۆ نه کرا، به لکو تا زیاتر فشاری ده خستنه سه ر، متمانه ی جه ماوه ر به ریکخستن زیاتر ده بوو.^(۲)

^(۱) ستران عبدالله: سه ره قه له می ک ده رباره ی ئه ده بیاتی کوردا یه تی، گۆفاری ریبازی نوئ، ژماره (۱۹)، ل ۹۱

^(۲) مه لا به ختیار: به های خهباتی نه ئینه یه (۷۵) سال خهباتدا گۆفاری ریبازی نوئ، ژماره (۱۹)، ل ۶۲

خەباتى نەينى، شىۋەي ھېشووئى ھەبو، كۆمىتەيەكى (۳-۵) كەسى سەرپەرشتى بەشەكانيان دەكرد. زۆرتىن پىۋەندى تاك تاك و دوو دوو بوو. وورده وورده شانەبەندى كران. ئىتر راپۇرت نووسىن و نابوونە وەرگرتىش پەيرەو كرا. ھەتا وای لىھات كۆبوونەوئى مانگانە جارى وا ھەبوو مانگى دوو جار ساز دەدران.^(۱) لە قەزاكاندا كۆمىتەي قەزاو لە ناحىەكاندا كۆمىتەي بچوكتىر پىكەو نرابوون. سەرھتا لەسەر ئاستى پارىزگا، لق دروست نەئەكرا. تەننەت تا شۆرشىش دەستى پىكرد، لەسەر ئاستى پارىزگا رىكخستىن مەرکەزى نەبوو. لەماوئى چەند مانگىندا كەم شارو شارۇچكەي كوردستان ھەبوو رىكخستىن تىادا بەشىۋەيەك لە شىۋەكان دروست نەكرايى.^(۲)

دوای گرتنى ھەقالانى سەرگردايەتىكۆمەئە، ماوئەك پشيوئى و بى سەرۋەبەرى و پچران رىزەكانى رىكخستنى گرتەو، بەلام ئەوئەندەي نەبرد كۆمىتەي ھەرىمەكان ھاتە كايەوئەو لەماوئەيەكى كورتى كارى رىكخراوئەيىندا كارى باشيان بۇ رىكخستىن كرد بۇ وئەنە:-

۱- گرىندانەوئى رىكخستنى شارەكان پىكەو.

۲- سەرپەرشتى كردنى رىكخستىن بە شىۋەيەكى رىك و پىك.

۳- بلاوكردەنەوئى بەياننامە دەربارەي بارودۇخى راميارى ئەو كاتەي كوردستان و ناماژەكردن بۇ كەم و كورپى و گىرۋگرتەكانى رىكخستىن و

^(۱) ھەمان سەرچاۋە. ل ۶۲

^(۲) ھەمان سەرچاۋە. ل ۶۱

دانانی نهخشهو پلانی نوئی بۆ پتهو کردن و گهشه پیدان و بهرهو پیشهوه بردنی ریکخستن.

۴- لهدهست پیکردنی شۆرشى نوئی دا له ۱۹۷۶/۶/۱ دا رۆلیکی بالایان ههبوو له پیکهتانی دهستهی چهکدارو نارینه دهرهوهیان و دابین کردنی پیداو یستیهکانیان.^(۱)

دهست پیکردنی خهباتی چهکدارانه، ئهرکی ریکخستنهکانی گراترو قورستر کرد، چونکه پیشتتر تهنا بهکاری ریکخراوهیی ههئنهسان. بهلام دوای نهوه هاوکاری کردنی دهسته پارتیزانهکانیشی چوو سهه. دام و دهزگا تۆقینهرهکانی رژیمی عیراقیش زیاتر خویان به هیز کردوو کهوتنه خو سازدان بۆ لیدانی چ ریکخستنی شارو چ دهسته پارتیزانهکان. لهههمان کاتدا رژیمی بهغدا ژمارهیهک دهزگای سیخوپی دامهزراند بوو وهک :

" امن، استخبارات، أمن العامة، منظومة، التنظيم الوطنی، شباب، فتوة، اتحادنساء، " ئەمانه نهگهرچی ههندیکیان ریکخراوی بهناو جهماوهری و پیشهیی بوون. بهلام لهلایهن رژیمهوه یهک فهزمانیان ناراسته ئهکرا که ئهویش دهست نیشان کردنی مائی تیکۆشهراو و چاودییری کردنی جم و جۆلی خهک و ناگادارکردنهوهی دام و دهزگا تۆقینهرهکانی رژیم بوو. خهکێکی زۆریشیان لهم دام و دهزگا سیخوپیانهدا کۆ کردبووه، لهو خهکانهشدا تیاياندا ههبوو زۆر دلسۆزانه کاری بۆ رژیمی عیراق

^(۱) شیخ جهمال شیخ نوری: بیرهوهریهکانم له ریکخستنهکانی کۆمهلهدا (۱۹۷۱-)

دهکرد. له دېهاته کانیښدا موختار و چه ندين توري سيخوري تريان دروست کړدبوو، له پړوي مادي هوه پارو پولیکي زوريان بو ئو که سانه خه رچ دهکرد که خه لکیکي تیکوشه ر يا خود مائی پيشمه رگه ی بو دست نيشان دهکردن.^(۱) نه مهش زور که سي دموون و ويزدان لاوازي خزانده بووه زه لکاوې خيانه ته هوه.

له پړوي راگه ياندينيش هوه پوژانسه له لايه ن دام و ده زگا سيخوريه کاني هوه چه ندين پروياگه نده ی ژه راوي و پروخي نه ريان دزي بزوتنه وي گه لي کورد بلاوده کرده هوه. له و کاته دا (ي.ن.ک) له پړوي راگه ياندين هوه لاواز بوو، چونکه نه ئيسگه ی راډيوي هه بوو نه دام و ده زگای چاپه مهنی باش تاكو وه لامی پروياگه نده کان بداته هوه و راستيه کان بو جه ماوه ر پوون بکاته هوه. نه وي که بيان کردايه ته نها له رينگای ريکخستنه کانه هوه بوو. هه رچه ند ريکخستنه کانی کو مه له دريخيان نه ده کرد له م پوه هوه به لام شتيکي زور کارگر نه بوو و سنوريکي ديارى کراوي هه بوو.^(۲)

پژيمي به عس زور به وردی چاوديري ريکخستنه کانی ده کرد، بو ئه م مه به سته پارو پولیکي زوري هه لپشتبوو، دياره له هه ندي کاتدا نه ندامانی ريکخستنه کانی يه کيتي نيشتمانی کوردستان له لايه ن به عسه وه دستگر ده کران به لام له گه ل نه وه شدا نه ندامانی يه کيتي به گشتی و کو مه له به تايبه تي کاتيک که زيندان ده کران زور قاره مان و خوراگر

^(۱) شيخ جمال شيخ نوري: بيره وريه کانم له ريکخستنه کانی کو مه له دا (۱۹۷۱) -

۱۹۸۳، ل ۱۵

^(۲) هه مان سه رچاوه ی پيشوو، ل ۱۶

بوون بەرامبەر بە دوژمن، لە پیناوی هیشتنەوہو پاراستنی ریکخستندا
ژیانی خویمان دەبەخشی، مانەوہی ریکخستنی (ی.ن.ک)یان زۆر
لامەبەستر بوو لە ژبانی خویمان*.

دەتوانین بڵێین ریکخستنه نھینییەکانی (ی.ن.ک) یەکیک لە
تۆکمەترین و توندو تۆلتیرین ریکخستنهکانی حزبەکانی ناوچەکەو
پۆژھەلاتی ناوھەراست بوو. ئەم راستیەش لەوہدا خووی دەردەخات
کەدەندەترین پۆژھەلات (پۆژمی بەعسی عێراق) بە ھەموو
توانایەوہ پەلاماری دەداو جۆرھەدا دام و دەزگای تایبەتی لەپیناوی
سەرکوت کردنیدا دامەزراندبوو، مانگانە چەندین ملیونی لەو پیناوہدا
سەرف دەکرد. کەچی لەگەڵ ئەوہشدا ئەندامەکانی (ی.ن.ک) بە ئەزموت
دەبوون و پەل و پۆی ریکخستنه نھینییەکانیان زیاتر ھەگی دادەکوئا و
فراواتر دەبوو.^(۱)

شێوہی پیک ھاتە ریکخستنهکانی (ی.ن.ک) ھەرەکو لە برگە
پینجەمی (پۆژھەتی بەرنامەو پەپرەوی ناوخوا) ی داھاتوہ بەم جۆرە بوو:

* سالی ۱۹۷۶ ریکخراویک لە سلیمانی گیران و (۱۲) کەسیان ئی لەسێدارە دران:
لەوانە: یاسین محەمەد حەسەن، نیسماعیل قاسم عەلی، محەمەد قاسم عەلی، خەسرەو
عبداللا، نەسرەدین نەجمەدین، مستەفا قادر، سڵاح مەجید، فەرەیدون عبدالقادر ...
ئەمانە پینوہندیان بە کەسیکەوہ کردبوو بە ناوی (فەرھادی مەلا پەزا): ناوبراویش
زمانی لێدایوون و بەگرتی دایوون. (نەوشیروان مستەفا ئەمین: پینجەکان یەکتی
ئەشکین، ل ۱۳-۱۴)

^(۱) حیکمەت محەمەد کەریم (مەلا بەختیار): شۆرشێ کوردستان و گۆرانکاریەکانی
سەردەم، ل ۶۳

۱- شانە:

بىنچىنە رىڭخىستىن ورەگ و دەمارى يەكىتتە

لەناوجە ماوەرى گەلداكە چالاکىەكانى پىرىتى بون لە:

۱- بلاو كوردنە وەى بىرو راو بلاو كراوەكانى يەكىتى.

۲- دروست كوردنى پىنەندى لەگەل كۆمەلانى خەلك و زانىنى

گىرگىفت و پىنوستى و داواكانىان، فىركردن و لىوۋ فىرپونىان،

كۆكردنە وەى ھەوال و دەنگ و باس و گەياندى بە يەكىتى.

۳- دۆزىنە وەى ئەندام و لايەنگرو دۆستى نوئى.

۴- شانە لە (۷-۳) ئەندام پىك دەھات بە پىنى بىرارى كۆمىتە يەكى

دەسە لاتدار.

۵- سازدانى كۆبونە وەى دەورى بو خۆھۆشيار كوردنە وەو

لىكۆلىنە وەى كارو بارى يەكىتى و دانانى رى و شوپنى راستى كار كوردن

و فەرمان بەجى ھىنان.

ب- ھىشوو:

بو پاراستنى رىڭخىستىن و بە ھۆى پەرش و بلاو بونە وەى تىكۆشەران

و تازەبى دروست بونى يەكىتتە وە. رىڭخىستنى يەكىتى لەسەرە تادا

بەشىوۋەى ھىشوو بە يەكەوۋە ئەبەستىران:

۱- ھىشوو پىك دەھات لە چەند شانە يەك كە بە پىنى پىرەنسپى

نەناوەندىتى كارى ئەكرد.

۲- دەگونجا لە يەك ناوچەدا چەند ھىشوو يەكى سەر بەخۆ و لە يەك جيا

ھەبونا يە.

٣- هیشوو یه کسەر به سترابوو به ئورگانی ناوهندی یان کۆمیتیه کی دهسه لاتداره وه.

٤- هەر ریکخراویک بیدا بایه ته پال یه کیتی وه کو هیشوو یه کی سه ره بخۆ رهفتاری له گه لدا دهکرا.

ج- ئورگانی ناوهندی :

دهسته ی دامه زینهر ئورگانی ناوهندی بوو که لێپرسراو بوو له ریکخستنی سیاسی و سه ربازی و دانانی پلان و سیاسه تی گشتی یه کیتی و ده رکردن و بلاوکردنه وه ی روژنامه و بلاوکاره ی ناوهندی. ئه ویش تا کاتی به ستنی کۆنگره یا کۆبوونه وه یه کی فراوانی نوینه رانی ریکخراوه کانی یه کیتی.

د- کۆنگره :

دهسته ی دامه زینهر له نزیکترین کاتدا پێی بکری کۆنگره ریک ده خات له نوینه رانی هه موو ریکخراوه کانی یه کیتی.^(١)

ریکخستنه کانی (ی.ن.ک) نه گه ر چی تازه دامه زرابوون و خویان به شیوه یه کی سه ره تای ی ریکخستبوو، سه رباری نه وه ی هه ندی کیشه ی نیو خوییش پو به روویان بوو بووه، به لام له گه ل ئه وه شدا له به رامبه ر دوژمندا خوراگرو نه ینی پارێز بوون.

^(١) پرۆژهی بهرنامه و پهیڕهوی ناوخی یه کیتی نیشتمانی کوردستان، ل ٦٢-٦٤، بڕوانه پاشکۆی ژماره (٢٩)؛ الاتحاد الوطنی الكردستانی: حول الحركة التحررية للشعب الكردي فی كردستان العراق، ل ٧٣-٧٤

یهکی له و کیشانهی له سالی ۱۹۷۶ دا پوو به پرووی ریکخستنهکان بووه که جیا بوونهوهی دهستهیهکی بچوک بوو که دهیان وویست ریکخراویکی سهرتاسهری له عیراقدادرووست بکهن.^(۱)

ئهه گروپه ناوی خویمان نابوو (کوومهلهی رهنجدهرانی کوردستان) و (ابراهیم خلیل) و (ابراهیم حسن) سههرکردایهتیان دهکردن. ئهه جیا بوونهوهیه له کاتیکی زور ناسکدا پرووی دا. له لایهک هینشتا برینی پیشوو (گرتنی سههرکردایهتی) ساریژ نه ببوو، له لایهکی ترهوه کوومهله خووی بو خهباتی چهکداری سازدهدا له کوردستاندا، که شورشوی نووی هه لگیرسا به رابهرایهتی (ی.ن.ک)، ئهه گروپهش مهفرهزهیهکی (۵-۶) کهسیان دروست کردبوو له ههلهبجهو (ابراهیم خلیل) سههرپرشتی دهکردو (ابراهیم حسن) یش سههرپرشتی ریکخستنهکانی ناوشاری دهکرد.

(ابراهیم حسن) لهسهردانیدا بو سهه مهفرهزهیهک و له گهراپانهوهی دا له زانگهی ههلهبجه پیاوانی پزیم گومانی ئی دهکهن و دهیگرن. ههراوهی (ابراهیم حسن) ووره بهرئه داو ئهروخی، ئیعیتراف لهسهه تهواوی ریکخستنهکانی دهکات و ههموویان بهگرت ئههات. ههه ئهه پروژهش فرۆکه دهچیته سهه مهفرهزهکیان و (ابراهیم خلیل) و تهواوی مهفرهزهکه شههید دهکات.^(۲)

^(۱) ج. صادق. خهباتی چهکدار چون تئنهگهین؟ گوشاری کوومهله، ژماره (۵)، خولی

یهکهه، ل ۱-۲

^(۲) شیخ جهمال شیخ نوری: بیرهوهریهکانه له ریکخستنهکانی کوومهله، ل ۱۳-۱۴

بۆ ۋەلامدانەۋەي ئەۋ رىڭخراۋە جۇراۋجۆرە سىخوڤە تىڭدەرانبەيەيە
 كە رژیىمى بەعسى دروستى كىردبوون، (يەكىتى)ش ژمارەيەك رىڭخراۋى
 تايبەتى دروست كىرد تا بەناسانى بچنە نىۋ دەستە و تويژانە
 جياۋازەكانى كۆمەلى كوردهۋارى. يەكەم رىڭخراۋ كە پىكەينىرا (يەكىتى
 خويندكارانى كوردستان) بوو، كە لە ۱۹۷۶/۴/۲۶ دا دامەزرا. ^(۱) مژدەي
 دامەزراندنى ئەم رىڭخراۋە ۋەكو زايەلەيەكى دىڭخوشكەرە خويندكارانى
 ھىنايە سەر ھەست و جولاندنى بۆ ھەلوپست ۋەرگرتن. ^(۲) ئەمەش
 راستيەكى مېژوۋىيى حاشا ھەنەگرە كە (يەكىتى خويندكارانى
 كوردستان) * يەكەمىن و تاكە رىڭخراۋى بە نھىنى دامەزراۋە پاش

^(۱) شوعلە عەلى و پىشەرۋە ئەحمەد: ۱۹۷۶/۴/۲۶، لىدوانى بەلگە نامەكانى شەمىد
 شۋانى عەلى سەعید...: ۸ل

^(۲) مەلا بەختيار: لەمەر رىڭخراۋە ديموكراتىيەكانى باشۋورى كوردستان، ۴۵-۴۶
 * مەلا بەختيار دەلى: لەسەرەتاي نىسانى ۱۹۷۶ بوو بزۋوتنەۋەيەكى خۆرسكى
 خويندكاران سەرى ھەنداو لە كوردستانداۋ ئەم تويژە بە ھوكمى سەربزىۋى و گىيانى
 بەرەنگار بوونەۋەي ھەماسيانەيان، نامادە نەبوون سەر بۆ پزىم دابنەۋىنن و لە بۆنەۋ
 يادەكانى پزىمدا ھەلپەرن، دەنگى نارەزايىيان ھەلدەبرى. لەمەۋە بەدەست پىشخەرى
 چەندىن خويندكارى شۆرشگىر، لەۋانە: شۋان عەلى (شامل)، نازاد ھەۋرامى، لەتيفى
 شىخ عومەر، مامۇستا مەمەد كەركوكى ... داخۋازى دامەزراندنى رىڭخراۋىكى
 نوۋى خويندكارانىان گەيانەدە كۆمىتەي ھەرىمەكان، دۋاي راۋىزگىردن بېرىارى
 دامەزراندنى يەكىتى خويندكاران پەسند كرا. يەكەمىن بەياننامەي دامەزراندنەكەش
 شەھىد نارام نووسى، ھەروەھا مەلا بەختيار دەلى: پەيرەۋو پزىگرامى رىڭخراۋەكەش
 بەمن (ۋاتە بە مەلا بەختيار) سېندرا. (مەلا بەختيار: سالپزى يەكىتى و نەربەستى
 خويندكاران، پزىنامەي پزىبازى خويندكاران، ژمارە (۲۷)، لە ۱۹۹۸/۶/۱۶).

هه‌ههس و به‌په‌رچه‌ی پ‌رپاره‌ی د‌ژه‌ی د‌یمو‌ک‌ر‌ات‌یه‌کان‌ی پ‌ژ‌ن‌م‌ی د‌ایه‌وه‌و‌و‌ خ‌ۆ‌ی ب‌ۆ
خ‌ه‌بات‌ئ‌یک‌ی س‌ه‌خت‌ ئ‌ام‌اده‌ کرد‌ له‌ ر‌یز‌ی‌ ئ‌ه‌و‌ ش‌ۆ‌ر‌ش‌ه‌ی‌ که‌ یه‌ک‌ئ‌یت‌یی
ن‌ی‌ش‌ت‌مان‌یی ک‌ورد‌ستان‌ ر‌ابه‌رایه‌تی‌ ئ‌ه‌کرد‌.

ئ‌ه‌م‌ ر‌ئ‌ک‌خ‌راوه‌ یه‌که‌م‌ ک‌ۆ‌بو‌ونه‌وه‌ی‌ فراوان‌ی‌ خ‌ۆ‌ی‌ له‌ که‌ر‌ک‌وک‌ به‌ستا‌.
له‌م‌ ک‌ۆ‌بو‌ونه‌وه‌یه‌دا‌ (ک‌ۆ‌س‌ره‌ت‌ ره‌س‌ول‌ ع‌ه‌لی‌، ش‌وان‌ ع‌ه‌لی‌، ره‌ئ‌وف‌ ئ‌اک‌ره‌یی‌،
له‌ت‌یف‌ی‌ ش‌ی‌خ‌ ع‌وم‌ه‌ر‌ و‌ م‌حمد‌ ح‌سن‌ و‌ ...) به‌ش‌دار‌ بو‌ون‌، و‌ ه‌ه‌ر‌ له‌ و‌یدا‌
ش‌وان‌ ع‌ه‌لی‌ (ش‌ام‌ل‌) وه‌ک‌ یه‌که‌م‌ س‌کر‌ت‌ئ‌یری‌ ر‌ئ‌ک‌خ‌راوه‌که‌ ه‌ه‌ل‌ب‌ژ‌ئ‌رد‌را‌.⁽¹⁾

ئ‌ه‌وه‌بو‌و‌ له‌ ١٩٧٦/٤/٢٦ دا‌ یه‌که‌م‌ به‌یان‌ی‌ دامه‌زاندنی‌ یه‌ک‌ئ‌یت‌یی‌ خ‌و‌ئ‌ند‌کارانی‌
ک‌ورد‌ستان‌ له‌سه‌ر‌جه‌م‌ ش‌ارو‌و‌ ش‌ارو‌و‌چ‌که‌کان‌ی‌ ک‌ورد‌ستان‌ له‌یه‌ک‌ ک‌ات‌دا‌ ب‌لا‌وک‌رایه‌وه‌و‌
ئ‌ه‌م‌ش‌ د‌ه‌نگ‌دان‌ه‌وه‌یه‌کی‌ گ‌ه‌وره‌ی‌ ه‌ه‌بو‌و‌. به‌لام‌ له‌را‌ست‌ئ‌یدا‌ به‌پ‌ئ‌ی‌ به‌ل‌گه‌نامه‌یه‌کی‌ تر‌
که‌ له‌م‌ د‌و‌ای‌یه‌دا‌ د‌ۆ‌ز‌اره‌ته‌وه‌، ش‌وان‌ ع‌ه‌لی‌ (ش‌ام‌ل‌) په‌پ‌ره‌و‌ و‌ پ‌ر‌ۆ‌گرام‌ی‌ ر‌ئ‌ک‌خ‌راوه‌که‌ی‌
ن‌وس‌ی‌وه‌ و‌ ت‌ائ‌ئ‌ست‌اش‌ مس‌وده‌که‌ی‌ ما‌وه‌ که‌ به‌ ده‌ست‌خ‌ه‌تی‌ شه‌ه‌ید‌ (ش‌ام‌ل‌) ه‌. پ‌رو‌انه‌
پ‌اش‌ک‌ۆ‌ی‌ ژ‌ماره‌ (٣٣).

⁽¹⁾ ش‌وع‌له‌ ع‌ه‌لی‌ و‌ پ‌ئ‌ش‌پ‌ره‌و‌ ئ‌ه‌حم‌ه‌د‌: ١٩٧٦/٤/٢٦ ل‌ئ‌د‌وان‌ی‌ به‌ل‌گه‌ نامه‌کان‌ی‌ شه‌ه‌ید‌
ش‌وان‌ ع‌ه‌لی‌، ل‌ ١٢.

باسی سییه م یه کیتی نیشتمانی کوردستان و بواری راگه یاندن

دوومانگ دوای ههرهسی ۱۹۷۵، یه کیتی نیشتمانی کوردستان وهک ریکخراویکی نیمجه به رهیی، به بهرنامه یه کی نوئی سیاسی، کومه لایه تی، پیشمه رگهیی، پونا کبیری چوو مهیدانی خه باته وه. نهو ریکخراوه نوئی به نه ناسراوه پیویستی به کاری راگه یاندن و فیکری گرنگ هه بوو. تا کو خوی به کومه لانی خه لکی کوردستان و ناوچه که و دنیا بناسینی و جه ماوه له دهوری خوی کوبکاته وه و نه ندامه کانی خویشی به یه که وه گری بدات.

بویه پیویست بوو یه کیتی نیشتمانی کوردستان (نورگان) یك یا زمانحالیکه هه بی، تا بیرو بوچوونه کانی به خه لک بناسینی و هه لویستی خوی له روداوه کان دیاری بکات، چونکه نهو سه رده مه تازه شورش کورد دامرکابو بو وه و رژیمی عیراقیش له راگه یاندنه کانی خویدا (چ له ناوه و چ له ده ره وه) پرو پاگهنده ی نه وهی ده کرد که گوايه (یاخی بون له باکور کوتایی پی هاتوه). سه رباری نهو سیاسته دژبه کوردانه یه که له مهیدانی پراکتیکدا پی ره وی ده کرد، که چی له هه مان کاتدا له ری پی که ناله کانی وه چاره سه ر کردن کیشنه ی کوردی راده گه یاند و به رده وام پول پول وه فدی ره وانسه ی ده ره وه ده کرد بو به نه نجامدانی پرو پاگهنده کانی. نه و هه فدانهش پیکه اتببون له نوینه رانی به عسی ده سه لاتدار و کریگرته کانی نیو حزبه کارتونی هکان و (حشع)، که

ھەموئەمانە لە چوارچێوەی بەرەپەکی کارتۆنی بەنێوی (بەرەپ نەتەوھەیی و نیشتمانی پێشکەوتوخواز!!) دا کۆبۆنەوھ.

یەکیتمانی نیشتمانی کوردستان دەبوو وەلامیکی ئەم پرۆیاگەندانە ی رژیۆم بداتەوھ، جا چ بۆ بەدرۆ خستەنەویان لەدەرەوھ، یاخود بۆ بەرزکردنەوھ ی ورە ی جەماوەر لەناوھەوی وڵاتدا تا بزانن کە شۆرش ی کورد لەنیۆ نەچوھو سەر لەنوێ بەگۆرۆ تەوژمیکی تازەوھ ھاتۆتە مەیدانەوھ. باشترین کەنالی راگەیاندن کە لەو سەردەمەدا لەتوانای یەکیتمانی نیشتمانی کوردستان دابوو تەنھا، دەرکردنی پۆژنامە بوو.

پۆژنامە ئەو کەنالیە کە پێوھندی فیکری و رێکخستنی لە نیوان شارو شارۆچکەو دیھاتەکان، لە نیوان شارو شاخدا دروست دەکات، کادیرو ئەندامان بەبیرو باوھرو رێبازی حزب چەکار دەکات، بە ھەوالبە جیا جیاکانی سەرکەوتن و کارە دزیو دڕندەکانی دۆژمن ناشنا دەکات. بەھۆی ئۆرگانی حیزبەوھ کۆبەندی مەسەلە بنچینەیی یەکان بەیەکەوھ گری دەدریت. رینمای ی کارە ناشکراو نھینی یەکان ئەکریت. لە پارچە پارچەیی پزگاریان دەکات چونکە پۆژنامە جیا لەوھ ی بیرو بۆ چون لەیەکتر نزیک دەکاتەوھو یەکیان دەخات. رینگا بۆ ھاوپەیمانیتمانی سیاسی خۆش دەکات. لەھەمان کاتیش دا (رێکخەریکی سیاسی بەکۆمەل) ھ. بۆیە سەرکردایەتی یەکیتمانی نیشتمانی کوردستان بریاری دا یەکەم زمانحال (ئۆرگان) ی خۆی بەزمانی عەرەبی بە نیوی (الشرارە) بلابکاتەوھ.^(۱)

^(۱) نەرسەلان بایز: راگەیانندی شۆرش و بزوتنەوھ ی شیعری کوردی ۱۹۷۵-۱۹۹۱.

دەرکردنی پوژنامەیک بە زمانی عەرەبی، بەر لە زمانی کوردی لەلایەن (ی.ن.ک) هەوێ بۆ چەند ھۆکاریک دەگەریتەوہ :

۱- ئەو سەردەمە بنگەیی سەرکردایەتی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان لە (دیمەشق) بوو، هیچ چاپخانەیکەکی ئەوتۆش لەوێ نەبوو کە پیتی کوردی ھەبێت، بۆیە دەرکردنی پوژنامەیک بە زمانی عەرەبی ئاساتر بوو لەوێ بە زمانی کوردی دەرچیت.

۲- پڕوپاگەندەیی ئەو ھەبوو کە کورد ئیسرائیلی دووھەمە، ئەمەش رەنگدانەوہیکە ترسناکی ھەبوو بۆ کورد لەو سەردەمەدا و دەبووایە یەکییتی ھەولبەدات ئەم پڕوپاگەندەیکە بڕەوینیتەوہ، بیگومان ئەمەش بۆ دنیای عەرەب تەنھا بە بلوکراوہیکە عەرەبی دەرکرا.

۳- بەمەبەستی گەیانندی بیروبۆچونەکانی (ی.ن.ک) بە دنیای عەرەب. بەتایبەت کە یەکییتی ریکخراوئیکی چەپ بوو، مارکسییەکانیش داینەمۆی یەکییتی بوون. ھەرھەما سکرتری گشتی (مام جەلال) ییش پێوہندی توندو تۆلی لەگەڵ ھەندیک لە دەولەتانی عەرەب و ریکخراوہ پێشکەوتنخوازەکانی عەرەب بە گشتی و ریکخراوہ فەلەستینییەکان بەتایبەت ھەبوو.^(۱)

پوژنامەیی (الشراوہ) * کە بەعەرەبی و لەدەرەوہی ولات دەرەچوو، یەکەمین بلوکراوہیکە کە لەدوای ھەرەسی سالی ۱۹۷۵ دا بەچەند مانگیک

^(۱) ھەمان سەرچاوہ ل ۷۸

* پوژنامەیی (الشراوہ) لە سالی ۱۹۷۵- ۱۹۷۶ دا (۵) ژمارەیی ئی دەرچوو بەم شێوہیکە:

-ژمارە (۱) لە تشرینی دووھمی ۱۹۷۵، بېروانە پاشکۆیی ژمارە (۳۲)

چارنامەى شۆرشى نوئى تىدا بلاوبۇتەوہ. ^(۱) ئەم پۇژنامەىە (الشراہ) چەند ژمارەىەكى سەرەتايى لە چاپخانەىەكى سەرکردايەتى نەتەوہىى حزبى بەعسى سوورى لە دیمەشق چاپ دەکرا. تايپ و نووسىنى ھىل و ناونيشانەکان و دەرھىنانى ھونەرىشى ھەر لەو چاپخانەىە دەکرا، بەبئ ئەوہى ھىچ سانسۆرىكى لەسەر بىت. ھەرژمارەو (۲۰۰۰) دووہزار دانەى لى رادەكىشرا. ^(۲)

ناوى (الشراہ) لە نۇرگانەكەى لينين (ئيسکرا) * وەرگىراوہ وتەكەى سەرەوہشى (ومن الشراة یندلع اللھیب) * لە ماوتسى تۇنگ وەرگىراوہ

-ژمارە (۲) لە كانونى دووہى ۱۹۷۶

-ژمارە (۳) لە نازارى ۱۹۷۶

-ژمارە (۴) لە حوزەيرانى ۱۹۷۶

-ژمارە (۵) لە كانونى يەكەمى ۱۹۷۶

^(۱) نەوزاد عەلى ئەحمەد: بەرەو سەرەتا، ۱۹۹۸، سلیمانى، ل۲۲

^(۲) ئەرسەلان بايز: راگەياندىنى شۆرش و بزوتنەوہى شىعەرى كوردى ۱۹۷۵-۱۹۹۱،

۸۳ل

* ئيسکرا (الشراہ) يەكەمىن پۇژنامەى مارکسى نەينى بوو بۇ سەرانسەرى روسيا لە سالى ۱۹۰۰ لينين دايمەزاند. ئەو پۇژنامەىە بۇلىكى گەورەى بينى بۇ پىنك ھىنانى حزبى چىنى كرىكارانى شۆرشگىر لە روسيا. ھەرەوہا (حزبى شىوعى عىراق) لە كاتى سەرکردەىى ھاوپى (فەھد) دا يەكەم پۇژنامەى بەناوى (الشراہ) ھوہ دەرکرد. ھەرەوہا دەستەىەكى تر لەو حزبەدا (الشراہ الجديده) يان دەرەدەرد.

* * (ومن الشراة یندلع اللھیب) واتە (لە پزىسكىكەرە كلبە ھەئدەستى) ناونيشانى ووتارىكى (ماوتسى تۇنگ) ە لە ۵ ی كانونى دووہى ۱۹۳۰ دا بلاوكراوہتەوہ واتە ناگرى دەنكە شخارتەىەك دەشتايەىكى گەورە دەسوتىنى.

كه ئەو سەردەمە لەناو رېڭخراوە چەپەكانى پۆژھەلاتى ناوھەراستدا زۆر
 باو بوو، ئەو رۆژانە بىرو باوھەرى ماركسىيەت و سۆسيالىستى لەبەرھو
 دابوون. سەرکەوتنى گەورەيان لە (قېتنام) بەدەست ھىنابوو. شۆرشى
 فەلەستىنىش لەھەرەتى لاوى-دابوو، جەنگى سارد لەنيوان بلۆكى
 سەرمايەدارى و سۆسيالىستى دا گەرم بوو. يەككىتى سۆقىيەت و چىن
 لەوسالانەدا ھەك دوو زلھىزى دنياى سۆسيالىستى، ھەك پىشت و پەناى
 گەلانى چەوساوەو ژىر دەست ناسرابوون. بۆيە نەك چەپ و
 سۆسيالىستەكان بگرە حىزبە بۆرژوازى-يەكەنىش ھەك مۆدىل پىرو
 پاگەندەى ماركسىيەتيان دەکرد، و لەپىرھوى ناوخوياندا پىشتيان
 پىدەبەست. پىشت تىگەردنى ئەمەرىكاش لەمەسەلەى كورد و پەشيمان
 بوونەھوى لەبەلئىنەكانى، كاردانەھويەكى نەئانە(سەلبى) ھەبوو لەسەر
 ھەموو كوردىك، چ جاي رېڭخراوە چەپ و ماركسىيەكان. ⁽¹⁾ بۆيە ئەگەر
 ھەركەسىك بۆلۆكراوھەكانى ئەو سەردەمەى (ى.ن.ك) بخوینىتەو، دەبينى
 تووند رەوى زالە بەسەرىدا. ھەرلەناوى بۆلۆكراوھەكانەو تاكو دروشم و
 بابەتى نىو بۆلۆكراوھەكان. ناوھەركى باسەكانىش پىرن لە بابەتى
 دوژمنايەتى ئىمپىريالىزم و كۆنە پەرسىتى و سەھىيۆنىزم! ئەمەش نابى
 بەدابراوى لە روداوەكانى ئەو زەمانە سەير بگرى، چونكە :

⁽¹⁾ ئەرسەلان بايز: راگەياندىنى شۆرش و بزوتنەھوى شىعەرى كوردى ۱۹۷۵-۱۹۹۱.

یهگم : بههۆی کارهساتهکهی پهیمانی جهزائیرهوه، کاردانهوهیهکی بههیز دژی ئهمریکاو ئیران لهلای ههموو کورد دروست بووبوو. ههموو کەس ئەم دوو هیزهیان به پیلان گێڕو دوژمنی کورد دانەنا.

دووهم : تیکۆشهراڤانی نیو (ی.ن.ک) پیشینهی فکرییان مارکسی و چهپ بوو. زۆریهیان بهستراپوونهوه به کۆمهلهوه. ههندی لهو بۆچونانه " قهناعهتی فکری " بوون لهلایان. بیری چهپیش لهو سهردهمهدا برهوی زۆری ههبوو.⁽¹⁾

سهبارهت بهناوی (الشراره) د. فوناد معسوم دهلی : "مام جهلال ئەم ناوهی ههلبێژارد، ئەویش و ئیمهش به ئومیدی (ومن الشراره یندلع اللهب) بووین. تهناهت که شۆرشى نوێ راگهیهنرا له ١٩٧٦/٦/١ دا ووتاریک له (الشراره) دا له ژێر ناوئیمشانی (وقد اندلع اللهب) دا نوسرا "⁽²⁾ ئەمەش گوزارشتیک بوو که دهستپیکى نامادهکاری سیاسى بوو ئینجا بلیسهی شۆرش گریدا. تیمهکانی پرۆپاگهندهی چهکدار (فرق الدعايه المسلحه) که له نهخشهی (پزگاری) مام جهلال دا هاتبوو، کاریان شهری چهکداری نهبوو، بهلکوپرۆپاگهنده بوو بۆ کوردایهتی تازە، بۆ دهستپیکردنهوهی شۆرش له شوینه جیاجیاکانی کوردستاندا.

دهستپیکردنی خهباتی چهکداری ئەمجاره دیسانهوه تهجاوزی قوناغهکهی تیدا بوو. پێوهرهکهی دهلی کورد بۆیه چهکی ههنگرتوه دوژمنهکانی ناچاریان کردوه. لیڕهشدا دووباره دهبیتهوه. بهلام لهگهڵ

⁽¹⁾ نهوشیروان مستهفا ئەمین: لهکهناری دانوبهوه تا خهپی ناو زهنگ، ل ٧٤

⁽²⁾ ئەرسهلان بايز: راگهیاندنى شۆرش و بزوتنهوهی شیعیرى کوردی، ل ٧٩.

جیاوازی ئەوەی کورد ئەمجارە خۆی دەست پێشخەری لەتەقەدا کرد. ئەمەش بۆ ئەوە بوو چونکە دەویسترا پیلانیکی بەغدا بۆ پراگۆیزانی خەلکی ناوچە سنوورییەکان پوچەڵ بکێتەوه.^(۱)

ئەو وتارانەی لە (الشراړه) دا بڵاوەکرانەوه، زۆربەی هەرە زۆریان لەلایەن مام جەلال و ئەوشیروان مستەفاوه دەنوسران.^(۲) نامادەکردنی دەنگ و باس و هەندئ و وتاریش لە لایەن (د. فوئاد معسوم) هوه بوو.^(۳) لەیهکەم ژمارە (الشراړه) دا دروشمی شۆرش و (ی.ن.ک) بەم شێوەیە نووسراوه :

"خەباتی جەماوەریی شۆرشگێرانەی پێکەوه گری ئێراو لەگەڵ هیزە پێشکەوتنخوازەکانی عێراقدا لەبەرەیهکی تیکۆشانی یەگەرتوودا، لە پینا و پزگارکردنی عێراق لە دیکتاتۆریەت و هینانە کایەیی حکومەتیکی دیموکراتی ئیتلاف".^(۴)

ئەگەر (الشراړه) پێویست بووبێت بۆ پتەوکردنی باریەتی و هاوکاری کورد و عەرەب، ئەوا ئۆرگانیکێ تر بەزمانی کوردی و بۆئەو سەرەمی بێ ئومیدی دواي هەرەس و پارچە پارچەیی و خەباتی سەختی نەهینی گەلی پێویست بوو. ئۆرگانیکێ کوردی پێویست بوو بۆ ئەوەی بیرو بۆچوونی گروپ و کەسایەتیە نیشتمان پەرورە چەپە جیاوازهکان لە ناو

(۱) ستران عبدالله: چەند سەرەقە لەمێک دەربارەي ئەدەبیاتی کوردایەتی، پێبازی نوێ، ژمارە (۱۹)، ل ۹۱-۹۲.

(۲) ئەزاد عەلی ئەحمەد: بەرمو سەرەتا، ل ۲۷.

(۳) ئەرسەلان بایز: راگەیانندی شۆرش و بزوتنەوهی شیعری کوردی، ل ۸۳.

(۴) الشراړه، ژمارە (۱)، تشرینی دووهمی ۱۹۷۵.

چوارچێوهی (ی.ن.ك) دا یهك بخت. ^(١) بۆ ئەم مه‌به‌سته ده‌سته‌ی سه‌ركرده‌یه‌تی بریاره‌ی دا پۆژنامه‌یه‌ك به‌ناوی (رێبازی نوێ) ده‌ریكات. ناولینهانی (رێبازی نوێ) دوا‌ی گ‌فتو گ‌ۆو لێ‌دوانی زۆربوو له‌ نیوان سه‌ركرده‌یه‌تی و هه‌ندیک له‌ پسپۆر و شاره‌زایانی ئەده‌ب و زمانی کوردی. سه‌ره‌تا ناو‌نرا (رێباز) * و دواتر (نوێ) * ی بۆ زیاد کرا. ^(٢)

دیارده‌ی ده‌رکردنی پۆژنامه‌یه‌کی له‌و باب‌ه‌ته‌ش (کوردی و سیاسی) دووچاری گ‌یروگ‌رتسی زۆر بوو له‌ شام که ئەو سه‌رده‌مه‌ بنکه‌ی سه‌ركرده‌یه‌تی (ی.ن.ك) ی ئی بوو. چونکه‌ چاپخانه‌یه‌کی وای لێ نه‌بوو پیتی کوردی هه‌بیت تا پۆژنامه‌که‌ی ئی چاپ بکه‌ن. ئینجا بۆ چاپکردنی پۆژنامه‌یه‌کی وا له‌ چاپخانه‌یه‌کی ئەه‌لی دا ده‌بوو په‌زامه‌ندی چه‌ند دام و ده‌زگایه‌کی حکومی و هه‌ریگ‌ریت. تائه‌وسا له‌ سووریا نووسینی کوردی چاپ نه‌کرا، بۆیه‌ بریاره‌یاندان له‌ لوبنان چاپی بکه‌ن. ^(٣)

یه‌که‌م ژماره‌ی (رێبازی نوێ) له‌ کانونی دووه‌می ١٩٧٦ دا چاپکرا * . له‌ ژماره‌ یه‌کی ئەم پۆژنامه‌یه‌دا هاتوه‌ :

^(١) نهرسه‌لان بايز: راگه‌ياندنێ شورش و بزوتنه‌وه‌ی شيعه‌ری كوردی ، ل٨٤.

* . كامل به‌صير ئەم ناوه‌ی پيشنيار کرد.

** عبدالرزاق فه‌يلی(نوێ) ی بۆ زیاد کرد، له‌و پوانگه‌یه‌وه‌ که‌وا ئەم شورشه‌ نوێيه‌و جيايه‌ له‌ شورشه‌که‌ی پيشوو.

^(٢) نهرسه‌لان بايز: راگه‌ياندنێ شورش و بزوتنه‌وه‌ی شيعه‌ری كوردی ، ل٨٥.

^(٣) نه‌وشيروان مسته‌فا ئەمين: له‌که‌ناری دانووبه‌وه‌ بۆ خه‌ری ناو زه‌نگ، ل ٧٢-٧٣

* له‌سه‌انی ١٩٧٦ دا (رێبازی نوێ) دوو ژماره‌ی ئی ده‌رچوو:

١-ژماره‌ (١) له‌ کانونی دووه‌می ١٩٧٦، په‌رواڤه‌ پاشکۆی ژماره‌(٣١)

" لەم چەرخەداکە شۆرشى نىشتمانى كورد شۆرشىكى رزگارى خوازانهو ديموكراتى نوئىيه، هەر پارتیهكى پيشرەوى شۆرشگير ئەتوانى پۇلى پيشرەوى تيا بگيرى. نەك رابەراییهتیهكى خیلەكى. ئەبى ھاوپهیمانیهتی لهگهڵ هیزه دۆستهكان، و هیزه پيشكهوتنخوازەکانى عەرەب و ئىران و تورکیا بکرى (نەك لهگهڵ كۆمهڵ و حكومهته كۆنهپههست و دكتاتۆرهكان) و وهلهگهڵ هیزهكانى شۆرشى سۆسیالیزمى جیهانى له بزوتنهوهى رزگارى خوازانهى شۆرشگيرو بزوتنهوهى شۆرشگيرانهى چینی كرىكارو وولاته سۆسیالیستهكان، نەك ئىمپریالیزم و سههيوئيهت و دام و دهزگا بۆرجواریهكان"^(۱)

(ی.ن.ك) بهم چەند دێرهى سهر (رئبازى نوئى) رئبازى سیاسى خۆى دەست نیشان کردوو. له ناوهراستی ههفتاكاندا ههشتا قوناغ قوناغى شۆرشى چهكدارى شۆرشگيرى نىشتمانى رزگاربخواز بوو كه (ی.ن.ك)يش شۆرشى گهلى كورد به يهكێك لهزنجیره شۆرشهكانى جیهان دهزانى. سهركردایهتى (ی.ن.ك) بپروایان به ديموكراتیهتى نوئیهههيوو. لهو سهردهمهشدا دهبوو پارتى پيشرەو سهركردایهتى شۆرشى بگردایه نەك سهركردایهتى خیلەكى. لێرهدا مهبهست ئەويه سهركردایهتى شۆرشى كوردستان دوچارى ههرهس بوو، چونكه حزبى پيشرەو سهركردایهتى نەدهكرد. (ی.ن.ك) پيى وابوو حكومهته ناوچهیى يهكان، ئىران و تورکیا، كۆنهپههست و پاشكۆى ئىمپریالیزم، بۆیه ناكرى هاوكارى و

۲-ژماره (۲) له تشرینی دووهمی ۱۹۷۶

^(۱) رئبازى نوئى، ژماره (۱)، كانوونى دووهمی ۱۹۷۶، بپروانه پاشكۆى ژماره(۳۱)

هاوپه‌ی‌مانیان له‌گه‌لدا بکریت، یان پشتیان پی‌ب‌ه‌ستریت. به‌لکو شو‌پ‌شی پیش‌که‌و‌تن‌خو‌ازی باشوری کوردستان هاوپه‌ی‌مانی گه‌لانی تورک و ئیران بیت. ئەو رژیمانە دژی ئازادی و دیموکراتی و مافی ره‌وای گه‌لی کوردن، له‌روانگه‌ی (ی.ن.ک) هوه ئەو سه‌رده‌مه حکومه‌تی سو‌ریا که دژی ئیمپریالیزم و زایونیزم بوو، حکومه‌تی‌کی‌نیشتمان په‌ره‌ر بوو، دژی عیراق بوو. ئەبوو هاوپه‌ی‌مانی له‌گه‌لدا بکریت. سه‌رکردایه‌تی (ی.ن.ک) پی‌ی‌ و‌ابوو هاوپه‌ی‌مانی له‌گه‌ل بزوتنه‌وه‌ی رزگاربخوازو سو‌سیالیستی جیهان و حکومه‌ته سو‌سیالیستی‌یه‌کان، پی‌ویسته بو سه‌رکه‌وتنی شو‌پ‌ش و دژی‌ه‌تی کردنی ئیمپریالیزم و کۆنه‌په‌رستی ناو‌خۆ و جیهان.^(۱) (ی.ن.ک) جگه له‌ه‌ردوو روژنامه‌ی (الشرا‌ه) و (ریبازی نوی)، له ده‌روه‌ی و‌لات، له‌بواری راگه‌یاندن‌دا چه‌ند بلا‌وکراوه‌یه‌کی تریشی ده‌ر کردووه، له‌وانه:

– الاتحاد الوطني الكردستاني لماذا ؟

ئەم نامیلکه‌یه مام جه‌لال نوسیویه‌تی و به‌ زمانی عه‌ره‌بی له تشرینی دووه‌می ۱۹۷۵ دا بلا‌و کراوه‌ته‌وه.
–الاتحاد:

بلا‌و کراوه‌یه‌کی ناو به‌ناو بوو لقی ئەوروپای (ی.ن.ک) به‌ زمانی عه‌ره‌بی ده‌ری ده‌کرد، ژماره (۱)ی له حوزه‌یرانی ۱۹۷۶ دا ده‌رچوووه.
^(۲) هه‌روه‌ها له‌گه‌ل چه‌ندین بلا‌وکراوه‌ی تر.

^(۱) نهرسه‌لان بايز: راگه‌ياندن‌ی شو‌رش و بزوتنه‌وه‌ی شيعری کوردی، ل ۸۶-۸۷.

^(۲) هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پيشوو، ل ۱۷.

- مشروع المنهاج والنظام الداخلي للاتحاد الوطني الكردستاني
ئەمەشيان پرۆژەى بەرنامەو پيیرهوى ناوخۆى (ى.ن.ك) ه بە زمانى
عەرەبى و لە دەرەهوى ولآت لە ئەيلووى ١٩٧٦دا چاپکراوه.^(١)

جگە لەمانە، دەستى دامەزرینەرى ناوهوهى ولآتیش دريغىيان
نەکردووہ لە بواری راگەيانندن دا. سەربارى ئەوهى کارکردن لەم بوارەدا
لەناوهوه زۆر سەخت و دژوار بوو، جا چ لەبەر ئەو چاوديرىبو فشارە
زۆرەى بەعس خستبووہ سەر تیکۆشەران، ياخود لەبەر نەبوونى دەست
نەکەوتنى کەل وپەلى چاپەمەنى.

کاديرەکانى کۆمەلە لە دواى هەرەس (تايپ) يکيان شارەدبووہ لە
ناوچەى شارباژێر، دواى گواستيانەوه بو سلیمانى و لەويدا حەشاريان
دابوو، هەرچى بەياننامەکانى ئەو سەردەمەى کۆمەلە هەبوو بەو تايپە
چاپ دەکران.^(٢)

دواى هەنگيرساندنەوهى شۆرش و دروست کردنى مەفرەزە
سەرەتايپەکان، دواى دەست پيکردنەوهى خەباتى شاخ و پيشمەرگايەتى،
ئەو تايپە براپە شاخ. تايپەکە لە چەشنى (ئۆلۆمپيا) بوو. لە جانتايەكى
بچوکى پلاستيکيدا بوو، بوکارى پارتيزانى سووک و سۆلۆ گونجاو بوو.
لەگەل ئەو تايپە پۆنيۆيەكى بچوکيشيان پەيدا کردبوو کە بەدەست کارى
دەکرد. يەکەمىن جار ئەو تايپ و پۆنيۆيە براپە (تەنگەى مادينا).*

^(١) نازاد خانەقيني: مادينا، ٢٠٠٠، سلیمانى، ل ١٦٦.

^(٢) ئەرسەلان بايز: راگەياندننى شۆرش و بزوتنەوهى شيعرى كوردى، ل ٦٨٠.

* يەكەم بارمگای راگەياندننى (ى.ن.ك) تەنگەى (مادينا) بوو. تەنگەى مادينای حسين
بەگ كەوتۆتە بەرامبەر گوندى هەلەدن لە دۆلى جافايەتى و شويىنىكى يەكجار

یهکه مین به یاننامهی دامه زرانندی (ی.ن.ک) به زمانی کوردی پی چاپکرا. تایپه که به یاننامه کهی له سرستینسلی ئاسایی چاپ کردوو پاشان به پوئیۆ راکیشرا.^(۱)

پاش ماوه یهک تایپ و پوئیۆ که برایه (گهوره دی) و نامیلکهی (یه کیتی نیشتمانیی کوردستان بو چی^(۲)) که له دهره وهی ولات چاپ کرابوو شاسوار جه لال (ئارام) وهرگیرابوو سه زمانی کوردی و له وی به چاپ گهیه نرا.^(۳) وه هه رله وی بویه که مین جار (پهیره وی ناوخوی دهسته چه کداره کان) چاپ کرا،^(۴) که باسی له پیشمه رگهی مه فره زه سه ره تاییه کان ده کرد، چون ره فتار له گه ل جه ماومر بکه ن، هه ل سوکه وتیان له گه ل دیل چون بی ... چون خویان له دوژمن بشارنه وه و خویان لای کومه لانی خه لک خو شه ویست بکه ن.

هه ر له وی یه که مین به لاغی سه ربازی به چاپ گهیه نرا. باسی له و شه رو پیکدادانه ده کرد که دهسته چه کداره کانی شو رش دژ به سو پای رژی می عیراق نه انجامیان نه دا، پاشان تایپ و پوئیۆ که برایه (کانی کنیر) له پشتی تووژه له ی سه ر سنووری ئیران.^(۵)

سه خته، که م کس نه توانی بوی سه رکه ویت. بویه له وته نگه یه دا تایپ و پوئیۆ که یان شار دبووه. (نازاد خانه قینی: مادیئا، ل ۲۲).

^(۱) نه رسه لان بایز: راگه یانندی شو رش و بزوتنه وهی شیعیری کوردی، ل ۶۸-۶۹.

^(۲) گو قاری نفا، ژماره (۱)، سالی ۱۹۹۸، ل ۵.

^(۳) نه رسه لان بایز: راگه یانندی شو رش و بزوتنه وهی شیعیری کوردی، ل ۷۰.

^(۴) هه مان سه رچا وهی پیشوو.

زۆریه‌ی نووسینه‌کانی ئەم سەردەمە لەلایەن شەهید ئارامووە لەناو
 شار دەنووسران و لە پێگه‌ی رێکخستنه‌وه‌ پهلوانه‌ی دهره‌وه‌ ده‌کران.^(١)
 کادیری سهره‌کی راکه‌یاندنیش که کاری تایپ و چاپه‌مه‌نی ئەنجام ده‌دا
 (حه‌مه‌ سه‌عید) بوو.*

یه‌کێک له‌ کێشه‌ هه‌ره‌گه‌وره‌کانی ئەو ساته‌ پووبه‌پرووی راکه‌یاندنی
 شوێشی نوێی کوردستان بووبوووه‌ له‌کاری رۆژنامه‌ نووسی و
 چاپه‌مه‌نی دا، نه‌بوونی کاغەزو مه‌ره‌که‌ب بوو که له‌ کتێبخانه‌کان ده
 که‌ردران، ده‌بوو بزانی بۆچی به‌کار ده‌هێنرێت چونکه‌ ده‌زگای ئەمن
 پرسیااری ئی ده‌کردن. ه‌ی تریش هه‌بوو به‌لام له‌ریگای قاچاغ و به‌نرخ‌ی
 زۆر گران ده‌ست ده‌که‌وت. ئەمه‌ش له‌وه‌وه‌ بوو له‌و سەردەمە سه‌ختانه‌دا
 که هه‌ردوو رژیمی عێراق و ئێران هه‌ماهه‌نگیان له‌ دژی شوێشی نوێی
 کوردستاندا ده‌کردوو هه‌ولێ سهرله‌نووی دامرکاندنه‌وه‌یان ده‌دا به‌ تابه‌ت
 که (ی.ن.ک) خاوه‌ن رێبازێکی فکری چه‌پ و پێشکه‌وتنخواز بوو، ئەم

^(١) نازاد خانه‌قینی: مادیئا، ل ٢٢

* له‌دیارت‌رین ئەو کادیرانه‌ی له‌ بواری راکه‌یاندندا له‌ سالی ١٩٧٥-١٩٧٦ له‌ناو
 شاردادا رۆئیان هه‌بوو ئەمانه‌ بوون: ١- شاسوار جه‌لال (نارام) له‌ ٣١/١/١٩٧٨ شه‌هید
 کراوه. ٢- جه‌مال عه‌لی مارف (جه‌مالی ره‌ش) له‌ ٢٧-٢٨/١/١٩٧٨ له‌ موصل له‌سه‌ی‌داره
 درا. ٣- شوان عه‌لی (شامل) له‌ ١/٩/١٩٧٧ شه‌هید کرا. ٤- نازاد عبده‌لمجید غفار
 (نازاد هه‌مورامی) له‌ ٣١/٨/١٩٨٨ شه‌هید کرا. ٥- شیخ محمد (شیخ شه‌مالی باخ) له
 ١٥/٤/١٩٨٣ شه‌هید کرا. ٦- تایه‌ری شیخ سه‌دیق ٧- ناوات قاره‌مانی ٨- سواره
 ئەحمه‌د عارف ٩- حیکمه‌ت محمه‌د که‌ریم (مه‌لا به‌ختیار). (نازاد خانه‌قینی: مادیئا،
 ل ٢٠).

كۆسپانەشىيان دەخستە بەردەمى. ^(۱) بەلام تىكۆشەرانى (ى.ن.ك) كۆليان دەداو تا دەهات زياتر پەرەيان بەكارەكانيان دەدا تا لە سالى ۱۹۷۶دا چاپخانەى ناوئەندىي (ى.ن.ك) يان دامەزراند كە بەچاپخانەى (شەمىد ئىبراھىم عەزۆ) * ناسرابوو. ^(۲)

بەشى چوارەم پىئوئەندىيەكانى يەكيتىي نىشتەمانى كوردستان لەنيووخۆ و دەرەوہى و لاتدا

باسى يەكەم : پىئوئەندى ھاوکارانەى يەكيتى و ھىزە كوردستانىيەكان

-
- ^(۱) ئەرسەلان بايز: راگەياندننى شۆرش و بزوتنەوہى شيعىرى كوردى ، ل ۷۰ .
* لەگرنگرتين ئەو بەرھەمانەى كەلەرچاپخانەيەدا چاپكراون ئەمانە بوون:
۱- بەياننامەى دامەزراندنى (ى.ن.ك)، نووسىنى مام جەلال و ھەرگىرانى نارام: ئەيلولى ۱۹۷۶ . **بېروانە پاشكۆي ژمارە(۶)**
۲- يەكيتىي نىشتەمانىي كوردستان بۆجى؛ نووسىنى مام جەلال و ھەرگىرانى نارام: تشرىنى يەكەمى ۱۹۷۶ . **بېروانە پاشكۆي ژمارە(۳۰)**
۳- پەيرەوى ناوخۆي دەستە چەكدارمەكان: نووسىنى نارام، ئەيلولى ۱۹۷۶ . **بېروانە پاشكۆي ژمارە(۵)**
۴- ئەرەكەكانمان لەم پلەيەى خەباتدا (كۆمىتەى ھەرىمەكان)، ئەيلولى ۱۹۷۶ .
(ئازاد خانەئەينى: مادىئا، ل ۲۳) .
^(۲) ئەرسەلان بايز: راگەياندننى شۆرش و بزوتنەوہى شيعىرى كوردى ، ل ۶۷ .

باسی دووم : پیوهندی یه کیتی و بههیزه بهر ره ئستکاره کانی عیراقه وه
باسی سینه م : پیوهندی یه کیتی له گه ل بزوتنه ومی نازاد یخوازی گه لانی
نیوچه که .

باسی چوارم : پیوهندی یه کیتی له گه ل دموئه تانی نیوچه که .
باسی پینجه م : پیوهندی یه کیتی به دموئه ته زلهیزه کانه وه

باسی یه کهم: پێوهندی هاوکارانهی یه کیتی و هیژه کوردستانیهکان

یه کیتی نیشتمانیی کوردستان هر له سه ره تای دامه زاننده وه، له سه ره ریبازیکی شۆرشگیرانه ده رویشته به رپۆه، چونکه شۆرشه که له هه موو ئاستهکاندا نوێ بوو، گوپان و نوێ بونه وه له دروشم و نامانجهکانیدا خه سه له تیکی دیکه ی ئه ده بیاتی یه کیتی بوو، دروشم و نامانجهکانی له سه ره ریکه وه کاریگه ری پیشکه وتنی خواسته نه ته وه یی یه کانی گه لی کوردیان پێوه دیار بوو، ئه و خواسته نه ته وه یی یانه ی هه ره سی ۱۹۷۵ و شکستی پرۆژه نه ته وه یی یه که ی ئه یلول نه یانته وانی ریکه رین له به رده م گه شه کردن و به ره و پێشه وه چونیان.^(۱)

یه که له چالاکیه سه ره که ی یه کانی یه کیتی نیشتمانیی کوردستان بۆ چاره سه ره کردنی حاله تی په رت و بلاوی و په راگه نده یی جولانه وه ی سیاسی کوردستان بوو، بۆ سازدانی کوکردنه وه ی یه کیتی یه که له نیوان لایه نه سیاسی یه کاندایه پیناوی یه کیتی ریکه خراوه جه ماوه ری یه کان و ریزه کانی گه لی کورددا. به واتایه کی تر یه کیتی نیشتمانیی کوردستان پێی وابوو بۆ یه کیتی گه لی کورد و جولانه وه که ی و هیژه سیاسی یه کان دامه زراوه.^(۲) و ریزه کانی سه ره پای جیاوازی فکری و سیاسی لایه ن و

^(۱) - ستران عبدالله: چهند سه ره قه له مێک ده رباره ی ئه ده بیاتی کوردایه تی. ریبازی

نوێ، ژماره (۱۹)، ل ۸۱

^(۲) حامد محمود عیسی: المشکلة الكردية فی الشرق الاسط، ل ۲۴۹

ریڤخراوه‌کان، ده‌توانن پیکه‌وه بژین و به‌نامه‌ی کاری سیاسی و پیشمه‌رگه‌یی و ریڤخستنی شورش دابنن. ننجاً دریرته به‌خه‌باتی شورش‌گیرانه بدن له پیناو رزگاری نیشتمانی و سه‌ربه‌ستی گه‌لی کوردو گه‌شه‌کردنی کۆمه‌لایه‌تی کوردستان دا.^(۱)

سه‌باره‌ت به‌مه‌مام جه‌لال ده‌لی :

" پیمان باش بوو شورشه‌که‌فره‌حزبیش بیت، هه‌ربویه‌زور‌زوو هه‌ولماندا له‌گه‌ل‌برایانی پارتی ریڤکه‌ه‌وین و سه‌ردانی (له‌نده‌ن) م‌کرد بوو گف‌تو‌گوو‌کردن له‌گه‌ل‌یانداو پاشان کاک‌مسعودمان ده‌عوته‌کرد بوو شام له‌هوی به‌هاوبه‌شی له‌گه‌ل‌به‌عسی سه‌ربه‌سوریدا ریڤکه‌وتنیکمان ئیمزرا کرد."^(۲)*

^(۱) - کۆمه‌له‌ی ره‌نجده‌رانی کوردستان: یه‌کی‌تی گه‌له‌که‌مان له‌یادی له‌دایک‌بوونی کۆمه‌له‌ و یه‌کی‌تی‌دا، گۆقاری کۆمه‌له‌، ژماره (۱۴) خوئی سنی‌یه‌م، ۱۹۸۶، ل ۷-۸.

^(۲) - مام جه‌لال: سه‌روه‌ی یۆبیلی زیوین، ل ۳۷.

* له‌ریڤکه‌وتنه‌که‌ی سوریدا که له (۱/۳/۱۹۷۷) مۆزکرا له‌نیوان‌ی.ن.ک و پ.د.ک و حزبی به‌عسی سه‌ر به‌سوریا له‌سه‌ر نه‌وه ریڤکه‌وتن که پیکه‌وه شورش بکه‌نه‌وه، یه‌کی‌تی نیشتمانی کوردستان چه‌ک په‌یدا بکات و مسعود بارزانی له‌خه‌زنه‌ی شورش پاره‌دابین بکات بوو پیشمه‌رگه‌. بو‌ناردنه‌وه‌ی پیشمه‌رگه‌کانیش ی.ن.ک پرس‌ی پێ‌کردن، مسعود بارزانی رازی بوو له‌سه‌ر ناردنه‌وه‌یان، به‌تایبه‌تی نه‌وه پیشمه‌رگانه‌ی که (حسین‌بابه‌شیخ) رابه‌رایه‌تی ده‌کردن و له‌سه‌روه‌خوشحالی خوئی ده‌ریی. به‌لام کاتی پیشمه‌رگه‌کانی شیخ‌حسین‌بابه‌شیخ له‌ناوچه‌کانی بادینان نزیک‌بوونه‌وه، قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌که‌وتنه‌دژایه‌تی کردنیان و شه‌ریی فرۆشتنیان و ویستیان نه‌وانیش به‌ده‌ردی ده‌سته‌پیشمه‌رگه‌که‌ی ئیبراهیم‌عمزو‌به‌رن. (مام جه‌لال: سه‌روه‌ی یۆبیلی زیوین، ل ۲۷-۳۸).

یه‌کیتی هه‌ولی زۆری داوه‌که له‌گه‌ل سه‌رکردایه‌تی کاتی (پ. د. ک) دا توشی کیشه‌و گه‌رو گرفت نه‌یه‌ن، نامه‌کانی مام جه‌لال بۆ مه‌لا مسته‌فا و مسعود بارزانی گه‌واهی ئه‌و راستی‌یه‌ی سه‌ره‌وه ده‌ده‌ن،^(١) جگه له‌وه مام جه‌لال چه‌ند که‌سانیکێ وه‌ک: د. محمود عوسمان و شه‌مه‌سه‌دین مو‌فتی راسپارد قسه‌یان له‌گه‌ل دا بکه‌ن. ده‌یویست د‌لن‌یایان بکا له‌وه‌ی یه‌کیتی بۆ در‌یژه پ‌یدانی خه‌باته‌ دژی رژ‌یمی ع‌یراق و به‌هیچ جو‌ری نیازی دو‌ژمنایه‌تی ئه‌وانه‌ی نی‌یه‌. به‌لام ئه‌م هه‌ولانه هه‌مووی بئ سوود بوو، به‌ئکو گومانی له‌لا به‌ه‌یزتر ده‌کردن.^(٢)

له‌وماوه‌یه‌دا پ‌یوه‌ندی نی‌وان پار‌تی و یه‌کیتی باش نه‌بوو، سه‌رباری ئه‌و هه‌موو ده‌ست پ‌یشه‌خه‌ریه‌ی که یه‌کیتی نی‌شته‌مانی کوردستان به‌گشتی و مام جه‌لال به‌تایبه‌تی ده‌یخسته‌ روو بۆ به‌ ناشتی پ‌یکه‌وه

سامی شو‌پش له‌ کتیبی (کردستان و‌الاکراد) دا سه‌باره‌ت به‌م ر‌یکه‌وته‌نه ده‌نوس‌یت گوایه له ١٩٧٦/١٢/١٩ دا مسعود بارزانی چۆته د‌یمه‌شق و ر‌یکه‌وتنیکێ له‌گه‌ل مام جه‌لال دا به‌ ناماده‌بوونی نو‌نه‌ری حزبی به‌عسی سو‌ری (باقر یاسین) مو‌ر کردووه. (سامی شو‌رش: کردستان و‌الاکراد، الح‌رکه القومیة و‌الزعامة الس‌یاسیة، اد‌ریس بارزانی... نمو‌ذجاً، ل ١٤٤)، ئه‌مه هه‌له‌یه و له‌راستی دا ر‌یکه‌وته‌نه‌که له ١٩٧٧/٣/١ دا کراوه. **بروانه پاشکۆی ژماره (٢١)**

^(١) نامه‌ی مام جه‌لال بۆ کاک مسعود و کاک ئیدریس بارزانی له ١٩٧٦/٨/١٠، بروانه پاشکۆی ژماره (١٩) " نامه‌ی مام جه‌لال بۆ کاک عه‌ل عب‌دول‌لأ له ١٩٧٦/٨/١٠، بروانه پاشکۆی ژماره (٢٠)

^(٢) - نه‌وش‌یروان مسته‌فا نه‌مین: له‌ که‌نای دانوبه‌وه، ل ٩٦

ژیانی لایه‌نه سیاسیه‌کانی کوردستان،^(۱) به‌لام گه‌لێک جار له‌لایه‌ن پارتیی‌هوه کۆسپ ده‌خرايه به‌ر په‌یوه‌ندییه‌کان،^(۲) که ره‌نگه ئه‌مه‌ش بۆ چهند هۆکارێک بگه‌رتنه‌وه: -

۱- پارتی که‌تاكو هه‌ره‌سی شوێنشی ئه‌یلولیش تا‌که حیزب و گه‌وره ده‌سه‌لاتداری نی‌وچه‌که‌بوو، له‌دوای (۱۹۷۵) هوه بی‌هێزی و که‌م ده‌سه‌لاتی خۆی له‌به‌رامبه‌ر یه‌کی‌تی پی‌ قه‌بول نه‌ده‌کرا.

۲- گومانیان له‌ خۆنزیك بوونه‌وه‌ی یه‌کی‌تی و کارکردنی هاوبه‌شانه هه‌بوو، چونکه هه‌ربه‌ر له‌وه به‌ماوه‌یه‌کی که‌م بلاوکراوه‌کانی یه‌کی‌تی باسی له‌ عه‌شیره‌تگه‌ری و سه‌رکردایه‌تی به‌زیوی بارزانی ده‌کرد.

۳- له‌سه‌رکردایه‌تی کاتی (پ. د. ک) دا کۆمه‌له‌ که‌سانێک هه‌بوون که ریگه‌ر بوون و هیچ کات له‌گه‌ل نزیك بوونه‌وه‌دا نه‌بوون له‌گه‌ل یه‌کی‌تی‌دا.

۴- پارتی پی‌ی وابوو یه‌کی‌تی نی‌شتمانیی کوردستان بۆ دژایه‌تی کردنی ئه‌وان دامه‌زراوه،^(۳) گه‌لێ جار له‌ئه‌ده‌بیاتی خۆشیاندا باسیان له‌مه کردووه. بۆ نمونه مسعود بارزانی له‌ راپۆرتی نۆیه‌مین کۆنگره‌ی (پدک) دا ده‌لێت:

(۱) ناسی ره‌باتی: هه‌لوێستی یه‌کی‌تی و تاله‌بانی‌ده‌رباره‌ی شوێنشی باشوری کوردستان، ل ۴۴

(۲) به‌هروێژ گه‌لالی: کوردایه‌تی و هه‌لوێست، ل ۲۸

(۳) فره‌نسۆ هه‌ریری: بۆ ئه‌وه‌ی میژوو به‌ چه‌واشه‌یی نه‌نوسری، ل ۱۹؛ مکتب الدراسات والبحوث المركزي للحزب الديمقراطي الكردستاني: الاقتتال الداخلي في كردستان العراق، ج ۱، ص ۱۳-۱۴

" زۆر له دوژمنان و خائینان وایان ئەزانی پارتی نەماوە و مەیدان بۆ ئەوان چۆل بووە و مەجال نیش کردنیان پێ درا بوو، لەلایەن مخابەراتی دەوڵەتانی مەنتیقه کەوتنە جموجۆل".^(۱)

یاخود دەلیت: " ئەو وەزعی پاش نەکسە ۱۹۷۵ دروست بوو، پالی بەزۆر کەس و جەماعەتەو نە بۆ ئەوەی دووبارە بێنەو کۆری خەبات، هەندیک له داسۆزییەو زۆریشیان نێردراون له لایەن دوژمنانی کوردەو".^(۲)

ئەوەی راستی بی جگە له پیشمەرگەکانی یەکییتی نیشتمانی کوردستان و مەفرەزەیهکی پاسۆک، چ لایەنیکی سیاسی تر نەبوو لەسەر گۆرەپانی خەبات له باشوری کوردستاندا. لێرەدا مەبەستی مسعود بارزانی تەنها یەکییتی نیشتمانی کوردستانە کاتیکی که دەلی " زۆرەیان لەلایەن دوژمنانی کوردەو نێردرا بوون".

دەکری ئەو مەسەلەیه له دوو ئەگەر بەدەر نەبیت. یا ئەوەتا پارتی توشی وەهمیک بوو بوو و پێ وابوو ئەو لایەنە سیاسییه نوئیانە بۆ دژایەتی ئەوان دروست بوون، یاخود بەهیچ شیوەیهک دیموکراتیه تیان قبول نەبوو که جگە لهخۆیان کەسیکی تر، یان لایەنیکی تر لەسەر گۆرەپانەکه بن و خەبات بکەن، بۆیه بەم شیوەیه تیان دەروانی.

شایانی باسە کە پارتی لەسەر دەمیکی درەنگتردا و دواى مەفرەزەکانی (ی.ن.ک)، مەفرەزەیان نارادۆتەو کوردستان "یەکەم دەستەى

(۱) حبییب محمد کریم: تاریخ الحزب الديمقراطي الكردستان - العراق - ص ۳۷۶.

(۲) هەمان سەرچاوەی پیشوو، ل ۳۸۴.

چەكدار و كادری پارتی كه لهسنوری سوریا- تورکیاوه گهراوه بو کوردستانی عیراق، لهکوئایی نیسانی ۱۹۷۷دا بو".^(۱) لهشویئیکی تردا مسعود بارزانی دهئیت : "تهقدیر بو زروفی ناسکی میللهتی کوردو ئیمان بهوهی که دهبی ئه حزابی تریش ههبی له مهیدان، زور ههولماندا که جهبهیهکی کوردستانی دروست بیئت بهلام جهماعهتی تر کۆسپیان دهخسته ریگه و رۆژ به رۆژ براکوژی بیان تهشجیع دهکرد تا گه یشته ئهوهی زور شتی دلته زین روبدات. وهقته ئیمه تحملی مهسئولیهت ناکهین. چونکه بهواجبی خویمان ههلساین بو ریگهوتن".^(۲)

راستی یهکهی ئهوه بهریهیهی که (مهسعود بارزانی) باسی لیدهکات ههروهک خووشی دهلی (ههولمان داوه)، واته هیچ بهریهک نهبووه تا لایه نهکهی دیکه رهی بکاتهوه، هیچ حیزبیکیش چ کوردستانی چ عیراقی نهبووه که به نوسین و به دهمی تهقه لای دامه زانندی بهریهکی نه کردبیئت، بهلام له بهر ژمارهیهک له فاکتهری دیکه ئهوه بانگاشانهی بهدهمی لهسهر کاغهز وهک خویمان مانهوه. هه ره لهو سهردهمه دا که پارتی باس له بهره دهکات و گوايا یهکییتی پشتگووی خستوه، که چی پارتی کۆمهلیک کاری دژی یهکییتی ئهجامداوه، بۆنمونه:-

^(۱) سامی شورش: کردستان و لاكراد، الحركة القومية والزعامة السياسية، ادريس

بارزانی... نموذجا، ص ۱۴۵

^(۲) -همان سهراچاوهی پيشوو، ل ۳۸۵

یه‌که‌م ده‌سته‌ی چه‌کداری یه‌کیتی نیشتمانیی کوردستان که له
۱۹۷۶/۶/۱ له سوریاوه ده‌گه‌رینه‌وه کوردستان هم‌ویان له‌لایه‌ن قیاده‌ی
موه‌قه‌ته‌وه گیران و شه‌هید کران.*

له دواتریشدا کاتی (شیخ حسین بابه شیخ) و جاریکی تریش (ملازم
حسن خوشناو) گه‌رانه‌وه ناوچه‌کانی بادینان، ئەگه‌ر چی به‌ریکه‌وتنیش
بوو له‌گه‌ل پارتی، به‌لام دیسانه‌وه قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌وه شه‌ریان پی‌فروشتن و
ریگه‌یان پی‌گرتن، به‌لام پینشمه‌رگه‌کانی یه‌کیتی نیشتمانیی کوردستان زوو
خو‌یان دهر‌باز کردوو خو‌یان له شه‌ر لادا.

له ماوه‌ی (۶) مانگ خه‌باتی چه‌کداری‌دا (۱۹۷۶/۶/۱-۱۹۷۷/۱/۱)،
(۲۲) پینشمه‌رگه‌ی یه‌کیتی نیشتمانیی کوردستان به‌ده‌ستی قیاده‌ی
موه‌قه‌ته‌وه شه‌هید کران*، له‌به‌رام‌به‌ردا له‌و ماوه‌یه‌ ته‌نانه‌ت یه‌ک
پینشمه‌رگه‌ی پارتی له لایه‌ن یه‌کیتی‌یه‌وه شه‌هیدنه‌کراوه^(۱). نایا ئەم
به‌راورده‌ چیمان بو‌ دهر‌ده‌خات و ده‌مان گه‌یه‌نیته‌ چه‌ راستیه‌ک ؟ نایا
یه‌کیتی نیشتمانیی کوردستان له‌لایه‌ن (دوژمنانی کوردو مخابه‌راتی

* له‌م باره‌یه‌وه فره‌نسۆ هه‌ریری له‌لایه‌ره‌(۲۰)ی کتیبی بو‌ئه‌وه‌ی میژوو به‌چه‌واشه‌یی
نه‌نوسری ده‌نوسیت: "مام جه‌لال له‌لایه‌ک خه‌ریکی به‌هیز کردنی حزبه‌کی خوی
(ی.ن.ک)بوو و پارتیش سه‌رکردایه‌تی یه‌کی کاتی پینک هینا" لی‌رده‌ا بو‌مان
دهر‌دمکه‌وی که ی.ن.ک به‌ر له قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌وه دروست کراوه‌و کاری ریک‌خستن و
پینشمه‌رگه‌یی خوی ریک‌خستوه‌وه، بو‌یه‌ مام جه‌لال خه‌ریکی به‌هیز کردنی یه‌کیتی بو‌وه
کاتی که پارتی سه‌رکردایه‌تی کاتی پینک‌هیناوه.

* بروانه‌ پاشکوی ژماره‌(۲۸)

^(۱) چاو پینکوتن له‌گه‌ل سالار عزیز، له ۲۰۰۱/۱۰/۱۳، له سلیمانی.

مهنتیقه کهوه) دروست کراوه بو دژایه تی پارتی؟ وهک باسی لیوه دهکن!
یاخود به پیچهوانه وه لایه نی تر هه بوون بو ئهم مه بهسته له دژی یه کیستی
دروست کرابوون؟

داگیر کهرانی کوردستان (عیراق، ئییران، تورکیا) هه رچی له توانایاندا
بوو بی له دژی یه کیستی نیشتمانیی کوردستان کردویانه، تهنها (سوریا)
ی لی دهره چیت که دژی عیراق بوو و هاوکاری یه کیستی دهکرد و له هه مان
کاتدا له گه ل پارتیش دا پیوهندی زۆر باش بوو.^(۱) به لام قیاده ی موهقه ته
له تورکیادا بنکهو باره گای ناشکرایان دانابوو و دهزگاکانی تورکیا
هاوکاریان دهکردن و له گه ل دهره بهگ و خیله (جاش) هکانی سه ر سنوور
پیوهندیان هه بوو و هاوکاری یه کترین دهکرد، له ئییرانیش به هه مان شیوه
پارتی به ناشکرا هه بوو و کاری دهکرد، لهو ماوه یه دا دوو کس له
سه رکرده کانی قیاده ی موهقه ته له تاران به مۆری ساخته و به یان و
بلاوکراوه و کومه لیک کهل و په لی قاچاغه وه به هه له له لایه ن ساواکه وه
گیران، که چی پاش ماوه یه کی کورت به ره لا کران و به ناوی په نابهریه وه
نیردرانه (نه مسا) بو ئه وه ی دریزه به کاره کانیان بدهن.^(۲)

که چی ئییران ئه ندامه کانی کومه له و یه کیستی نیشتمانیی
کوردستانیان دهگرت و پاش نازارو ئه شکه نجه ته سلیمی عیراق دهکرانه وه
بو ئه وه ی له سیداره بدرین. له وانه ته سلیم کردنه وه ی (شیهابی شیخ
نوری و جه عفر و ئه نوهر و هاو پیکانیان) زیندووترین نمونه ن. ئه مه ده ری

^(۱) سامی شوژش: کردستان ولاکرا، ص ۱۴۴-۱۴۵.

^(۲) قیاده ی موهقه ته له چ به ره یه کدا وه ستاوه ؟، ل ۴۷.

دهخات که نایا یه کیتی نیشتمانی کوردستان له لایهن (دوژمانی کوردو مخابه راتی مهنتیقه کهوه) دروست کراوه؟ یا خود هیژکی ره سه نی کوردایه تی یهوه به لکو بهرام به ره که ی بو دژایه تی نهو قوت کراوه تهوه؟

قیاده ی موه قه ته بو به دیهینانی مه به سه ته کانیا ن له ولات و شوین و ناوچه ی جیا وازدا شیوه ی کارکردنی جیا وازیان به کار دهینا و ریگی جوراو جوریان ده گرتنه بهر.

له کاتی کدا له ناوچه کانی سنوری تورکیادا، هه موو هیژو توانای خوین به کار دهینا بو له ناو بردنی یه کجاری و ته فرو تونا کردنی ته اووه تی پیشمه رگه کانی یه کیتی نیشتمانی کوردستان به زووترین کات. لهو ی به ئاشکرا به زهبری چهک و لوله ی تفهنگ، به گرتن و پاونان و کوشتن ده یانویست جولانه وه نوییه که بشکینن و له ناوی ببهن. به پی ی سهنگ و سوکی ته رازوی هیژه کانی نهو کاته ی نهو ی، ده رهق نه م کارهش دهه اتن.

له هه مان کاتدا له ناوچه کانی هه ولیرو کهرکوک و سلیمانیدا به جوړیکی تر ده جولانه وهو شیوه یه کی تریان به کار دهینا له کار کردن و هه ل سوپاندندا، چونکه ته رازوی هیژه کانی نهوان و یه کیتی له م ناوچانه دا ماوه ی نهوه ی به قیاده ی موه قه ته نه ده دا به لوله ی تفهنگ هیژه کانی یه کیتی نیشتمانی کوردستان له ناو ببهن. هیژه کانی یه کیتی نیشتمانی کوردستان له م ناوچانه دا به چاکی جیگیر بو بوون، په ره یان سه ندبوو، به هیژبوون، ده سه لاتیان وای لیها تبوو قیاده ی موه قه ته به ناسانی نهیده توانی له رو یاندا بووه ستی، بویه په نای ده برده بهر ریگی

تیرۆر، و شیوهی تری به کار دهینا بۆ شەری یه کیتی نیشتمانی کوردستان و هیزهکانی.^(۱)

یه کیتی نیشتمانی کوردستان له بهر ئهوهی لهو ناوچانه دهسهلاتدار بوو، ههروهها له بهردهمی تاقیکردنهوهی بیرو سههره تاکانی خۆی دابوو، به کردهوه له ژبانی سیاسی و پێشمه رگایهتی پۆژانهیدا، نهک هه رینگه ی لهو کهسانه نه دهگرت که به ناوی قیاده ی موهقه تهوه به دانه و به کۆمه ل له ئیترانه وه ده گه رانه وه ناوچهکانی ژێر دهسه لاتی ئه م، نهک هه ر نه ی دهگرتن و نه ی دهکوشتن، به لکو حورمه تی دهگرتن، رینمای ی دهکردن، دهیپاراستن و یامه تی دهدان و له گه ل ه یزهکانی خۆی دهیگیران، و ماوه ی دهدان دهسته و تاقمی چهکدار دروست بکه ن و پیکه وه بنینن و باره گاو بنکه دابه مزینن.^(۲)

خودی فرهنسو هه ریری له م باره یه وه ده نوسیت: "پیش ئه وه ی جهلال تاله بان ی خهک بنی ریت بۆ کوردستان، ئیمه هه بووین وهک سه هر کردایه تی کاتی ی پارتی، بزوتنه وه ی سۆسیالیستی هه بوو، خوالیخۆشبو ان رهسول مامه ند، د. خالید، عه لی عه سه که ری، و ملازم عومه ر عه بدو لآش به ناوی کۆمه له ی رهنجده ران ئیشیان ده کرد. ئه و هه رسی لایه نه وه کو به ره یه کیان پیکه یینابوو. که مال که رکوک ی له گه ل رهسول مامه ند و د. خالید و عه لی عه سه که ری و ملازم عومه ر به یان ئیکیان ده رکردبو و که وهک برا ئیش ده که ن، نه گیرو گرفت هه بوو نه شه ری برا کوژی، کهس شه ری به کهس

^(۱) - قیاده ی موهقه ته له چ به ره یه کدا وه ستاوه ؟، ل ۴۶.

^(۲) چاوپیکه وتن له گه ل محم دی حاجی مه محمود، له ۲/۹/۲۰۰۱، له سلیمانی.

نەدەفرۆشت. ھەموو وەك يەك حزب ئيشيان دەکرد و شەپريان لە دژی
حزبى بەعس دەکرد".^(۱)

لێرەدا فرەنسۆ ھەرىرى دان بەوھدا دەنیت لەناوچەکانى ھەولیر و
سلیمانى و کەرکوک دا کە (ی.ن.ک) تیايدا بالادەست بوو، قیادەى
موەقەتەى پارتنى بەئازادى خەرىكى کارى سیاسى و پېشمەرگایەتى
خۆیان بوون، بەبێئەوئى کەس دەست بېنیتە رێگەیان، لەھەمان کاتدا
باس لە بزوتنەوئى سۆسیالیست و کۆمەلەى رەنجدەران دەکات و ناوى
کەسایەتیناسراوھکانیان دەبات کە ھاوکارى (کەمال کەرکوکى)یان
کردوو و پێوھندیان زۆر باش بوو، کەچى لەولاوھ دەلێت (پېش ئەوئى
جەلال تالەبانى خەلک بئیریت بو کوردستان، ئیمە ھەبووین وەك
سەرکردایەتى کاتى پارتنى). وەك ئەوئى ئەو کەسانە لەحزبىكى تردابوین
و ھیچ پێوھندییەکیان بە مام جەلالەوھ نەبوو، لە کاتی کدا بزوتنەوئى
کۆمەلە دوو بەلە سەرھكى یەكەى (ی.ن.ک) بوون و ئەو کەسایەتیانەى
ناوئیشیان دەبات ھەموویان ئەندامى سەرکردایەتى یەكیتى بوون لە
ناوھوئى و لاتدا.

ئەمە ئەزمونىكى نوئى بوو لە ژيانى سیاسى گەلى كوردا. ھەروەك
لەبلاو كراوھکانى یەكیتى دا ھاتووھ: لەو شوئنانەى كە پېشمەرگەى
یەكیتى ھەبوون قیادەى موەقەتە زەفەرى پى دەبردن و لەناوى دەبردن. لەو

^(۱) فرەنسۆ ھەرىرى: بۆئەوئى مێژوو بەچەواشەبى نەنوسرى، ل ۲۰.

شوینانه‌ی که یه‌کیتی دسه‌لات و توانای هه‌بوو رینگه‌ی به‌وان دابوو
خویان کۆبکه‌نه‌وو پهره‌ بسینن.^(۱)

به‌و پێیه‌ دهرده‌که‌وێ که یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان هه‌ر
له‌سه‌ره‌تاوه‌ به‌رژوه‌ندیه‌کانی کوردی له‌به‌ر چاو ده‌گرت، بۆیه‌ ململانی‌ی
نیو‌خۆو شته‌ لاره‌کیه‌کانی خسته‌بووه‌ لاره‌و بۆ‌ئه‌وه‌ی هه‌موو هی‌زوو
توانای گه‌لی کورد کۆ بی‌ته‌وه‌و پیکه‌وه‌ بچنه‌وه‌ به‌گژرژیمی عیراقدا، به
گیانیکی هه‌ست کردن به‌ لێ‌پرسراویه‌تی نیشتمانی و نه‌ته‌وه‌یی، چاو
پۆشی له‌مانه‌ هه‌مووی ده‌کرد، دانی به‌خۆی داگرت و نه‌که‌وته‌ دوای
هه‌لگیرساندنی شه‌ری لابه‌لاوه‌، به‌پینچه‌وانه‌وه‌ هه‌وله‌کانی له‌ به‌هیزکردنی
پێوه‌ندی له‌گه‌ل پارته‌یدا به‌رده‌وام بووه‌.

هه‌ر له‌و ماوه‌یه‌دا (علی عسکری) نامه‌یه‌کی بۆ (ئیدریس بارزانی)
نووسی که له‌که‌ره‌ج بوو، له‌ویدا داوای هاوکاری و پشتیوانی و یارمه‌تی
لی‌کردن. له‌مه‌ش به‌ترای (د. خالد سعید) هی‌زکی سازدا بۆ سه‌ر
ناوچه‌کانی بادینان و به‌رپێ‌کردنی (عمر مسته‌فا ده‌بابه‌) بۆ دهره‌وه‌ی
ولات، له‌ سنوری تورکیا چوو به‌ ناوچه‌ی (چو قورچه) له‌وێ به‌ ناماده‌بوونی
(ماجد نه‌حمه‌د به‌گی چه‌لی) سه‌رۆکی شه‌اره‌وانی (چقورچه) و له‌گه‌ل دوو
سه‌رکرده‌ی قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ (جه‌وه‌ر نامیق و که‌ریم سنجاری) کۆبووه‌،
هه‌رله‌وێ له‌سه‌ر ئه‌وه‌ رێک که‌وتن که جه‌وه‌ر نامیق بچینه‌ سووریا تا

^(۱) -قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ له‌ چ به‌ریه‌که‌دا وه‌ستاوه‌ ؟، ل ۴۸.

دهسته‌ی دامه‌زێنه‌ری یه‌كێتی نیشتمانی‌ی كوردستان و قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ گه‌توگو‌ بکه‌ن.^(١)

هه‌ر له‌و ماوه‌یه‌دا یه‌كێتی نیشتمانی‌ی كوردستان دوو جار رێكه‌وتنی له‌گه‌ڵ ئیمرزا كرده‌ن. جارێكیان له‌ (سوره‌بانی چوارتا) و جارێکی تریش له‌ (شینۆی قه‌لادزی) دا.^(٢)

هه‌روه‌ها مام جه‌لال له‌ (له‌نده‌ن) له‌گه‌ڵ مسعود بارزانی و سامی عبدالرحمن دا كو‌بووه‌، به‌مه‌به‌ستی چاك كرده‌ن و رێكخستنی پێوه‌ندیه‌كانی نیوان یه‌كێتی و قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌.^(٣) به‌لام ئه‌و رێكه‌وتنه‌ی كرابوون له‌لایه‌ن قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌وه‌ پێشیل كران و هه‌لوه‌شینزانه‌وه‌.^(٤)

هه‌رچوونی بی یه‌كێتی نیشتمانی‌ی كوردستان دانی به‌ خو‌ی دا گرت، سه‌رباری ئه‌وه‌ی چه‌ندین پێشمه‌رگه‌ و كادری به‌ده‌ستی قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ شه‌هید كران، به‌لام له‌و ماوه‌یه‌دا هه‌یج وه‌لامدانه‌وه‌یه‌کی نه‌ ئانه‌ (سلبی) نه‌بوو و زیاتر هه‌ولێ پێكه‌وه‌ ژیا‌نی ده‌دا.^(٥)

ستراتیژی یه‌كێتی له‌په‌یوه‌ندی‌یه‌كانیدا له‌كوردستانی گه‌وره‌دا به‌م

جو‌ره‌بوو:

^(١) قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ له‌ چ به‌ریه‌كه‌دا وه‌ستاوه‌ ؟، ل ٤٩ .

^(٢) چاوپێكه‌وتن له‌گه‌ڵ ملازم عمر عبدالله له‌ ١٠/١٠/٢٠٠١، له‌ سلیمانی.

^(٣) قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ له‌ چ به‌ریه‌كه‌دا وه‌ستاوه‌ ؟، ل ٥٠ .

^(٤) مام جه‌لال: سه‌روه‌ری یو‌بیلی زیوین، ل ١٣.

^(٥) چاوپێكه‌وتن له‌گه‌ڵ ملازم عومهر عبدالله، له‌ ١٠/١٠/٢٠٠١، له‌ سلیمانی.

۱- دەبی "هاوپه‌یمانیتی له‌گه‌ل پارت و پێخراوه‌ پێشکه‌وتوه‌کان
بیت نه‌ک له‌گه‌ل ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌کانی کوردستان" ۱۰ .

۲- تاقی کردنه‌وه‌ی شوێشگێڕانه‌ی کورد ته‌واو نه‌و راستیه‌ی
سه‌لماندبوو که مه‌حاله‌ پشت به‌ستن به‌ داگیرکه‌ری به‌شیکی کوردستان
مافی کورد وه‌ربگیرێ. کاره‌ساته‌ داته‌زینه‌که‌ی هه‌ره‌سی ساڵی ۱۹۷۵
ده‌رس و په‌ندیکی گه‌وره‌و پڕله‌ نه‌زمونه‌ که هه‌رگیز پشت به‌ستن به
داگیرکه‌ری به‌شیکی کوردستان سه‌رکه‌وتن به‌ ده‌ست ناهینری و کۆمه‌لانی
خه‌لکیش له‌م پێگه‌یه‌وه‌ به‌ مافه‌کانیان شاد نابن. چونکه‌ کۆمه‌لانی خه‌لکی
کوردستان له‌یه‌ک دابراونین و سه‌رکه‌وتن و ژێرکه‌وتنی بزوتنه‌وه‌ی
شوێشگێڕانه‌ی هه‌ر پارچه‌یه‌کی کوردستان په‌نگدانه‌وه‌ی قول و
کاربه‌رانه‌ی له‌سه‌ر بزوتنه‌وه‌ی پارچه‌کانی تر هه‌یه. ^(۱)

۳- "گه‌شه‌کردن و په‌ره‌سه‌ندنی جولانه‌وه‌ی کورد له‌به‌شیکی تری
کوردستاندا جولانه‌وه‌ی شوێشگێڕانه‌ی گه‌لی کورد له‌ کوردستانی عێراقدا
لاواز ناکات. به‌لکو گوێو ته‌کانیکی به‌تینی پێی دهادا. مه‌سه‌له‌ی کورد له
کیشه‌یه‌کی ناوخویی عێراقه‌وه‌ ده‌باته‌ ئاستیکی بالا تر. واته‌ وه‌ک
مه‌سه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌تره‌و کیشه‌یه‌کی ناوچه‌یی نه‌ته‌وه‌یه‌کی دابه‌ش کراو و
نیشتمانیکی پارچه‌ پارچه‌ کراو ده‌خاته‌ روو و سه‌رنجی رای گشتی زیاتر
بو‌را ده‌کێشێ و دوستی زیاتری بو‌په‌یدا ده‌کات." ^(۲)

^(۱) - یه‌کێتی نیشتمانیی کوردستان: نایا مه‌سه‌له‌ی کورد یه‌ک مه‌سه‌له‌یه‌ یا چه‌ند
مه‌سه‌له‌یه‌که‌؟ ل ۱۶، ۶ .

^(۲) - نایا مه‌سه‌له‌ی کورد یه‌ک مه‌سه‌له‌یه‌ یا چه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌که‌؟، ل ۴۷ .

٤- له هه‌مان کاتدا لاواز بوون و له‌ناو چوونی جولانه‌وهی کورد له به‌شیکێ تری کوردستاندا جگه‌له‌وهی جولانه‌وهی شۆرش‌گیرانه‌ی کورد له کوردستانی عێراقدا له چوار چێوه‌ی کێشه‌یه‌کی ناوخۆیی عێراقدا قه‌تیس ده‌کاو ده‌رفه‌تی زیاتر به‌رژیمی به‌غدا ده‌دا که په‌رده‌ی به‌سه‌ر دا بدا، له‌هه‌مان کاتدا به‌شیکێ زۆری وزه‌و توانای گه‌لی کورد بێبه‌ش ده‌بی‌ت و ژماره‌یه‌ک دۆستیشی له‌ کیس ده‌چیت. سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش له‌ قولایی ستراتیجی کوردستان و گه‌لی کوردی داده‌بڕی و داگیر که‌ریکی کوردستان له‌ کێشه‌یه‌کی گه‌وره‌ ده‌ستی به‌تال ده‌بی بۆ هاوکاری و ریککه‌وتن له‌گه‌ڵ رژیمی فاشی عێراقدا بۆ سه‌رکو‌تکردنه‌وه‌ی جولانه‌وه‌ی کورد له کوردستانی عێراقدا.^(١)

بۆ زیاتر روون کردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی‌یه‌کانی یه‌کیتی به‌پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستانه‌وه‌، (عمر شیخ موس) ده‌لی: " پلانی‌کمان دانا بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و میراته خراپه‌ی سه‌رکردایه‌تی شۆرش‌پێشوو که‌بریتی بوو له‌ هاوکاری کردن له‌گه‌ڵ حکومه‌ته‌کان له‌ جیاتی هاوکاری کردن له‌گه‌ڵ بزوتنه‌وه‌کان، و سه‌پاندنی سیاسه‌تی خۆی به‌سه‌ریاندا که ئه‌وه هه‌موو وای کردبوو ئه‌و حزبه کوردیانه ببن به‌ لقیکی (پدک) له‌و وڵاتانه‌دا، هه‌مووشی له‌به‌رژوه‌ندی ئه‌وان بی. ئێمه به‌ پێویستمان زانی ئه‌و ته‌رازوه‌ لاسه‌نگه راست بکه‌ینه‌وه. یه‌کسه‌ر په‌یوه‌ندیمان له‌گه‌ڵ هه‌موو لایه‌نه‌کاندا له‌ کوردستانی ئێران و تورکیا و سووریا کرد. و ده‌ستمان کرد به‌ هاوکاری کردن له‌گه‌ڵیاندا. ئه‌وانیش زۆر به‌گه‌رمی هاتنه‌ پیش. بێگومان هه‌ندیکیان

^(١) - هه‌مان سه‌رچاوه، ل ٤٨ .

(تحفظ) یان هه‌بوو، ره‌خه‌یه‌کی زۆرمان له جیاتی سه‌رکردایه‌تی شو‌رشێ
 پێشوو له خۆمان گرت بۆ ئه‌وه‌ی بتوانین زه‌مینه‌ خو‌ش بکه‌ین و
 پلانه‌کانی خۆمان بۆ خسته‌ن پوو. یه‌که‌م پێشنیارمان ئه‌وه‌ بوو که
 لیژنه‌یه‌کی هاوکارانه‌ی کوردستانێ دامه‌زرێنین، ئه‌مه‌ پرۆژه‌ی یه‌کیته‌ی
 نیشتمانیی کوردستان بوو که بتوانی له‌گه‌ڵ پارتیه‌ سه‌ره‌که‌یه‌کانی هه‌موو
 پارچه‌کاندا لیژنه‌یه‌کی هاوکاری بێته‌ کایه‌وه‌و به‌به‌رده‌وامی کاری
 سیاسی، سه‌ربازی، دبلۆماسی و تیکۆشان له‌ نیوان خۆماندا ئه‌نجام پی
 بده‌ین، به‌لام هه‌ریه‌که‌ی تاکتیکی خو‌ی هه‌بی و له‌هه‌مان کاتدا هه‌ول بدری
 ستراتیژیکێ یه‌کگرتووش هه‌بی".⁽¹⁾

له‌م بۆچونانه‌ی سه‌ره‌وه‌دا ئه‌وه‌مان بۆده‌رده‌که‌وی که یه‌کیته‌ی هه‌ر
 له‌سه‌ره‌تای دامه‌زراندنیه‌وه‌، هه‌ولیکێ زۆری زوو به‌زویی‌دا بۆ بنیاتنانی
 بناغه‌ی دۆستایه‌تی له‌گه‌ڵ هه‌موو ئه‌و رێکخراوانه‌ی له‌ باکوری کوردستان
 (کوردستانی ژێر ده‌ستی تورکیا) دا هه‌بوون، یه‌کیته‌ی که رێکخراویکی
 تازهو نه‌ناسراو بوو له‌وی، زوو که‌وته‌ به‌ر لیژناوی پرۆیاگه‌ندانه‌، بۆیه
 سه‌ره‌تا ئه‌و رێکخراوانه‌ له‌ یه‌کیته‌ی که‌وته‌ سه‌مه‌ینه‌وه‌.⁽²⁾

له‌به‌ر ئه‌وه‌ وه‌ک هه‌نگاوی یه‌که‌م یه‌کیته‌ی توانی ته‌نها له‌گه‌ڵ (پارتی
 دیموکراتی کوردستانی تورکیا) -بالی د. شقان- دا دۆستایه‌تی
 دا‌به‌مه‌زرینی هۆی ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌بوو که رێبه‌ری ئه‌م حیزبه‌ (د. شقان) له‌گه‌ڵ
 دوو له‌کادیره‌کانی سه‌رکردایه‌تی (بروسک و چه‌کو) له‌لایه‌ن (پ. د. ک. هه‌وه‌

⁽¹⁾ چاوپێکه‌وتن له‌گه‌ڵ عمری شیخ‌موس له ١٣/١٠/٢٠٠٠، له سلیمانی.

⁽²⁾ نه‌وشیروان مسته‌فا ئه‌مین: له‌ که‌ناری دانۆبه‌وه‌، ل ٦٨-٦٩.

یارمه‌تیان د‌ه‌دان. به‌تایب‌ه‌ت (عمر چه‌تین) و (نجم‌الدین بیوک که‌یا).^(۱) له
رینگای (نجم‌الدین بیوک که‌یا) یش‌ه‌وه که دۆستیکی نزیک‌ی یه‌کی‌تی بوو،
(ی.ن.ک) زۆر له ریک‌خ‌راوه کوردیه‌کانی ژیر د‌ه‌ستی تورکیایان ناسی وه‌ک
(ئالای رزگاری) که (خه‌جۆ) سکر‌تیریان بوو.^(۲) ریک‌خ‌راوی (کاوه) ش که
د‌ه‌سته‌یه‌ک بوون له (د. د. کا. د) جیا ببونه‌وه و مارکسی و ماوی بوون،
له‌گه‌ل یه‌کی‌تیدا پیوه‌ندیه‌کی باشی هاوکارانه‌یان هه‌بوو.^(۳)

که‌مال بورق‌ای که سکر‌تیری (پارتی سۆسیالیستی کوردستانی
تورکیا) بوو، له‌گه‌ل یه‌کی‌تی دا پیوه‌ندی زۆر باش بوو، یه‌که‌م به‌یانی
دامه‌زاندنی (ی.ن.ک) که د‌ه‌رچوو نه‌وان له رۆژنامه‌که‌ی خۆیاندا به‌ زمانی
تورکی بلأویان کرده‌وه و دواتریش پیوه‌ندیه‌کان تا ده‌هات پته‌وتر
ده‌بوو.^(۴)

لی‌ر‌ه‌دا به‌پیویستی ده‌زانم پیوه‌ندی یه‌کانی یه‌کی‌تی وه‌ک
به‌رنامه‌یه‌کی ستراتیژی له‌گه‌ل گشت پارچه‌کانی دیکه‌ی کوردستاندا به‌م
جۆره‌ بخه‌مه به‌رده‌ست :-

(۱) - عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة
(الاتحاد)، (۳۹۳)، ۲۷/۱۰/۲۰۰۰

(۲) - چاوپیکه‌وتن له‌گه‌ل عمری شیخ‌موس، له ۱۳/۱۰/۲۰۰۰، له سلیمان‌ی

(۳) - عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة
(الاتحاد)، (۳۹۳)، ۲۷/۱۰/۲۰۰۰

(۴) - عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة
(الاتحاد)، (۳۹۳)، ۲۷/۱۰/۲۰۰۰

یه گههه: یه کوری کوردستان :-

تیروانینی یه کیتی له پتهو کردنی پیوهندی هاوکارانهیدا له گهل نهه
به شهی کوردستاندا لهه فاکتهرانهدا خوی ده بیینیوه: -

۱- گرنگی کوردستانی ژیردهستی تورکیا بو کورد وهه گرنگی مصر
وایه بو عه رهه.

۲- نهه هه لسانه وهیه له کوردستانی ژیر دهستی تورکیادا دهستی
پیکردبوو، ده بوایه پشتیوانی بی قهیدو شهرت بکری بی نهوهی گوئ
بدریته نهوان هه لوئیستیان له یه کیتی چی یهه چونه.

۳- ده بی جولانهوهی سیاسی کوردستانی ژیر دهستی تورکیا به بی
دهست تیوهردان و کوئیخایه تی گه شه بکات.

له بهر نهوه به هیچ شیوهیهه یه کیتی خوی له کارو باری سیاسی نهه
پارچهیهی کوردستان هه نه دهه قورتاند. ته نانهت دژایه تی نهه حزبانه شی
نده کرد که دژایه تی یه کیتیان ده کرد و ئاهاده بوو یارمه تیان پیشکمهش
بکات.^(۱)

(۱) - نهوشیروان مسته فا نههین: له کهناری دانوبهوه، ل ۷۰.

نوومە : رۆژەھەلاتی کوردستان :-

ھەر لەسەرھەتای دامەزراندنی یەوہ یەکییتی نیشتمانیی کوردستان لەم بەشەیی کوردستاندا دۆست و لایەنگری زۆر بوو، لەم بارە یەوہ (مام جەلال) دەلیت: "لە کوردستانی ئێران لەگەڵ (د. عبدالرحمن قاسملو) دا پیوھندیمان باش بوو، ھەر لە سەرھەتای دامەزراندنی (ی.ن.ک) ھوہ پرسیم بە د. عبدالرحمن قاسملو ھوہ کردووە، ئەو زۆری پی باش بوو، ھوہانی داین کە ئەو کارە بکەینو لەواتریشدا پیوھندیمان باشتر بوو، ئیمەش دژی عێراق بووین بۆیە ئەو پیوھندییە ھەر بە نھینی ما یەوہ"^(۱).

جگە لەمە چەند کەسایەتیەکی تری ھە (حەسەنی قازی) و (محەمەدی موھتەدی) پەرۆشی ھاوکاری کردن بوون لەگەڵ یەکیتی دا. ئەوانە بلۆکراوہ گرنەکانی یەکیتیان ھەردەگیپرایە سەر زمانی فارسی و بلۆیان دەکردوہ کە ئەمەش سەرھەتایەک بوو بۆ ناسینی یەکیتی لەناو کوردەکانی ئێراندا و نامادەبوون ھەرچیەک کە لە دەستیان دی بۆ ھەلسانەوہی جولانەوہی کورد لە باشوری کوردستاندا بیکەن."^(۲)

ئەوانە ئەو کەسانە بوون کە لەدوایی دا لەنیو ریزەکانی (کۆمەلەیی زەحمەتکیشانیی کوردستانی ئێران) دا کاریان دەکرد، سەبارەت بەوانەش (مام جەلال) دەلیت: "پیوھندیمان لەگەڵیاندا زۆر باش بوو، ئەگەر چی ئەوکاتە زۆربەیی کادیرەکانیشیان لە زیندان دا بوون."^(۳)

^(۱) چاو پیکەوتن لەگەڵ مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە (۱۲۹۸)، ۲/ ۶/ ۱۹۹۶.

^(۲) نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەوہ، ل ۴۵.

^(۳) چاو پیکەوتن لەگەڵ مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژمارە (۱۲۹۸)، ۲/ ۶/ ۱۹۹۶.

لەم بارهیهوه (سه‌لاحه‌دینی موهته‌دی) ده‌لی: "ناسینی یه‌کییتی نیشتمانی کوردستان له‌ لایهن کورده‌کانی ئیران که وه‌ک پارتيکی فکری و سیاسی سه‌یرمان ده‌کرد، نه‌ک ته‌نها وه‌ک هیژنکی چه‌کدار، له‌و په‌یامه‌وه بوو که له‌ ساڵی ١٩٧٥ دا بلاوی کرده‌وه به‌ ناوی (یه‌کییتی نیشتمانی کورده‌ستان بۆ چی؟) که به‌ده‌ستمان گه‌یشت."^(١)

له‌گه‌ڵ ده‌ست پیکردنه‌وه‌ی شه‌ری چه‌کداری و دامه‌زراندنی یه‌که‌مین مه‌فرزه سه‌ره‌تایه‌کان له‌باشوری کوردستاندا، (کۆمه‌له‌ی زه‌حمه‌تکێشانی کوردستانی ئیران) هه‌ولێ دوو شتی دا :

١- ئه‌وه‌نده‌ی بتوانی وه‌ک حزبیکی سیاسی له‌ هه‌موو بواریکه‌وه یارمه‌تی (ی.ن.ک) بده‌ن.

٢- به‌پینی توانا (کۆمه‌له‌ی زه‌حمه‌تکێشانی کوردستان) خه‌لکی خۆی بنیڕیته‌ نیو ریزه‌کانی (ی.ن.ک) تا فیڕی کاری پێشمه‌رگایه‌تی و راهینانی سه‌ربازی و به‌کارهینانی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی بن.^(٢)

هه‌ر له‌م باره‌یه‌وه (موهته‌دی) ده‌لی: "دوو هۆکار هه‌بوون که یارمه‌تی (ی.ن.ک) دا تا له‌نیو خه‌لکی کوردستانی ژێرده‌ستی ئیراندا خۆشه‌ویست بێت، ئه‌وانه‌ش :

١- ئه‌و رۆله‌ خراپه‌ی که (پدک) هه‌ر له‌سه‌رده‌می شوڕشی ئه‌یلوله‌وه به‌رامبه‌ر کورده‌کانی ئیران په‌یره‌وی ده‌کرد له‌ کوشتن و راوه‌دوو نانی تیکۆشه‌رانی کوردستانی ژێرده‌ستی ئیران. له‌ ساڵی ١٩٧٥ یشدا کاتی‌ک

^(١) چاوپیکه‌وتن له‌گه‌ڵ (سه‌لاحه‌دینی موهته‌دی) له‌ ٢٠١١/٢/١٩، له‌ سلیمانی.

^(٢) - هه‌مان سه‌رچاوه.

چوونه ئىران له گه‌ل رڙمى شادا رڙككوتن و ئه‌وه‌ى له‌ده‌ستيان ده‌هات ده‌يان كرد بۇ يارمه‌تى دانى ئه‌م رڙمه له‌سهر كوت كردن و دامر كاندنه‌وه‌ى خه‌باتى تازه‌ى كوردستانى ئىران كه خه‌ريك بوو تازه شو‌رش ده‌ست پى‌ بكا ته‌وه. له‌مه‌وه خه‌لك به‌راوردى يه‌كىتى ده‌كرد له‌گه‌ل پارتيدا كه زور جيا بوون له‌يه‌كترى.

۲- خه‌لك ده‌يبينى (ى.ن.ك) هه‌ر له‌دروست بوونى مه‌فره‌زه سه‌ره‌تاييه‌كانيه‌وه، هه‌ردوو ده‌وله‌تى ئىران و عىراق هاوكارى يه‌كترىان ده‌كرد بۇ لىدانى پىشمه‌رگه. پىشمه‌رگه‌ى يه‌كىتى به‌برسيه‌تى و نه‌داريه‌وه ده‌هاتنه كوردستانى ئىران و ده‌چوونه دىهاته‌كان و خه‌لك يارمه‌تى ده‌دان. كه‌چى پاسگاكان به‌به‌ر ته‌قه‌و توپيان ده‌دان و له‌و ديوو سنورىان ده‌كردنه‌وه بۇ ژنر ده‌ستى عىراق. پارتى به‌ ئاره‌زووى خويان له‌ ناو شاره‌كانى ئىراندا ته‌راتينيان ده‌كرد. به‌مه خه‌لك به‌ ئاشكرا بوى ده‌رده‌كه‌وت كه يه‌كىتى هيزىكى ره‌سه‌نى شو‌رشگىرى كوردايه‌تى‌يه، له‌و ديوو عىراق لىيان ده‌كوژى و له‌م ديوو‌يش ئىران وه‌به‌ر توپانيان ده‌دا. ئه‌م حاله‌ته يارمه‌تى زورى يه‌كىتى دا كه وه‌ك هيزىكى ره‌سه‌نى كوردايه‌تى له‌به‌ر چاوى خه‌لكى كوردستانى ئىران خوشه‌ويست بىت و له‌گه‌ل پارتى دا به‌راوردى پىبكات.^(۱)

^(۱) - چاوپىنكوتن له‌گه‌ل (سه‌لاحه‌دينى موته‌دى) له ۲۰۰۱/۲/۱۹. له سلېمانى

سێیههه : کوردستانی ژۆر دۆستی سووریا :-

یهکیتهی لهگهڵ زۆربهی کوردهکان پێوهندی باش بوو به حوکمی نهوهی ههر لهسهههتادا سووریاى کردبوو به بنکهی سههرهکی خۆی. و پارتیه کوردیهکانی ئهویش به ناشکرا له ناوسوریا دا کاربان دهکرد، لهوانه (پارتی دیموکراتی پیشکهوتنخواز) که ماموستا(حهمید دهرویش) سکرتیری بوو،⁽¹⁾ و (پارتی دیموکراتی چهپی سووریا) که (یوسف دیبوک) سکرتیری بوو، زۆر دۆستی یهکیتهی بوون.⁽²⁾ بهلام لهوانهیه که لهگهڵ یهکیتهی دا نهیار و ناکۆک بوون دهستهی (صلاح بدرالدین) بوو،* که هاوکاری (پ. د. ک) بوو، لههه مان کاتدا ناوبراو

⁽¹⁾ چاوپیکهوتن لهگهڵ مام جهلال، کوردستانی نوێ، ژماره(1298)، 2/6/1996.

⁽²⁾ چاوپیکهوتن لهگهڵ (عومهری شیخموس) له 13/10/2000، له سلیمانی.

* صلاح بدرالدین له سهههتادا سکرتیری پارتی دیموکراتی چهپی سووری بوو، بهلام ناوبراو پێوهندی به موخابهراتی عیراقهوه ههبوو، موخابهرات لهڕنگهی (شیخ جهبار تاهیر شهریف) هوه داویان ئی کردبوو که بهیانیک دژی بهیانهکهی دامهزراندنی (ی.ن.ک) دهر بکات. تهنا ته موخابهرات دهقی بهیانهکهشیان بۆ نوسی بوو که به چ شیوهیهک بێت، بهلام له ژمارهی شهش کەس له ئەندامانی مهکتهبی سیاسی حزبهکهی، پینچ کەس دژی دهرکردنی ئەم بهیانهههبوون. تهنها صلاح بدرالدین سوور بوو لهسههه دهرکردنی بهیانهکه. ئیتر لهسههه ئەمه سههرجه ئەندامانی مهکتهبی سیاسی بریاری دهرکردنی صلاح بدرالدین دهن له حزبهکه چونکه پێوهندی پێوهندی به حوکمهتی عیراقهوه ههبوو. دواتر صلاح بهتهنها له سهه داخوازی موخابهراتی عیراقهوه بهیانهکهله دژی یهکیتهی دهردهکات. (چاوپیکهوتن لهگهڵ مام جهلال، کوردستانی نوێ، ژماره(1298)، 2/6/1996).

پښوهندییه کی توندو توئی به رژیمی به عسی به غداوه هه بوو، له هه مان کاتیشدا زور به توندی دژی دهست پیگردنه وهی شوپشی چه کدارانه ی نوی ی کورد و یه کیتی بوو. هه ره لسه ره داوای به غدا به یانیک ی دژ به یه که م به یانی دامه زانندی ی . . ن . ک بلاو کرده وه.^(۱)

^(۱) - نهوشیروان مستهفا نه مین: له که ناری دانوویه وه، ل ۱۲۰ .
- چاوپیکه وتن له گه ل (عومه ری شینخوس) له ۱۳/۱۰/۲۰۰۰. له سلیمان ی.

باسی دووهەم:

بە یوهندی یه کیتی به هیزه به رهه لستکاره کانی عیراقه وه

یه کیتی نیشتمانی کوردستان هه ره له سه ره تای دامه زاننده وه له سه ره ناستی عیراقدا هه ولێ داوه هاو په یمانی یه که له نیوان جولانه وهی شۆرشگیرانه ی گه لی کورد و ئۆپۆزیسیۆنی نیشتمانی و پارت و ریکخراوه نیشتمان په ره وه رو دیموکرات و پیشکه و تنخوازه کان به سستی^(۱) ئەم هاو خه باتیه ش له سه ره تا وه دروشمی سه ره کی ریبازی راسته قینه ی (ی.ن.ک) بووه له گه ل هیزه شۆرشگیر و پیشکه و تنخوازه کانی عیراق و کوردستاندا، بۆ یه که مین جار بوو له میژووی باشووری کوردستاندا، که خه باتی حزبیکی سیاسی به هاو خه باتی و هاو کاری له گه ل حزبه پیشکه و تنخوازه کانی عیراقدا ده چیته کایه ی شۆرشه وه.^(۲)

له م باره یه وه له یه که م به یانی دامه زاننده ی (ی.ن.ک) دا ها تووه: " ده بی هیزه شۆرشگیره کانی کوردستان شان به شان له گه ل تیکرایی هیزه پیشکه و تنخوازه نه ته وه یی یه چه په کان له عیراقدا کار بکه ین بۆ نه نجام دانی نه ره که کانی شۆرش نیشتمانی دیموکراتی که رووبه پوی گه لی عیراق به هه ردوو نه ته وه ی عه ره ب و کورد و که مینه کانی ده بیته وه"^(۳).

له م روانگه یه وه یه کیتی پێی وابوو که به عیراقی کردنی شۆرش، فرمانیکی پێویست بوو بۆ گیرانه وه ی بزوتنه وه ی رزگاری گه لی کورد بۆ سه ره ری و شۆینی سروشتی خوێ، وسوک و ئاسان کردنی گیروگرفت و که م

^(۱) ئایا مه سه له ی کورد یه که مه سه له یه یا چه ند مه سه له یه که ول ۱۶.

^(۲) مام جه لال: سه ره وه ی یۆبیلی زوین ول ۱۵.

^(۳) یه که م به یانی دامه زاننده ی ی.ن.ک له ۱۹۷۵/۶/۱، بڕوانه پاشکۆی ژماره (۵)

و کۆپرییه کانی خهباتی رزگار یخوازی گهلی کورد. له بهر ئهوهی له عێراقدا یهک رژیمی فاشستی و دکتاتۆری و یهک دهوڵهت و یهک سوپا و هتد... ههیه، گهلی عهزب و کورد و کهمایه تیهکان ده چهوسینیتهوه، ههر چهنده ئهو چهوساندنهوهیه له روی نهته وایه تیهوه یه کسان نیه، بهلام له چه نندین روی ترهوه ناوکۆییه و ناوکۆکی سه رهکی عهزب و کورد و کهمایه تیهکان له گهله رژیمی کۆنه په رستی عێراقدا یه. نهک ههر گه لیک له گهله هینزیکی جیا وازدا، و گهلی کورد ناتوانی له روداوه سود بهخش و زیان بهخشه کانی عێراق خۆی لاهدات و جیا بکاتهوه. به ههر شیوه یهک بیهوی یانه یهوی و پێی بزانی یانه زانی کار له یه کتر دهکهن.⁽¹⁾

کۆمهله و حزب و رێکخراوه به ره له ستکاره کانی عێراق که چوبونه سو ریا رێکخراوێکی (به ره یی) یان دامه زانده بوو به ناوی (التجمع الوطني العراقي = توع)، ئهو حزب و رێکخراوانه ی له م به ره یه دا کۆبونه وه بریتی بوون له مانه:

- 1- حزب البعث العربي الاشتراكي - قيادة قطر العراق.
- 2- الحركة العربية الاشتراكية.
- 3- الحزب الشيوعي العراقي - القيادة المركزية.
- 4- مؤتمر القوميين الاشتراكيين.
- 5- الحزب الاشتراكي.

⁽¹⁾ کۆمهله ی رهنجدرانی کوردستان: رێبازی کۆمهله، گۆفاری کۆمهله، ژماره (5)، ل. 2.

6- الجیش الشعبى لتحرير العراق^(١)

(التجمع الوطنى العراقى) ئەم ھەلۆستەى (ى.ن.ك) يان بە ئىجابى ھەلسەنگاند وپىشوزايان لىگورد. بۆيە لە تەمموزى ١٩٧٥ دا سەرکردايەتى (توع) بروسكەيەكيان بۆ دەستەى دامەزىنەرى يەكىتى ناردو تيايدا پىرۆزبايى دامەزاندنى (ى.ن.ك) يان لىگوردن و خوشحالى خويان دەربرى بەرامبەر دووبارە سەرھەلدانەوى جولانەوى كورد وھيوای سەرکەوتنيان بۆ دەخواستن^(٢).

يەكىتى دواى ئەوى بە تەواوى لە سوريا جىگىرېوو و ئەوى کرد بە مەلبەندى سەرکردايەتى خوى، دەبوو ھەلۆستى خوى لە (التجمع الوطنى العراقى) رون بکاتەوہ. سوريا بۆ يەكىتى پىويست بوو، چونکە لەلايەکەوہ وەك دەولەتیک پشتگىرى لە شۆرشى كورد دەکرد لەوکاتەدا، لەلايەكى تىرشەوہ بىكەى سەرکردايەتى يەكىتى لىبوو كە شوينيىكى شياو بوو بۆ ئەو کاتەو نزيك بوو لە مەلبەندى شۆرشەوہ كە باشورى كوردستان بوو.

بەلام مانەوى يەكىتى لە سوريا وراپەراندى کارەکانى ئەو کاتە بەند بوو لەسەر ئەوى يەكىتى بېیتە ئەندامى (التجمع الوطنى

(١) صلاح الخرسان: التيارات السياسية في كردستان العراق، ل ٣١٨؛ نەوشىروان مستەفا ئەمین: لە كەنارى دانوبەوہ، ل ٦٥؛ عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٧٧)، ٢٠٠١/٧/٧

(٢) دەقى بروسكەى پىرۆزبايى (قيادة التجمع الوطنى العراقى) بۆ دەستەى دامەزىنەرى (ى.ن.ك) لە تەمموزى ١٩٧٥ دا، بىروانە پاشكۆى ژمارە (٩)

العراقی).^(۱) بەلّام ئەندامیەتی یەکیەتی لەم بەرەیدەدا، ھەرەك (نەوشیروان مستەفا) دەنوسیەت: یەکیەتی دەخستە ژێرباری چەند ئیلتیزامیەکی سیاسی گرانەو، لە وائە:

1- دەبوا یە شۆرشێ کورد بەشیک بیّ لە شۆرشێ عێراق و دروشمەکانی شۆرشێ کورد بەشیک بیّ لە شۆرشێ عێراق و دروشمەکانی شۆرشیکێ عێراقی بەرزبکاتەو و یەکیەتی لەژێر ئالای (التجمع الوطنی العراقی) دا شۆرش بکات.

2- دەبوا یە یەکیەتی روخاندنی رژێم بکاتە ئامانج و دروشمی سەرەکی خۆی، کە ئەمەش کاری ئەو نەبوو.

3- دەبوا یە یەکیەتی تا روخاندنی رژیمی بەعس درێژە بە خەبات بدات ھیچ جوړە سازین و چارەسەریکی مام ناوەندی قبول نەکات. لەبەر ئەم ھۆکارانە یەکیەتی نەدەبووایە بیّ بە ئەندام لە (التجمع الوطنی العراقی) دا، ئەگەرچی کەوتبوو ژێر باری کۆمەلێک ئیلتیزاماتی شەو لەو سەرەدەدا.

بەلّام لە کۆبونەو یەکی دەستە ی دامەزرێنەر دا کە لە ۱۹۷۵/۱۲/۱۷ دا لە دیمەشق بەستراو تەنھا (عمر شیخمووس) ئامادەنەبوو^(۲). ئەم باسە خرایە بەر لیکۆلینەو ھەلسەنگاندن و دەنگدان، کە ئایا (ی.ن.ک) بیّ بە ئەندام لە (التجمع الوطنی العراقی) دا یان نا؟ لە نیو ئەندامانی دەستە ی

^(۱) نەوشیروان مستەفا ئەمین: لە کەناری دانوبەو، ل ۶۵.

(۲) عادل مراد: محاولە جادە لکتابە جزئە من التاریخ الحدیث لکرد العراق، جریدە (الاتحاد)، (۳۷۷)، ۲۰۰۱/۷/۷.

دامه زرينەر دا تهنه (نهوشيروان مستهفا) و (عادل مراد) دهنگيان بو
نه نامه تي (ی.ن.ک) نه دا بو نه نامه تي نيو بهرهي (التجمع الوطني
العراقي).

له م باره يه وه (نهوشيروان مستهفا) بيرواي وا بوو كه : " يه كي تي
نه چي ته ژنر باري هيچ ئيلتيزاميكي سياسي وه و خوي نه به ستينه وه به هيچ
رئكخراويكي تر وه. بو نه وه ي نازادي جولانده وه ي هه بي^(١) به لام به
زوريه تي دهنگ دهسته ي دامه زرينەر يه كي تي بپرايدا بي^(٢) به نه نام
له (التجمع الوطني العراقي)^(٣) دا ودواتر كه وته گفتوگو له گه ليدا و زور
مه سه له ي پي سه لماند* له وانه :

- پرؤگرامي (التجمع الوطني العراقي) دهستكاري كرا، مافه كانى كورد
روتر و فراواتر خرايه ناوي.

- (التجمع الوطني العراقي) به ئيني دا كه تواناي ماددى ومه عنوى بو
شورشي كورد داين بكن و شورشه كه گه شه پي بدهن بو شورشيكي عيراق
له روى سه ركردايه تي و به شداري ومه يدانيي كار وه.

- (التجمع الوطني العراقي) به ئينيان دا كه هاوكات له گه له دهست
پيكرده وه ي خه باتي چه كداري له كوردستاندا، نه وانيش له ناوه راست و
له خواروي عيراقدا چالاكي شورشگيرانه دهست پي بكن^(٤).

(١) نهوشيروان مستهفا نه مين: له كه ناري دانويه وه: ل ٦٥.

(٢) - عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة
(الاتحاد)، (٣٧٧)، ٢٠٠١/٧/٧.

* برونه ههردوو پاشكوي ژماره (١٢) و (١٣)

(٣) نهوشيروان مستهفا نه مين: له كه ناري دانويه وه. ل ٦٦.

بهلام بهکردهوه شۆرشهکه نهکرا به شۆرشیکى عىراقى. هیزه عىراقیهکان نهک هه نهیانتوانى شۆرشهکه بگهیهننه خواری عىراق و نههوارهکان و تهقینهوه بخهنه شارهکانى عىراقهوه بهلکو ههندیك لهو ریکخراوانه نامادهنهبوون بگهزینهوه کوردستانیش. تهنها سهرکردایهتى ههریمى عىراق (حزبى بهعس) و (جیش التحریر الشعبى)⁽¹⁾ نهبى که به پى توانای خویان گهپانهوه کوردستان، توانای ئهوانیش زۆرکهه بوو، بهلام ئهوانى تر ههچیان نهکرد. بهلکو زۆربهى ئوبالى شۆرشهکه قورساییهکهى هه له نهستوى (ى.ن.ک) دا مایهوه و خوین رشتن و کوژران ههربهشى یهکیتى بوو.

⁽¹⁾ یهکیتى نیشتمانى کوردستان: گفتوگوى شۆرش له گهله میرى، ل ۵۹.

باسی سینیهم:

په یوه ندى په كىتى

له گهل بزونه وهى نازادىخو ازى گهلانى نیوچه كه

جولانه وهى شوپرشگيرانهى گهل كورد، جولانه وهى وهى كى
رزگار يخوازانهى فراوانترين بهشى كومه لانى خهلكى كوردستانه دژبه
چه وسانه وهى چينايه تى و نه ته وايه تى و له پيناوى سهر بهستى گهل كورد
و ديارى كردنى چاره نوسى خویدا، نه لقه يه كى له پسان نه هاتوى شوپرشى
پزگارى نيشتمانى گهلانى دنيايه كه نه ویش به شىكى گرنكى شوپرشى
جيهانى پيك ده هینى. جولانه وهى كهيش نه وه سروشت و پرباز و نامانجى
بى، هموو هیزه شوپرشگير و پيشكهوتنخو ازه كانى كوردستان و ناوچه كه
و دنيا پيوسته هاوپه يمانى راسته قينهى بن، بيگومان هموو هیزه
داگير كرو كوڼه پاريزه كانيش ده كه ونه دژايه تى كردنى.^(۱)

له گهل نه وه شدا (ى.ن.ك) باش له و راستى به گه يشتبو كه به تنها
ناتوانى له م ناوچه گرنكه و له دنيا دا بژيت و دريزه به خه بات بدات گهر
دوور بيت له په يوه ندى به كى هاوكارانه له گهل نه وه هیزانه دا. به واتايه كى
ديكه يه كى تى ناتوانى بى هه لو يست و بى په يوه ندى له گهل ديار ده كانى
ژيانى سياسى و گهلان و دهوله تانى نیوچه كه دا، هه لبات و ناشتوانى
دووره پهريزى به رزه وه ندى و نه خشه ي ريكخراو و لايه نه سياسى به كانى
گوږه پانى زورانى و مملانى بى ناوچه كه و دنيا دا بوه ستيت.^(۲) بويه يه كى

^(۱) نایا مهسه له ی كورد يه ك مهسه له به يا چهند مهسه له به كه؟ ل ۱۰

^(۲) كومه له ی رهنجدهرانى كوردستان: هاوپه يمانى نه ك كلكايه تى دؤستايه تى نه ك
نو كره ايه تى، گوږارى كومه له، ژماره (۱۲)، خولى سى يهم، مارت ۱۹۸۶، ل ۴

له هیله سه ره کی یه کانی کارکردنی هه ره له سه رتاوه دروست کردنی پیوهندی بوو له گه له بزوتنه وهی رزگاریخوازی گهلانی نیوچه که. له م پوه وه له یه که م بهیانی دامه زانندیدا سلاو دهنیری بۆ شوپشی زه فار و ئه ریتیا و هیزه پیشکه و تنخواز و شوپشگیره کانی ئیران و تورکیا و هاو خه باتی خوئی دهرده بری له گه لیاندا.^(۱)

له پرۆزه ی بهرنامه و پیوه ی نیوخوش دا هاتوه که " (ی.ن.ک) خه بات ده کات بۆ پیکه وه گریدانی بزوتنه وه ی خه لکی کوردستان له گه له بزوتنه وه ی رزگاریخوازانه ی گهلانی دنیای سییه م و بزوتنه وه ی شوپشگیره ی چینی کرێکاری ولاتانی سه رمایه داری و دهوله ته سۆسیالیسته کاندا"^(۲). پیکه وه گریدانی خه باتی رزگاریخوازانه ی خه لکی کوردستان و بزوتنه وه ی رزگاریخواز و شوپشگیره ی عه رب، فارس، تورک، نازه ری، بلوچ و گهلانی تر، بۆ شکاندن و دهرکردنی ئیمپریالیزم و زایونیزم و روخاندنی حوکمی چینه کۆنه پهرسته کانی ناوچه که، و ته واو کردنی سه ره به خوژی نیشتمانی سیاسی و ئابووری، و گه شه پیدانی دیموکراسی له پرۆزه لات دا.^(۳)

(ی.ن.ک) که ئه م بره گه یه ی له بهرنامه ی خویدا جیگیر کردبوو، ده یزانی پیویسته له سه ری که ریز و پیگه ی بزوتنه وه ی کورد له لای بزوتنه وه کانی رزگاریخواز و دهوله تانی به ره له ستی په یماننامه سه ربازی

^(۱) یه که م بهیانی دامه زانندی ی.ن.ک له ۱/۶/۱۹۷۵.

(۲) الاتحاد الوطني الكردستاني: حول الحركة التحررية للشعب الكردي في كردستان

العراق، ص ۶۶، بروانه پاشکوی ژماره (۲۹)

^(۳) هه مان سه رچاوه ی پیشوو، ل ۶۵

یه کۆلۆنیا له کان له نیوچه که دا بگێریتتهوه. چونکه شوپرش له بنه پره تدا بنه ده به کۆمه لیک بنه ماو دروشم و به های پیروز نه گهر ههلسوپرتهرانی سازشیان له سههه کرد، نهوا ده بیته نامرازیک دژی گهل و پهه و پوی دام و دهزگاکانی نهو لایه نهی که سازشیان له گهلدا کردوهو له دژی بزوتنه وه تیکۆشه رهکان، له پیناوی ئازادی و سیاسی و ژبانی دیموکراتی دا به کاری دهینی.

لهو سهرده مهشدا خهبات له سایه ی نهو ههه و مههجه سهخته ناوخوی و ناوچهیی و نیوده وه تیانه و کهمی توانی مادی دا مهسه له یهکی ئاسان نه بوو. ریگا کهش له هه موو لایه که وه پرله کهند و کۆسپ و مهترسی بوو به لام باوهر به خۆبون و به وزه ی له بن نه هاتوی کۆمه لانی خهک و عهاله تی مهسه له کهو پاشه پوژی گهش ... هه موو نه مانه پالیان به (ی.ن.ک) وه ده نا به سهه نهو کۆسپ و ته گه رانه دا زالبی. نهو که سهانه ی له دامه زانندی (ی.ن.ک) دا به شدار بوون. له بواری سیاسهت و خهبات دا تازه نه بوون، بۆیه بهو شاره زاییه ی که هه یانبو زۆر بایه خیان به مهسه له ی پیوه ندی به ستن له گهل هیزه سیاسیه کانی نیوچه که ده دا، بۆ ناگادار کردنیان له وهی که خهباتی پرگاریخوازانه ی گه لی کورد ههه به رده واهه.⁽¹⁾

بۆ نهه مه به سهه یه کیتی یه که مین نوسینگه ی خوی له (بهیروت) کرده وه. نه مهش مانای گرنگی دانی یه کیتی ده گه یاند له گهل

(1) - عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (27/3)، 2000/6/9.

شۆپشگېږانى دنيادا، كه نهو كاته (بهيروت) يه كيڅ له بنكه سره كې يه كان بوو و زۆر بهى بزوتنه وه پزگار يخوازه كانى ناوچه كه له وى كۆبوونه وه.^(۱)

له م باره يه وه مام جهلال رۆلىكى كاريگه رى گېږا له پيوهندي كردن به هيژ و لايه نه هاوسۆزه كان له گه ل مه سه له ي كوردا. به تايبه تى له گه ل هيژه پزگار يخوازه كانى فه له ستين.^(۲) چونكه پيوهندي له گه ل سه رانى فه له ستينى خوښ بوو، دۆستايه تى له گه ل (ياسر عه ره فات) و (جوړج حه به ش) و (نايف حه واتمه) دا هه بوو. له و رېنگايه وه يه كيڅتى پيوهندي له گه ل دامه زرانديبون. به لينيان دابوو يارمه تى يه كيڅتى بدن به چه ك و مه شق پى كردنى كادرو پيشمه رگه كانى، ناماده بوون هاوكارى يه كيڅتى بكن له وهى كه بنكه ي پيشمه رگايه تى له لوبنان دابمه زړنى.^(۳)

يه كيڅتى پيوهندي به زۆر بهى رېنخراوه فه له ستينيه كانه وه هه بوو، له وانه:

- حركة التحرير الفلسطينية (فتح)
- الجبهة الشعبية لتحرير فلسطين (جوړج حه به ش)
- الجبهة الديمقراطية لتحرير فلسطين (نايف حواتمه)
- الجبهة الشعبية - القيادة العامة (لحمه جبريل)

^(۱) عادل مراد، چۆنيه تى دامه زراندى يه كيڅتى بو رېنازى نوى ده گېږيته وه، گوڤارى رېنازى نوى، ژماره (۱۲)، ل ۸۱.

^(۲) د. كه مال فوناد: سه ره تاكانى دامه زراندى و ده ست پى كورنه وهى شوږش، گوڤارى رېنازى نوى، ژ (۱۹)، ل ۲۸.

^(۳) نهوشيروان مسته فا نهمين: له كه نارى دانوبه وه. ل ۷۴.

- جبهة النضال الشعبي الفلسطيني (د. سمير عوشة)^(١) و
 ئەم رێكخراوانە سەرباری ئەوەی زۆربەیان پێوەندیان لەگەڵ عێراقدا
 زۆر باش بوو، بەلام لەگەڵ (ی.ن.ك) یشتدا دۆست بوون و پێوەندیان نەبەری
 و بە ئاشکرا دەیانگوت (ی.ن.ك) هێزێکی شۆرشگێڕە.^(٢)
 لە (لەبنان) ییش یەکیتی پێوەندی لەگەڵ (حزب الشیوعی اللبناي) و
 (منظمة العمل الشيوعي) دا باش بوو.^(٣)
 لە تورکیاش لەگەڵ (الجيش الشعبي لتحرير تركيا)^(٤) و (پارتی
 چەپی کۆمۆنستیی یەكگرتوی تورکیا)^(٥) دا پێوەندی هەبوو. هەرۆها لە
 ئێرانیش دا (ی.ن.ك) پێوەندی لەگەڵ (رێكخراوی مجاهیدی خەلقی
 ئێران) و (بەرەئ نیشتمانی) و (حزبی تودەئ شۆرشگێڕ - ماوی-) و
 (رێكخراوی فدائی خەلقی ئێران) دا بەستبو و هاوکاری لە نیوانیاندا
 هەبوو.^(٦)

^(١) عادل مراد: چۆنیەتی دامەزراندنی یەکیتی بۆ رێبازی نوێ دەگێڕیتەوه. گۆقاری
 رێبازی نوێ، ژمارە (١٢)، ل ٨١.
^(٢) هەمان سەرچاوەی پیشوو، ل ٨٢.
^(٣) چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فؤاد معصوم لە ٢٠٠١/٣/٣، لە سلێمانی. الاتحاد، العدد
 (٣٨٤)، ٢٥/٨/٢٠٠٠.
^(٤) عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة
 (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٥/٨/٢٠٠٠.
^(٥) چاوپێکەوتن لەگەڵ عمر شیخموس، لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.
^(٦) عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة
 (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٥/٨/٢٠٠٠؛ چاوپێکەوتن لەگەڵ عمر شیخموس لە
 ١٣/١٠/٢٠٠٠، لە سلێمانی.

جگه له مانه له گهله كۆمه لێك حزب و رێكخراوی تری بزوتنه وهی
پزگاریخوازی گهلانی نیوچه كهدا، پێوهندی بهستبوو، لهوانه:

(الجبهة الشعبية لتحرير بحرين) و (الجبهة الشعبية لتحرير
اريتريا)^(١) و (الجبهة الشعبية لتحرير عمان - ظفار) و (الحزب الاشتراكي
اليمني) و هیزه چه په كانی ئوردن و مصر و مه غریب.^(٢)

هر سه بارهت به پێوهندی به كانی یه كێتی له گهله ئه وهی زانه دا،
(عادل مراد) ده ئی: "له گهله زۆریه ی ئه وه رێكخراوانه ی له لوبنان بنكه یان
هه بوو پێوهندی به باش بوو، لهوانه: رێكخراوه كانی سوڤانی، مصری،
مه غریب، تونسی، سعودی، ئه رمه نی، یه مه نی باكور، یه مه نی خواریو،
یابانی، ئی ئی ئی، ئی ئی ئی، هه روه ها رێكخراوه كانی ئه مریكای لاتین و له گهله
ئیر له ندی هه كانی ئی پێوهندی به هه بوو ..."^(٣)

له هه مان كاتدا وه ك عومه ر شیخ موس ده ئی: (ی.ن.ك) رێزێکی
گه روه ی ئی ده گه ر له لایه ن ئه وه پارت و رێكخراوانه وه، پێوهندی و
هاوكاری به كه له گه له ئی كاتدا هه ر له روه سیاسی و ئایدیۆلۆجی به وه
نه ده مایه وه و له روه پراكتیكی شه وه ده كرا.^(٤)

^(١) عادل مراد، چۆنیهتی دامهزاندنی یه كێتی بو رێبازی نو ی ده گه رته وه، گو فاری
رێبازی نو ی، ژماره (١٢)، ل ٨٢.

^(٢) عادل مراد: محاوله جاده لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة
(الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٥/٨/٢٠٠٠.

^(٣) عادل مراد، چۆنیهتی دامهزاندنی یه كێتی بو رێبازی نو ی ده گه رته وه، گو فاری
رێبازی نو ی، ژماره (١٢)، ل ٨٢.

^(٤) چاوپێكهوتن له گهله عمر شیخ موس، له ١٣/١٠/٢٠٠٠، له سلیمانی.

ئەگەرچى دواى سەرھەلدانى (ى.ن.ك) شالاويكى بەرفراوان لەلايەن
دوژمنانى كوردەو دەستى پيكر دبوو، بەو مەبەستەى لە گرنكى
دامەزراندنى (ى.ن.ك) كەم بكنەو، بەلام لەگەل ئەو شدا يەكيتى توانى
پەيوەندى دۆستانەى لەگەل هيز و پارتە سياسى يەكانى بزوتنەو
گەلانى رۆژھەلاتدا پەرەبسينى.

باسی چوارەم:

پێوەندیەکانی یەکییتی لەگەڵ دەولەتانی نیۆچەکە

یەکییتی نیشتمانی کوردستان باش لەوێ گەشتبوو کە، کاریگەری و توانای هیزی هەر لایەنێک بەتەنھا بەھی خۆی پێوانە ناکرێ. هیزی راستەقینەیی هەر لایەنێکی سیاسی بریتیه لە هیزی خۆی و هیزی دۆستەکانی پیکەوێ. دەتوانین بڵین، خالە لاوازه‌کانی بەره‌ی دۆژمنیش بەبەشی له‌ سەرچاوه‌ی هیزو توانای ئەو لایەنه‌ی تر له‌ مەملانی کەدا لەقەلم دەدری.

لێرەدا بەرۆشنی دەرەکەوێ، دۆستایەتی و هاوپەیمانی بریتییه لەو هۆیه‌ی کە لایەنێکی سیاسی بۆ گەوره‌ کردن و بەهیز کردنی تواناو هیزی خۆی، بۆ پاراستنی خۆی و مەسه‌له‌کەیی، بۆ پاراستنی بەرژوه‌ندی و گەشه‌کردن و بۆ پیشه‌وه‌ چوون، بۆ سەرکوتن و دەستکەوتی سیاسی له‌ مەملانی کەدا دەگیرتەبەر، و اتا کۆکردنه‌وه‌ی هیزی تر بۆ خۆی، بۆ مەسه‌له‌کەیه‌تی.

ئاشکرایه‌ ئەو هیزو توانا زیاده‌یه، کە به‌ هاوپەیمانی و دۆستایەتی لایەنی تر دابین دەکرێ، هەر له‌ خۆوه‌، و به‌ خۆزایی نێیه‌. بەلکو پرۆسه‌یه‌کە له‌ رووی دۆژمنی هاوبه‌شدا، یا بۆ بەرژوه‌ندی هاوبه‌ش کە دۆستەکان بەشیک له‌ هیزو توانای خۆیان ده‌خه‌نه‌ سەر هیزو توانای

رىڭخراو ياخود جولانەوەكە. بۇ ئەوھى جولانەوەكەش ھېزۇ تواناى خۇى
بخاتە سەر ھى ئەوان.^(۱)

يەكىتتىى نىشتىمانىى كوردستان دەركى بە پىووستىى دۆزىنەوھى
ھاوپەيمانە ستراتىجىەكان و تاكتىكىە كان كردبوو. پۇل پۇل كردنى
ھاوپەيمانان و دۆستەكانىشى بەپىى لىكدانەوھى زانستى و بەرژەوھندىە
بالا و گەورەكانى جولانەوھى شۆرشگىرەنەى كوردستان، بە كارىكى
پىووست دەزانى، بۆيە پىنى وابوو كە پىووستە :

- ھاوپەيمانى و دۆستايەتى، ھەموو ئەو لايەن و رىڭخراو
سىياسىانە، ھەموو ئەو بزوتنەوھو دەولەتانە بكات كەلەسەر ئاستى
ستراتىجى، ياخود لەسەر ئاستى تاكتىكى لەگەلىان يەك دەگرنەوھ.

- ھاوپەيمانى و ھاوخەباتى لە دۆستايەتى جىيا بكاتەوھ،
ھاوپەيمانى ستراتىجى لەھى تاكتىكى جىيا بكاتەوھ. دۆستايەتى درىژ
خايەن لە ھى تاكتىكى كورت خايەن جىيا بكاتەوھ. لە ھەمووى گرنىگتر
ئەوھ بوو كە ھەمىشە، لە ھەموو ھەلو ھەرجىكدا ھاوپەيمانى و
دۆستايەتى لە رەدو كەوتن و كلكايەتى، لە نۆكەرايەتى جىيا بكاتەوھ.
يەكىتتى بەردەوام دەىگوت "دۆستايەتى دەكەين و نەفرەت لە نۆكەرايەتى
دەكەين".^(۲)

بۆيە يەكىتتىى نىشتىمانىى كوردستان لەسەر ئاستى ناوچەكە ...
پىوھندىەكانى ھاوپەيمانىتىى بوو لەگەل جولانەوھى پزگارى خوزانەو

(۱) - كۆمەلەى رىمىجەدەرانى كوردستان. ھاوپەيمانى نەك كلكايەتى. دۆستايەتى نەك
نۆكەرايەتى، گۇفارى كۆمەلە. ژمارە (۱۲)، خولى سىنەم، ۱۹۸۶، ل ۵.

(۲) - شوان: ھەلوئىستى كۆمەلە دەربارەى ھەندى مەسەلەى ستراتىجى، ل ۲۱.

دیموکراتی و پیشکەوتوانەیی گەلانی نیۆچەکەو هەندیک لەو دەولەتانەیی که بەرژەوهندی هاوبەش و دۆژمنی هاوبەشیان هەبوو کۆی کردبوونەو هە گەل یەکییتی دا نەک لەگەڵ دەولەت و هیژە کۆنەپەرست و نوکەرەکان.^(۱)

یەکییتی پێی وابوو که پێویستە سەر بەخۆیی سیاسی خۆی و سەر بەخۆیی جولانەو هی شوێر شگێرانەیی کوردستان بیاریزی، و پێگا لە پاشکۆیەتی، و لەبەستەو هی جولانەو هە که بەستراتیجی ئەم دەولەت و ئەو دەولەت بگری. ئەمە بەردی بناغەیی سیاسەتی یەکییتی بوو.^(۲)

گەل کورد لە دوا ی هەرسە (۱۹۷۵) هەو بی کەس و کەساس بوو لە پووی هاو پەیمانیتی لەگەڵ دەولەتەکاندا، بەعس کەوتبوو و یژە، پۆژناو و پۆژەلاتی ئەم جیهانە پێ لافی سۆسیالیزم و دیموکراسی یە، دۆژمنەکانی پێ چەک دەکرد و کوردیان فرامۆشی بەرژەو هندی یەکانی جەنگی سارد کردبوو. دەولەتانی ناوچەکە، که هاوکاری کوردیان دەکرد زۆر کەم بوون، سوریا یەکی لەو دەولەتانە بوو که بەپێی ناکوکیە سیاسی یەکانی ناوچەکەو دۆژمنایەتی لەگەڵ بەعسی عێراقدا پشتیوانی هیژە سیاسیەکانی عێراق و کوردستانی دەکرد. ئەم یارمەتیەش لەو هەو سەرچاوەی دەگرت که سوریا و عێراق لە سالی ۱۹۷۵ دا لە سەر ئاوی فورات گیرگرتیکی گەورە لە نیوانیاندا هەبوو، و ناکوکی ئایدۆلۆژیەش لە نیوان هەردوو بانی حزبی بەعسی سوریا و عێراقیدا هەبوو،^(۳) هەروەها

(۱) - ئایا مەسەلەیی کورد یەک مەسەلە یە چەند مەسەلە یەک ؟ ل ۱۶۶.

(۲) - شوان: هەلوێستی کۆمەلە دەرپارەیی هەندی مەسەلەیی ستراتیجی، ل ۲۰.

(۳) محمودی مەلا عەزەت: بازنەکانی مەملانی و ستراتیجی ئاسایشی نەتەو هی کورد،

ناکۆکی زۆر توندو تیژ له نیوان شهخسی سهدام حسین و حافظ ئەسهد دا هه‌بوو و ژماره‌یه‌ك له سه‌ركرده‌یه‌تی حزبی به‌عسی سوری چوو بوونه عێراق، په‌نا به‌ر بوون و له (قیاده‌ی قه‌ومی) دا به‌شداریان ده‌كرد سه‌رباری ئەمانه له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی فه‌له‌ستین و رێكه‌وتنامه‌ی جه‌زائیریش بۆ چوونی جیاوازی گه‌وره‌یان هه‌بوو. له ئەنجامی ئەم جیاوازیانه سوریه‌كان له روانگه‌ی سیاسه‌تی پراگماتیکی خۆیانوه ئاماده بوون یاریده‌ی ئۆپۆزیسۆنی عێراقی بده‌ن، كه جولانه‌وه‌ی كوردیش به‌شێك بوو له‌م ئۆپۆزیسۆنه.^(١)

یه‌كێتی نیشتمانیی كوردستان له كاتی دامه‌زراندنیدا سوریا‌ی كرد به‌ بنكه‌ی سه‌ركرده‌یه‌تی و شوینی خۆ رێكخستن و مه‌شق پێكردنی هه‌ندی كادیرو پێشمه‌رگه‌كانی و چاپ و بلاوكردنه‌وه‌ی ئۆرگان و به‌یاننامه‌كانی، و سوریه‌كان رێگه‌یان به‌و كه‌سانه‌ده‌دا كه له ئێران و عێراق و توركیاوه بۆ لای یه‌كێتی ده‌چوون، جا چ له رێگه‌ی فرۆكه‌خانه‌ی دیمه‌شقوه بوايه، یا خود به‌ قاچاغ له سنوره‌كانه‌وه به‌ پێی بچوونايه بۆ پێوه‌ندی كردن به (ی.ن.ك) هوه.^(٢)

ده‌باره‌ی پێوه‌ندی نیوان (ی.ن.ك) و سوریا، مام جه‌لال ده‌لیت :
 "هه‌رگیز چاكه‌ی سوریا مان له بیر ناچیته‌وه، به‌راستی ئەو سه‌رده‌مه سوریا نه‌بوايه نه‌مان ده‌توانی ئەو كاره وه‌ك پێویست ئەنجام بده‌ین، سوریا نه‌ك هه‌ر ده‌رگای بۆ كوردینه‌وه، ده‌رگای سیاسی، ده‌رگای

^(١) - چاوپێكه‌وتن له‌كه‌ل عمر شیخ‌موس له ١٣/١٠/٢٠٠٠، له سلێمانی.

(٢) - عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٥/٨/٢٠٠٠.

رێكخستن، دەرگای پروپاگەندە، بەلكو دەرگای راهێنانی پێشمەرگەشیی
بۆ كردینهوه، دەرگای چەك پەیداكردنی بۆ كردینهوه كه چەكمان پێیدات
و كەرەسەكانی شۆرشمان بۆ بێنیتە دی، بۆیه بەراستی (ی.ن.ك) زۆر
قەرزاری سوریايه"^(١).

هەرلەم بارهیهوه (نەوشیروان مستەفا) ش دەنوسیت : " ئەگەر
دامەزراندنی یەكیتی و هەلگیرساندنهوهی شۆرش دواى هەرەس،
بەسەروریهكى گهوره له میژووی كوردا حساب بكری، دەبێ لەم
سەروریهدا كورد بەرپزێلێنانهوه چاكەى سوریا، هی حافظ ئەسەدی لەبەر
چاو بێ"^(٢).

جگە له سوریا (لیبیا) ش یەكی بوو لهو دەولەتانهی كه (ی.ن.ك)
پێوهندی لهگهڵیا زۆر باش بوو و هاوكاری جولانهوهی كوردی دكرد لهو
ساته وهختهدا. لیبیا زۆری پێخۆش بوو كه شۆرشى كوردستان بمینى و
بزوتنهوهیهكى پێشكهوتوو خواز هەبێ و پێوهندیشیان لهگهڵ مام جەلال
باش بوو. كاتی خۆی مام جەلال (جمال عبد الناصر) ی بینیبوو، (معمار
قەزافی) ش ناصری بوو و رقی زۆری له (سەدام حسین) بوو و لهگهڵیدا
ناكۆك بوو، لهبەر ئەم هۆكارانه ناماده بوو یارمهتی یەكیتی نیشتمانیی
كوردستان بدات.^(٣) بۆیه بەلێنیا بە (مام جەلال) داوو بەردەوام یارمهتی
یەكیتی بدن بە پارەو بەچەك. ئەو كاته هیشتا خەباتی چەكدارى له

(١) - چاوپێكهوتن لهگهڵ مام جەلال، پۆژنامەى كوردستانی نوێ، ژماره (١٢٩٨)
١٩٩٦/٦/٢.

(٢) - نەوشیروان مستەفا ئەمین: لهكەناری دانوبهوه، ل ٧٧.

(٣) - چاوپێكهوتن لهگهڵ عمرشێخموس، ١٣/١٠/٢٠٠٠، له سلێمانی.

کوردستان دەستی پێنەکردبوو. لیبیەکان مانگانە چەردەیهک پارەیان بۆ یارمەتی دانی بارەگا و کادرو پێشمەرگەکانی یەکییتی لە سوریا تەرخان کردبوو. هەموو مانگی پارەکیان دەناردە سەر حسابێک لە لوبنان و لەوێ وەردهگیرا.^(١)

هەرلەو بارەیهوه (عادل مراد) دەلیت: " پێوهندی بەتینمان لەگەڵ لیبیادا هەبوو، و زۆر هاوکاری دەکردین، لە ڕێگەی یارمەتی (معمار قەزافی) هوه توانیمان یەکهەمین ئیزگی رادیو بۆ شۆرش وەدەست بخەین. هەر لەو ڕێگەیهوه لە ساڵی ١٩٧٦دا کۆمەڵێک نامیری (هۆکی توکی) مان دەستکەوت."^(٢)

لەمەش بترانێ، بۆیەکهەمجار ی. ن. ک. لەساڵی ١٩٧٦ دا لە پاریس، بری ملیونیک فرەنکی فەرەنسی لە لیپرسراویکی بەرزی لیبی وەرگرت.^(٣) ئەو دەوڵەتەنە ی که زۆر بەناشکرا یارمەتی (ی. ن. ک) یان دەدا تەنها سوریا و لیبیا بوون، لەپاڵ ئەمانەشدا (مام جەلال) دەلیت: " لەگەڵ یەمەنی دیموکراتی دا پێوهندیمان کردو ئەوانیش پێشوازیان لی کردین."^(٤) دەوڵەتی ئێران لەو سەردەمەدا لەگەڵ عێراقدا پێوهندیی زۆر باش بوو. بە پێی ڕێکەوتنەکی جەزائیر، دەبوو هاوکاری یەکتەری بکەن بۆ پاراستنی ئەمن و ناسایشی سنورو نەهیشتنی ئاژاوه و پەشیوی لەدژی

(١) - نووشیروان مستەفا ئەمین: لەکەنای دانوبەرە ل ٧٥.

(٢) - عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لکرد العراق، جريدة (الاتحاد)، (٣٨٤)، ٢٥/٨/٢٠٠٠.

(٣) - هەمان سەرچاوهی پێشوو.

(٤) - چاوپێکەوتن لەگەڵ مام جەلال، کوردستانی نوێ، ژماره (١٢٩٨) ٢/٦/١٩٩٦.

یەكترى، و زانىارى دەرياره‌ى تاقمه به‌ره‌ه‌ئستكاره‌كانى يەكترى ئالوگۆڤ
بەكن، بۆ ئەم مەبەستەش چەندىن كۆمىتەى ناوخوييان دروست كردبوو.
بۆيە پيوەندى (ى.ن.ك) لەگەل ئيراندا زۆر خراپ بوو. هەر ئەنداميك يان
پيشمەرگەيەكى (ى.ن.ك) لە ئيراندا دەستگير بكرايه، راستەوخۆ تەسليم
عيراق دەكرايه‌وه.

لەگەل دەولەتى توركياشدا يەكيتى هيج جۆره پيوئدى يەكى نەبوو،
بەلكو توركيا دژايەتى (ى.ن.ك) يشى دەكردو لەگەل عيراقدا هاوپەيمان
بوو.^(١)

^(١) - چاوپيئەتن لەگەل عمر شينخوس، ١٣/١٠/٢٠٠٠، لە سلیمانی.

باسی پینجه م

پینوه ندیه کانی یه کیتی به دهوله ته زلهیزه کانه وه

رژیمی به عس بهردهوام ههولی دها که مهسه لهی له نیو بردنی کوردو کوردستان بخاته چوارچینوهی نهوسیا سه ته وه که شه پری نه مجاره، شه پری نیوان ههولی به رهو پینسه وه بردنی میلله تی دواکه وتووی کوردو ئاوه دان کردنه وهی خاکی به جیماوی کوردستانه. و پروپاگه ندهی نه وهی ده کرد که گوايه شه پری میلله تیکه ته نها حهزی له ئاژاوه و په شیوی و به ره ره کانی دام و دهزگای ئیداری و به ریوه بردن و پیشکه وتن و یاسایه شهیدای کوشتن و برین و یاخی بوونه.^(۱)

هه بریوه بهردهوام له ههولی نه وه دابوو که شورش کوردستان له دنیای دهر وه دابریت و گه ماروی بدات و له ناو ئوردوگا و دهوله ت و ریخراویک، هه رچیه ک بوویت ناوی شورش و بزوتنه وه که ی برزینیت و ده لاقه یه کیان له نیواندا دروست بکات به وهی که نهو شه پری کورد دهیکات، شه پری نیوان میلله تیکی دواکه وتووی شه پ خوازی دژ به پیشکه وتن و حکومه تیکی پیشکه وتو خوازی هه ولده ری ئاوه دانی و گه شه کردنه.^(۲)

له به رامبه ر نه مه دا (ی.ن.ک) بهردهوام ههولی دها که راستی کیشه ی ره وای کوردو دهنگی نارهنایی نه م گه له زور لیکنراوه به دنیای دهر وه بگه یه نیت. نه گه ر چی له پروی دبلوماسیه وه نه م خه باته زور سهخت بوو،

^(۱) - جوامیر: چند رواله تیکی نوی ی پیلانه کانی دوژمن بو بگه ژاچونه وهی شورش کوردستانی عراق، گۆقاری کۆمه له، ژماره (۲)، سالی ۱۹۷۹، ل. ۴.

^(۲) - هه مان سه رچاوه، ل. ۶.

چونکه پینگه‌ی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ی عێراق له نێو كۆمه‌لگه‌ی نێوده‌وله‌تیدا به‌هێز بوو، باوه‌ر نه‌ده‌كرا به‌وه‌ی حكومه‌تی عێراق تائه‌و راده‌یه‌ به‌ تونده‌ی و دڵ ره‌قی مامه‌له‌ له‌گه‌ڵ داخوازه‌ ره‌واكانی گه‌لی كوردا بكات. ^(١) بۆ یه‌كێتی زۆر زه‌حمه‌ت بوو كه له‌لایه‌ن گه‌وره‌ ده‌وله‌تانه‌وه‌ گۆی ئی بگیری. جا چ ده‌وله‌تانی بلوکی پوژناوا بی‌ت یاخود پوژه‌لات. چونكه به‌ بۆچوونی (ی.ن.ك) ده‌وله‌تانی پوژناوا سه‌ر به‌ بلوکی سه‌رمایه‌داری و ئیمپریالیزم بوون، پێوه‌ندی كردن پێنانه‌وه‌ له‌گه‌ڵ پێبازو به‌رنامه‌ی (ی.ن.ك) دا نه‌ده‌گونجا، چونكه یه‌كێتی رێكخراویکی چه‌پ و ماركسی بوو. له‌لایه‌کی تریشه‌وه‌ به‌ حوكمی ئه‌وه‌ی له‌ دوا‌ی هه‌ره‌سی ١٩٧٥، جگه‌له‌وه‌ی كه ئه‌مریكا پشتی له‌مه‌سه‌له‌ی كورد كردبوو. له‌هه‌مان كاتیشدا رایان و ابوو كه‌هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌یان كردبوو كه له‌سه‌ر داخوازی شای ئێران یارمه‌تی بزوتنه‌وه‌ی گه‌لی كوردیان دا‌بوو. رازی بوون به‌وه‌ی كه هه‌یچ جووره‌ پێوه‌ندیه‌کیان له‌گه‌ڵ مه‌سه‌له‌ی كورد دا نه‌بی، چونكه له‌لای ئه‌وان به‌رژه‌وه‌ندیه‌ ناوچه‌یی و سه‌راتیجیه‌كانیان له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تانی نێوچه‌كه (ئێران و تووركیا و ده‌وله‌ته‌ عه‌ره‌بیه‌كان) دا زۆر له‌وه‌ گرنگتر بوو. بۆیه ناماده‌نه‌بوون هه‌یچ جووره‌ پێوه‌ندیه‌ك له‌گه‌ڵ بزوتنه‌وه‌ی تازه‌ی گه‌لی كوردا به‌سه‌تن. نه‌ ئه‌مریكا ده‌یویست له‌گه‌ڵ (ی.ن.ك) دا پێوه‌ندی هه‌بی له‌راسته‌تیشدا یه‌كێتی: "له‌و سه‌رده‌مه‌دا هه‌یچ پێوه‌ندیه‌کیان له‌گه‌ڵ ئه‌مریكادا نه‌بوو." ^(٢)

^(١) - چاوپێكه‌وتن له‌گه‌ڵ محمد شاكه‌لی، كوردستانی نوێ، ژماره (٢١٦١)، ١/٦/٢٠٠٠. ١/٦/٢٠٠٠.

^(٢) - چاوپێكه‌وتن له‌گه‌ڵ د. فوناد معصوم له ٣/٣/٢٠٠١، له سلێمانی.

لهلايهكى ديكهوه يهكيتى سؤقيه تيش پيونهندى لهگهل (ى.ن.ك) دا باش نه بوو، * هه موى چوارسائيك تيبه پرى كردبوو به سهر گهوره ترين ريكهوتننامهى ستراتيزى نيوان سؤقيهت و عيراق كه مؤريان كردبوو، له هه مان كاتدا (حشع) يش لهگهل به عسدا هاوپهيمان بوون و له يهك بهردها كاربان ده كرد. به پيچه وانه وه هه لويستى سؤقيهت به رامبهر هيژه پيشكهوتنخواز و رزگار يخواز هكان يهكجار خراپ بوو، له م باره يه وه (عمر شيخموس) ده لى: " له سالانى ۱۹۷۵ و ۱۹۷۶ دا له دهره وهى و لات پاسپيردرام كه چهند ياداشتىكى ره سميم به ناوى (ى.ن.ك) وه بؤ ليژنهى مهر كه زى پارتى كومونسيستى سؤقيهت نووسى، به لام ههر وه لاميشيان نه داينه وه" (۱).

لهگهل دهوله تانى سؤسياليستى (ئه وروپاي روزه لات) يش (ى.ن.ك) پيونهندى باش نه بوو. نه وه دهوله تانه ههر شتى ببوايه پيونهنديان به سؤقيهت وه ده كرد. يهكيتيش له پرووى فكر يه وه لهگهل نه وان نه دهگونجا، چونكه زياتر نه نديشهى ماوى له نيو (ى.ن.ك) دا زالبوو و ره خنه يان له وان ده گرت. (۲)

* د. فوناد مه عصوم ده لى: دوا به دواى راگه ياندى كوتايى هاتنى شوڤشى نه يلول و ههره سه ينانى، مام جهلال بانگه يشت كرا كه به شيوه يهكى نه ينى سهردانى مۆسكۆ بكات، و سهردانه كى سى رۆژى خاياند، به لام نه م پيه وهندى به نه وه نه بوو كه هيجى ئى شين بيته وه. (چاوپي كه وتن لهگهل د. فوناد مه عصوم: له ۲۰۰۱/۱۲/۶ له سلیمانى).

(۱) - چاوپي كه وتن لهگهل عمر شيخموس له ۲۰۰۰/۱۰/۱۳، له سلیمانى.

(۲) - چاوپي كه وتن لهگهل عمر شيخموس له ۲۰۰۰/۱۰/۱۳، له سلیمانى.

جگه له مه ئه و دهوله تانهش پيوه نديه كي به تيني سياسي و ئابوريان له گه ل حكومه تي عيراقدا هه بوو كه بهرژه وهنديان واي دهخواست. (حشع) يش ئه و كاته درژايه تي توندي يه كييتي ده كردو شهري يه كييتيان ده كردو وتاري تونديان له يه كييتي ده نوسي، ئه م هوكارهش رهنگ دانه وه ي خراپي هه بوو له سه ر پيوه ندي ئه م دهوله تانه به يه كييتي يه وه.

سه بهاره ت به دهوله تاني ئه وروي اي پوژئاواش، (ي.ن.ك) هيج گرنكي نه ده دا به پيوه ندي كردن له گه لئاندا، به حوكمي ئه وه ي يه كييتي بزوتنه وه يه كي چه پي شوژشگير بوو. نه وانه له پوانگه ي بوچوني ئايدولوژي يه كييتي يه وه به نادوست ده زانرا ن به لام له ويدا (ي.ن.ك) هه ولى ده دا پيوه ندي له گه ل هيزه چه پ و پيشكه وتنخوازو بزوتنه وه كان ي كرينكاران و ريكخراوه مروقه دوسته كان و ريكخراوه چه په جوړاو جوړه كان و سو سيال ديموكرات و پارت ه كو مه نسته كانى* ئه و وولاتانه دابمه نرينى.⁽¹⁾

به لام پيه وه نديه كان ي يه كييتي وه ك (د. فوئاد معصوم) ده لى: "زياتر له گه ل روژنيره كان ي ئه وروي دا بوو، له گه ل ئه و كه سانه دا بوو كه دوستي ميلله تي كورد بوون. له گه ل هه ندى له روژنامه نوسه كان بوو، به مه به ستي

* مه به ست له پارت ه كو مه نسته كان ئه و پارتانه يه كه وه ك يرو باوه ر كو مؤنستى بوون. نه ك پارت ه كو مؤنسته كان ي سه ر به سوقيه ت. ئه وانه ي سه ر به سوقيه ت له گه ل (ي.ن.ك) دا پيوه نديان باش نه بوو. چونكه ئه وان به هوى نزكى پيوه ندي نيوان سوقيه ت و عيراق له لايه ك و هاوپه يمانى به عس و حشع له لايه كي تره وه. پيوه نديان له گه ل حزبى به عسدا باشت ر بوو نه ك له گه ل يه كييتى دا.

⁽¹⁾ - ئايا مه سه له لى كورد يه ك مه سه له يه يا چه ند مه سه له يه كه ؟ ل ١٦.

ئەوھى مەسەلەكانيان بۇ پروون بىكرىتەوھو بارو دۇخەكە چۇنەو پەروشى زانىارى بوون لەسەر بارو دۇخى عىراق كە بەرەو كوئى دەروات وەك دەولەتتىكى ناوچەكە، پىئوھندىيەكان لەوھندە تىنەدەپەرىن و زىاتر نەبوو، لەگەل دەولەتە ئەوروپايەكاندا".^(۱)

وەك دەر دەكەوئى پىئوھندىيەكانى يەككىتى لەگەل ھىچ يەككىك لە دەولەتانى دەرەوھدا نەبوو، ھەرچەندە لىقىكى چالاكىشى لە ئىتالىا دا ھەبوو، بەلام وەك لە سەرەوھ ناماژەي پىكرا كە زىاتر لەگەل رىكخراوھ چەپەرەو و كۆمۇنىستەكانى ئەوروپاي رۇژئاوادابوو، بەتايبەتى (ئىتالىا و فەرەنسا و سوئد) كە ئەمەي دواييان يارمەتى يەكى زۆرى يەككىتى دەدا لە بوارى چاپ و بلاوكردەنەوھدا.^(۲)

لە نىسانى ۱۹۷۶ دا مام جەلال سەردانىكى بو نەمسا كرد. لەو سەردانەدا ژمارەيەكى باشى لە كارىدەست و سىياسى و پۇژنامەوانى نەمسايى بىنى، رادىئو تەلەفزیون گىفتوگۇي كورتیان لەگەل مام جەلال دا بلاوكردەوھ. پۇژنامەكانىش ھەندى سىتونيان دەر بارەي قسەكانى نووسى.^(۳)

بە كورتى لەو سەردەمەدا بە ھىچ شىئوھىەك (ى.ن.ك) ھىچ پىئوھندىيەكى رەسمى لەگەل دەولەتە زلھىزەكاندا نەبووھو ئەوھى ھەشبووھ لە چوارچىئوھى رىكخراوھ مروۇق دۇستەكان و دەزگا نارەسمى يەكان تىپەرى نەكردوھ.

(۱) - چاوپىكەوتن لەگەل د. فوناد معصوم لە ۲۰۰۱/۳/۳، لە سلىمانى.

(۲) - چاوپىكەوتن لەگەل عمر شىخموس لە ۲۰۰۰/۱۰/۱۳، لە سلىمانى.

(۳) - نەوشىروان مستەفا ئەمىن: لەكەنارى دانووبەوھ، ل ۵۸.

نەنجام

هیچ گەلیك هیندهی کورد میژوووهکی پر نییه له راپهرین و شوپشی چهکدارانهی ئازادیخوازانه له پیناوی سهر بهخووی و مافی نهتهوایهتی دا. ستهم و ژیر دهستهیی نهتهوهیی کورد دواي شهري جیهانی یهکه م و دامهزاندنی دهولتهی ناسیونال له رۆژهلاتی ناوهراستدا زیاتر په ره ی سهند، له له هه مان کاتدا دژ بهو سیاسه ته راپه رین و شوپشه کانی کورد گه شهو په ریه یان سهند. به لام مه خابن هه ره موو نه و شوپشانه به هاوکاری وولاتانی داگیرکهر و به ناگابوونی گه وه دهولته تان به شیوه یه کی جه رگه رانه کوتایییان پینه اتوو و زیاتر کورد ژیر دهسته کراوه، که یه ک له و شوپشه گه ورانه ی تراژیدیانه کوتایی پینه ات، شوپشی چوارده ساله ی نه یلول بوو له نازاری ۱۹۷۵ دا.

به لام دواي شکسته ی هه ر بزوتنه وه یه کی چه کدارانه، شوپشیک، راپه رینیکی تر سه ری هه لداوه. هه ره سی شوپشی نه یلول له سالی ۱۹۷۵ دا، بوو به ووی دروست بوونی بۆشایه کی سیاسی، فیکری و سه ربازی له کوردستاندا، بو پرکردنه وه ی نه م بۆشاییه یه، وه ک وه لامدانه وه یه کی میژوویی، وه ک پیداو یسته یه کی میژوویی، بوو به وپروو بونه وه ی زولم و سته م و چه وساندنه وه ی پرژیمی عیراق که له و ساته دا سیاسه تی درپدانه ی گرتبووه بهر، یه کیتی نیشتمانی کوردستان له دایک بوو.

یه کیتی نیشتمانی کوردستان له گه ل دروست بوونی خویدا شیوازیکی تازه ی دا هینا له خه باتی نه ته وه یی کوردا، خه باتیکی نیمچه به ره یی، فره حزبی و ستراتژیکی نوی.

ئەم قۇناغە مېژووییە (۱۹۷۵-۱۹۷۶) کە سەر دەمی دروست بوونی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان و دەست پیکردنەوی شۆرش بوو کۆمەنیک خەسلەتی تایبەتی و تازەیی لە خوگرت کە لەگەڵ سەرھەلدانی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان دا لە کوردستان سەریان ھەلداو بەر لەو سەر دەمە بونیان نەبوو، بە تایبەتی خەسلەتی کارکردنی پلورالیستانە دیار دەھەکی سیاسی نوئیە لە مېژوویی کورددا، ئەو ھەش لەو ھەو سەرچاوەی گرتبو کە چەند ریکخراویکی سیاسی جیا جیا لە ناو نیچە بەرەیی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان دا یەکیان گرتوو نەریتیکی نوئی شۆرشگێرانەیان داھینا کە بریتی بوو لە پرنسیپی پشت بەخۆ بەستن، و ھاوکاری جولانەوی شۆرشگێرانەو پیشکەوتنخاوانەیی ناوچەکەو پۆژھەلاتی ناوھەراست.

دروست بوونی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان نەخشەو پلانی حکومەتی عێراقی ھەلۆھەشاندەو پلانی نەتەوویی و نیشتمانی دژبە بەغدا دانا بو ئەو کورد درێژە بە خەباتی رھوایی خۆی بدات بە ھیوایی گەیشتن بە نامانجە نەتەوویی و نیشتمانیەکانیان.

سەرھەلدانی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان و ھەلگیرساندنەوی ناگری شۆرش لە دژی چەوساندنەوی نەتەوویی، دژی بەعەرەب کردن و پراگواستن و بەبەعس کردن خۆی لەخۆیدا پروسەیکە رھواییەتی پی دراوھ چونکە داکوکی لە مافی دیموکراتی و مافی نەتەواییەتی گەلی کورد دەکات.

دروست بوونی یەکییتی نیشتمانیی کوردستان و ھەلگیرساندنەوی شۆرش خەسلەتیکی نیشتمانی گشتی ھەبوو، تایبەت نەبوو بە ناوچەیک، ئەم دیار دە سیاسی یە نوئیە پیچەوانەیی راپەرین و جولانەو

چەكدارىهكانى پيشووى كوردستان بوو كه له لايهن شايخ و ئاغا و سهروك
هۆزهكانهوه رابهرايهتى دهكران، ههلبژاردهى پۆشنبيرو شورشگيرى
كوردستان به بيرو باوهريكى نوؤوه چونه سهر شانؤى سياسى
كوردستان و پؤلى سهرهكى بينى له ريبهرايهتى كردن دا، ئهو
ههلبژاردهى به خهبات و ليها تووى و تواناي خوئانهوه سهركردايهتى ئهو
جولانهويه نوؤيهيان گرته ئهستؤ، نهك به شيويهكى كلاسيكى
ترادسيؤنى دهسهلاتيان بو ما بيتهوه.

لیستی سەرچاوه‌کان

یه‌که‌م /کتیبه کوردی‌یه‌کان :

نازاد خانه‌قینی :

۱. مادینا، میژوو و بیلئوگرافیای راگه‌یاندنی (ی.ن.ک) (۱۹۷۵ – ۱۹۹۱)، چاپه‌مهنی و راگه‌یاندنی خاک، سلیمانی، ۲۰۰۰.

نازاد مسته‌فا :

۲. کورته باسیکی به‌ره‌ی کوردستانی، بی‌سال و شوینی چاپ.

ناسی ره‌باتی:

۳. هه‌لۆیستی یه‌کیتی و تالبانی ده‌ریاره‌ی شوپشی کوردستانی باشور، به‌شی یه‌که‌م، چاپی دووهم، ۱۹۹۶، سوید.

نۆرخانی غالب :

۴. شوپشی ئه‌یلول و رۆژگاری هوای هه‌ره‌س، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی هه‌لۆیست، له‌ندن، ۱۹۹۰.

نه‌مین قادر مینه :

۵. ئه‌منی ستراتیجی عیراق و سیکوچکه‌ی به‌عسیان: ته‌رحیل، ته‌عریب، ته‌بعیس، چاپی دووهم، سلیمانی، ۱۹۹۸.

نیراهیم جلال :

۶. خواروی کوردستان و شوپشی تهیلول - بنیات نان و مهلتکاندن
۱۹۶۱-۱۹۷۵، چاپی سییه، چاپخانهی ژیار، سلیمانی، ۱۹۹۹.

نیراهیم محمود :

۷. وینهی کورد لای عه‌رب له پاش جهنگی که‌نداو. وه‌رگیرانی حسن
جیهاد نه‌مین، ۱۹۹۷، سلیمانی.

به‌رۆز گه‌لانی :

۸. کوردایه‌تی و هه‌لویت، به‌رگی یه‌که‌م، ۱۹۹۶، هه‌ولیر.

۹. رسول مامه‌ند ۵۰ سالێ ته‌مه‌ن و ۳۳ سالێ خه‌بات، چاپی دووهم،
سلیمانی، ۱۹۹۸.

برزۆ عه‌لی هه‌ژار :

۱۰. شه‌هیدی سه‌رکرده‌ عه‌لی هه‌ژار، ژبانی و خه‌باتی سیاسی،
چاپخانهی رۆشنیری، هه‌ولیر، ۱۹۹۳.

پارتی دیموکراتی کوردستان (سه‌رکرده‌ی کاتی) :

۱۱. ریبازی بزوتنه‌وه‌ی ئازادیخوازی کورد، راپۆرتی سیاسی
سه‌رکرده‌ی کاتی پارتی دیموکرایه‌تی کوردستان که له‌لایه‌ن
کۆنفرانسی پارتیه‌وه له (۱۱-۱۵) ی ئابی ۱۹۷۶ په‌سند کراوه.

- پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆمیتە ی ئامادەکردن) :
۱۲. هەلسەنگاندنی رهوش و هەرەسەینانی شورشی کورد (دەرس و پەندەکان) چاپی دووهم، ئایاری ۱۹۹۸، سلیمانی. جەبارقادر (دکتۆر) :
۱۳. چەند بابەتێکی مێژووی کورد، چاپی یەکەم، سلیمانی، ۱۹۹۹. جەمال نەبەز (دکتۆر) :
۱۴. ئێستەو پاشەرۆژی نەتەوایی کورد لە بەرگری ناگری جەنگی عێراق و ئێران، لەبلاو کراوەکانی ئەکادیمیای کوردی بۆ زانست و هونەر، ستۆکھۆلم، ۱۹۸۹.
۱۵. دۆزی ناسیۆنالی کورد، ۱۹۸۵، سوید، بنکە ی چاپەمەنی ئازاد. جەمە ی فەرەج هەلە بەجەیی :
۱۶. لەشەرۆی نوە بۆ ستۆکھۆلم، چەند لاپەرەیک لە بیرەوهری یەکانم لە شورشی ئەیلول و شورشی نوێ ی گەلی کوردستاندا، سلیمانی، ۲۰۰۰. حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی :
۱۷. راپۆرتی سیاسی سەر بە هەشتەمین کۆنگرە ی هەریمایەتی حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی – کانونی دووهمی ۱۹۷۴، بغداد، ۱۹۷۷.
۱۸. راپۆرتی ناوەندی نۆیەمین کۆنگرە ی هەریمایەتی، لە حوزەیرانی ۱۹۸۲، چاپخانە ی دار الحریه، بغداد، ۱۹۸۳.
- حزبی سۆسیالیستی کوردستان-عێراق :
۱۹. راپۆرتی سیاسی کۆنگرە ی یەکەمی حزبی سۆسیالیستی کوردستان که لە نیوان (۱۲-۱۵) ی ئایاری ۱۹۸۱ دا بەسترا.

حزبی شیوعی عراق :

۲۰. له به لگه نامه گانی سینه مین کۆنگره ی حزبی شیوعی عراق - نایاری
۱۹۷۶ له پیناوی چه سپاندن و قولکردنه وه ی ریره وه ی شۆرشگیرانه ی
عیراقدار وه و سۆسیالیزم، چاپخانه ی الرواد، بغداد، ۱۹۷۷.
حنا یوسف فریح :

۲۱. مه سه له ی نه ته وه ی کورد له عیراقدار ده ست خسته نه نا وه ی بیانی
له نا وچه گه دا، وه رگیرانی له عه ره بیه وه : نوسینگه ی دیمه شقی یه کیتی
نیشتمانی کوردستان، چاپی یه که م، شام، ۱۹۹۹.
حوسین عارف :

۲۲. بیره وه ری سالیگ له ته مه ن ۱۹۷۴/۳/۲۸ بو ۱۹۷۵/۳/۲۷، چاپی
یه که م، سلیمانی، ۱۹۹۹.
حوسین محمد عزیز :

۲۳. پینچ کاتژمیر له گه ل ئیبراهیم نه حمه ده دا، چاپی یه که م، ستۆکهۆلم،
سوید، ۱۹۹۵.

۲۴. هولانه وه له باز نه یه کی بو شه دا، ده قی چاوپی که وتن له گه ل
جه رجیس فه تحولای پاریزه ر دا، چاپی یه که م، ستۆکهۆلم، سوید، ۱۹۹۷.
حزبی دیموکراتی کوردستانی نیران (کۆمسیۆنی نامۆرش) :

۲۵. سه ره ه لدان و تیگشکانی شۆرش ی نه یلول له کوردستانی عیراق،
ژیرار چالیاند، که نداد نه زان، عبدالرحمان قاسملو، عصمت شریف وانلی،
سته فا نازدار، نارچی روزفت، کامران قرداغی، نه لیزا مارکوس، پیل فریلیک :

۲۶. گه لیک ی په ژمۆرده و نیشتمانیکی په رت، وه رگیرانی م. گۆمه یی،
سوید، ۱۹۹۸.

ریناز:

۲۷. قەندیل بەغداي ھەژاند، بەرگی یەكەم، چاپی یەكەم، چاپخانەى زانكوۆی سەلاحەددین، ھەولێر، ۱۹۹۳.

سەید كاكە :

۲۸. بیروھەری پێشمەرگە یەك، چاپی یەكەم، ئایاری ۱۹۸۹.

شوان :

۲۹. ھەلوێستی كۆمەلە دەربارەى ھەندى مەسەلەى ستراتىجى، چاپخانەى شەھید ئیبراھیم عەزۆ، ۱۹۸۹.

شوعلە عەلى و پێشڕەو نەحمەد:

۳۰. ۱۹۷۶/۴/۲۶، لىدوانى بەلگەنامەكانى شەھید شوان عەلى (شامیل) (ى.ن.ك) كۆمەلەى رەنجدەرەن و یەكێتى خوێندكارانى شۆڕشچىگىرى كوردستان، ۲۰۰۱، سلیمانى.

شیخ جەمال شیخ نوری :

۳۱. بیروھەری یەكەم لەرىكخستەكانى كۆمەلەدا (۱۹۷۱-۱۹۸۳)، بەشى یەكەم، سلیمانى، ۱۹۹۸.

د. كەمال فوناد:

۳۲. كوردستان یەكەمىن رۆژنامەى كوردى ۱۹۱۷-۱۹۱۸، سلیمانى، ۱۹۹۸.

گوینتەر دیشنەر (دكتور) :

۳۳. كورد، گەلى لەخستەبراوى غەدر ئى كراو، وەرگىرانی حمەكریم عارف، چاپخانەى وەزارەتى رۆشنیىرى، ھەولێر، ۱۹۹۹.

عبدالله حسن زاده:

٢٤. نڤوسهده تىڭكوشان، بهرگى يهكهم، چاپى يهكهم، له بلاوكراوهكانى
كومسيونى چاپهمهنى حزبى ديموكراتى كوردستانى ئىران، ١٩٩٥، چاپى
يهكهم.

عيسى پزيمان :

٢٥. نهينى يهكانى بهستنى پهيمانى ١٩٧٥ى الجزائر، له نارشيفى
تهواوو نهينى ساواك، وهرگيرانى ناصرى ئىبراهيم، سويد، ١٩٩٧.

فاتح رسول :

٢٦. چهند لاپهريهك له ميژوى خهباتى گهلى كورد، بهرگى يهكهم،
چاپى يهكهم، چاپخانهى ههلهبجه، سويد، ١٩٩١.

فره نسو ههريرى :

٢٧. بۇ ئهوهى ميژوو بهچه واشهيمى نه نوسرى، چاپى يهكهم، پيرمام،
١٩٩٥.

كۆمهلهى رهنجدهرانى كوردستان :

٢٨. ههلبژارده يهك له نوسينهكانى شههيد ئارام، بهشى يهكهم،
چاپخانهى شههيد ئىبراهيم عهزق، ١٩٨٠.

كهريمى حسامى :

٢٩. له پيره وهري يهكهم، بهرگى پينجهم، سويد.

كريس كۆچيرا :

٤٠. ميژوى كورد له سهدهى ١٩ و ٢٠ د، وهرگيرانى محمد رهيانى،
چاپخانهى كارون، تاران، ١٣٦٩.

كوردو عهلى :

٤١. سوقيهت و بزوتنه وهى نيشتمانى كورد.

م. س. لازەریف :

۴۲. كورد و كوردستان، فاكتهرهكانى دروستبونى كيشهكه، وەرگيرانى

د. جەبار قادر، چاپخانى دليز، سليمانى، ۲۰۰۰.

مارتن فان برۇننەسن :

۴۳. ئاغا و شىخ و دەولەت، وەرگيرانى لە ئەلمانىيە : كوردۇ عەلى،

بەرگى يەكەم، چاپى دووم، سليمانى، ۱۹۹۹.

مارفا عومەر گول (دكتور) :

۴۴. جينۇسايدى گەل كورد لەبەر رۇشنايى ياساي تازەى نىو

دەولەتاند، چاپى يەكەم، ئەمستردام، ھۆلەندا، ۱۹۹۷.

مام جەلال :

۴۵. بانگەوازى كوردايەتى، لەبلاوكر اوەكانى يەكىتى نىشتمانى

كوردستان، چاپخانى شەھىد ئىبراھىم عەزۇ، ۱۹۸۱.

۴۶. سەرورى يۆبىلى زيويىن و ئەركەكانى داھاتوو، سليمانى، ۲۰۰۰.

مەحمودى مەلا عەزەت :

۴۷. كورته ميژوروى فەلسەفە، بەرگى يەكەم، سوید، ۱۹۸۸.

۴۸. بازەكانى مەملانى و ستراتىجى ئاسايشى ئەتەوھى كورد، چاپى

يەكەم، ۱۹۹۸، سليمانى.

مەلا بەختيار (حېكەت محمد كەرىم) :

۴۹. شوپشى كوردستان و گوپانكارىەكانى سەردەم، چاپى سىيەم،

چاپخانى رۇشنىبرى، ھەولیز، ۱۹۹۴.

۵۰. لە مەررۇگراوہ ديموكراتىەكانى باشورى كوردستان، چاپخانى

داناز، سليمانى، ۱۹۹۸.

۵۱. یاخی بوون له میژوو، چاپخانهی دانان، سلیمانی، ۱۹۹۸.

مهلا شیم چه مەدی حاجی نۆمه رانی :

۵۲. سەرھتای شۆرشئی نویی سالی ۱۹۷۶ چۆن دەستی پێکرد ؟
پیداچونهوه و دارشتنهوهی مومتاز چهیده ری، چاپخانهی زانکوی
سه لاهه ددین، هه ولیر، ۱۹۹۲.

محمەدی حاجی محمود :

۵۳. رۆژ ژمییری پێشمه رگه یه ک (۱۹۷۶-۱۹۹۶)، به رگی یه که م، چاپی
یه که م، سلیمانی، ۱۹۹۹.

۵۴. گۆرینی شیوهی شه ر به پیاچونهوهی واقعیانه، چاپی سینیهم،
۱۹۹۲، سلیمانی.

محمد مهلا قادر:

۵۵. خه باتنامه، (کورته میژووی پارتهی و کهلتوری بارزانی نه مر)،
چاپی دووهم، ۲۰۰۰، دهۆک.

منوچه ر پارسادۆست :

۵۶. ئاگۆکی ئیران - عیراق وه رگێرانی : محسن علی ئەکبه ر، سلیمانی،
۱۹۹۵.

مومتاز چه یه مری و نه ژاد عه زیز سورمی :

۵۷. کۆنگره ی ۹۰ ساله ی له دایک بوونی بارزانی نه مر، سه لاهه دین ۱۴-
۱۹۹۳/۹/۱۷ چاپی یه که م، کوردستان، ۱۹۹۷.

میدل نیست وۇچ :

۵۸. جینۇساید لە عیراقداد و پەلاماری ئەنفال بۇ سەر گورد، وەرگێرانی لە ئینگلیزییەوہ سیامەندی موفتی زادە، چاپخانەى خاک، چاپی یەكەم، سلیمانی، ۱۹۹۹.

نەزادی عەزیز سورمى :

۵۹. نەزەختى ینکۆل کراو، چاپی یەكەم، کوردستان، ۱۹۹۵.
نەزاد. م :

۶۰. کوردستان ورژمەلات و تایبەتەندییەکانیان، لەبلاوکراوەکانی گوڤاری بیرىنوی، چاپخانەو ئۆفسیتی بابان، ۱۹۹۷.
نەزاد علی ئەحمەد :

۶۱. بەرەو سەرەتا سلیمانی، ۱۹۹۸.
نەوشیروان مستەفا ئەمین :

۶۲. پەنجەگان یەكتری ئەشگێن، دیوی ناوەوەی روداوەکانی کوردستانی، چاپی سێیەم، سلیمانی، ۱۹۹۸.
۶۳. لەکەناری دانوبەوہ بۇ څېرى ئاوژمەنگ دیوی ناوەوەی روداوەکانی کوردستانی عیراق ۱۹۷۵-۱۹۷۸، چاپی دووہم، چاپخانەى زانکۆى سلیمانی، سلیمانی، ۱۹۹۷.

یه کیتی نیشتمانی کوردستان :

۶۴. هه وانامه‌ی خهباتی شوپشگێرانه‌ی گه‌ل کوردستانی عێراق له ماوه‌ی دوو ساڵدا، مایسی ۱۹۷۸.

۶۵. عێراق و مه‌سه‌له‌ی کورد، ۱۹۸۴.

۶۶. قیاده‌ی موه‌قه‌ته‌ له‌ چ بهره‌یه‌کدا وه‌ستاوه‌؟ چاپی دووه، چاپخانه‌ی شه‌هید ئیبراهیم عه‌زۆ، ۱۹۸۳.

۶۷. ئایا مه‌سه‌له‌ی کورد یه‌ك مه‌سه‌له‌یه‌ یا چه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌که‌ ؟ چاپی دووه‌م، چاپخانه‌ی شه‌هید ئیبراهیم عه‌زۆ، ۱۹۸۳.

۶۸. پرۆژه‌ی به‌رنامه‌ی پێره‌وی ناو خۆی (ی.ن.ک)، چاپخانه‌ی شه‌هید ئیبراهیم عه‌زۆ، ۱۹۷۹.

۶۹. گه‌لتو گۆی شوپش له‌ گه‌ل مه‌ری، چاپی دووه‌م، چاپخانه‌ی شه‌هید ئیبراهیم عه‌زۆ، ۱۹۸۵.

۷۰. یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان بۆچی ؟ وه‌رگێرانی : نارام، چاپی جواره‌م، سلێمانی، ۲۰۰۰.

۷۱. ۲۴ ساڵ خه‌بات و سه‌روه‌ری هه‌لوێستی شوپشگێرانه‌ له‌ پێناوی گه‌ل کوردستاندا، له‌ بلاو کراوه‌کانی به‌شی روناکییری مه‌کتبه‌ی رێکفستر، سلێمانی، ۱۹۹۹.

۷۲. ده‌فته‌ری سه‌روه‌ری، زنجیره‌ی -۲- چاپخانه‌ی شه‌هید ئیبراهیم عه‌زۆ، ۱۹۸۵.

۷۳. ده‌فته‌ری سه‌روه‌ری شه‌هیدانی ده‌فته‌ری بادینان، ۱۹۹۸، سلێمانی.

دووهم / کتیب به‌ زمانی عه‌ره‌بی:

أ. ب :

٧٤. عن التعليم في كردستان العراق، مطبعة خبات، ١٩٨٦.

أ. كاوة :

٧٥. قضية كردستان الجنوبية والافاق المسقبلية، الطبعة الاولى، من

منشورات اعلام حزب كادحي كردستان - العراق ١٩٩٠.

الاتحاد الوطني الكردستاني :

٧٦. حول الحركة التحريرية للشعب الكردي في كردستان العراق (من

وثائق الاتحاد الوطني الكردستان).

امين هويدى :

٧٧. كيسنجر وادارة الصراع الدولى، الطبعة الثانية، ١٩٨٦، القاهرة.

بهاء الدين نوري :

٧٨. في تقييم سياسه الحزب الشيوعى العراق في سنة ١٩٥٨ - ١٩٨٣،

الطبعة الرابعة، ١٩٩١، سليمانى.

جلال الطالبانى :

٧٩. حول القضية الكردية فى العراق، الطبعة الثانية، ١٩٩٦، بيروت.

جيلنى جليل، م. س. لازاريف، أ. حسرتيان، شاكروم هويان، اولفا

جيفالينا :

٨٠. الحركة الكردية في العصر الحديث، ترجمه : د. عبدى حاجى،

الطبعة الاولى، بيروت، ١٩٩٢، دار الرازى للطباعة والنشر.

جوناثان راندل :

٨١. امة في شقاق، ترجمه : فادس حمود، الطبعة الاولى، ١٩٩٧، بيروت.

حامد محمود هيسى :

٨٢. المشكله الكردية في الشرق الاوسط منذ بدايتها حتى سنة ١٩٩١،
القاهرة، ١٩٩١.

حبيب محمد كريم :

٨٣. تأريخ الحزب الديمقراطي الكردستاني - العراق، (في محطات
رئيسيه)، ١٩٤٦ - ١٩٩٣، كردستان، مطبعة خبات، دهوك، ١٩٩٨.

درية محمد علي عوني :

٨٤. عرب واكراد خصام ام و نام.

سامي شورش :

٨٥. كردستان والاكرد، الحركه القومييه وازعامه السياسييه اديرس
بارزاني ... نموذجا، الطبعة الاولى، اربيل، ٢٠٠١، مطبعة وزارة التربية.

٨٦. تنوع الكرد في العراق، مدخل الى السياسة، ٢٠٠٠، اربيل.

سامي هبدارحمن :

٨٧. من اوراقي، مطبعة كه ل، كوردستان، ١٩٩١.

سهل البزاز :

٨٨. الاكراد في المسألة العراقية، ١٩٩٦، عمان.

شلمو مونتكد يهون :

٨٩. الموساد في العراق ودول المجاور، انهيار الامال الاسرائيليه و
الكرديه، ترجمه بدر عفيلى، الطبعة الثانية، بيروت، ١٩٨٨.

شيخ سالار الحفيد (العامي) :

٩٠. علي العسكري والحكم للتاريخ.

صلاح النهرسان :

٩١. التيارات السياسية في كردستان العراق، بيروت، ٢٠٠١، تראה في ملفات الحركات و الاحزاب الكرديه في العراق، ١٩٤٦ - ٢٠٠١، الطبعة الاولى، ٢٠٠١، مؤسسة البلاغ، بيروت، لبنان.

عبدالسلام علي :

٩٢. صفحات من نضال الشهيد صالح اليوسفي، الطبعة الاولى، ١٩٩٢.

عبدالكريم فندي :

٩٣. فصول من ثورة ايلول في كردستان العراق، جامعة دهوك - ١٩٩٥.

عليان المفتي :

٩٤. الاكرد والعلاقات العربية الكردية، الطبعة الاولى، ١٩٩٨، مركز

المحروسة.

محمد حسنين هيكل :

٩٥. الحل و الحرب، ط ٨، بيروت، ١٩٨٨.

٩٦. مدافع اية الله، قصه ايران والثورة، الطبعة الرابعة، ١٩٨٨، بيروت.

سموود البرزاني :

٩٧. التقرير السياسي و القرارات السياسية والبلاغ الختامي للمؤتمر

التاسع للحزب الديمقراطي الكردستان العراق، المنعقد في تشرين الثاني

عام ١٩٧٩، اب ١٩٨٢.

مكتب الدراسات والبحوث المركزي للحزب الديمقراطي الكردستاني :

٩٨. الاقتتال الداخلي في كردستان العراق، كيف اندلع ومن المسؤول

عنة، الجزء الاول، الطبعة الاولى، ١٩٩٧.

منذر الموصلبي :

٩٩. القضية الكردية في العراق (البعث والاكرد)، الطبعة الاولى، ٢٠٠٠،
دمشق.

مؤسسه الدراسات والابحاث في منشورات العالم العربي :

١٠٠. الصراع العربي الفارسي، ١٩٨١، باريس.

يونان هرمز:

١٠١. ايامي في ثورة كردستان، الطبعة الثانية، ٢٠٠١، اربيل.

سيهه م / نامه ي زانكويي :

نه رسه لان بايز :

١٠٢. رايگه يانندن شوقش و بزوتنه وه ي شيعري كوردي (١٩٧٥-

١٩٩١). زانكوي سليمانى، كوليبي زمان، ٢٠٠٠.

د. سه روهه عبدالرحمن عمر :

١٠٣. پارتي كومونيستي عراق و مسله ي كورد ١٩٣٤-١٩٧٥، نامه ي

دكتورا، زانكوي سليمانى، به شي ميژروي كوليبي زانسته مروثايه تيه كان،

٢٠٠٨.

جواره م / گوڤاره كوردي يه كان :

١٠٤. ج. صادق: خه باتي چه كدار چون تينه گه يين؟؟ گوڤاري كومه له،

ژماره (٥).

١٠٥. جوستروك: نهوت و گه شه ي سه رمايه دارى له عراقدا،

وه رگيتراني: خالد نه محمد شريف، پاشكوي گوڤاري يه كگرتن، ژماره (١٢)

سالى ١٩٩٠.

۱۰۶. جلال دهباغ : ھۆيەكانى دارمان و پەند و تاقىکردنە ھەھەكانى شۆپشى ئەيلول، گۆقارى ھەئۆيەست، ژمارە (۲)، سالى ۱۹۸۷، لەندەن.
۱۰۷. جوامير : چەند روالەتتەكى نويى پىلانەكانى دوژمن بۆ بەگژاچونەھەي شۆپشى كوردستانى عىراق، گۆقارى كۆمەلە، ژمارە (۲)، سالى ۱۹۷۹.
۱۰۸. دليىر ئەحمەد ھەمەد (دكتور): ئەھو بارودۆخە سىياسىي كۆمەلەتتەھەي (ى.ن.ك) تىدا لەدايك بوو، رىبازى نويى، ژمارە (۱۹)، ۱۹۹۹.
۱۰۹. د. بيجەر مانى : كوردستانى نىشتمان و كىشە لە بەلگەنامەھو ھەئۆيەستى نىو دەولەتاند، ھەرگىرانى ھەلمەت، گۆقارى (پىشكەوتن)، ژمارە (۱)، شوباتى ۱۹۸۷، لەبلاوكراوھەكانى حزبى سۆسياللىستى كوردستان-عىراق/ئىتتجھامى دىموكراتى شۆپشگىر.
۱۱۰. ستران عبداللە : چەند سەرە قەلەمىك دەربارەھى ئەدەبىياتى كوردايەتى، رىبازى نويى، ژمارە (۱۹)، ۱۹۹۹.
۱۱۱. شىخ عەلى بىرەھەرى يەكانى بۆ رىبازى نويى دەگىرئەھە، رىبازى نويى ژمارە (۱۲).
۱۱۲. چەند روالەتتەكى نويى پىلانەكانى دوژمن بۆ بەگژاچونى شۆپشى كوردستانى عىراق، گۆقارى كۆمەلە، ژ (۲)، سالى ۱۹۷۹.
۱۱۳. گۆقارى نغار، ژمارە (۱)، سالى ۱۹۹۸.
۱۱۴. عادل مراد، چۆنئەھى دامەزراندنى يەكىتتى بۆ رىبازى نويى دەگىرئەھە، گۆقارى رىبازى نويى، ژمارە (۱۲)، ۱۹۹۸.

۱۱۵. عومەرى سەيد عەلى: ھەندى لايەن و رەوتى مېژوويى و سەرەتايى دامەزىراندنى (ى.ن.ك)، گۆقارى رېبازى نوئى، ژمارە (۱۹)، ۱۹۹۹.
۱۱۶. فازل كەرىم ئەحمەد: خەباتى چەكدار لە پېناو ئەفسانە و راستىدا، گۆقارى يەكگرتن، ژمارە (۹)، سالى ۱۹۸۹.
۱۱۷. فەرەيدون عبدالقادر لەزەمىنە و سەرەتاو دامەزىراندنى يەكئيتى نىشتمانى كوردستان دەدوى، گۆقارى رېبازى نوئى، ژمارە (۱۵)، حوزەيرانى ۱۹۹۹.
۱۱۸. فوناد مەعصوم (دكتۆر): يەكئيتى نىشتمانى كوردستان ... سەرەتاكان، رېبازى نوئى، ژمارە (۱۵)، ۱۹۹۹.
۱۱۹. كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان: ژيانى رېكخراوھىيى مان، ژمارە (۱۳)، مارتى ۱۹۸۳.
۱۲۰. كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان: رېبازى كۆمەلە، گۆقارى كۆمەلە، ژمارە (۵).
۱۲۱. كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان: يەكئيتى گەلەكەمان لە يادى لەدايك بوونى كۆمەلە و يەكئيتىدا، گۆقارى كۆمەلە، ژمارە (۱۴) خولى سىيەم، ۱۹۸۶.
۱۲۲. كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان: ھاوپەيمانى نەك كلكاھەتى دۆستايەتى نەك نۆكەرايەتى، گۆقارى كۆمەلە، ژمارە (۱۲)، خولى سىيەم، مارت ۱۹۸۶.
۱۲۳. كۆمەلەي رەنجدەرانى كوردستان: بلاوكراوھى ناوخۆ تەنيا بۆ ئەندامان، ژمارە، (۲)، ۱۹۸۱.

۱۲۴. كەمال فوناد(دكتور): سەرھەتاكاني دامەززاندىن و دەست پىكر دىنەۋەى شوپش، گۇقارى پىيازى نوي، ژ (۱۹).
۱۲۵. مەسەلەى كورد لە رۇژنامەو گۇقارە ئەلمانىيەكاندا، گۇقارى دەنگى كوردستانى عىراق، ژمارە(۱)، ۱۹۷۴.
۱۲۶. مەگۇيان: ھەلگىرسانەۋەى خەباتى كوردەكانى كوردستانى عىراق لە پىناۋى ئۆتۈنۈمى دا، ۋەرگىرانى سەيوان، گۇقارى(پەيىف)، ژمارە(۹)، سالى سىيەم، كانونى دوۋەمى ۱۹۸۹، لەندەن.
۱۲۷. مەلا بەختىيار: بەھاي خەباتى نەيىنى لە (۲۵) سال خەباتدا گۇقارى رىيازى نوي، ژمارە (۱۹).
۱۲۸. ھىرى كىسنىچەر: كارەساتى كوردەكان، ۋەرگىرانى سەباحى غالب، گۇقارى باسكار- ژمارە (۳)، سالى ۱۹۹۹.

پىتجەم / رۇژنامە كوردىيەكان :

۱۲۹. چاۋپىكەۋتن لەگەل مام جەلال. رۇژنامەى كوردستانى نوي، ژمارە (۱۲۹۸) ۱۹۹۶/۶/۲.
۱۳۰. چاۋپىكەۋتن لەگەل محمد شاكەلى، كوردستانى نوي، ژمارە (۲۱۶۱)، ۲۰۰۰/۶/۱.
۱۳۱. شەۋكەتى حاجى مشىر : مېژۋوى ئەم گەلە بە خوڤن نوسراۋە، ھەقە دلسۆزىين بۆى و چەۋاشەى نەكەين، كوردستانى نوي، ژمارە(۴۰۵)، ۱۹۹۳/۶/۶.
۱۳۲. مەلا بەختىيار : سالىرۇژى يەكىتتىى و دەرەبەستى خوڤندكاران، رۇژنامەى رىيازى خوڤندكاران، ژمارە (۲۷)، لە ۱۹۹۸/۶/۱.

۱۳۳. پىيازى نوئى، ژماره (۱)، كانونى دووھى ۱۹۷۶.
۱۳۴. چاوپىكەوتن لەگەل د. فوئاد معصوم. كوردستانى نوئى، ژ(۱۶۲۴)، ۱/۶/۱۹۹۸.
۱۳۵. نالای شوپش، ژماره (۱)، ئەيلولى ۱۹۷۷.
۱۳۶. نەوشىروان مستەفا ئەمىن: كوردستانى عىراق و دياردهى فرە حىزى، كوردستانى نوئى، ژ (۲۱۲۰)، ۱۵/۴/۲۰۰۰.
۱۳۷. چاوپىكەوتن لەگەل نازاد جندىيانى، كوردستانى نوئى، ژ (۲۱۶۱) ۱/۶/۲۰۰۰.
۱۳۸. ئاوات عبدالغفور: بۆ ئەوھى مېژوو وەكو خۆى تۆمار بكرى، كوردستانى نوئى، ژماره (۴۰۳)، ۱/۶/۱۹۹۳.
۱۳۹. ئەرسەلان بايز: رۆژانى سەخت، رۆژنامەى كوردستانى نوئى، ژ(۱۸۵۶) ۱۰/۵/۱۹۹۹.
۱۴۰. ئەرسەلان بايز: رۆژانى سەخت، كوردستانى نوئى، ژماره (۱۸۶۱)، ۱۷/۵/۱۹۹۹.
۱۴۱. ئەرسەلان بايز: رۆژانى سەخت، كوردستانى نوئى، ژماره (۱۸۷۶)، ۷/۶/۱۹۹۹.
۱۴۲. چاوپىكەوتن لەگەل سامى عبدالرحمن، رۆژنامەى بەرھى كوردستانى، ژماره (۱۷)، شوبىياتى ۱۹۹۰.
۱۴۳. د. فوئاد معصوم : دامەزراندنى (ى.ن.ك) لە ۲۲/۵/۱۹۷۵ ئىعلان كرا، بەلام... كوردستانى نوئى، ژماره (۴۰۳) ۱/۶/۹۳.

١٤٤. محسن حسن: يهكيتي نيشتمانيي كوردستان، گۆپيني تيكشكاني سايكولوژي ئينساني كورد بۆ شۆرش، كوردستاني نوئى، ژماره (٤٠٣)، ١٩٩٣/٦/١.

١٤٥. كاوه ميراني: ههقال مام جهلال له كۆپيكددا پيش ١٩ سال : له نزيكترين دهرقه تدا شۆرش هه لده گيرسين، كوردستاني نوئى، ژماره (٦٩٦)، ١٩٩٤/٦/١.

١٤٦. محمد رهنجاو: شههيد سهيدا صالح يوسفى... رابهريكي نوئى تيكوشان، رۆژنامهى كوردستاني نوئى، ژماره (٤٢١) ١٩٩٣/٦/٢٥.

١٤٧. ديرۆكى پيوه ندييه كاني كورد- ئيسرائيل له سهه زارى د. محمود على عوسمانه وه (چاوپيڤكهوتن) رۆژنامهى كوردستاني نوئى، ژماره (١٥٢٤) ١٩٩٧/١٢/٢٣.

١٤٨. گۆقه نند عبدالقادر: پاش ريڤكهوتنى الجزائر نامادهي شهرو بهرگري هه بوو... به لام، رۆژنامهى كوردستاني نوئى، ژ (٩٠٧)، ١٩٩٥/٢/٦.

١٤٩. سهركهوت رشيد: ناشبه تال و خيانه تي نه ته وايه تي، رۆژنامهى كوردستاني نوئى، ژ (٩٦٦)، ١٩٩٥/٤/١٩.

شه شه م / گۆقاره عه ربيه كان :

١٥٠. سنوات مضيئة من العمل في حياة الزعيم الوطني الكردي جلال الطالباني، مجلة دراسات كردستانية، العدد ٢، سبتمبر ١٩٩٩، سويد.

١٥١. مقابلة مع السيد جلال الطالباني، مجلة الوسط، العدد ٣٥٥، تشرين الثاني، ١٩٩٨.

جهوتهم / رؤؤنامه عهده بى به كان:

١٥٢. الشرارة، عدد (١)، تشرينى دووemy ١٩٧٥ .
١٥٣. الشرارة: العدد (٢) كانون الثاني ١٩٧٦ .
١٥٤. الشرارة: العدد (٦) حوزيران ١٩٧٧ .
١٥٥. الفكر الجديد، عدد (٢٩٧)، ١٩٧٨/٦/٢٤ .
١٥٦. عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد (٣٩٣)، ٢٧/١٠/٢٠٠٠ .
١٥٧. عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد (٣٧٧)، ٧/٧/٢٠٠١ .
١٥٨. عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد (٣٧٣)، ٩/٦/٢٠٠٠ .
١٥٩. عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة (الاتحاد)، العدد (٣٨٤)، ٢٥/٨/٢٠٠٠ .
١٦٠. عادل مراد: محاولة جادة لكتابة جزء من التاريخ الحديث لكرد العراق، جريدة الاتحاد، العدد ٣٧٥، ٢٣/٦/٢٠٠٠ .
١٦١. عزيز محمد : تقرير ل. م للحزب الشيوعي العراقي فى المؤتمر الثالث للحزب، طريق الشعب، ٩/٤/١٩٧٦ .
١٦٢. لقاء مع السيد د. فوناد معصوم، الاتحاد، العدد ٣٧٣، ٩/٦/٢٠٠٠ .

هه‌شتم / ده‌ستنوس:

میرزا محمد ئەمین مەنگۆری :

١٦٣. بەسەرھاتی سیاسی کورد، (١٩٧٢-١٩٨١) دەستنوس.

نۆیەم / چاوپێکەوتنەکان:

١٦٤. چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد معصوم لە ٢٠٠١/٣/٣، لە سلێمانی.

١٦٥. چاوپێکەوتن لەگەڵ د. فوئاد معصوم، لە ٢٠٠١/١٢/٦، لە سلێمانی.

١٦٦. چاوپێکەوتن لەگەڵ عمر شینخموس لە ٢٠٠٠/١٠/١٣، لە سلێمانی.

١٦٧. چاوپێکەوتن لەگەڵ د. کەمال فوئاد لە ٢٠٠١/١٢/١، لە سلێمانی.

١٦٨. چاوپێکەوتن لەگەڵ (سەڵاحە دینی موهتەدی) لە ٢٠٠١/٢/١٩، لە

سلێمانی.

١٦٩. چاوپێکەوتن لەگەڵ محمدی حاجی مەحمود، لە ٢٠٠١/٩/٢، لە

سلێمانی.

١٧٠. چاوپێکەوتن لەگەڵ د. محمود عوسمان لە ٢٠٠١/٨/٢٣،

لە سلێمانی.

١٧١. چاوپێکەوتن لەگەڵ ملازم عمر عبدالله لە ٢٠٠١/١٠/١٠، لە

سلێمانی.

١٧٢. چاوپێکەوتن لەگەڵ جەمال حکیم ناغا لە ٢٠٠١/٩/٣، لە سلێمانی.

١٧٣. چاوپێکەوتن لەگەڵ سالار عەزیز، لە ٢٠٠١/١٠/١٣، لە سلێمانی.

١٧٤. چاوپێکەوتن لەگەڵ مەلا بەختیار، لە ٢٠٠١/٣/١٤، لە سلێمانی.

دهبەم / بەلگەنامەکان:

۱۷۵. بەلگەنامەى ژمارە(ش ۱ ق س / ۳۱/ ۱۹۳۲۰)ى(مديرية الاستخبارات العسكرية) ولەريکەوتى ۱۹۷۵/۹/۱۳.
۱۷۶. بەلگەنامەى (قرار محكمة الثورة) ژمارە (۳۷۴/ج/ ۱۹۷۶) لە ۱۹۷۶/۷/۱۱ سەبارەت بەحوکمى لەسیدارە دان و زیندانى کردنى خالە شىهاب و هاوپیکانى.
۱۷۷. یەكەم بەیانى لیژنەى نامادەکارى بزوتنەهوى سۆسیالیستى دیموکراتى کوردستان لە ئابى ۱۹۷۶.
۱۷۸. نامەیهكى قادر عەزیز بۆ توێژەرى بابەتەكە لەروژی (۲۰۰۱/۲/۱۸).
۱۷۹. دەربارەى یەكگرتنەهوى خەتى گشتى و بزوتنەهوى سۆسیالیستى کوردستان، ۱۹۸۲.
۱۸۰. نامەى مام جەلال بۆ كاك مسعود و كاك ئیدریس بارزانى لە ۱۹۷۶/۸/۱۰.
۱۸۱. نامەى مام جەلال بۆ كاك عەلى عەبدوڵلا لە ۱۹۷۶/۸/۱۰.
۱۸۲. یەكەم بەیانى دامەزراندنى (ى.ن.ك) لە ۱۹۷۵/۶/۱.
۱۸۳. دمقى بروسكەى پیروۆبایى (قيادة التجمع الوطني العراقي) بۆ دەستەى دامەزرینەرى (ى.ن.ك) لە تەمموزى ۱۹۷۵دا.

پاشکۆکان

لیستی باشکۆکان

- ۱- رێکەوتننامەی جەزائیر لە ۱۹۷۵/۳/۶.
- ۲- نامەی کیسێنچەر بۆ بارزانی لە ۲۲/ شوباتی ۱۹۷۵.
- ۳- بەیانی رێژی بەعس بۆ کورد سەبارەت بە تەسلیم کردنەوهی چەکەکانیان لە دواى هەرهەسی ۱۹۷۵.
- ۴- نامەی بارزانی بۆ جیمی کارتەری سەرۆکی ئەمریکا لە ۹/ شوباتی ۱۹۷۷.
- ۵- یەکەم بەیانی دامەزراندنی یەکتیتی نیشتمانی کوردستان لە دەرەوهی ولات لە ۱۹۷۵/۶/۱.
- ۶- بەیانی نامەی (ی.ن.ک) دەستەى دامەزراندنەى ناووهی ولات، لە ۱/ ئەیلوولی ۱۹۷۶.
- ۷- یەکەم بەیانی نامەی دامەزراندنی بزوتنەوهی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان لە ئابی ۱۹۷۶ دا. (ئەم بەیانی نامەیه چاپ ئەکراو هەر بەشیوهی دەستنوس بووهو له کتێبهکەى محمدى حاجى محمود: پۆلێسى پێشمەرگه، بهرگی نوووم وهرگراوه).
- ۸- بەیانی دامەزراندنی بزوتنەوهی سۆسیالیستی دیموکراتی کوردستان. (ئەو بەیانەى که چاپ کراو له سالی ۱۹۷۷ بلاوکرایهوه).
- ۹- بەیانی (التجمع الوطني العراقي) که پێرۆزیایی له دامەزراندنی (ی.ن.ک) دەکات.
- ۱۰- سۆپاسنامەی (ی.ن.ک) بۆ (التجمع الوطني العراقي) لە ۱۹۷۵/۸/۵.
- ۱۱- بەیانی نامەی (التجمع الوطني العراقي) دەربارەى بون به ئەندامی (ی.ن.ک) لە ۱۹۷۶/۲/۱۱.
- ۱۲- بەیانی نامەی (ی.ن.ک) به بۆنەى پێوهندی کردن و چونه نیوپیزیسه له (التجمع الوطني العراقي) دا له ۱۹۷۶/۲/۱۱.

- ۱۳- نامەى (ى.ن.ك) بۇ شاو سەرۇكەكانى ولاتانى عەرەبى له نازارى ۱۹۷۶ دا.
- ۱۴- پلان (خطه) ى پرگارى دهرىبارەى شىۋمو چۇنئەتى دەست پىنكردىنى خەباتى پارتىزانى كه (مام جەلال) نوسىۋەتى له سانى ۱۹۷۶ دا.
- ۱۵- پەپرەۋى ناوخۇى دەستە چەكدارەكان، كه شاسوار جەلال (ئارام) نوسىۋەتى به ناۋى لىژنەى سەركردايەتى دەستە چەكدارەكانەۋه له حوزەىرانى ۱۹۷۶ دا.
- ۱۶- بهىاننامەى (ى.ن.ك) كۇمىتەى سەركردايەتى ناۋموهۋى ولات به بۇنەى سانلىك تىپەربوون بهسەر تەمەنى شۇرشى نۇى دا، له ئابى ۱۹۷۷ نوسراۋه.
- ۱۷- بهىاننامەى (ى.ن.ك) به بۇنەى يادى چوارده سانەى شۇرشى ئەىلولەۋه له ۱۹۷۵/۹/۱۱ دا.
- ۱۸- رىكەوتننامەى لقى ئەۋروپاى قىادەى موقەتەى (ى.ن.ك) به بۇنەى تىپەربوونى سانلىك بهسەر رىكەوتننامەى جەزائىرەۋه. له ۱۹۷۶/۳/۶.
- ۱۹- نامەى مام جەلال بۇكاك ئىدرىس و كاك مسعود له ۱۹۷۶/۸/۱۴.
- ۲۰- نامەى مام جەلال بۇ على عبدالله له ۱۹۷۶/۸/۱۴.
- ۲۱- دەقى رىكەوتننامەى مام جەلال و مسعود بارزانى و (باقر ياسىن) له ۱۹۷۷/۳/۱.
- ۲۲- بهىاننامەى پارتى دىموكراتى كوردى له لوبنان - قىادەى مەركەزى - له ۱۹۷۶/۳/۱۵.
- ۲۳- بهلگەنامەى دەرگەى (امن) ى پارىژگای سلىمانى سەبارەت به تەسلىم كردنەۋهى خالە شىهاب و ھاۋرىكانى له لايەن ئىرانەۋه به حكومەتى عىراق.
- ۲۴- بهلگەنامەى سەرۇكايەتى (محكمة الثورة) ى بهغدا سەبارەت به له سىدارەدان و حوكمى زىندانى كردنى خالە شىهاب و ھاۋرىكانى له ۱۹۷۶/۷/۱۱.
- ۲۵- راگەياندىنى لىژنەى ئەۋروپاى (ى.ن.ك) سەبارەت به حوكمى سزاۋه له سىدارەدانى خالە شىهاب و ھاۋرىكانى له ۱۹۷۶/۷/۲۱.

- ۲۶- به بیاننامه‌ی (ی.ن.ک) سه‌بارت به شۆرشى نوئى له ناوه‌پراستی ئه‌یلولى ۱۹۷۶.
- ۲۷- نامه‌ی (عبدالرحمن شه‌نگارى) بۆ مام جه‌لال كه له ژوورى ئىعدام نوسىويه‌تى له ۱۹۷۷/۳/۳۰ دا.
- ۲۸- نامارى چالاكى پيشمه‌رگه‌ی مه‌فرزه سه‌ره‌تايى يه‌كانى (ی.ن.ک) له شه‌ش مانگى دووه‌مى سالى ۱۹۷۶ دا.
- ۲۹- پرۆژه‌ی به‌رنامه‌ی يه‌كيتى نيشتمانى كوردستان كه له سالى ۱۹۷۵ نوسراوه.
- ۳۰- يه‌كيتى نيشتمانى كوردستان بۆچى ؟
- ۳۱- ژماره‌ی (۱) ی (پي‌بازى نوئى) كه له كانونى دووه‌مى ۱۹۷۶ دا بلاوكراوه‌ته‌وه.
- ۳۲- ژماره‌ی (۱) ی (الشراوه) كه له تشرىنى دووه‌مى ۱۹۷۵ دا بلاوكراوه‌ته‌وه.
- ۳۳- ده‌قى مسوده‌ی به‌رنامه‌ی په‌يره‌وى ناوخوى يه‌كيتى خویندكارانى شۆرشگيرانى كوردستان كه له لایه‌ن شوان عه‌لى (شامیل) هوه نوسراوه. له سالى ۱۹۷۶ دا.
- ۳۴- نامه‌ی شه‌هید شوان عه‌لى (شامیل) بۆ شه‌هید ئارام له سالى ۱۹۷۶ دا.

باشكوى زماره بهك

أثناء انعقاد مؤتمر القمة للدول الأعضاء في منظمة الأوبك في عاصمة الجزائر وبمبادرة الرئيس هواري بو مدين، تقابل مرتين صاحب الخلافة شه إيران والسيد صدام حسين نائب رئيس مجلس قيادة الثورة وأجرى محادثات مطولة حول العلاقات بين العراق وإيران وقد اتسمت هذه المحادثات التي جرت بحضور الرئيس هواري بو مدين ببديع الصراحة الكاملة وازادة مخلصه من الطرفين للوصول إلى حل نهائي دائم لجميع المشاكل القائمة بين بلديهما وتطبيقاً لمبادئ سلامة التراب وحرمة الحدود وعدم التدخل بالشؤون الداخلية قرر الطرفان الساميان المتعاقدان:

أولاً: إجراء تخطيط نهائي لحدودهما البرية بناء على بروتوكول القسطنطينية لسنة 1913 ومحاضر لجنة تحديد الحدود لسنة 1914.

ثانياً: تحديد حدودهم النهرية حسب خط تالوك.

ثالثاً: بناء على هذا سيعيد الطرفان الأمن والثقة المتبادلة على طول حدودهما المشتركة ويلتزمان من ثم على إجراء رقابة مشددة وفعالة على حدودها المشتركة وذلك من أجل وضع حد نهائي لكل التسلات ذات الطابع التخريبي من حيث أنت.

رابعاً: كما اتفق الطرفان على اعتبار هذه الترتيبات المشار إليها أعلاه كعناصر لا تتجزأ لحل شامل وبالتالي فإن أي مساس بإحدى مقوماتها يتنافى بطبيعة الحال مع روح اتفاق الجزائر وسيبقى الطرفان على اتصال دائم مع الرئيس هواري بو مدين الذي سيقدم عند الحاجة معونة الجزائر الأخوية من أجل تطبيق هذه القرارات...

بانشكوى زماره دوو

22 شباط 1975 :

عزيزي الجنرال

سررت للغاية باستلامي رسالتكم المؤرخة في 22 كانون الثاني 1975 وأود أن تعرف إعجابنا الكبير بك وبشعبك وباجتهود الباسلة التي تبذلها...

ان الصعوبات التي واجهتموها هائلة .. لقد قيمت عالياً تحليلكم للوضعين السياسي والمسكري، وأستطيع أن اطمئنكم بأن رسالتكم تلقى اهتماماً كبيراً من أعلى المستويات في الحكومة الأمريكية، بسبب الأهمية الكبيرة التي نعلقها عليها.

اذا رغبتم في إرسال مبعوث من جانبكم ويحظى بتفكم الى واشنطن لتزويد الحكومة الأمريكية بمعلومات إضافية عن الوضع، فسكون في غاية السرور وستشرف باستقباله. وأنا مقتنع بأن السرية لعبت دوراً بالغ الأهمية في تمكيننا من القيام بما قمنا به حتى الآن ، ولهذا السبب فقط اضافة الى خشيتنا على سلامتكم الشخصية، أبدو متردداً في اقتراح اللقاء بكم شخصياً هنا، واعلموا أنني أتوق دائماً لسماع أخباركم. انتظر ردكم ويفضلوا بقبول فاتق الاحترام وأطيب التمنيات.

هنري كيسنجر.

باشكوى ژماره چوار

9 شباط 1977

الرئيس جيمي كارتر نبيت الأبيض

واشنطن دي سي 20530

عزيزي الرئيس كارتر:

مرة أخرى نهنئكم بالنصر الرئاسي.. عند متابعتي حملتك الانتخابية سررت جداً وتأثرت لدى سماعي بتأكيداتك المتكررة وعلى دعمك الواضح للحقوق الإنسانية الأساسية للشعب في كل مكان وهذا الأمل هو ما دفعني للكتابة إليك ميبناً باختصار المشاكل و الأحداث التي فادت إلى انهيار الثورة الكردية وتشتت الشعب الكردي. عندانتهاء الحرب العالمية الأولى وسقوط الإمبراطورية العثمانية، ربط جنرب كردستان بما كان يعرف بـ(بلاد ما بين النهرين) مكوناً العراق الجبالي الذي وضع تحت الانتداب البريطاني.. وقد وعد الحلفاء بإنشاء الكيان الكردي باعتبار أن الأكراد يكونون المجموعة القومية الرابعة بعد العرب والترک والفرس.

وفي عام 1920 أكدت معاهدة سيفر على حق الأكراد في تقرير المصير على أساس المساواة مع الشعوب الأخرى للإمبراطورية العثمانية الكبيرة ولكن المصالح الدولية حالت دون تطبيق تلك المعاهدة مما جعل مصير الأمة الكردية معلقاً واضطرها إلى الدفاع عن وجودها أمام محاولات الهيمنة والتدخل المسبح الذي فرض عليها مع سعيها في الوقت نفسه من أجل الحصول على معاملة قائمة على العدل والمساواة ولربحها الأذني ولئيل حقوقها المشروعة على أرضها وقد وعد انقلاب 1958 الذي أنهى النظام الملكي في العراق وأنشأ الحكم العسكري بقيادة الجنرال عبد الكريم قاسم بإعطاء الأكراد حقوقهم

القومية ولكن مع حضور النظام الجديد للنفوذ السوفيتي ضاعفت الوعود من خلال النفوضى التي خلفها الشيوعيين في عموم العراق وبسبب قناعة الأكراد بالديمقراطية والحرية لم استطع السكوت عن ما يدور حولي من أعمال تقتل الجماعي الذي قام بها لشيوعيون العراقيون ولسوء الحظ إنني عندما واجهت الجنرال قاسم والمسؤولين الآخرين الكبار بالحقائق الدامغة حول الوضع أثرت غضبهم فأمرت القيادة العراقية المدعومة من قبل الشيوعيين المحليين . والتي ينسجها الاتحاد السوفيتي . قواتها بمهاجمة الشعب الكردي الأخرى عام 1961 عند ذلك قامت الثورة الكردية دفاعاً عن النفس.

وتبدلت (9) حكومات و(5) أنظمة وفي كل مرحلة من مراحل التمسق قسنا من جهتنا نطلب إصلاح الأمور بأكثر الشروط تواضعاً. وقد رُذ على تولدنا المتكررة بإهانات متكررة، ولا تختلف معاناتنا يا سيدي الرئيس، عن تلك التي عاناها أجدادكم والتي شرحت بإسهاب وكتب من قبل الأمريكي المحترم توماس جيفرسون.

ثم جاء أخيراً نظام البعث الحالي عام 1968 الذي شن الحرب علينا منذ اللحظة وصوله إلى السلطة ولكنه عندما فشل في تحقيق أهدافه اضطر لإجراء مفاوضات سلمية معنا عام 1970 أسفرت عن اتفاقية 11 آذار لنفس العام حيث اعترفت الاتفاقية بأن الشعب العراقي يتكون من قوميتين رئيسيين: العرب والأكراد، كما إنها أقرت بالحقوق القومية للأكراد والتي من أهمها إقامة حكم ذاتي لكردستان ضمن إطار الجمهورية العراقية خلال 4 أعوام.

ولم يكن حرصنا على توقيع الاتفاقية ينطلق من قناعتنا الخاطئة بما تضمنته من بنود وإنما ينبع أيضاً من رغبتنا بأن يسود السلام العراق، وكان رجائنا أن تؤدي المساهمة الكردية في الحكومة إلى تخفيف حدة السياسة العنيفة والعدائية للبعث تجاه الشعب العراقي والبلدان المجاورة ولكننا سرعان ما اكتشفنا بأن الاتفاقية لم تكن سوى خطوة تكتيكية من جانب البعث، إذ كان يحتاج إليها من أجل تثبيت وضعه الداخلي وتمسك الدعم الكردي في تعدياته على جيران العراق حيث أرادوا استقلالنا لخلق المشاكل لإيران والكويت والعمرة السعودية وسوريا.

وعندما رفضنا أن نكون أداة لهم بادروا إلى سياسة تعريب أرض كردستان وخاصة المناطق الغنية بالنفط حيث ينتج 65% من النفط العراقي وحيث يوجد 70% من الاحتياطي وفي نفس الوقت استغل البعثيون السلام لتصفية خصومهم السياسيين داخل

العراق فحطمت الأحزاب السياسية وأعدم المثاق من أعضائها أو قتلوا تحت لتعذيب، وتونفت روابط بغداد وموسكو أكثر بتوقيع اتفاقية الصداقة والتعاون اسارية لمدة (20) عاماً والتي تمت في بداية عام 1972 وبدأت أسلحة سوفيتية متطورة تصل العراق بكميات كبيرة يرافقها خبراء عسكريون وفنيون وازاد حجم النفوذ السوفيتي في العراق ثم أعلن البيعث تشكيل جبهة متحدة مع الحزب الشيوعي الموالي لموسكو وطلب من حزبنا الديمقراطي الكردستاني المساهمة لكننا بعد أن لاحظنا أبعاد الأحزاب الأخرى من الاشتراك في الجبهة رفضنا أن نكون أعضاء في جبهة لا تمثل في أحسن تقدير المصالح العراقية وقد أثار هذا عداوة البعثيين الذين اتجهوا إلى تدمير الاعتقالات السياسية والخطف ضد الشعب الكردي وكان من بينها محاولات دبرت ضدي شخصياً وبهذا أصبح التعايش السلمي مع النظام البعثي مستحيلاً فاتفجهد نحو أصدقائنا الأمريكان والإيرانيين. وشرحنا لهم الوضع وخطورة النتائج لا بالنسبة لنا فقط بل وبالنسبة لشعوب المنطقة الأخرى أيضاً فيما إذا استمر للنظام على سياسته كما أوضحننا بأننا لا نستطيع الوقوف لوحدهنا بوجه نظام مدعوم من قبل الاتحاد السوفيتي وقد أهد أصدقائنا وجهات نظرنا كما قيل لنا أن الثورة الكردية ستحصل على الدعم من كل من الولايات المتحدة وايران بطريقة تسمح للأكراد بمجابهة النظام العراقي في نضالهم لتحقيق الحكم الذاتي وأقامت حكومة ديمقراطية للعراق وتبع ذلك تبادل الوفود بين الأطراف المعنية وأقيم تعاون بينا وبين أصدقائنا وعندما أعلنت الحكومة العراقية من جانب واحد قانون الحكم الذاتي عام 1974 والذي لم يتضمن الحد الأدنى من الطموحات القومية الكردية رفضنا ذلك مستندين إلى تعهدات أصدقائنا ووعودهم لنا بالمساعدة ولكن عندما واجهنا 8 فرق عراقية ومئات الدبابات وأكثر من 100 طائرة حديثة كان يقود بعضها الروس والهنود اكتشفنا أن المساعدات التي وعدنا بها كانت متدنية في نوعيتها وكميتها ولا تكفي في مواجهة جيشا حسن التجهيز والتسلح وأكثر من ذلك فقد كانت تلك المساعدة قليلة جداً ومتأخرة جداً دائماً.

ورغم كل النواقص فقد حارب شعبنا بشجاعة محرزاً انتصارات عديدة في المعارك ملحقاً خسائر فادحة بالقوات المسلحة العراقية وهي، خسائر لم يكن بالإمكان تحملها لولا التعويض المباشر له من قبل السوفيت. وفي شتاء 1975 عندما شن شعبنا هجوماً ضد العدو مستغلاً الضعف المتجدد، وجد الجيش العراقي نفسه في وضع باتس فالتجأ

نظام لبعث مرة أخرى بنى الثورة وإخضاع حسب نصيحة موسكو فجرى الاتصال بشاه إيران بواسطة الرئيس الجزائري هواري بومدين وأرسلت إشعارات غير مباشرة إلى الولايات المتحدة مينة استعداد البعث لتغيير سياسته حيال جيرانه وتقليص علاقاته بموسكو، إذا ما انتهت المسألة الكردية وفي 6 آذار 1975 وقعت اتفاقية الجزائر الحياوية بين شاه إيران وصدام حسين الكردي نائب رئيس مجلس قيادة الثورة ودون أن تتضمن ولو بإشارة واحدة إلى تحالف ثورتنا مع إيران والذي لولاه ولولى قتالنا المستميت لما أمكن التوصل إلى ما تم الوصول إليه.

سيدي الرئيس:

نحن لسنا ضد العلاقات الجيدة بين العراق وإيران ولكن هل يجب أن تكون تلك العلاقة على حسابنا؟

لقد وفينا نحن الأكراد بالترهاتنا تجاه كل من الولايات المتحدة وإيران واشتكتنا مع العدو وأوصلناه إلى حالة المجزء، فأين هو استحقاقنا الموعود بالحكم الذاتي؟ أم هو بالشرذ في أنحاء العالم العربي؟ أم بتشتت العوائل والأطفال والنساء والشيوخ؟ أم بالموت تحت التعذيب أو بالخوف من التسليم المفاجئ للاجئين الكرد من قبل السلطات الإيرانية؟

أيمكن لأمة عظيمة مثل الولايات المتحدة نتحدث مبادؤها السياسية المعلنة عن الشرف والكرامة والحرية والديمقراطية لكل الشعوب أن ترفع رأسها بعد دورها في انهيار ثورتنا. يقال في الشرق الأوسط أن الشخص الصالح هو الذي يقابل الحسنة بائنتين ونحن لا نطالب بضعف ما قلنا به ولا نطالب بذات الشيء إنما كل ما نريده هو أن نتحقق الوعود بمنح الحكم الذاتي لكردستان.

سيدي الرئيس: لقد دخلنا الحرب بأقل المساعدة من أصدقائنا أولكتنا وجدنا أنفسنا في النهاية وحيدين في المعركة دون أية مساعدة أمريكية أو إيرانية وحتى الحدود أغلقت خلف ظهورنا بينما كنا نواجه جيشاً حديثاً مزوداً بسيل ينقطع من الأسلحة السوفيتية الحديثة وبسبب ضغط الوضع المعاشي المتردي وانهيار المعنويات نتيجة الإحساس بالفدر ومع وجود أكثر من 250,000 امرأة وطفل وشيخ يعيشون لاجئين في إيران لم نجد أمامنا سوى الانسحاب بالم إلى إيران وأجبرنا على ترك مناطقنا للبعث.. نحن لم يهزنا أعداؤنا عسكرياً وإنما أجهز علينا حلفائنا.

سيدي الرئيس: إن الفصل الأخير من مأساة الشعب الكردي يجب أن ينتهي عما قريب و إن كان سيتهي بمفاجأة أو سبتهي بداية جديدة فإن ذلك مرهون بك... ان للشعب الكردي حتماً قد لا يكون بمستوى حجم مواضكم (توماس جيفرسون) وأنه الحلم بالحكم الذاتي.. الذي قاتل من أجله وضحي من أجله وسبعيش دئعاً من أجله. لقد وضع شعبي إيمانه وقلبه فيه وفي الاعتقاد بأن الالتزام الأمريكي المكتوب أو الشفهي سينفذ قطعاً، انهم ينظرون إلي للإيحاء بهذا الاستحقاق الموعود وبدوري أتوجه إليك يا سيدي الرئيس.

سيدي الرئيس.. إن المفاجعة التي ألمت بشعبنا إما كانت بسبب إيمانه بالديمقراطية وبصداقته مع الغرب وبنقته بالمبادئ الأمريكية وقناعته بأن هذه المبادئ تنادي بحماية الأمم الضعيفة وتقدم العون لها لتضمن حقوقها الإنسانية الأساسية. ولم نبحت مطلقاً في احتلال أراضي الآخرين أو في اضطهاد شعب آخر وإن كل ما نطلبه فقط هو أن يسمح لنا بالعيش بسلام وحرية في أرضنا ونعامل بعدالة ومساواة مع شركائنا.

نحن لسنا بالمستوطنين الجدد أو المهاجرين أو العابرين في العراق فمنذ آلاف السنين سكن أجدادنا على تلك الأرض.

سيدي الرئيس: كان بمقدوري أن أمنع الضرر الذي أصاب شعبي نولم أعتقد كلياً بالوعد الأمريكي وكان يمكن ذلك عن طريق دعم سياسة البعث والانضمام لقواته وبذلك اتخذ موقفاً مناقضاً للمصالح والمبادئ الأمريكية وأسبب المشاكل لخيران العراق.

إن تأكيدات المسؤولين الأمريكيين جعلتني أصرف النظر عن هذا الامر والتزم بدلاً عنه بقناعتنا بأننا وبالتعاون مع إيران والولايات المتحدة. سنحقق هدفنا - الحكم الذاتي - ونحقق هدف الشعب العراقي - الديمقراطية - وإن تحقق ما فيه مصلحة لكل المنطقة، وكما ذكرت عدة مرات في حملتك الانتخابية فإن السياسة التي اعتمدت من قبل الإدارة الأمريكية السابقة إزاء الأمم الصديقة والحليفة كانت مضرة بنا والشعب الأمريكي، هذه السياسة جعلت الأصدقاء يفقدون ثقتهم بأمريكا وبتقابل جعلت النفوذ الأمريكي يتقلص، وبهذا ساءت سمعة الولايات المتحدة وهيبتها في كافة أنحاء العالم.

سيدي الرئيس: إن الشعب الأمريكي قد وضع ثقته فيك لإيمانه وقناعته العميقين

بأنك ستعمل من أجل تحقق المبادئ الإنسانية الأمريكية التقليدية، إن الشعب الكردي الذي اعتبر نفسه دائماً صديقاً يعتمد عليه لأمريكا منوه الأمن بأنت بارغم من مشاكلك مستعطي بعض الوقت لتضع في تقديرك مستقبله وتبحث في حل عادل لمشكلته.. إن القضية الكردية يا سيدي الرئيس مرتبطة بالمشاكل الأخرى في الشرق الأوسط وتستحق اهتمامكم العميق وأملنا أن هذه المشكلة ستحل موقعاً مناسباً في النقاشات القادمة وأن تقوم الحكومة العراقية باحترام مبادئ حقوق الإنسان وان تعبر سياستها اللابإنسانية إزاء الأكراد وتعيد المهجرين منهم في الجنوب إلى أراضيهم في الشمال وإن تطبق تطبيقاً كاملاً اتفاقية 11 آذار 1970.

أن المسألة الكردية لم تسوى بعد، والثورة الكردية لم تنحطم كما تدعي الحكومة العراقية.

إن الأمة الكردية التي قاومت لقرون عديدة كل أنواع العدوان لا يمكن أن تنحطم بسهولة، ففي أقل من سنة منذ الأحداث المأساوية فإن شعبنا وجزينا قد نظم نفسه واندلعت الثورة من جديد وإن بمرجة أقل من السابق.. واكتسبت زخماً سوف يقض مضاجع حكام العراق والآن وفي هذا الوقت بالذات كنا ثقة بأن أعداداً أكثر من اللاجئين الأكراد سيقبلون في الولايات المتحدة وأن تخصص لهم مساعدات مالية معقولة كما خصص سابقاً للاجئين من دول مختلفة.

إنني أصلي يا سيدي الرئيس لكي تضمد جراح أبناء شعبنا ولكي تنتصر قضيتهم ليعودوا إلى ديارهم وليحصلوا على الحقوق الإنسانية الأساسية كما نصرنا مرة قضيتكم بإخلاص.

لقد وضع شعبي كل ثقته وإيمانه بي منذ نصف قرن، وها أنا ذا أحول هذه الثقة بأمانه إليك.

تحياتي الشخصية الحارة لكم.

مصطفى البارزاني

رئيس الحزب الديمقراطي الكردستاني

2933 يلاني لين اذكون فرجينيا 22124

پاشکۆی ژماره پینج

یه که مین به یان نامه ی یه کیتی نیشتمانی کوردستان

ریککه وتنی خیانه تکارانه ی (٦) ناداری ١٩٧٥ له نیوان ههردوو حکومتی عیراق و ئیراندا وهک به لگه یه کی دیکه ی سه لماندنی نه و راستیه هات که بۆرژوازی بیروکراتی عیراقی - سروشت شو قینی - ناتوانی مه سه له ی کورد به شیوه یه کی دیموکراتی عادیلانه چاره سه ر بکات، هه ره کو روودا وهکانی دواتر ده ستوه ستانی سه رکردایه تی خیله کی و بۆرژوازی راسته روی سازشکاریان دوویات کرده وه که ناتوانی سه رکردایه تی بزوتنه وه ی نه ته وه یی رزگاریخوازی گه لی کورد بکات و سه ره له نوئی سه لماندییان ناوه منده کۆلۆنیالییه کان و له سه روویانه وه ئیمپریالیزمی نه مریکی و کۆنه په رستی زه وتکه ری خاکی کوردستان له پیشه وه یاندا حکومتی ئیران ته نیا دوژمنی سه ره سختی گه لی کورد و تیکرای گه لانی ناوچه که ن، ته نیا ژێرده ستی و بی به شکردنی نه و گه لانه یان له گشت مافه نه ته وه یی و دیموکراتیه کان ده وئ. و هه رچه ند له هونه ری فرت و فیل و چه واشه کارییدا زانابن و له پیلان داڕشتن و پاساودانه وه ی گمه دیپلۆماسیه یه کاندا داھینه ربن و هه رچه ند به ده مامکی برقه دار خویان بشارنه وه، نه و ته نیا غه درو خراپه ی نه و گه لانه یان مه به سه ته.

نه و سه ره له نوئی - وه کو نه ستیره یه کی رینما - نه و راستیه میژووییه له ناسمانی کوردستان دره وشایه وه که له میژبوو ره وتی پیشکه وتنخوازی کوردستانی مژده ی هاتنی ده دا. نه و راستیه ی که رزگاری گه لی کورد له زوئم و زۆری کۆلۆنیالی و چه وساندنه وه ی نه ته وه یی و چینایه تی هه رگیز به بی پشت به ستن به خه باتی جه ماھیری شوپشگێرانه ی پیکه وه گرێدراو به خه باتی جه ماوه ری میلی عه ره بی له یه ک به ره ی نیشتمانی یه کگرتوودا دژی

كۆلۈنئاليزم زايۇنيزم دىكتاتورىيەت ۋەدى نايەت. ھەرۋەكۈ لەمىيانى رووداۋەكاندا ەركەوت دەبى ھىزە شۇرېشگىرەكانى كوردستان شان بە شان لەگەل تىكرای ھىزە پىشكەوتنخوازو نەتەۋەبىيە چەپەكان لەعىراقدا كاربەكن بۇ ئەنجامداى ەركەكانى شۇرېشى نىشتمانىيى دىموكرات كە رووبەرووى گەلى عىراقمان بە ھەردوۋ نەتەۋەى عەرەب و كوردو كەمىنەكانى دەبىتەۋە. لەپىشەۋى ئەم ەركانەدا: -

يەكەم - رزگار كوردنى بەتەۋاۋى عىراق لە كۆت و بەندى ئابوورى و سياسى كۆلۈنئاليزمى نۇى.

دوۋەم - كۆتايى ھىنان بە حوكمى دىكتاتورى خوينرئز. سئىيەم - ھىنانەكايەى دەسەلاتى نىشتمانىيى دىموكراتى ئىنتلافى كەبتوانى دىموكراسى بۇ تەۋاۋى گەلى عىراق دەستەبەر بكات. چارۋەم - سەلماندنى مافى گەلى كورد لە ئۆتۈنۈمى راستەقىنە لە چوارچىۋەى كۆمارىكى عىراقى دىموكراتى سەرپەخۇدا.

پىنچەم - ئەنجامدانى رىفۇرمى كشتوكالى رىشەبى بە قازانجى كۆمەلانى جووتيارو پىشەسازى كوردنى بۇ پەرەپىندانى كۆمەلگاي عىراق. وپاشان دەستەبەركردنى پىداۋىسىتېيەكانى ۋەرچەرخان بەرەو بنىاتنانى سۇشپالىستى.

جىبەجى كوردنى ئەم پىنچ ئەركەش دەتوانرئ عىراق بخت سەر رىگاي تىكۆشانى عادىلانەى عەرەب دژى ئىمپىرياليزم و زايۇنيزم كۆنەپەرستى. توانا زۆرۈزەبەندەكانى عىراقىش سازو ئامادەبكات و بىياختە ئەو شەپرى چارەنۋوسەى كە نەتەۋەى عەرەب دژى زايۇنيزم و ئىمپىرياليزم دەيكات.

دەست بەردار بوونى دىكتاتورىيەتى حوكمرانى بەغدا لە مافە رەواكانى عىراق لە شەتولعەرەب و رازى بوونى بە داگىركردنى عەرەبستان و دوورگە

عەرەبىيەكان كەنداۋ لەلايەن رژىمى شاھەنشايى كۆنەپەرستى ھاوپەيمانى ئىمپىريالىزمەۋ، دەستدرىژى كردنە سەر گەلى عەرەب لەكەنداۋ پىلانگىرانى بۇ لەباربردنى رژىمى پىشكەۋتنخواز لە يەمەنى دىموكراتى مىللى ياخود قايىل بوونى بەۋەى لەكاروانى دەۋلەتە كۆنەپەرستەكانى گرىئى دراۋ بە ئىمپىريالىزم دابىئى و ئامادەبوونى بۇ ئىمزاكردنى پەيماننامەيەكى كۆلۇنئايالى سەبازى نوئى لەژىر پەردەى (ئاسايشى كەنداۋ) بە پىچەۋانەى نىرادەى گەلى عىراق و بەرژەۋەندىيە حەياتىيەكانى نەتەۋەى عەرەب، ھەموو ئەمانە ئەۋە دەسەلمىنن كە بۇرژۋاى بىرۆكراتى عىراق - كە لەرووى مېژۋىيەۋە ناتۋانى سەر بەخۇيى نىشتمانىيى پپارىزىئى - رىگاي نورى سەعەدى بۇ سەر كۆتكدردنى بزۋتنەۋى نەتەۋەىيى كورد ھەلبۇزاردوھو بەيەكجارى خۇي لە ئىلتىزامەكانى بەرامبەر گەلى عىراق و نەتەۋەىيى كورد بۇ دۇزىنەۋەى چارەسەرىكى دىموكراتىيانەى مەسەلەى كورد دزىۋەتەۋە.

ئەۋ نرخبە گەۋرەيەى كە دىكتاتورىەتى بەغدا بە كۆنەپەرستى ئىرانى و ئىمپىريالىزمى ئەمىرىكى ھاپەيمانى بەخشى - لەبەرامبەر دەستەبەركردنى رەزامەندىيان لە سەر مل پىئى كەچ كردنى سەر كۆرەيەتى خىلەكى بۇ نەخشەى ئىمپىريالى شاھەنشاهى - شۇقنىئى - و كۆتايى ھىنان بە شۆپش كورد: سەرۋەرى عىراق و بەرژەۋەندىيە حەياتىيەكانى نەتەۋەى عەرەب بوو. ئامانجى كار بە دەستانى عىراق لەۋەدا تەنيا مانەۋەيان بوو لەسەر كورسى حوكم و كەلك ئى و مرگرتنى بۇ قازانجى خۇيان بەھەر نرخبىك بىت.

روداۋەكانى دۋابەدۋاى ھاوپەيمانىيى (حوكمى شۆپشگىرى زۇر پىشكەۋتنخواز) لەگەل رژىمى شاھەنشايى كۆنەپەرستەدا، سروشتى دىكتاتورىانەى راستپەرۋەى خۇسەپىنن بە سەر عىراق و گەۋھەرى سىياسەتە شۇقنىستەكەى دەرھەق بە مەسەلەى كورد رىسواكرد كە يەكەم لە راگوستنى

سەدان ھەزار كرىكارو جووتيارو رووناكبيرى كورد لە ناوچەكانى مەندەلى و خانەقەن و كەركوك و شىخان و عىن زالە و شەنگارو دووم بەتال كوردنى ئۆتۆنۆمى لەناوەرۆك و ناواخنە راستەقىنەكەى و سىيەم رىگرتن لەگەلى كورد لەوھى بەشدارى لە حوكمى ناوھەندى و خۆجىي بكات و چوارەم لەت و پەت كوردنى بزوتنەوھى نەتەوھى كوردو لەناوېردنى ھىزە چەكدارەكانيان. خۆى دەنوئى.

دان نانى زارەكى بە ئۆتۆنۆمى كە لەژىر گوشارى رووداو خەباتى گەلەكەمان لە ئادارى (١٩٧٠) دا ھات تەنيا پەردەيەك بوو بۆ داپۆشنى گەوھەرى ھەرزان بەھاي سىياسەتى شۆقنىستى دەرھەق بە مەسەلەى كورد، ھەرھوكو دەرکردنى ياساى ئۆتۆنۆمى بى ناوھەرۆكى لە ئادارى (١٩٧٤) تەنيا پەردەيەك بوو بۆ داپۆشنى ئەو جەنگە قەركارىيە دېندانەيەى كە تاقمى حوكمەران دژى گەلى كوردستانى عىراق بەرپۆھى بردو تىيدا سەدان گوند تىك دران و ھەزار كەس لە ھاوولآتىيانى بى دەرەتان لەنىوبران.

دريژەپى دانى سىياسەتى ھاوپەيمانى لەگەل رژىمى شاھەنشاهى و مەرايى و خۆنزيك كردنەوھى لە ئىمپىريالىزمى ئەمىرىكى لەلایەن حوكمى دىكتاتورى عىراق و ھاوكارى كردنى لەگەل كۆنەپەرستانى عەرەب و بى دەنگ بوونى بەتەواوى بەرامبەر بەو پىلانە كۆلۇنيالى و پاكتاوكارىيانەى دژى كەنداوى عەرەب و شۆرشى فەلەستىن دادەريژىرئىن و دريژەپىدانى تۆقاندن و تىرۆر دژى بزوتنەوھى نىشتەمانىي و دىموكراتى و نەتەوھى لە عىراقداو دريژەپىدانى سىياسەتى شۆقنى دژى نەتەوھى كورد... ھەموو ئەمانە پىوھرى راستەقىنەن كە نامازە بۆ ئەو دەكەن ئەو حوكمە گورج و گۆلانە بەرەو بە تەواوى خۆھاويشتنە نىو باوھشى نەخشەى ئىمپىريالى - كۆنەپەرستى دژ بە نەتەوھى عەرەب و گەلى كوردو تىكراى گەلانى ناوچەكە ھەنگاودەنى. ئەمەش

گهوههري راسته قينه و ناسنامه راسته قينه كه ي ناشكرا دهكات و ريبازه رهگه زيه رستانه كه ي ديارى دهكات. بويه خهبات دژى نهو ديكتاتوريه ته ي كه عيراق بؤ سهردهمى پهيمانى بهغدا له ژير پهرده ي دروشمى بريقه دارو له پشت لافيته ي چهواشه كاراندا دهگه رينته وه. نهركينكى نيشتمانى و نه ته وه ييه. و لهسر هه موو هيزه كانى نيشتمان خوازو پهروشى پيشكه وتنى گه ل عيراق و سه به خوويه نيشتمانى به كه ي و مافى له ديموكراسييدا پيوسته. له پيشه وه ياندا نهو كهس و لايه نه پيشكه وتنخوازه كوردستانيانه ي كه گه له كه يان دوچارى سياسه تيكى شو قينيسى ملهور هاتوو كه هه ره شه ي له ناو بردن له نه ته وه ي كورد دهكات به تا يبه ته ي كه ديكتاتوريه ت سه ره له نوئ ته وقى كولونىالى - سه عيى سئ قولئ كوئى كردو ته گه ردى گه ل كورده وه نه ويش له رئى هاوپه يمانى به ستنى له گه ل كوئنه په رستى شاهه نشاهى و فاشيزمى توئانى له دژى بزوتنه وه رزگار يخوازو ديموكراتيه كه ي كوردا.

نه گه ر سه ركرديه تى خيله كى و بوئرواى راستره وى ناو بزوتنه وه ي نه ته وه يى كورد ملكه چى خواستى ئيمپرياليزم و كوئنه په رستى شاهه نشاهى بو له كوئايى هينان به شوپشى كورد و سه رشوپى به زين و ريسوايى هه لاتن له كوردستان له شه رفى نازايه تى و سه روه رى به رخودان له خاكى نيشتمان دا دريژدان به خهباتى شوپشگيرانه. سه ره راي نهو كوئسپ و ته گه رانه ي دينه رئى خهبات گيره دليره كانى و هه ره چه ند ره وشى و هه لومه رجه كان خراپ بن. تاوه كو نهو ئامانجه سه ره كى يه ي كه له دروشمى به ناو بانگى (ديموكراسى بؤ عيراق و ئوتونومى بؤ كوردستان) به رجه سه كراوه. ديته دى.

ئيمه له كاتيكدا كه سه فرارزين به وه ي سووربوونى تيكوشه رانى گه له كه مان راده گه يه نين له سه ر دريژدان به خهباتى شوپشگيرانه ي ريخراو له ريزه كانى كوئمه لانى خهك له چوارچيوه ي كه يتى به كى نيشتمانى كوردستانى دا، نهوا

سەرلەنۆی ئەو ریبازە جەماھیریە شۆرشگێرانە یە دوویات دەکەینەوێه که لە تیکۆشانی ھاوبەشمان لەگەڵ ھیزەنەتەوھیی و پێشکەوتنخوازەکانی عەرەب لەعێراقدا، دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و دیکتاتۆریەت لەسەری دەپۆین، ھەرەك رەت کردنەوھێ لیبراوانەمان بۆ رەوتە گۆشەگیرخوازە نەتەوھیی و راستپەرەو و چا و لەدەرەکان دوویات دەکەینەوێه بەتوندیش شیوازە خێلەکی و بۆرژوازییە راستپەرەو و کۆنەپەرستەکان لە خەباتی نیشتمانی و بانگەشەکانی ھاوکاری و مەراییی کردن بۆ ناوندە کۆنەپەرست و گومانلیکراوھەکان مەحکوم دەکەین.

ئیمە سوورین لەسەر درێژەپێدانی خەباتی شۆرشگێرانە یە درێژخایەن بە پشت بەستن پێش ھەموو شت بەھیزی لەبن نەھاتووی کۆمەلانی گەلەکەمان و بەھاوکاری بەتین و ھاوخواھاتی راستەقینە لەگەڵ ھیزە پێشکەوتنخوازەکانی عەرەبدا، و بەتێروانیکی روون و تینگەیشتنیکی قوولی ئەو راستیەکی کە ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و رژیمە کۆنەپەرستەکانی شاھەنشاهی و تۆرانی و عەرەبی شوقینی و کۆنەپەرستی بەکرێگراوی کورد بە دوژمنی سەرەکی یەکەمی بۆ دۆزینەوھێ رزگاریخوازی گەلی کوردمان دادەنری. خەباتی بەردەوام و نەپساوھێ بئ سازش یان نوچ دان یان داخستن لە دژیاندا دەکەین. لەھەمان کاتدا ھیزەکانی شۆرشی عەرەب و بزوتنەوھەکانی رزگاریخوازی نیشتمانی لەجیھانی سێیەم و ھیزە سۆشالیست و کریکاریی و شۆرشگێرەکانی جیھان بە ھاوپەیمانی سەرەکیمان لەقەلەم دەدەین، بۆیە کۆشش دەکەین پتەوترین پەيوەندی ھاوکاری و ھاوخواھاتی لەگەلیاندا ببەستین. ئیمە ھاوخواھاتی خۆمان و پشتگیری بئ سنوورمان بۆنەتەوھێ عەرەب دوویات دەکەینەوێه لەو خەباتە سەرفرازانەکی کە لە شۆرشی ھاوچەرخێ جیھاندا گرنگییەکی میژوویی مەزنی ھەبە. لەپیناوی رزگاری و یەك خستنی

نەتەوہی عەرەب لەسەر بنەمای پیشکەوتنخوازو دیموکرات، ھەر وہا ھاووخەباتی خۆمان بۆ تیکۆشانی رەوای لەپیناوی رزگارکردنی فەلەستین لە کۆلۆنیالی ئیستیگانی زایۆنی و بەرقەرارکردنی دەولەتی دیموکراتی فەلەستین دوویات دەکەینەوہ. ھەر وەک ھاووخەباتی و پشتیوانی تەوای خۆمان بۆ خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی تورکیا و کوردستانی ئێران دژی تۆرانیزم و کۆنەپەرستی شاھەنشاهی و لەپیناوی بەدی ھینانی رزگاری نەتەوہیی و دیموکراتی تەواو لەو دوو ولاتەداو سەندنەوہ مافی گەلی کوردمان لە پریاردانی چارەنووسی خۆی بەو شیۆہیەیی جەماوہرەکەیی دەبخوازی. دوویات دەکەینەوہ.

یەکییتی نیشتمانیی کوردستان کە ھەول دەدات ھیزە نیشتمانی و دیموکراتییەکانی شۆرشی کورد، بەشیۆہی یەکییتی یەکی نیشتمانی دیموکرات ریک بخات کە تییدا رەوتە پیشکەوتنخوازەکان و یەکییتی پتەوی خەباتگێرانیان بتوانن بەیەکەوہ بژین لەژێر سەرکردایەتی پیشرەوی شۆرشگێرانی کوردستانیدا کە حەتمەن لەدایک دەبی. ئەوا سلاوی گەرمی خەباتی بۆ شۆرشی سەرفرازی فەلەستین دەنێری و دەستەکانی دەگوشی. ھەر وەک سلاو لە شۆرشی میلی لە زەفارو ئەریتیریا و تیکۆشەرانێ گەلی کوردمان لە کوردستانی تورکیا و ئێران و سەرتاسەری کوردستان و ھیزە پیشکەوتنخوازو شۆرشگێرەکانی ئێران و تورکیا دەکات و ھاووخەباتی خۆی لەگەڵیاندا دەردەبری.

یەکییتی نیشتمانیی کوردستان کە باوہری بەوہ ھەییە بزووتنەوہی نەتەوہی گەلی کورد بزووتنەوہیەکی میژروی بابەتیە و تا گشت نامانجە نەتەوہیی و دیموکرتییەکانی وەدی نەھیننی کۆتایی نایەت، درێژە بە تیکۆشان دەدات بۆ ریکخستنی ھەموو کەس و دەستە پیشکەوتنخوازو شۆرشگێرییە

كوردستانىيەكان بۇ سازدان و جۇشدانى جەماوهرى گەلەكەمان لەپىناوى درىژدان بەو كاروانە شۆرشگىرپىيەى كە كۆمەلانى خەلكى كورد دەستيان پىئى كردوہ بۇ وەدى ھىنانى ديموكراسى بۇ عىراق و ئۇتۇنۆمى راستەقىنە بۇ كوردستان و بۇ پشتىوانى كردن خەباتى كۆمەلانى نەتەوھىي كوردمان لەسەرتاسەرى كوردستان لەپىناوى وەدەست ھىنانى مافە نەتەوھىي و ديموكراتىيەكانىدا.

كۆمەلانى خەلكى كورد . . . خەباتگىرو پىشكە و تنخوازە ھۆشيارەكان . كۆبوونەوہەتان لەدەورى ئالای يەكىتىي نىشتمانىي كوردستان و ھانتانان بۇ ناورىزەكانى لەپىناوى درىژەدان بە خەباتى شۆرشگىرپىيەى رۇكخراودا، وەلامى گورچىكپرى پىلانى كۆلۇنيالىستى شاھەنشاهى - شۆقىنىستى عەرەبە بۇ لەناوبردىنى شۆرشى كورد بەتايبەتى و بزوتنەوہى رزگارپىخوازى گەلى كوردمان بەگشتى . ھەرەكو ئەو تەعبىرکردنە مەنتىقىيە پىويستەيە لە رق و توورپەيتيان بەرامبەر بەزىنى سەركردايەتى خىلەكى و مايە پووجى سياسى و سەربازى و فىكىرىيەكەى و ملكەچ كردنى بۇ خواستى ئىمپىريالىزم و كۆنەپەرستى ئىران لەكۆتايى ھىنانى بە شۆرشى كورد كە جەماوهرى گەلەكەمان لەپىناوى سەرخستنىدا بە سەخاوتەوہ قوربانى و فىداكارى بىئ ئەندازەى پىشكەش كردوہ .

دەستەى دامەزرىنەرى

يەكىتىي نىشتمانىي كوردستان

۱۹۷۵/۶/۱

په کښتني نويشتاني کوردستان پر ياناسري

د ناسري سیکورې کوردستان

گدلي عيرامي بهر

بيا به نې تواندنه وي نه به وي کورد و نه به ب کوردي گه نولسي
د کيسا نوري شوفيني به به را مه رکله که مان به به وي شه کاب سنگ شه
که له زېر په رده وي رويوي چاره به ري ناسي و ديموکراسي مه به لسي
کورد او (جوکي زاسي) ساخته دا ستا ريت وه به تا به نې باش شه وي سولته سي
شه مان ته هه زاران خيزاني کوزدي کوچ بي کوردو جواړوي عير او و سهدان
دي کوردستاني جول کرد و نه عه ره بيري کردته وه و نا کار ترين مافي نه ته او -
به نې و ديموکراسي گه لي کوردستاني بي شل کرد هر وه ک جون ساسي دگنا -
نور به نې به عسي و زه ت کوردي نه او وي مافه ديموکراسي گه لي عيراق
وسرستي و جه و سانه وي زه حه کستان له به مومزي پيرو با گه ندي دما کر گمانه و
دروني ساسي (هنگاهه بينگه و سنجوار و سوشال سانه کسان) دا وون
ساکريت و شاکرانه .

سولته ي دېکتا نوري شوفيني بو شه وي بيلانه گاني له کوردستان سدا

سي به عيرکات و نا مافه بي سوک کوردي وه ي سوره سي و نا ره را سي خه لکير
کوردستان گه و ز به روز له به ره به دن و هه لچون دا به . کوردستاني بي
هيز به گدا ره کاتي و نا زه ترين سافي جه نكي و به کري گير او ان به سيزه
و به رده و ام خه ريکي خونا مافه گز دته سوهه لکير ساندسي جه نگيکي نوي و
نه ناسه ده سته شي کردوه به هيزش بر دته به زور شونسي کوردستان و نه
به هوي نه م سياه ته و کرده وه دوز مانه به ي نه م رژيمه هيزه شورنگيره -
کاني گول ريگاي خه باني جه گدا را به ي در بجا به سياهي گرتوته به ر وه گ
ساکه ريگي تيار و کار بگير و ره او بو دفاع کردن له مافي که له که مان
و به به به ناني مافه زه واکاني . سولته راسته و جو به ر پر سپاري شنه م
وه زعي کوردستانه گه به ره و نه نسيه وه به کي فراواني شه بات وه نه به نسي
شوبال و نه جا به که شي بگر به شه ستو . هه ول دان بو له سنا و بر دني
گه ليگي و به تا به نې نه م به رده مه دا که به رده مي رزگاري شه او وي گه لان و

هرهس هیئانی ششبریا... که با لیکلی خا و وزره و نهک سوولتهی لریز -
 کی هس عس بیلکوبو هیچ هیزیک نا به نه دی و هیچ هیزیک نا توانیب بریره وی
 میژووبگوریت . سولتهی به عس شهگه رته به وسب را حوی بیئان ندا که به سر
 گهلی کورد ا زال یوه و سزوتنه وهی شکانده هه له به کی گه وره دا جـوه
 چونکه شه هرهس هیئانی مارتی ۱۹۷۵ هه لکه یی هیزی و سی هوده یی
 خه باتی شورشگیرانی گه لکه مان نه یوه به لکوشه وه بوکه به که مین شه م
 جوره سولته دوژمن به گه لانه هه رگیزمه سه له ی نه نه وای به نی و دیموکراتی
 وولانیان بوچاره سهرنا کربت و له ترسی هه لچونی شورشگیرانی گه ل خوبان
 شه ها ویزنه با وه شی شمبریا لیزم و کونه په رستانی به کری گیرا ویا شه وه
 به و جوره ی که به عس خوی ها و بیشته با و می ژیمی شیرانه وه له په ناوی ربکه -
 وئنا مه که ی هه زانیردا (شط العرب) و خا کیکی زوری نیشتمانی بی فروشت .
 وه دوره مین بزوتنه وهی نیشتمانی دیموکراتی گه لان له م سهرده مه دا هه ر -
 گیزناتی له لایهن سهرگودا به تبه کی کونه په رست و دوژمن به ربه بازی به یئ -
 که وئنا و نه به ره و سه رکه وئن به بریت .

گه لکه مان نه شکاره و هه رگیزنا شکیت وه شپنا له هه مووگا تبه که به هیزتره
 له هه مووگا تبه که هوشبارتره و به کگرتوتزه و خا وه نی تاقی گردنه وهی به سرخ
 وگرتکه و راستی بوده رکه و توه و ربه بازی خه باتی رونا که نه به هیزی به رچه کی
 تازه با به تی دوژمن وره به رته دا ت و سه ردا شه نوینی و نه به په روپا گه نده ی
 هیچ لایه که شه له تی و ربه گای چه و ت شه گربت ، به په روا به کی پولابینه وه به -
 سه له عا دلانه که یدا و پنت به هیزوتوانا و وزه ی خوی و شینجا پشنگبیری
 گه لان و هیزه شاشتی و شازادی خوازه گانی دونیا دلیرانه به رگری له مافی
 نه نه وای به تی و ما فهره واکانی شه کات .

چه ما هیری شورشگیری کوردستان

له بهر روناکی شه و تاقی کردنه وه گرتگانه ی که گه لکه مان له سا لانی
 به پیشوی خه باتی سه ختی دا ده گیری یوه و به یی پیدا و پسته گانی شه م
 قوناغی بزوتنه وهی گه لکه مان و نا به تبه تی باری نیستای سزوتنه -
 وه که و بوشه وهی که هله کوشنده گانی جاران دوویات نه بنه وه و ربه بازی
 راست وگونجا و له گه ل نا و ره وکی بزوتنه وه که دا خه باتی گه لکه مین
 به رده و ام بخت و به ره و سه رکه وئن سروات له باش هه ره سه کی مارتی ۱۹۷۵

وه بدکسی سمنای کوردستان هاته مدیانی بکونا هوه .
 به گیتی سمنای کوردستان بی نه کونی بکو ترده هوه و بکومتی
 هره نورنگره سمنان هروه دموکرات خواره گان له جوار خسوهی
 شیوه به به کی سمنای دموکراتندا به خوریک که هدموو ضر و به سا -
 ره بپشکه و تنجواز و بیسمنان به روره گان خهاسان بدتوند و شولیبی
 نه کخن . واته به گیتی سمنای کوردستان چیزیکه به وحی حری
 پیره و ناگریته وه به لکو له پیاوی به کگری هره سمنان هروه .
 ره گان و له نا و بردنی ده سه گهری و نووه ره کی دا دروست هوه و شه وهیزا -
 نهی تا شیمان له جوار چیه که پیدا کو بوه هوه له هر نام بجنه به
 به گیان گرتوه بوخه سات کردن به ریازکی بپشکه و تنجوارانهی دز به
 شمیرا لیزم و زابونیزم و کونه به رستی دا و شان به نانی هیزه تورنگر -
 ه گانی به رانهری عیراق له پیاوی عیراقیکی دموکراتندا که کورد -
 سان له جوار چیه پیدا به ئوتونومی راسته قینه خادبی . شه شه و
 نه نیا ریبازه به که له گهل جه وه هری پشکه و تنخوازانهی بزوتنه وهی
 که له که مندانه گونجی و هدر هیزیک له ریبازه لاندات و به گیتی
 ریزه گانی گهل بپشکینی زبان له پروتسه وه که شه دات و نا وانبار شه بهست
 به رامهر به گهل و بی گومان حوکمی گهلش زور توند و تیژه به رامهر
 به واته .

گهلی عیراقی به بهر

شه سیبا ته چه رته دوژمانه بهی که سولتهی دبکنا نوری به عمل سه
 کوردستاندا به ناسه نی و له هه موو عیرا فدا به کشتی پهیره وی ده گات و
 نهو ناری سرازو زه ی که ده ستی کرد و هوه به هه لگیرا ندنی نه که هیج
 حزمه نیکی به رزه وه ندی گهلی عیراق ساکات به لکو که وره ترین ریبا نهی
 بی نه که به نی . بگره ریبا سکی که وره به خباتی گه لانی عرهب دزی نیمپیر -
 بالیزم و زابونیزم شه که بهی و به نایبه تی خباتی گهلی گه له ستنی فاره -
 مان که روبه روی شیرا شیلی نوژمن و که وره ترین پیلان بوله نا و سبردنی
 سوتنه . نهرکی به رسانی سوپای عیراق کوشتن و به ریبی گهلی کسورد و
 ویران کردنی کوردستان بی به به لکو نهرکی سمنه بی پیروزی شه وه به

که در زمره له‌خاکی است. کات و عه‌واسه بگوزی و سمری که له‌سدر حصا -
بی مانه‌گانی کدل مانه‌گانی له‌خاکدوه خاش و سامانی غیرای سو
ندود سی به که سلاکمر و له‌خاکدوسی ده‌رگا کانی سمرور و جه‌وسا بندنه -
ودی فکری و ثابوری که ل کار سبسر سدر حدتگی و بران کاری وولات و
سراکوزی بی سار بکریه

بدرزه و هندی که لی غیرای لده‌دابه که له‌زیرسا به‌نر تیمته میکی دی‌مکرا -
تیانه‌ی راستدا دورلد جوسا نه‌وی نه‌ن‌وا به‌تی و جینا به‌تی به‌عرب و
کورد و که ما به‌تی به‌ن‌دوا به‌تی به‌کاسیه و به‌دل و به‌گیان قول بکن به
قزالی به‌کمر داو و به‌وری وره‌بان و سامانی ولات بو به‌تکه و تسی ثابوری و
کومه‌لایه‌سی بجه‌ن کار و به‌ره‌ه‌کی به‌ن‌وی نه‌و تو به‌یک به‌ین که به‌شیومی به‌کی
کار بگدر ای به‌نداری حیاسی ره‌وای کدلانی عدزه‌ب و گه‌لانی سار و چه‌یکه
دزی شیمیریا لیزم و زایونیزم وه به‌تا به‌سی که لی به‌له‌میشنی تیکونه‌ر.
تدسیا به‌م جوره‌ غیرای نه‌واسید دوری کار بگه‌ران له‌بیزوتندودی کدلانی
دو دنیا دا به‌ینی سگ سدر و حسی ساخه و به‌یوه سدر کردنی که له‌ن و چه‌وسانته -
وه‌ی و له‌تو به‌ت کردنی ریزه‌گانی و سی هیز کردنی به‌را به‌زاد و ژمندگانی.
به‌م سیانته چه‌ت به‌عسکان بیاب‌ه‌وی و ته‌پانه‌وی خرعدنی شیمیریا لیزم
و زایونیزم و گوند به‌رسندکان نه‌کن و هه‌ر لایه‌کی به‌نتمان بدره‌ر به‌د
دروسه‌سا خفه‌گانی به‌عس هدلخه‌له‌سی و به‌وی سالتوو بو سیانته‌سی شو -
فینی به‌دیگنا تور به‌گانی به‌نینه‌وه‌خوی له‌واقع دور شه‌خانه‌ود و به‌شت
له‌گانه‌به‌رزه‌وه‌ندی به‌نچینه‌بی به‌گان و خواست و نا مانچه‌گانی کدل و به‌ر -
زه‌وه‌ندی به‌زه‌ی دزه‌ب شیمیریا لیزمی جیهان تیکونان له‌پیمانای غیرای یکی
دی‌مکرا نیداکه کوردستان له‌جوار جیوه‌یدا و تونوزمی راسته‌قیبه‌ی ده‌سنت
گپرسی سدرکی سهرانی هه‌موه‌ه‌زه نیشتمان به‌روه‌ه‌بیشکه و سنجواره‌گانی
غیرای به‌گورد و عه‌رب و کد ما به‌تی به‌گانه‌وه سدرکی هه‌موه‌ه‌وانه‌به‌که
به‌تنگ سدر به‌سنی و بیشکه و سنی کومه‌لایه‌تی که لی غیران و سهرکد و سنی
به‌ره‌ی گدلانی نورنگیری جیهان ده‌دین دزی شیمیریا لیزم و زایونیزم و
کونه‌به‌رستی.

جەماھیری زورلیکراوی گەلی کوردستان بە ککرن، شیکوتن و شەوبەئری
وزە و تواناتان خەتەکار و پشکگیری سی ســـــــووری
سزوتنەو شورشگێرانە نووبەگەتان بکەن . هوشیار
بن و رەگابە هەج جووڕە دوژمنیک مە دەن جاریکێ تر
زەفەر تان پی سینی، جەماھیری زورلی کراوی کوردستان .
هەموو هیزە نیشتمان پەرورە شورشگێرەکان بەک -
گرتنەگەتان توند و نول تر کەن . بە کستی خەمایی
شورشگێرانی عەرەب و کورد و کە مابە تەبەکان پتەوتەر
بیت ... لە پیناوی مافەنا و کویبە کاسی هەموو گەلی
عێراق .

بمیری دوژمنانی گەلان .

بژی شۆرش .

بە کیتی نیشتمانی کوردستان

دەستە ی دامەزرینەر

هولات

۱/ شەیلول/ ۱۹۷۶

پاشکوی ژماره ٤٥٥٥

پدایاننامه‌ی دامه‌زاندنی بزوتنه‌ی سؤیالستی دیموکراتی کوردستان

نه‌ی گه‌ی عینانی نیکۆش

نه‌ی گه‌ی کوردستان نه‌ی بز

گه‌ی کورد نيمرۆ به‌ناسکترین و پر مه‌ترسی ترين فۆناغی خه‌بانیانی نه‌په‌ری رۆبه‌روی گه‌وره‌ترین مسؤلیه‌تی مێژوویی بۆنه‌وه که پنبوسته نۆڤدێرانه و نه‌به‌را به‌خۆی لێژگاریکات نه‌م بزۆه ره‌ش کاره‌ساته‌گه‌ره‌په‌ی دوچار ی هاتووین سیاسه‌تی شۆڤینییه‌ی سوله‌ی دیکتاتۆری به‌عس ده‌که‌ن به‌خراپترین شیوه‌ی په‌گه‌ز به‌رسانه‌ی نه‌یانه‌وئ هه‌مونیشتمانه‌که‌مان له‌ناو به‌ین نه‌ی گه‌ی کوردی قاره‌مان :

سه‌رکردایه‌تی به‌عس هه‌ر له‌سه‌ره‌نای هاتنه‌ سه‌ر حکومه‌په‌وه هه‌تا وه‌کو ئینسانش وای پیشان نه‌دات که‌گوا به‌پێشکه‌وتن خوازه‌ و به‌هۆی نه‌ه‌وای به‌مانی گه‌ی کورده‌به‌ و نه‌په‌رئ به‌شێوه‌یه‌کی به‌نه‌ر ته‌ی چاره‌سه‌ری مسه‌له‌ی کوردیگات که‌چی هه‌میشه‌ سیاسه‌تی پیلان گیرئ و دوشتعمایه‌تی گه‌رتنه‌ به‌ر بۆ نه‌ناو بردنی کوردیۆزان کره‌تی کوردستان وه‌ه‌ر گه‌ی هه‌ل له‌ده‌ست خۆی نه‌داوه‌ بۆه‌نێش مینان ریه‌لاماردان که‌درنده‌نریان په‌لاماردانه‌که‌ی ١٩٧٤ بوبه‌لام هه‌ر که‌بۆی ده‌رکه‌وت سه‌ر که‌وتنایئ به‌سه‌ر بۆنه‌وه‌ی که‌له‌که‌مان که‌وتنه‌ سه‌ر وه‌سوکایه‌تی له‌گه‌ل کۆنه‌په‌رسنی ئێران ریه‌ستراوه‌ به‌ اپرێلیزمی امریکاله‌ ئۆی بۆنه‌وه‌ی ئازمه‌ی خوازی که‌ی کورد وه‌له‌ده‌ست دانسی به‌شێگی ئه‌رێ عیراق (شط العرب) پشت کرون له‌بۆنه‌وه‌ی ئازادی خوازاننه‌ پۆزه‌لاتی ناره‌راست و به‌ره‌ی که‌لانی ئونیا به‌وه‌ی چوکی تسلیم بونسی بۆشێران دا رێکه‌وتنامه‌که‌ی جه‌زائیری مۆرکۆر که‌نه‌بوایه‌ له‌جیانی نه‌چۆک دادانه‌ بکه‌وتایه‌ گه‌نگۆر له‌گه‌ل کوردوانسی بنایا به‌هه‌موومافه‌ نه‌ه‌واتیه‌ گه‌نایا و به‌شێوه‌یه‌کی مه‌بنده‌یانه‌ بی‌سه‌لعتین وه‌چاره‌سه‌رنکی علمبانیه‌ی به‌نه‌ر ته‌ی بگردایه‌ که‌هیچ نه‌ئیه‌ له‌به‌ینامه‌که‌ی ١١ آزاری ١٩٧٠ که‌متر نه‌بوایه‌ به‌لام له‌جیانی نه‌چاره‌سه‌ره‌ علمبانه‌ته‌نها یاسایه‌کی فروفیلتانه‌ی بلۆک کرده‌وه‌ که‌گوا به‌ گه‌ی کوردی عه‌فۆکریوه‌ و داوای گه‌رانه‌وه‌ی شه‌کات و به‌یمان نه‌دات که‌هه‌ر که‌سه‌ به‌ته‌ه‌وای بخاته‌ جینگای خۆی به‌شی ئۆی به‌شدارانی شۆرش به‌ناچار ی داوای هه‌رس هه‌تانه‌که‌ پێشوازیه‌کی که‌رمیان له‌یاسا ساخته‌که‌ی کردوبه‌ لێژکی پاکه‌وه‌ به‌هه‌یوایه‌کی ئۆر وه‌گه‌رانه‌وه‌ بۆخاکی نیشتمان به‌لام به‌عس هه‌رده‌ست به‌جه‌ی به‌پێچه‌وانه‌ی یاسا و به‌یمانه‌کانی خۆی جولایه‌وه‌ به‌گیانیکی له‌خۆبایی شۆڤینی و سه‌رکه‌وتنه‌وه‌ که‌رتنه‌گیانی

گەلەكە مان بە ئەدەم كۆردىنى كۆمە ئىكەن لەرگىراوانى كە لە كائى خۇيا لەسەر پىشپىوانى شۆرشە كە مان
 حەكم دابىرون و ناردىنى بەشى ھەرە ئۆردى نەو كەسانە كە گە رابونەو و لات بۆخوارووى عىزراق ولەوئى
 نىشتە جىن كران بە بىن ئەوئى زىيانىكى كۆلە مەرگىشيان بۆمسوگە رىكىزى ھەرە ما دەمش كۆرد
 بە گواستەنەوئى ئۆردەئى فەرمانبەرەو مەچە خۆرۆك زىكاران بۆخوارووى عىراق نە نائەت ھىندىكەن
 لە وانە بون كە ھەيشە پىشنگىرى سىياسەتى مېرىشان كۆردبوكە و تە چۆل كۆردن و گۆرۈنىسە ئاوى
 مېژووجونرالى ھەندئى لە دىنھات و شارە ئائىنى كۆردستان بە نىشتە جىن كۆردنى عىشانىرى عىسى تىياپا
 بە شىنەوئى (المستوطنات) وە كۆر نەو سىياسەتە گلارەئى ھىپۆنىسە كان (زاپۇنىزىم)
 بەرانبە و نە گەلە عەرەبى فەلسەفى قارەمان گۆردەئىسە يە بەر سەركردەئىسە ئىكەتتۆرە كەئى نەو سەئى
 شۆرشى كۆردەئىسە بە سەپارە بەرانبەر دەست پىس كۆردەئىسە وئى شەرى (۱۹۷۴)
 وە خۆ بە سەتە ھە بە تە وائەئى كۆنە بەر سەتە ھە بە تە ئايبەئى ئەو لە ئاوى پىنگە و تە
 شومە كەئى جىزانىر لە ئىتوان عىراق و شىزىن دەرنە كۆرەئىسە نەك ھەرنە ئىتوانبەرە و ئايرى خە بائى
 چە كەرانەئى گەلە كە مان بىكات و بىر بار لە سەر بەرگى بىدات و بەرگە نەئى ھىشت پىشەرگە
 شۆرشگىزە كان بەرە لەستى ئەو ھەلومەرجە بىكەن وە خۇيان رىكە خەن لە پىتتاوى پىزگارى كە دە خان
 و بەدى ھىتائى ئاواتە كان گەلە كۆردا و بە زۆر گىيان خۇدا گۆرۈنىسە و بەرگى كۆردىنان چىراى
 بە سەر پىشەرگە و چە كەرانى شۆرش لە گەلە خۇيان پەك كىش بەكەن بۆشۇرەن
 بە خۇيان و گىرانە و تىيان بە سەتە ھەنە مەلە لا پەك لە لا پەك كى تىشە ھە پارتى دىمۆكراتسى
 كۆردستان بە ھۆئى سەركردەئىسە ئا بۆرە بە ھەرسە ھىتائى شۆرش نەوئىسە
 بە تە و ئايرەئى و خاوار مەيدانى خە بائى چۆل كۆردە سەركردە كان ھە لەئىن و مىللە تىيان بە و ھالە ھە بەر لا كۆرد
 بە بىن ئەوئى ھىچ پىنگا يە كى بۆزىبارى بەكەن بە تە ئايبەئىسە لە و كاتە ناسكە و پىرە تەرسىدە كەلە و كاتە
 زىتانگە كە مان پىتۆستى بە كۆرۈنە ھە راسنكۆردن و رابەرەئى ھە بۆرە سە بارەت بە مە بە شى ئۆردى
 ئەندامە شۆرشگىزە پىشەكە و ئىخوازە كان ھە لە كائى كە و تە چالاكى يە گۆرۈنە يەكەئى دىن
 و ئالوگۆرى بىرورە و بە ھىوئى چارە سەركۆردن ھە زەق و ئۆزىنە ھەئى پىنگا يەك بۆبە رگىرى كۆردن
 لە و پاشا گە رە ئائىبە لە گەلە ئو و چار كۆردبۆر دە بۆرەئى كۆردنى نە تە ھە كە مان بە تە ئايبەئىسە
 ئاوبىسە ئە و ئاوبىرون دە وئى مېژووسى پارتى دىمۆكراتسى كۆردستان لە نە ئىچامى كۆرۈنە ھەئى
 كە ئۇ مارە يەكەئى رۆر لە ئەندامە پىشەكە و تە شۆرشگىزە بە تە ئاكان تىبەدا بە شەك دابىرونى

لینکده ره ره ل باری سیاسی و بیرونی کوردستان به نایب‌ه‌تی ژماره باری
 عیزانی به‌روه‌گشتنی وه‌گوب‌بروی هه‌مولایه‌ک هاته‌سه‌ر شه‌ویژ دامه‌ژاندنی حزینکی پشیره
 که‌نه‌ئا ناره‌زوو خواستی جه‌ماوره به‌لکو هه‌لگرتنی تیورکی ژانبارانه‌یه که‌بیر
 له‌به‌رژه‌وه‌ندی به‌شی هه‌ره‌ژۆی چینه‌زه‌حه‌تکیشان کانی له‌نه‌نجاسی کاری میناویسی
 حزنی ئه‌گرتیت وێژ مژده‌ی دامه‌ژاندنی (بزووته‌وه‌ی سۆسیالستی میمورکراتی کوردستان)
 الحركة الاشتراکی الديمقراطية الكردستانية) تانی پی‌راده‌گه‌ینی بۆنه‌وه‌ی به‌نه‌وکی میناویسی خۆی
 هه‌لسیت له‌رایه‌ری کردنی خه‌باتی سه‌ختی ئه‌م سه‌رده‌مه‌ ناله‌باره‌ی کوردستان له‌مه‌یدانی به‌رگری
 کردن و یارێژگاری کردنی کوردبو کوردستان له‌عیراقینکی سۆسیالستی دابزوتنه‌وه‌که‌مان بزووته‌وه‌ی
 کرێکارو جوێنیاو شه‌یره‌شۆپه‌گێره‌کانی کوردستانه‌سه‌ر رێبازی پیشکه‌وتنه‌ علمیه‌ خه‌بات
 نه‌کات بۆگه‌یاندنی گه‌له‌که‌مان به‌مانی چاره‌نووس بزووته‌وه‌که‌مان جولانه‌وه‌ی ئازادبخوازانی
 گه‌ل کوردبه‌شیکه‌ له‌جولانه‌وه‌ی ئازادبخوازانیه‌ گه‌لانی دنیا که‌دراپۆژو چاره‌نووسیان به‌یه‌که‌وه
 به‌ستروه‌ وه‌له‌هه‌مان کاندای بزووته‌وه‌که‌مان تی‌ئه‌گرتنی له‌پیتناری :

- یه‌گگرتن هه‌موو پشکسراو وه‌یزه‌نیشتمانیه‌پشکسکه‌وتخوازه‌کانی کوردستان له‌به‌ریه‌کی
 کوردستانی دا .
- پته‌وکردن و به‌هێژکردنی برلیه‌تی عرب و کردبو تورکمان و که‌مه‌نه‌ته‌وایه‌تیه‌کان .
- به‌هێژکردنی په‌یوه‌ندی دۆستانه‌ له‌گه‌ل هێزه‌نیشتمانیه‌پشکسکه‌وتخوازه‌کانی عێراقی و پشکسکه‌وتنی
 به‌ره‌به‌کی نیشتمانی راسته‌قیه‌نه‌بۆده‌سه‌به‌رکردنی ماله‌کانی گه‌ل عێراق .
- به‌ستنی په‌یوه‌ندی (هاوکاری) له‌گه‌ل حزب و هێزه‌ نیشتمانیه‌پشکسکه‌وتخوازه‌کانی عرب
 له‌ژێرمانه‌ی مانی چاره‌نووسی گه‌لانی ژێرده‌سه‌ .
- به‌هێژکردنی په‌یوه‌ندی هاوکاری له‌گه‌ل به‌ره‌ی سۆسیالست بۆپشکسکه‌وتنی خه‌باتی گه‌لانی
 ژێرده‌سته‌ی نوێی و له‌باری نیه‌پدیالیزمی پۆنی سه‌رمایه‌داری .
- به‌هێژکردنی په‌یوه‌ندی به‌کبتی له‌گه‌ل هه‌موو حزب و پشکسراوه‌ دیموکراتیه‌کانی
 پیشکه‌وتخوازانی پارنه‌کانی کوردستان .
- پشکسکه‌وتنی ته‌لوی خه‌باتی گه‌ل عه‌ره‌ب له‌له‌ستینی قاره‌مان ده‌که‌ین بۆبه‌ده‌ست هێزانی مافی
 چاره‌نووسی خۆی .

- بزوتنه وه که مان له کاتیکدا که شانازی شه کات به گیتی له خوبرویی و کۆل نه دایان وه خۆرنگری
نه ته وه که مان له هه مان کات داوا نه کاله هه موو پۆله کانی کورد که چالاکانه خه بات بکه ن بۆ سنۆش
کردنی گری نیکۆشان نژی سیاستی ره گه ز په رست ، وپوچه ل کردنی
پیلان گلوه کانی .

- نه مری و سه ره رزی بۆ شه هیدانی پنگای پرگاری کوردستان .

- نه مان و سه رشوری بۆ دوشمنان گه لان و داکپر که ران .

لیژنهی نامادهی

بزوتنه وهی سۆسیالستی دیموکراتی کوردستان

شابیسی ۱۹۷۶

تیبینی / له بهر شه وهی به یاننامه که کۆنه و به ده ست نوم مواره به باشی ناخۆتر تینه وه بۆیه به م

شبهه به به ،

باشكوى زماره شهشت

جماهير شعبنا العراقي المناضلة

كافة القوى الوطنية المناضلة

كافة القوى التقدمية العربية والعالية المناضلة

أفراد وقادة القوات المسلحة

لعب مناضلوا الحزب الديمقراطي الكردستاني و مناضلوا شعبنا والكواجر
التقائبية العمالية والفلاحية والمنظمات الكردستانية بمختلف مرآتها و
اتجاهاتها بعد رب الصدح قسي اعقاب اتفاقية أذار و اعادة الأنشطة
الذي حدث في الحزب و الثورة عام ١٩٦٤ نورا بارزا في مناوئة الممارسات التخريبية
الطائشة التي كان ينتهجها المنفون في القيادة العشائرية والعناصر المشجعة لها
التي كانت تتلاقى في اسلوبها مع الممارسات الشوفينية لاوساط متنغذة في السلطة
و خاصة في المناطق المختلطة من محاولات تغيير الواقع القومي والسكاني لها
لترمي الى مهاوي المواجهة المصلحة لنسف ركائز اتفاقية أذار وما تنصها من
نصوص لتوطيد التحالف المصري بين الشعبين الشقيقين.

لقد تعرضت نور هذه القيادة أمام جماهير شعبنا خاصة بعد أن جرت انببال
للخيبة والعار وتوجهت الى احضان اسيادها و تركت البيشمهرگه الابطال مع
جرحاتهم و شعبيهم فريسة للتأمر تحت رحمة الجلادين بعد اتفاقية الجزائر السينة
الصيت التي تمت على حساب شعبنا الكردي بشكل خاص و الشعب العراقي بشكل
عام.

فقدت هذه القيادة موضع ثقة جماهير شعبنا وكوادره و معظم العناصر
المخلصه التي سمعت الى تقييم ما حدث و تعرية القيادة العشائرية و الممارسات
الشوفينية للسلطة في مجال حل المسألة الكردية و الدعوة للتوصل الى صيغة حل
سياسي للقضية بصورة عامة لترسيخ أوامر التحالف المصري بين شعبين العربي
و الكردي و الأقليات المتأخية.

كان من المفروض على السلطة بدلا من التمهيد الهجومي المسلح على كردستان
في أذار ١٩٧٤ و من صميم مصلحتها القيام بالتزاماتها. المعلقة ازاء الشعب الكردي
وحركته وطلبعته التقدميتين البريئتين من مساويء تحريفها عن نهجها للقيام
بدورها الفعلي بجانبها كقوة كبيرة لها شأنها في تغيير ميزان القوى لصالح قوة
التحرر والتقدم في الداخل والخارج وفي هذه المنطلة الحساسة من العالم بالذات لعق

وأنساع قوتها الاستراتيجية و لشاطرة مشاعر الشعب ابناء شعبنا معها في كل مكان وأفشال كل المحاولات التأميرية الرامية للنيل من لعرق. إلا أنه انتصرت الإرادة الشريفة من الطرفين وحدث ما حدث و تحمل أبناء الشعب العراقي بشكل عام والشعب الكردي بشكل خاص ما تحلوه من المأسى والويلات وانتهت لصالح أعداء العراق من خلال اتفاقية (الجزائر) حيث قدمت اعظم مكسب للرجعية الإيرانية.

وبالرغم مما حدث كان ينبغي على السلطة أنطلاقاً من صميم مصلحتها بعد عوة الزخم الهائل من الجمامير الكردية والكوارد الحزبية التقدمية والتي كانت تشكل في الحقيقة قوة حركة شعبنا التحررية ومركز ثقلها المبادرة بأخذ الخطوات التالية:-

١- افساح المجال للحركة الكردية لتوحيد صفوفها وتنظيمها من خيرة العناصر للتقدمية المؤمنة بأهمية تحالف حركتي الشعبين بدلا من التنادي في سياسة التشرذم والتعزيق و الأتكال على العناصر الأصولية الهزيلة.

٢- التمسك بالتزاماتها المعلنة ومقرراتها التطبيقية في استكمال معالجة قضية شعبنا وإعادة النظر في بنيان مؤسسات (الحكم الذاتي) التي أوجدت في ظروف استثنائية وإعادة الحياة الدستورية وتوطيد الحريات الأساسية والديمقراطية في العراق بشكل عام، لخلق الفضل أجواء الأستقرار السياسي في البلاد لتوجيه نحو مهام الثورة الوطنية الديمقراطية والتحويلات الاشتراكية. ولكن على العكس من ذلك انجرفت السلطة والقوى والشرازم من العناصر التي تدور في فلكها بشكل محموم في مهامات الغرور والأحقاد وسكرة الانتصار الموهوب للأيفال من وهن الحركة الكردية وابتزازها كل حسب مصالحها والأناثية مجردة من أية فكرة مبدئية وموضوعية وذلك بابقاء الأوضاع الشاذة كما كانت ووضعها نحو الأسوأ خشية ضياع مصالحها القوية الضيقة والأنكى من ذلك انه تفتحت جميع أبواب الضغينة على مصارعها لممارسة جميع اشكال السياسة الأستقرازية الحقودة بحق شعبنا وحركته وحقوقه .

لقد تنصلت السلطة ليس فقط من التزاماتها المنصوصة في اتفاقية اذار وعلى أساس معاملة قوميتنا المناضلة معاملة شعب قائم بذاته اخنار الأتحاد الأختياري، مع شقيقة الشعب العربي في الوطن العراقي والتمتع بحقه في الحكم الذاتي بل وحتى

مع شبيقة الشعب العربي في الوطن العراقي وتحتج بحقه في الحكم الذاتي بل وحتى من أبسط التزاماتها التي يضعها بيان المكون العام وتوغلت بشكل سافر في انتهاز سياستها الاستغلالية بحق شعبنا وانعكست ممارستها على سبيل المثال لا الحصر لأمر التالية:

١- التراجع من روح بيان أذار والتزاماتها والمبادئ والمقررات المثبتة بحقها والقيام بتغيير الواقع القومي والسكاني لمناطق عديدة من كردستان وتشوية تاريخ الشعب الكردي في المناهج الدراسية والغاء الدراسة الكردية في مدارس عديدة في كردستان و الغاء قوانين تشكيل بعض المنظمات الكردستانيه بخلاف المادة الخامسة من البيان نفسه وغيرها من التراجعات.

٢- الفتنل من التزاماتها حول الاعتراف بشعبنا بما لكل الشعوب من تطلعات وذلك من خلال حملات التهجير والترحيل والتشريد والصهر تمهيدا لأنكار وجوده خلافا لجميع القوانين والاعتراف وشملت هذه الحملات النساء والشيوخ والأطفال أيضا وسيقت اعداد كبيرة منهم الى المعتقلات والسجون.

٣- اجبار وازغام الطلبة والعمال ومناضلي الحركة الكردية العائدين الى الوطن وخاصة المرطين الى المناطق الجنوبية على الانتماء الى منظمات حزب قومي عربي وتشكيل المنظمات البعثية في اقصى قرى كردستان تمهيدا لتجريدتها من الروح القومية وبالتالي تطبيق فكرة صهر القومية الكردية في بوقرة الأمة العربية خلافا للمقررات التي اعترفت فيها بحقوق الشعب الكردي.

٤- اثار الأحقاد والنمرات العنصرية بين القوميتين المتأخيتين والأقليات القومية من خلال ممارسة السياسة الشوقينية والاستغلاء القومي وخاصة بناء المستوطنات في مناطق عديدة من كردستان والأنكى من ذلك تسمية المستوطنات باسماء المدن الفلسطينية الحبيبة لدى جماهير شعبنا والمحتلة من قبل الصهاينة العنصرين لغرض اثاره الحقد لدى جماهير الفلاحية الكردية حتى ضد هذه الأسماء العربية الحبيبة.

٥- المضي في تعزيق حاكة شعبنا والأحتفاظ بالشراذم والعناصر الكردية المعتقلة التي ارتمت بين احضانها كدمية بين اياديها بدافع من مصالحها الشخصية المجردة من أي عقيدة أو مبدأ.

٧- إخلاء الجيش والقوات المسلحة من العنصر لكردي تقريبا بمجة الأنتحاق بالحركة لكردي المسلحة على الرغم من أن الكثيرين من المسرحين لم يلتحق يوما بالثورة الكردية.

٧- تعيين العناصر الحقودة من المسؤولين في كردستان حيث يستغلون مراكزهم بشكل حقوق تجاه جميع الذين ساهموا في الثورة الكردية.

٨- التمادي في مواقفها الغير وطنية بشأن التواطوء مع الرجعية الأيرانية المتأمرة ومغازلتها ليس فقط على التخلي عن المساحات الشاسعة من الأراضي العراقية بل حتى الأسهم بشكل غير مباشر في خنق طموح وتطلعات الملايين من الشعب العربي في عريستان (الأحواز) وثورة ضفار الخليج العربي والتنصل من الأيفاء بالتزاماتها القومية والتفازل مع الرجعية التركية وبنفس النتائج التالية لتحقيق أطماعها التوسعية التي تتمكن من تحقيقها حتى في احلك العصور الرجعية السابقة والأمعان عوضا عن ذلك في لبياء واذلال وأضطهاد جماهير شعبنا الكردية بمختلف الاساليب الشوفينية بدلا من الأخذ بيده ودعم حركة المناضلة لرد مؤامرات الدولتين الرجعيتين وأطماعها الغير مشروعة.

٩- عدم التوجه الموضوعي والجدي لمعالجة المشاكل الأساسية التي تعتبر قضية شعبنا من مهماتها وقد هيأت لها احسن الظروف لحلها. بل بالعكس كانت ولاتزال قوتت وتفوتت فرص حلها على نفسها ويقى التشبيث بالمظاهر الشكلية.

ان بعض القوى والبشراذم من العناصر الكردية المنضوية في صفوف الجبهة فهو مجرد من أي موقف مبدئي أو معالجة موضوعية بينها شاركت السلطة للحيلولة لىون التوجه للتفكير الجدي لمعالجة قضية شعبنا وتوحيد حركته التي تهتم بمقدورها أن تلعب دوراً هاماً مع القوى الوطنية الحقيقية في المجالات التي فيها الشعب العراقي بصورة عامة وان ماتقوم به هذه الشراذم ليس لها مجرد خشية من ضياع مراكزهم ومصالحهم الشخصية كما وان القوى الرئيسية في الجبهة يتحملون مسؤولية كبيرة في تدهور الأوضاع ما لم يتدارك لتصحيح مواقفهم اللامبدئية المضرة بشعبنا وبهم ويجعل الحركة الوطنية في العراق.

يا جماهير شعبنا الكردي المناضلة:

ان مجال السلطة في هذا السياسة العشائرية الشوفينية والقهر القومي والتهمير والتشهير بعد العودة بالاضافة الى ما نقيناه سابقا من تأمر القيادة المنقرضة على حركتنا وطليعتها حيث تفاعلت كل هذه الأحداث مع ايماننا المطلق بحقوق شعبنا الكردي المشروعة

وضرورة تطعيم الفكر القومي التقدمي بالأفكار الاشتراكية العلمية والنضال الطبيعي للطبقات الكادحة على ضوء نهج علمي وضرورة رص صفوف الحركة الوطنية الكردستانية وتطهيره من شرور الأفكار الرجعية المشبوهة وايماننا المطلق بشراكة للشعبين العربي والكردي في الوطن العراقي وضرورة تلاحم كفاحها ضد الاستعمار والرجعية من أجل الحفاظ على استقلال البلاد ادت الى مخاض حركتنا الاشتراكية الديمقراطية الكردستانية، كضرورة حتمية وخطوة تقدمية متطورة من الحزب الديمقراطي الكردستاني كما وبيينا اهدافها و مبادئها في منهاجها ونشراتنا السابقة.

يا جماهير شعبنا العراقي المناضلة:

ان ممارسة مثل هذه السياسة بحق شعبنا هي التي أدت الى اضطرار مناضلية الحركة والاعتصام في جبالنا مع جماهير غفيرة من المناضلين (والبيشمه رگه) الذين عادوا الى الوطن دفاعا عن حقوق شعبنا المهزومة مع ابداء اسفنا للأقدام على هذه المحارلة الأضرورية بسبب عدم قيام السلطة بالأيفاء بالتزاماتها ازاء شعبنا على الوجه الأمثل اننا نؤمن بأن قضايا الشعوب يجب أن تحل سياسيا وبالأساليب الديمقراطية السليمة بدلا من العواجيه والصراع وتدرك اهمية التحالف المصري بين الشعبين الشقيقين والمساهمين بشكل رئيسي في التوصل الى صيغة اتفاقية اذار والتي لاتزال روحها وجوهرها تشكل قاعدة مادية و روحية رهينة يجب الركون اليها لترصين وحدة الصف الوطني وجيبتها المتماسكة كما ونعلن تأييدنا لقضايا الشعب العربي المصرية وخصوصا تتمتع الشعب الفلسطيني بكامل حقوقه على ارضه المنتصبة من قبل الصهيونية ركييزة الامبريالية الأمريكية ونعلن بأننا لانحل الميول و النزعات الانفصالية والانطوائية الضيقة وكل ما يؤثر على أوامر الروابط المصرية بين الشعبين كما وتؤكد انطلاقا

من إدراكنا بمسؤولياتنا الواعية بأننا حرصنا أشد الحرص على ثلاثي: الأضطهاد مع القوات المسلحة الا في الحالات الأضططورية في نطاق رد حملات. تخرش والملاحقة والدفاع الشرعي الذي لامر منه كما حدث في (دلو) و(تروان) وغيرها حيث هاجمت القوات المسلحة لتفسير العوائل الفلاحية الى الجنوب وردت قوات الأنصار بالاشتراك مع الجماهير الفلاحية الممتدين. كما نعلن انه ينبغي أن نكرس كل امكانياتنا لمناهضة اعدائنا المشتركة من الأوساط الأبرالية والرجعية بدلا من التناحر الاستنزاف الداخلي وتحقيق رغبات اعدائنا. و انطلاقا من ايماننا العميق بالمسلم والتأخي والوحدة الوطنية استتدباب الأمن في ربوع عراقنا الغالي نهيب بشعبنا الكردي والعراقي عامة ونناشد بأسم نوار كردستان وعلى أرض كردستان العراق وباسم مناضلي الحركة الأشتراكية الديمقراطية الكردستانية كافة بقوى الوطنية وحركات التحرر والتقدم العربي والعالمي لأستخدام ما لديها من امكانيات للضغط على السلطة للكف عن سياسة الأضطهاد القومي والتمييز العنصري التي تمارسها بحق شعبنا باقي لشكالتها كما ونكرر دعوتنا للسلطة للعودة الى روح أذار ١٩٧٠ والتزاماتها لتعزيز التحالف المصري بين شعبين بشكل يسعي لتوليد الحكم الذاتي الحقيقي واتقاد العراق من لهيب التمزق والأستنزاف وتأمير الرجعية في المنطقة والأمرالية العالمية لتوحيد قدرات شعبنا وقواه الوطنية لاستكمال مهام الثورة الوطنية الديمقراطية لذا نؤكد على الأيفاء بكل الألتزامات بما يتعلق الأمر بنا اذا ما اقدمت السلطة على التمهيد لخلق الأجواء وتلك بقيامها ببعض الخطوات العملية الكفيلة لذلك والأعتراف بالأخطاء المرتكبة والعودة الى روح بيان أذار لتتكاتف جميع الجهود الخيرة من أجل السلام والوثام وتنامي الأحقاد والضمان وترسيخ التآخي القومي والتحالف الوطني واعادة الحياة الدستورية الى البلاد.

الحركة الأشتراكية الديمقراطية الكردستانية

التجمع الوطني ببارك الاتحاد الوطني الكردستاني

الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني

تحية النضال والتلاحم الأخوي

تلقينا باهتمام وتقدير بالغين نبا انبثاق هيأتكم الموقرة التي اعلنت عن تصميمها لمواصلة النضال من اجل تحقيق اهداف الجماهير العراقية الوطنية . ومن اجل التحام نضال الشعب الكردي بكافة فصائله الوطنية بنضال الشعب العربي .. واننا اذ نبارك للشعب الكردي الشقيق خاصة والشعب العراقي عامة هذا التصميم الرانسع على اعادة الحركة الوطنية الكردية المكافحة الى سابق اصالتها والمتمثل بانبثاق الاتحاد الوطني الكردستاني وبهيئته التأسيسية وأذ نبارك ايضا جميع ماورد من نصوص ومبادئ في بيانكم الاول والتي نعتقد أنها تمثل خط النضال السليم من اجل تحرير العراق من الطغمة الفاشية ولاقامة حكم ديمقراطي وطني يتحقق من خلاله الحكم الذاتي لكردستان والديمقراطية للشعب العراقي , فاننا نعوكم من اجل القامة حوار بناء بينكم وبين قيادة التجمع العراقي بهدف وضع تصور سياسي واستراتيجي مشترك يعالج اوضاع المنطقة العربية بشكل عام وأوضاع العراق المتدهنة بشكل خاص , ويهدف تحديد طبيعة العلاقة التي يجب اقامتها بين (الاتحاد الوطني الكردستاني) و التجمع الوطني العراقي ..واقبلوا منا اخيرا هائق تقديرنا واحترامنا .

قيادة التجمع الوطني العراقي

تموز ١٩٧٥

**الاتحاد الوطني الكردستاني يشكر
التجمع الوطني العراقي**

الى التجمع الوطني العراقي
تحية النضال والاخوة الكفاحية

تلقينا ببالغ الشكر والتقدير رسالة التحية التي تفضلتم بارسالها الى اتحادنا الوطني الكردستاني والتي عبرتم فيها عن المشاعر الاخوية النضالية تجاه الشعب الكردي واتحادنا وعن الأمل بان يساهم اتحادنا في إعادة الحركة الوطنية الكردية الى سابق أصالتها ..

أثنا نشكركم على تأييدكم لبياننا التأسيسي الأول واعتباركم مضمونه تمثيلاً للنضال النضالي السليم من اجل تحرير العراق من الطغمة الفاشية والاقامة حكم ديمقراطي وطني يتحقق من خلاله الحكم الذاتي لكردستان و الديمقراطية للشعب العراقي .

ونعاهدكم وشعبنا العراقي المجيد بقوميته العربية والكردية وسائر مواطنيه على مواصلة النضال الثوري معكم من اجل تحويل التجمع الوطني العراقي الى جبهة وطنية متحدة تضم اتحادنا الوطني الكردستاني وسائر القوى التقدمية العراقية بحيث تتوفر القدرات اللازمة للسير على طريق النضال الجماهيري الثوري المسلح سبيلا لاسقاط الفاشية وتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان ضمن جمهورية عراقية ديمقراطية قادرة على المساهمة الجادة في معركة المصير التي تخوضها الأمة العربية الشقيقة ضد الاستعمار والصهيونية والمؤامرات الاستعمارية التي تدبر ضد الخليج العربي الثائر وضد مكتسبات نضالاتها الوطنية والديمقراطية ..

ونحن اذ يسرنا الشروع بالحوار البناء الذي طلبتموه في رسالتكم بين قيادة التجمع الوطني العراقي واتحادنا الوطني الكردستاني . نعرب عن استعدادنا التام لتحقيق اللقاء الاخرى المنشود بأسرع وقت ممكن . مع تحياتنا النضالية وتقديرنا واحتراماتنا .

الهيئة المؤسدة
للأتحاد الوطني الكردستاني

١٩٧٥/٨/٥

پاشکۆی ژماره یانزه

بیان حول انضمام الاتحاد الوطني الكردستاني للتحص الوطني العراقي

یا جماعه شیعنا العظیم ،

لقد ابتهت صیوة شیعنا لعرفی النضالیة فی جمیع مرصیه سد صیوه لسیطرة الاستعماریة ، الالتمعة الفدائوریة والفدائیة المتعالیة ، بیاد طریق التحرور الوطنی ، وانجیز صیوات الثورة الوطنیة الدیمقراطیة العرفیة . سبب واجتماعها وافتصارها ، لاینتحق الا بترویج "الوحدة الوطنیة" لشیعنا العرفی مریرا واکراما وجمیع خدیجاته الخوسیة الثانیة ، وتضمیمها فی إطار جمیة ووطنیة تقدمیة ، ولضم كافة الاعزاب والقوی والشخصیات الوطنیة والنقشبیة ، لقیادة نضال شیعنا العرفی الواحد فی سبیل احراز النصر علی القوی الامبریالیة والرجعیة . والظفر بجمهوریة عرعیة ووطنیة یتحقق فی طارها بحکمہ اناسی کومستقل العراق

وایمتا بالاهیة الوطنیة الکرری للامة المتحالف الجیوی . لقد دعا التحص الوطنی العرفی . عند تاسیسه . وحسن ان . جمیع الاعزاب والقوی الوطنیة التقدمیة العرفیة . وتکلف ان تلحق دورها فی الطرح . لتطویر النضال الوطنی انسی بیدوه فی سبیل استقامة الطغمة الفدائیة الی مستویات علی مقیاد الحکم فی شباط ١١ تموز الشیوه عامه ١٩٦٦ وقررت العرفی ان یحرر من لغواء

ولقد بکل التحص الوطنی العرفی المصغی للجمعة من اجل الامة "الجهیة الوطنیة التیمیة" نشیوة عیرا وکررا ، یا عینزوه خطوة هامة علی طریق تحقیقها . ودعا جماعه شیعنا العرفی القواد الثقلمیة الی مزید من البیطة واتخذوا لاسطاب وتبیرة القوی الامبریالیة والانظمة الفسیة الخاضعة لیا من مائد . بمو صیوات خبیلة لتسلیط تحزیرات الوحدة الوطنیة لتضم عد تسلیح النضالات الوطنیة والانظمة الی العرب والاکرام وتشجیع الولیات العشریة وتوسیع لسطح الارباب والتسیسات الحسیة ضد جمیع اطراف الحركة الوطنیة العرفیة خصوصا عند القوی الوثقیة فی إطار التحص الوطنی العرفی

فی صیوة انقلاب ١٣ تموز العرفیة فمثل یطویر صیوة وطبیة وقومیة . فقد اصغفت العرفی لتمام القوی الامبریالیة وکلفت مریرا . فی العرفیة ، اذار العرفیة من سیمطرا علی النضلة الیسوی لسط العرب . وتسلزت ریبیب من قلیبه عیرا . واستقامت باشواط مع الرعیة الایرنیة القضاء علی الحركة القومیة الکرریة الصیوة . مستفنة طبیعة الخیلة الکرریة العرفیة لدراسة لهما من عزت العرفی عن . وادوره القومی فی صیوات الامة العربیة ویرا لیس فی السیخ و الخبیر تصیوی . وهي الان تشن حرب صیوة صیوة ضد اشعب تکرری مستحیة لشعب اصالیب تحقین سبوتانی الاکر و لیس صیوات النضوی و اعتماد فی وقت تقبله لیس صیوات النضوی والارباب ضد سبوتانیة العربیة . وشردا لتسحر من صیوة نضلة الساخلیة لتسج . عن الامة السیسیة الی یعیثها النظام الفدائی فی العرفی ولتفرض . کثو لدا لکر . فبیانة النظام سبوتانی لسان صیوة شیعنا علی اراضیه وبعاده الالکیبیة . وتشد عزتته الخدیة عیریا وبعینا

یا جماعه شیعنا الکفایة !

لینا القوی التیمیة

فی هذه الصیوة السیسیة الی صیوة البیاد . وتکتاب لیا . قوی الامبریالیة العرفیة والاصفة العرفیة تعالمة وتیحان بشكل صیوة تمنعیة كافة التکیسات الوطنیة الی عیفا شیعنا العرفی غیر سبوتانیة الوطنیة . شرد هیمیة تجسید لسیة "الوحدة الوطنیة العرفیة" عیرا وکررا . وطرورة تویسیها عنسی صیوة شیعنا . وتیمیة لظهور صیوات جماعه شیعنا فی تویج اطراف التحص الوطنی ولطویر هالیاته النضالیة للاطاحة بالنظام الفدائی . والامة حکم الائتلاف الوطنی الدیمقراطی

وایمتا بکل الحرفة القومیة العرفیة الجزیة لا یتحرر من الحركة الوطنیة . لمامة نضال العرفی فقد اک الاتحاد الوطنی کومستقل منذ البیطة وحسن ان علی صیوة النضال المشترک بین العرب والاکرام . ویر عن رغبتة لغواء بدله لول فی التحالف الوطنی للنضال لتقلیة العالمة من اجل ان یتم شیعنا الکفایة فی عیرا دیمقراطی مشهور یتحقق فی طار الحکم الفدائی کومستقل العراق

وحیال التحولات العرفیة فی العراق فقد عقد التحص الوطنی العرفی والاتحاد الوطنی کومستقلی صیوة صیوات سببیة هامة معینا مع التضامن النضالی والاصف الوطنیة لتکلفت عن . لتضم الاتحاد الوطنی کومستقلی لجمیع الوطنی العرفی . ومساعدة جمیع الاعزاب المتوقفة علی صیوة یقینا لجمیع الوطنی العرفی . والاراد الامة النضال العرفی وسین کررا منا البیطة .

والتحص الوطنی العرفی ان یرجع بدعول الاتحاد الوطنی کومستقلی طرف سبوتانی فی الطرح . فانه فی الوقت نفسه بدع ویدی جمیع القوی والشخصیات الوطنیة التقدمیة العربیة والکرریة . لان تلحق مقلنا العرفی . لیس وبعاده جماعه شیعنا علی لسی صیوات الایام فی تمسید التضمین من اجل استقامة النظام الفدائی والامة جمهوریة عرعیة یتحقق فی صیوات الحکم لسی کومستقل العراق

جمیع قوی العرفی

(١٩٧٠/١١)

باتسكوى زماره دوانزه

بيان الأتعاذ الوطني الكرديستاني بتناسبه انضمامه الى التجمع الوطني العراقي

بِسْمِ التَّحْسِينِ الكُرْدِيَّةِ التَّائِيَّةِ
بِإِمْدَانِ شَيْبِ العِرَاقِيِّ الأَمِيِّ

تواصلت القضية العنقضية المتحكمة في عراقنا العزيز عبرها في ذلك التناول الرجعية الفاسدة في عهد الاسترانية الأمريكية بعدما ربطت مصالح الجيلاو الاقتصادية بالسلوك الامبريانية لعالمية والشركان الاحتكارية، وتنازلات من حواء غناحية من برص الوطن وميناه في مساوئة هوانية مع الرجعية الايرانية. وقلبت بالنسوة الاوريشية لشعالي الخليج العربي وحبسب العراق اثراثة ومنها: الخفية: الكردية. واتحدت العراق بتكديناينه البشرية والحسكرية والاقتصادية الهائلة عن حركة الضع البني خصوصا الامة العربية ضد العدوان الصهيوني: الاستعماري يدعوى الرفض الكفيلية. ولبجات والاقوال الى الازباب الفلسفي تقع الحركة الوطنية والتقدمية العراقية في سبيل شعبنا في الحكم. حيث تستمر وحدة الاعمال بالجنسة. وزج الكوف من المواطنين في الزنزانات الرجعية. كما تجت ان في حرب ايدة لاصقة ضد شعبنا الكردي.

ان حرب الابدانة الصاعدة ضد شعبنا تمهيدت لتبع الوطاع القومي كردستان وروسيا وتقابيا وحظريا. حيث نفت السلطة خديشية عشرين الالف من العوائل الكردية من كردستان العراق الى المناطق الجنوبية والغربية. وادعت مئات الفرس من مناطق لوركرد وحمقين وبنجار وبيهان ويزان من سكانها الاصيين. وفت المدارس الكردية في اهدب مناطق كردستان وجست الرستان التي كانت تعني بالتعليم الكردية. وغيرت أسماء الكثير من القرى وبعض المدن الكردية. فضلا عن مزارعها الازباب وانفتح نخود ضد الفعل العياض الوطني. بين حين ضد الاحزاب الكردية الكفيلية. وبعض الاحزاب الاخرى المتعددة مع السلطة ولشركة بها في الحكم

اما نشوء العنقوي الهزبل تحكم السانسي لاصقة كردستان الذي استمرته السلطة الضافية كسائر نيش حرب الابدانة الساعسة ضد شعبنا الكردي فقد جمد تماما والمنطقة الضافية ما تقوم بهذه الاعمال الشوفينية والانسالية فانها لم تحسب ان الامور تستد لها بذلك. وكان الحركة الكردية قد اعادت نهجها. ولم تعد لها شرارة الا لاجير

الان الاعداد الوطني الكردستاني الذي فست من لطائف الكردية. بدأ بعمل راية الحركة القومية الكردية لتقديمية بايدي اربع يان الحركة القومية التحررية شعب الكردي حركة تاريخية موضوعية لا ينسب لها شعوري الا بتحقيق جميع اهدافها القومية والديمقراطية. كما انها جزء هام من حصر حركة شعبية العراقي حيث بينهما ترابط شعوري. وقت هذا الترابط يعرفون كتيهما ككتلت ضمن ا. و ضربات قوية في تسييم. كما اثبتت ذلك الاحداث عبر لمتواتر اذبية

والآن بعد الوطني الكردستاني الذي يعمل لتحقيق نسوي القومية الكردية الديمقراطية يريد من وجه ان يساهم في تصحيح لغربية المنصر. ويتأخر نسيم وسط الحركة القومية الكردية التقدمية بالحركة القومية العربية التقدمية ليتخذن تلاحيقا ككتلها في المساحة الضافية من الحركة العراقية الصاعدة للديمقراطية والاشوية

وقد دعا الاعداد الوطني الكردستاني في برينه الاول الى تحقيق هه التلاحيق في جبهة وطنية موحدة ضد الاستعمار والصهيونية والامبريانية. كما فقد كان امر طبعيا ان يسي بناء التجمع الوطني العراقي لاقامة حوار بناء يسييم لوضع نسيم سياسي واستراتيجي شارت بهاتج اوضاع المنطقة العربية عموما. وازداع العراق المشهورة خصوصا. والتحديث طبيعة العلاقة التي يجب انتمتها بينهما. فدلح. اتخذنا قفلا مع قيادة التجمع في ذلك الحوار المقترح حللي القرطبي برنديم نساني شورتي. و مشروع المناهج واتظام المناهلي لتجمع. الامر الذي اسفر عن تصادم الاعداد الوطني الكردستاني كطرف في التجمع الوطني العراقي. مع مؤمنة الفعل من اجل لغزول التجمع الى جبهة وطنية كفاحية متحدة نسيم سائر القوى والاجزاب والشخصيات الوطنية والتقدمية العراقية لتعمل ككتلت من اجل اسقاط الحكم الفاشي النعوي في بغداد. وتحقيق الديمقراطية لتسرد والعهدة التاتسي لكردستان

والا تعدد الوطني الكردستاني يعتقد بيان انضمامه الى التجمع الوطني العراقي هو خطوة هامة على طريق التلاحيق الكفاحي بين القوى التقدمية العربية والكردية. والتي نهددها الشوفينية والامبريانية القومية. وحرب الابدانة الساعسة التي شنتها الفاشية ضد الشعب الكردي. وللإجماعات الامبريالية والصهيونية والرجعية كما يرى ادهمان ان ذلك صامعة جدية في تنشيط الحركة التقدمية العراقية. وهي صلان مع حركة القومية الكردية على نوع تضامني صالبي.

عاشت الاخوة الكفاحية العربية والكردية
عاش تضامنا المشترك ضد الاستعمار والصهيونية والمكثاتورية.

الاتعاذ الوطني الكردستاني

١٩٩٨ - ١٩٩٩

باشكوى ژماره سيمانزه

رسالة الاتحاد الوطني الكردستاني الى طوك وروساء الدول العربية

تحية طيبة وبعد ،

فقد التحقنا بالجزائر بين العرا و يوزن في مارس ١٩٧٤ والشعب الكردي يشمرس لعرب بعداً صامتاً كشفاً . سلطة الحاكمة عليه في العراق لتضييق الخناق القومي لكردستان العراق . لقد تسمية نفسها القومية بتجهج بيون مو من كردستان الى المناطق الحدودية العربية مستغلة في ذلك الفكر الامتصاصية ولا سوية

ان هذه السياسة يجنبها فخرج على املية الاجلالية والمثل الانسانية . وتمتدح صانع لتصبح الالتزامات والاشهيات الدولية . لتسي نمض للشعوب حقوقها ، وللانسان حرته وكرامته . ولاتتفق حتى مع المصالح العربية التسمية منذ تأسيسها كقوة الى الان . يجنب كل ذلك في صدارة لشعبية لوجه الشرق للقومية العربية

كما ان حكاه بغداد - ميسمتهم كتك - يفتنهم لولا ان كان يتقوم به الامصار الفرنسي في الجزائر والاستعمار الايطالي في ليبيا من صدارة لتبيع الواقع العربي لعين البديلين . اولاً يتقوم به السلطات الايوبية في ايرتريا في الوقت الحاضر وثانياً كانت ملكة الامة العربية اليوم هي للسليح كإراني اشترقت عليها السوفونية والمسيحية . وكشفت اقترا من لونه وهجر واسكن عرق ليبيا . وكثوية عربية تجري العمليات لعنسا لغة وثراث و أسماء الحسن والقرى . فان السلطة بعقد تقاسم نفس الاطوب ولكن ربما بصورة اكثر بطناً

وما لاروب فيه ان حكاه بغداد - يبرهنهم هذا من الشعب الكردي- يصفون لثقتهم لشعبية في كردستان العراق . وعما مسا يسلبي عامه دسة لتسمية الصهيونية الملكية للعرب

والملطة العربية يتناول اليهود لمشهورون لثعام بين القوميتين العربية والكردية في العراق لتتظعن من طوعها البقاء في النسة والاشتراك في الحكم . الا انها واهمة في ذات . وليس ينامكنها ستماء احمق القوميتين على الاحرى . فالعرب والاكرد في العراق يند واحدة لتضاد والبناء والاطاع . وقد اعترف الشعب العربي في العراق بصحيق الشعب الكردي القومية . كما ان الشعب الكردي يتردد ضمومات الشعب العربي ما عن العراق وعلمه لثقلنا من وحدة التسيح ولا زينة اقصوي لير الشمين . وقد نتمعة ذلك ان دغل الاضد القومتي الكردستاني طرف في التجمع الوطني العربي لفصل من اجل الديمقراطية لثع العراق والحكم الخفالي لكردستان

و اذا لثقتنا لظفرا على الصهاينة التي يسر حينها حكاه بعهد الشعب الكردي فيما تجدنا متجمعة في العمارات التالية :

- ١- تجميع ضات الاولاد من العائلات الكردية انقلابية والصحافية من ستمهم والواحد الى المناطق الجنوبية العربية
- ٢- استيلاء السلطة على مستحقات والواضي هؤلاء كخادمين بانتمس والاكراه .
- ٣- اسكان القبائل العربية في تلك المناطق عن طريق الاجراء والارهاق
- ٤- خلق مضمم لثوقيتين والبطوة والشرطة الكراه الى المناطق الحدودية
- ٥- نكح الوطنيون العرب الى كردستان مع ستمهم دوريات انشائية ومخصصات طرفية
- ٦- الغاء الدراسة بلانقة الكردية في مضمم عمارس كردستان .
- ٧- تقرب جمعة السليمانية وهي في كردستان من كونهاها تسمية
- ٨- تجميع اسماء القرى والمدن الكردية
- ٩- اصال كردستان من التشرييع السلطانية والمسنونة
- ١٠- الامتثال الكامل لتقصيد للمواطنين الاكراه واليهيرين من جميع النواحي والصحة والسكنية والاجتماعية وثوكمم لتقشر العود والشرس واليوس

و اعني فقد تراجح حكاه بغداد - بعد انشائية اجوازم - عن تلك المؤسسات التي راقق لثيمها الاقلن من الضحين لقرار الحكم الذاتي المرفق في مارس ١٩٧٤ ايمن كمان الشعب الكردي ايزبال يحمل السلاح بلعاما عن حقوقه . لثوزعوا مسؤوليتها وحيثها على طومر ووسيات افرو صرح منطقة كردستان

عنه هي نتفاع من اجراءيات السلطة الحاكمة في العراق ضد الشعب الكردي
وحيث ان هذه السياسة المتصورة للتعاضد مع مبدان القومية العربية والدين الاسلامي . واولا لث الامم المتحدة وصحيق الانسان ثيمه الرومة الوطنية . وسلطوا على التجميع التتالي في كردستان . فثنا تهب بكم ان لثذناوا سمايكم . وتقوموا بموكم القومي والاشكافي . لدى لثقة العربية لايفاد هذه الصلحة تيمه الشعب الكردي الذي يجمعه بانتمم العربي تاربع شتره . ودين واحد . وثرطقهما صالبح مشتركة والتقصيد مشترك

وبذلك لتكتمن عملة جليلة لتسبحم الكردي والعربي على السواء وتطقتن الدماء لتسي ستران مرة اخرى فيما ثا استبر حكاه بغداد في ميسمتهم الانشائية هذه كما لتكتمن القومية العربية بصورة عملية . ومام الرادي العاصم الذي - على انها لثع اعطانية . عصاة واثمك صواب ثينته

والثما لتظفوا يتبول لثقت الاكراه

الاتحاد الوطني الكردستاني

البيشة المرساة ،

١٩٧٤

باشكوى ژماره چوارده

اسم الخطه - رژيمى

الهدف : امتثال الثورة مجدداً في كردستان تهيئة لثورة عراقية (معيدة كردية) تستهدف الديمقراطية والحرمان والحقائق الحقيقية لكردستان العراق

① الخطوات : الثورة بمل مجاهدين تعتمد على الجماهير ، لذلك فان مهنتنا الرئيسية هي استنهاض وتنظيم وتوعية وقيادة الجماهير الشعبية في طرعاها مبدأ اعتمادنا على النفس ، على الشعب ولما قاتنا الخلافة وطرعاها حوارة حرب الانضام العصري تهيئة لتحويلها الى حرب الشعب الثورية .

② الالتزام : المناص مع القوى الثورية الوسيه (بالمثل الجماهير الكاديه) .. للثورة . تحت الشعب الكردى فنقرر الميراث لاورس ثم مع القوى الوطنية والتقدمية الأخرى .

التلاحم المناص في ساعة النضال الفعلي هو الأساس والحجر والتجمع الوطني المشرق هو الوطار الوطني الدم .

③ الالتزام : المناص مع القوى التقدمية الكردستانية في إيران وتركيا والاستعداد لمتلف الاحتمالات باعتبار كردستان وطمنا المبدأ وباعتبار ان استنهاض جماهيرها وتنظيم وتأييدها هو مهمة مشتركة لجميع الاعراب الكردستانية التقدمية .

↑

تواعده العمل

① ابجاد : وحدات مسلحة صغيرة ومتحركة تتألف من فئرة العناصر الثورية ، الواعية والشجاعة ، مهنتها الرئيسية في الوحدة الرهنته هي : الدفاع السياسي ، التوعية ، التنظيم ، التوزيع الجماهيري ، وضع معنويات الكاديه ، ومحاية الكوادر والعناصر الثورية الهاربة من السنت .

- ٤ - تجنب هذه الوعدت قدر المستطاع الاصلح لم يثبت
- حتى تحين اللحظة المناسبة وتدف ساعه التمشيد عذبة
- ٥ - تشغل العناصر الوثيعة والمتعلمة الباسلة الموجودة في
- تدريجياً ، وتحتل لها قلوبهم سريعاً وتنتقله او توقعه
- والعوامل بالنظرات الموجودة وتساعد على تنظيمها ثم غير حيث
- لا يوجد تنظيم
- ٦ - يكون الرفاق - في الداخل - وعدت ملحمة تقودهم الى
- في مختلف اجزاء البلاد ، وتامر بتنظيمات لداخل رفاق
- والعناصر الثورية القريبة منها بالاستماع عن المهتم ازم
- الحكومة بتقلها الى خارج المنطقة بل تلتحق الى الجبال لتفكر
- ٧ - ارسال الرسائل والذخيرة الى الداخل لتوزيعها على الرفاق
- وفقرتها في اماكن سرية و خفية
- ٨ - ايجاد قيادة مركزية وقيادة لتنسيق فعاليات الثورة
- المسحة في مختلف المناطق مع مراعاة مبدأ اللامركزية
- في حياض الرضا في التنفيذ والتكثيف والالتزام في الخط
- العامة والتوجيهية
- ٩ - تشغيل الاذاعة وتوزيع أجهزة لاسلكية واستحصال بعض النوع
- الاسلحة كالصواريخ المعادية للدروع والغازات

بعض المستلزمات الاخرى

- ١ - توفير دعم خارجي سياسي ودعائي - مادي ومعنوي
- ٢ - توفير قدر من الاموال والذخيرة تكفي لمدة سنة لحرب العار
- محدودة ومعقدة
- ٣ - ضمان مساندة قوى عربية (بعثية وناصرية) على الاقل ، فضلاً
- عن التدخل الجدي مع القوس الثوري العراقي

المترحات المضافة

- ① ارسال عناصر تياره الى الراحل ونظر الى تركيه
- ② ارجل بعض افئسنا العرب مع الوجبه الثانيه
- ③ المي لتأمين خط الامداد - التمويه والزفيره
- ④ تأمين معيه الذين يرسلون الى الراحل
- ⑤ وضع خطة زمنية للوجبات واسارها الى الوطن
- ⑥ الاستفاضة يجب ان تقلد وتهدأ من الراحل

په پره وی ناوځوی ده ستره کړاره کانه

دغه ډله ده چې د خپل د زمان جون سگ دین .
د هر دغه سگ له ۸-۱۲ کښی چکدار و دروست شوی .وه هغه مورده سگ د سگ
سگ دی نه :

ا- لی پیراوی غمگه ری (ل.ع) سان (نا مره مفره ره) .

ب- رانه ری سانی (ر.س) .

ج - جگر ی ل.ع کله لاهن ل.ع و ر.س ه وده ست نیشان نه کړ .

د- دله کاسی عیایی ل.ع دالی پیرا وده ست .

د- ستمدینه گه کانی ده سته ک

پوره دم : د یوه دی یا وځوی دهنه

ا- د یوه دی سوان (ل.ع) او ر.س .

ل.ع: لی پیرا وده د امدره مورکارو باریکې غمگه ری .

د لاله هه مان کا د لاله سی سیاسی بندگوي ناخات وځوی

ناکړه و دله سته سیاسی سگان وځوی به ننداری هه مورجیو-

جولگی سیاسی وریکخس سست ولهم رووه وه بارمه سددری

(ر.س) سیت .وه (ر.س) پیل له کانی کدا کدرا سه وځوی پیرزوه

به رامه رکارواری سیاسی وریکخس له نا وده سته که ولما و

هه ما هیرداله هه مان کا تدا جیا سه لده هه موویشیکې غمگه ری

ده سته که .واته (ر.س) سته بیازمه مدری (ل.ع) له کارواری

غمگه ری دا وده گستی هه موویربارک و بیلاسیکی شمگه ری

کارواری غمگه ری نه وه د لاله بن دزدو وکپا شه وه نا سده

سکرت و پیراری له سر بدست پاتې نیکدانه وه و نالوگور

کردی بیرورا له گه ل بیک نه کپاسیکی ها وریبانه و دل سو-

زاسه وه .د لاله له کانی شه ردا (می اثناء المعرکه) د زمانی

(ل.ع) حی بدخی شه کرب .

ب - به سوئی سوئی - سرراوی و سسه رگه

بیشتر رنگین شدی در ناسه کاسی لی سرراوی عمدگی ری
سی چند و چون حی مدی گهن و کوی زانه لی همه مو قدرما -
شکی برس گندلاندن لغ ورس در شش . سلام له هه مان
کاندا حنا وای بد سوئ سر کرده و سسه رگه دا به له
وه دا بهی گسه رگه شدرکی لی سرراوی له شه سوئه
له بهر شه ساس سر کرده حوی له سسه رگه حنا بگانه وه
له خواردن رح ودرک و همه سوئ سکی سزی نا وده شه گه دا .
به یوه مدنه شای سواسن شهی له بهر شه ساسی هادری -
پانه ویرااته داندر رست و همه مو کناسکی عتاسر پانه
و بورچوار سانه له بهر به کیکدا ستر بکرت . وده همه
ب.م یک سوئی حنیه مدنه سانه رای حوی ده سر سرت .

همه مو به کیک له ده شه گه دا له زری رند و رند له حور
گوشیکی را سده وه همدک و که مو گورنه کاسی حواس و هادری
کانتان چاک بگدن وه ههر به کیک له م رسازاته دهر -
بجیت وه مان در بجی له هه ره ماهه کاسی سر ووسری حوی
بکات بزا شه درت .

همه مو سراریکی کریک به تاسی بهی پلان دانان بو شه
تدبها لغ ورس نان له گهل به کیک سزی نا وده شه که نا -
کادارس سلام سوسنه که تریک شه سده له سوئی حی -
مدی کردی عه مدلیه که بیشتر که کان ناکادار بکرس و
باید کنان بو روون بکرسه وه . بان کردی ههر عه مه -
له دن سکی سر سوسه مو تاندنی له در گهن و لا -
به ساس و حرا کاسی ده ساسان گهن .

ج - کاری روسری نا وده شه که .

به کیک له در کد کاسی را بهری ساسی ده سده شه کانداندا
بدر کرده وهی ناسی روسری بیشتر که گانه له بهر شه وه
شهی را بهری ساسی سادحکی زوریدم لایه به داب له بهری
خوبندسده و شی کرده وهی به و حنیا به کاسی ری کجسره

ویندوه و موانع اساسی روزانه و هذول ندرت همه صوره -
کلیکي نه جود: وار نه ده سته کددا قسری حوسنه واری بکریب .
سی هم : سه بوه دی سوان ده سته وچه ما هسر .

شسی همه موویسند رگه تک واسیرکا ته و دک ته وچه گن نه نهیا
بو حزمه ت کردنی حدماره روزگارا کردسا ل له هدموو جوره
جدوسا نده و ده ک کردنه شان سه هوی بییر کردنه وی جدونی
نا و سرونه و ده گهی بسو وهلسو که ونی زوره رک کرده و کادر
و بیسه رگدی نه و سرونه و ده به کارکی وای کرد سور که سا
زاده به ک خدلیکي له و اده رس سرون و نه جا و یکی خونه ونی
نه و نوره سه مانای نه و سه رک کرده وگا در و بیسه رگه بیان نه نه کرد
بو ده موویه کیکی ده سته گانی شسه به کرده وی راست نه و
له میسگی خدلیکیدا بستر نه و ره بو شه من شه مخالفی خوار نه و
شسی به بیره وی بکریب :

۱- بیسجه رگدی راسته فسنه شسی نموسه ره و شنو خوی جوان بیت و به بیسی
سوانا بارمدی خدلیکي نه نایسه نی جوتساران) بدات .

۲- هنج ندرک نه ده سه به ر خدلیکي سو سوند نه و بیخه فاندی ننا شه نیوی
وه بیان خدر گدی لکي سری نه ونوسه ای لئی شه بیت هملی بگریته وه و
بسخد بیه وه سو بیه گدی خوی .

۳- هنج سی ناسی له جوتساران و خدلیکي نرزه و بکریب وه هر شتیگسا
کری نر خه گهی سه نه و اووی ندری به خا وه نه گهی .

۴- هر شتیکی خواسنه مدی که و نه لاسدا ته و به خا وه نه گهی ره هر رگه لسو-
به لکي جوتساران و خدلیکي نر خراب بیان له نا ویرا نه بی سوان سزیری .

۵- نه سی ده سته پاک و راست گو بیت له ره فتنار و سه کردندا له کله جوتساران
و خدلیکي تر دا .

۶- نه سی نایه ج به پاک و نه میزی خوی و خدلیک به گشنی بدات .

۷- رووشه گانه هر نا وچه تک نه سی به پی ندریت و (نه فالندی) شه و
نا وچه به به خا و بکات .

۸- بیسجه رگدی بار بیره ری مان و مافو ندره سی همه موو گند ، له ره شه و نه سی
نه و بیری ده م باک و ره و شه به رز بیت

حوار دم: کاری سازی دهستان لماروحه ما هیردا

رساری کاری سازی دهستان لماروحه ما هیردا بیی شدم
حالادی حوار: ودهن:

۱- خوشتر کردنه ودهن را باندی حدنا خیروله حدنگاوی که گمانا عهندی
اسرین و تینجیرونه که منطلق خیر و اندی عهسی سیمان بیروه-
رادی جه ما هیرومه برید: کاری شد و باندی دوزمینان سورون بکرت و ده
وله موزه وردده و ده سخن بومه له بده که کان و ده کوه لووسی شمدنا-
ده سه سه لهی نه ته وایسی کوردکنا و هری نه و او مان نه هدمو مانه
نه وای نه کاری گهلی کورده ده دولت و ده مونه مانی بر بار داسی
دوار و زوچاره بوسی له لادن جوده و نه گه له نه ده: نه مانی روون بکرت و ده
که حدناسی نا و گوپی کورده و ده رده و ده مونه و ده جودک کاری برمان له
سر اندارامی سه رکه و سنی هه مو و گدلی سرافه که لی کورده مانه و ده ر
وه عارون بکرت و ده که حدناسی که لکه مان نه سیکه له عهسی کتلی حیجان
و سه رکه و سنی هه ریه کیکمان سه رکه و سه بوه مو و گدلی حیجان.

۲- هه ولی ریکمینی بره سورنگسره کاری که لکه مان نه ده سن له چوار
جیوه بی گمینی نه پنجا مانه هه رخی باراسی سه سه جوسی ریکمینی و
فکرونا بدول و جیمان وله سه سه جمنی دمو کر امانه و سی باله سه ستوی
نا دویستانه بره کاری حیجان فراوان نه که سی.

۳- دوزمینایسی هه لایک نا که سن. خاشه و لایه خیرسک سیتان ده وایه تیک
نه وایه نه بیی که دوزمینایسی سه و جوی که لکه مان و بره سه و نه نور تکی رانه که
سیان و ده کوچیزه کار تونه کان که کلکی دوزمینایسی لایه دکانی سه رکه شینا
هه لری سکی وایان هه نه که ساراسنه و حوله گه ل دوزمینایسی سه رکه سه سه هه ول
شده سن که لای که لکه مانه اندارایان بکمنس خاشه مانه خیرسک سی بیان
ده ولت وایان که سانی سا و جه ما هیر. بدلام هه رانه بیگ نه بیکه خاره کی نه
لای دوزمینایسی نه وایه و گانه حسابی دوزمینایسی نه که سی.

۴- نا کوکه کاری سیوان گه له گشتی و نا کوکه کاری سیوان هیزه نورش-
گیره بیکه و نه حواره کان به سانی راستی چاره سه ریکه سن که بی گومان
هه مووی نه مرو سا کوکی سانه و سن و نه بی له م هه لیدی خه با شماندا دزی
دوزمینایسی سه رکه و سه رکه بی سه بوه بیکی دویستانه چاره سه ریکری.

هـ به هوی شو ز زور و نه وه که دواى شائى به مال ها نه پنه وه وه پاش گه راند۔
 به وهى دا موده زگاکانى ميرى سونا و حدگاکانى کوردستان دوزمن که و تـ
 نه وهى که ده لکى به ره سزوترا ندن بکده به هسى و بيا وى خو بان وه تا۔
 بيه تى زه سزى زوران له ره رکوبخا دى و بيا وه بياره گاکانى سزى لادى سو
 نه وهى منگولان تيان سوکوکده توده و نه زورى حاسوسيان بي سسن شمه بيارا۔
 سترشم که ما نه هسى له ره ما و ده تـ سزى که نه رمان نه هسى وه نه هسى
 نه که ره مورى تا و ان و خديا نه ت کاران لى بده سس وه دولتى ندا و بوردنان
 بده سس به لکوبه سجدوا و ده گاسک نه چيه تا و بيا سه وه و ا بيا سى بگه به سس
 که نه و انده بيا وى خراب ناراسين وه ده زول بده سس که راسنى ساسنه
 ناراکاريدگاکانى ميرى سزى به زورون بکديه وه به تا بيه تى حيا نه تى نه۔
 خبير سه عرب و مه سزى سوسه رنه و اسين و دسيان بگه به سس که سزى ده مـ
 کوردى به يک جا و نه ما شائى نکات وه له به سسى رهن و سپينا حيا و ازى ناکا به م جوزه
 هدولى را گشتان تيان بده سس سه لای گـ لـ! . حوشه گه رله و انده تا ساسا ده بـ
 که به دل و بگمان له که دل دوزيمدا سو وه و ده سزورى سوله سزى نه و ده لـ
 بيه تى نه و اه وه ل شده سس که له به رچا وى خه لکى ديه که قسدى لگـ س
 بگه سس به لکوبه سزى نه و سوسه زرى و است نه گه رديسان و ازى به هينانه و
 سزای تا وانگارى خوى و نه گه سزومان گه رله به رچا وى خه لکى ديه که
 محاکمه بکريت و سزا و ده رگريت .

نه هسى دور سينا نه سزى ده مو شمه مه نه و ور دانه بگه سس و مان هه لسان
 سدن گينين وه نه بى زور نه و ره بين و زرومى تا خوش و هيلاکى و سزى سزى و
 نه نانه ت دژا به تى کرد سيشمان له لايان هه سديک خه لکه و ده و مان لى نه گات
 که بگه بيه نه وهى سزى سزى حيرا و ناراست بده سس له حيا نه تى سزى گاکانى خو۔
 مان لايه سس نه م سيا نه مان له به رزه و نه ندى سزوتنه وه که بيه و ده ما هير۔
 مان زيا تر له ده ور کوشه گات وه .

بپنجم: هاتنى خه لک سزى و سزى دگانمان ((التحاق))

له به رنه وهى به روتنه وه که مان نه عمير له خواست و تا مان نه گاکانى
 که له که مان نه گات سزى گومان خه لکيگى زور ديه نه ريزه گاکانى هيزه
 چه کداره گانما سه وه سو نه وهى به که م ريزه گاکانى بپيشه رگه به ر۔
 ده و ام به رىک و بيه کى زما ندکن و گه نه بگن . و ده دوه م سو نه وهى

۱- که له و بگریز که دوزم شه گره شه و نه ده گه و ج سو و پستی خه لکسی
دوره خوی بنبریتنا وریره کانه و سوخرا په کاری ونه خریب .
په پسته له و هرگرتنی خه لکیدا په بره وی شه م خالنه بگریب :
په شه و گه سانه ی که دینه ریزه و له لایه ن هندی بپشمه رگی شیمه و نه سا -
سراون شه بی به لای که موره هر یه که بیان په کیک له وانه ی شه ناسس
نه زکینه بکه ن .

۲- که سیک شه گره نه سرا و سوله ده سته که وریکخسنی نا و جه که وه نا و پسته کی
ناقبی شتتا ورا بوردوی بگریب بود لسیا یونی نه ورا له پاکنی و دل سوری
شه و سوره یونی روون بگریسه ره که شه و نا فیب کرده شتیکی پیویسه .
۳- آ- شه گه زکومه لیک ((له جی که س زسانر)) به یه که وه ها تنه ریزه و نه ورا
حالی شه کم بیان دوره م به ییی ناسراوی ونه ناسراوی په پیره و شه گریب
نه نیا له حاله شیکدا نه بهیت شه گره لسی پر سرا و ه که بیان وه بیان هه مو بیان لای
ریکخسن ناسراوین .

ب- له رووی ریکخسنی مده که رسد و شه و کومه لانه دا ستن شه کریب وه بیان
شه گو یز رینه و وه بیان شه و کاره بیان بی شه سپهریت که به رزه و نه ندی شورش
شه و بیت و نه شه بی شه و لایه ی دینه ریزه و به و ه قابل س .
ج- ا- م- حاله تانه ده شه ناسراواری لیژنه ی سرگردا به تی ده سته
چه گداره گان بگریب .

د- به ییی زبا دپونی زما رهی بپشمه رگه و ((چه گدار)) وه به گو یزهی په سو -
پستی هه رنا و چه به یک ده سته ی نوی دروست شه گریب و لیژنه ی سرگردا به تی
ناسراواری شه گریب .

شیربو پینه و

به ره و سرکه و تن

لیژنه ی سرگردا به تی

ده سته ی چه گداره گان

حوزه براسی ۱۹۲۶

شورشی کوردستان سه رکوتوانه سالیک له سه نه ته داوئوکات

کەلی عیرانی ضمکوتەر

کەلی کوردستانی نههز

رزسی سوکی نهغه هه ربا سائان سهاله که ی شاری ۱۹۲۵ وای
راسی کدئس کله که مان هه رچی ویه و کوری سورنگرانای ههه نهه
دهسی داوه و توانای دیعاع لهجو کردنی سه ماوه سوپه سه و بهری لهجو
سانی سون و درنده سه سه وه سه بهله که و نه جی سه جی کردنی بهختی شو-
فهمانی جوی بوله سا و بردنی گەلی کوردستان له عیران دا . سه سه لام
هه ما و دزی کوردستان سه ره رای شه وه کهسه که و ره بهی که دو حازی کراسو
وه له کدل شه هه مور ره بروه گ و سیلانه کلوانی که سه عسی فانسیمی
سه عدا سو نوه وهی سه وه که مان و رینه کیش کردنی سه سه سه سه کار ،
سوایی شه عاز دیش سه نه نا سو و جالا که نه تر راهیری و شورنیککی سووی دیسو-
کراسی سه رنا سگات سو سه ره گیری کردن له سوئی نه ته وانه سی وه ده سه
سه ساسی ما نه ره واکانی .

له ما وهی شه مان سه له دا که شورنی سووی گەلی کوردستان به سه رکوتانه سی
(ی.ن.ک) دهستی یی کرده وه سه ره رای کورسی ما و دنی له جوی شه سه سه
نه وه سورنگران سه و سو سو سه یزی دوزمن سو رس کەلی سه رکوتانی سه و دزی
به ده سه سه سو وه و رو رین سا فیکر ده وهی سه نه جی ساری ده سه کله که سه
مان سه سه وه

دیکتا نوره گاسی به غذا به تارپا بوسی شورش به جاری به رام سون .
 چونکه به هج خورک جاوه روانی شو کوراند کوسوپر به سدره زیدی نه
 ده کرد که له ممدانی حسانی کدلی کوردستان و سدره جم کلهی عیراق دا
 رویداب له بدرامدر ندم راسته کار بده سدره بکر سیه گان توتوسی
 هنر بیا سور و کدوسه به کار هیسانی ساسین ترس و خراپ ترس شموهی
 شیرها به دراوان و کورش و کوشتی ها و لاسانی سمنان به روهر ، سده -
 ناهت زور کداسی بی شکا و سی لاندینی گرنده و هتا دین هدر
 نسکیر تر شین ، نه و سو هدر له سدره های نوزنه کدما سده بر جا وتر ساندنی
 روله کاسی کهل خوگمی ناره و او و جدی بی جوی به سدر سیکونه رانی نه به ز
 و ماره مانی که له کدما سادا سه هیدان (سخا و حدنفر و نه نودر) وه له
 روزی ۱۹۷۷/۱۱/۲۱ له سداره دران و هدر له یانده ده سنی کرد به کورش
 و دور خسته وهی سگرا کدس و کاری بسهمر که شورش کوه گاسی کوردستان
 له پیری سده له وه هتا مندالی ساوای سدر سیکهش له سندنخا به کاسی
 خواروی عیراق توند کران که له بار یکی زور سال و ناهه موآردا سدره و میزی
 کوره زان نه کنه ، نه مه حکه له وهی به هدر اران خیزانی کریکار و جویبار
 و کومه لانی تری خلیکی کوردستان گراسراونه سده بر خواروی عیسرا و
 به سده انیشیان خوارونه به سندنخانه و سده ساتیان له ژیر شازار و
 له شکه نجدا شهید سون و ژماره یکی زور بیت خوگم دراون به خنکندن و
 که له سگان له سیداره دراون شه هدر له لایه ک وله لایه کی ترینه وه به عسی به
 راستره وه گان به نیازی له خسته بردنی بسهمر که و سدر کرده کاسی شورش
 سدره و ام هه ولی کرینی و جدانیشان شه دات ونه یه وی له م ریگا یه وه
 هیزه کاسی شورش لاواز و بربر بکات له گهل شه مانده تا له ماره ی شه م
 زستانه دا چندین هیرنی کرده سدریشمه رگه کولنده ره گان به ته مای
 شه وهی له ماوان به ریب . بلام له هه مو شدم ساسنت و هیرنا نه بیدا هج
 سدرکه و سبکی بده سده به سوا وه ، سکرش و کوشش و برین و له سیداره دان
 وه به هیرنه کاسی به نیواسی خورتگیرانی که له که مان له خهاب سار دیگا -
 ته وه ، له لکوبه پجدوا سده کلبیه و کری ناگری شورش هتا دیت به نسن سدر
 شه سبت و حما وه ری کوردستان سبت پتر له ده وهی نالای شورش و ای ن ک ک کو
 نه سنده وه ، سدارد سده دورس له سدره های مانکی ناراره وه و دکوه سار

دهسی کرده کدوره برین هرنی به ریلو بوسه کوردستان زیانسه له
 نهش فیرقه سراز و حدزاران بولس و حاره سی سنور و سدان هیلکیو-
 پته ری نه ر ژانک و زریبوشی خزانه کوردستانه وه و به ریوتنه په لامار-
 دانی سراز نه ری خاکی کوردستان له گوند و ناره گاندا دهستی کرد به
 توقا بدن و کوشتن و سونان و ویران کرن. سلاطین نوزمن حاریکی تریش به ری داله
 به ری سخته خدیاتی تورنگیرا به ی گهل وه هیج سهرکه و تنیکی نه وستی
 به ده ست نه هینا که له روی بیت خوی بیوه ههل بگبشی، وه نه نجامی شه و
 هیرنه فراوانه گه وره به ی که کردی به را به به هیزه گانی نورن ههر
 جهده هیشتا له سهره تای خوجه سیانیدن رگه نه کرد سدا به، هیج به کیک له و
 به به سته گلارانه ی هه بیو سوی نه هانته دی، وه نه گهر دوزمن به به زین و
 روخانی هندی که ماسی بوده له و به کریگیرا و که خویان به ده سته وه دا وه
 وانی سگات که گوا به تورنی لاوار و سی هیز کرد وه و سهرکه و تنیکی باشی به
 ده ست هینا وه نه وه هرخوی گهل نه کات و به س، نه گینا نه و تر سنوک و به-
 زیوان هه همیشه بار و کوسه بو به سهر شورش وه، نه بوایه زوتر ریزه گانی
 نورنشان لی پاک بکرا به وه، بو به خوبه ده سته وه دانی شه مات نه سگ
 سهرکه و تنیکی گه وره بو شو شورش بگره به لایه کی زلیش بو بو دوزمنه که مان.
 هیره کاسی (ای.ن.ک) و بیس نه رگه نه به زه گانی سورن له سهر گه یشتن به
 ناما نه کانی گهل و به ده ست هینانی سهرکه و تن له دوائ سهرکه و تن، ههر
 کیز کوی سادنه ههر نه و فیثالی دوزمن، دلبران نه شه چنگی و زیانی
 کار بگرانه ی بی شه گه یشتن.

خه سات گه رانی عبرای

تسکو شه رانی کوردستان

ریمازی تورنگیرانه ی راستی تورنی کوردستان جاریکی تریستن شه و
 راستیه ی سلمانده که شه گهر که لیکه بچوک وه کو گهل کوردستان زانی
 خه بات کردنی هه بیت و به ریگای نیورییه زانستی به تورنگیره گانی چینه
 زه حه ست کیشه گان دا بروات و ریزه گانی خوی به کبخت و پش به هیز و
 توانای گهل به سته به توانی سهرکه و تن موکهر سگات و دوزمنه که ی
 ههر جهده به هیزیش سید له ده رای تورنگیرانه ی گهل دا تقوم بکات و

سجکینی و مددکاری و با قدره و کانی جویی تک
سورده کمان هدر که در... و ده... رسارده... و مدد... و مدد...
در بردان به حدانی... سید... و... کانه کمان و مدد...
گه لای... سید... کانی کورد... و سیکرا
کالی... و... کانی... کانی... و...
گندگالی... کالی... و... و...
کالی... و... و... و...
سید... و... و... و...
روزی... و... و...
سورده... و... و...
عراق.

مردن و زورکردن... و...
به... و... و... و...

به کنتی... کوردستان
کومینه... و...

ش / ۱۹۲۷

بیان الاتحاد الوطني الكردستاني بمناسبة الذكرى الرابعة عشر لثورة أيلول

فلتواصل النضال الجماهيري الثوري لتخليق الديمقراطية للعراق
والعالم الذاتي لكردستان

تمر الذكرى الرابعة عشر لثورة جماهير كردستان العراق التي انطلقت في ١١
أيلول ١٩٦١ ضد الدكتاتورية التي حرمت شعبنا العراقي من الديمقراطية والضم
الكرد من ممارسة حقوقه اللامية الشريعة. تمر هذه الذكرى الموحدة بحق البطولات
وشعبنا الكردي بعاني من ماضي اطمس كارثة وطنية حلت به من جراء فرض المخطط
الاجريالي الاميريكي - الشاهستاني - الشوميني العربي على القيادة العشائرية -
البورجوازية البهيية للثورة الكردية وصرخها لانقاذ آزار العشائرية التي جسدت
وبرزت كحلقة من التسوية الاميريكية الشاملة لشاكل الشرق الاوسط - هذه التسوية
الاستعمارية التي تستهدف وضع شرقنا تحت السيطرة الاميريكية ومررض الطغول
الاستعمارية الناجمة من مصالح الامتيازات الدولية والصهيونية والحكومات
الدكتاتورية والرجعية التي اطلقت بها شررب شرقنا المنافسة من اجل التحرر الوطني
التاجز والديموقراطية الشعبية فالاشتراكية .

فلتسهل امر التسوية الاميريكية وبغية الإلقاء على الدكتاتورية المتسلطة على
رهاب الشعب العراقي بقوميتها العربية والكردية وسائر مواطنيه ، ومن اجل اشجاع
طموحات الشاه التوسعية والارضاء الخورانية الفاشية عبرت الاوساط الاميريكية
الاميريكية عن طريق وزير خارجيتها هنري كيسنجر الاتالية العراقية الايرانية واخرجتها
على مسرح الجزائر بسلك المليون شهيد للثغوية طهبا ولف طبيعتها الاستعمارية
والثغوية بقيادة تدمية مزيفة باظهارها واكلتها اغلبية بين الدول النامية المتحدة في
تطابق الاوبية .

ولمخ الجماهير الكردية النائرة من مواصلة الكفاح المسلح اجبرت الاميريالية
الاميريكية والرجعية الايرانية - اجبرتنا القيادة العشائرية الكردية على الاستسلام وانهاء
الثورة الكردية التي قدمت في سبيلها جماهير شعبنا مشوات الالوف من الشهداء
وتحملت من اجل انتصارها بصبر ورباطة جأش من التضحيات والالام والمطالم ما يفوق
التصور وذلك بعدما كانتا قد خدعتا هذه القيادة البهيية وربطتاها بمصلحتها وبعلمتها
الى قطع العلاقة مع القوى التقدمية العربية والدول الصليبية للشعب الكردي وبمعما
كالت هذه القيادة قد اوجبت ممارستها العشائرية وذهنيتها البهيية المتعارفتان مع
روح العصر ومع مستلزمات انتصار حركة شعبية ثورية ، ظروفا معقدة وصعبة للثورة
الكردية اضد فيها الحزب الديموقراطي الكردستاني بحيث تحول الى تجسوس لرحي
فضاض تتحكم فيه اجهزة المخابرات والعناصر البهيية المتسوية وامسحت فيها القيادة
العشيرة الديموقراطية مثلما امسحت الوجة الخهابية في الفوات الثورية الشعبية
بعما امسختها العشائرية والقيادات الرجعية والفاسدة وحولتها من وحدات انتصار
ثورية تعرضت حربيا شعبية الى قوات مسلحة لا تسردها المروحية الجهادية وتفتقر الى
التنظيم والقيادات الثورية والممارسات الصائبة في حرب الانتصار والملاقات الشعبية
مع جماهير الشعب الكائبة . والانكى ان القيادة البهيية قد هجرت مئات الالوف من
جماهير شعبنا الى ايران بعدما حولت علاقاتها مع حكومتها الرجعية الى علاقة مصيرية
واستراتيجية وذلك بدلا من استنهاض وتمتية جماهير الشعب والاعتداد على طاقاتها
الخلاقة وتدريبها على المسمل والانتاج في ظروف الحرب الشعبية وبدلا من اتخاذ

الانهزام اللام من عمليات العنصر الإيرانية الشهيرة بين الآراء... مشرات السمين . هكذا وحسب إعادة العشائرية تشكلت عميقا ومتيقظا عندما دنت سياسة العمل الثوري بالاغضاء على قوى شعبنا الكردي وسر دين الانسحابات لعارعية . فهيرت من ميدان انضال الثوري الشاق والتعبات الى الامسدة . الاداء لشعبنا الكردي الذين استغلوا قضيت العاملة لامرار مشاربهم التوسعية على حساب العراق وكرامة شعبه ولانهاج الثورة الكردية وتحويل مقالبه اليو اسل الى عمال ومستخدمين - كادى عاملة

رحيبية - هي خمسة النورجوازية الإيرانية والاروبية ومشاربها الرأسمالية . وللانقطاع بلغم منهم كلوة احتياطية في ايدي الرجعية الإيرانية والامبريالية الاميركية لتقيد الاستقلال والسيادة الوطنية لشعبنا العراقي وتحويل الحركة الثورية الكردستانية بها . مما يعني استمرار تدخل الامبريالية والرجعية الإيرانية في القضية الكردية خلاقا لمصالح جسامير كردستان الخنيفة من جهة واستمرار القيادة العشائرية في نهجها الفاشل . نهج الاغضاء على الامبريالية والرجعية الإيرانية والتعاون المصيري معها . نهج ربط الحركة القومية الكردية بمعللة الد اعدائها حتى بعد اقتناع نياتهم اللئيمة من جهة اخرى . كل ذلك يصعب الحركة الثورية الكردستانية امام مسؤولياتها التاريخية ويفرض عليها واجب النضال لنفض الايدي الاستعمارية والرجعية الإيرانية التي تتلاعب بالقضية الكردية وتعمق النهج الرجعي المعادي للقومية الكردية ومركباتي التحررية . نهج مواصلة الارتباط باعداء الاداء وسماوة المسلسل بنفس الاساليب الفاشلة والممارسات الفاشلة التي اوحطت شعبنا الكردي الى الكارثة الوطنية .

وتستغل المكاتورية الشوفينية العراقية هذه الكارثة استغلالا بنما فواصل تنفيذ سياسة تهجير مئات الالوف من الاكراد من مناطق مدلي - خاينين - كركوك - ههخان - عين زانة - سنجان واجمار الفساحين العرب على الفزوح الى كردستان ليملأ محل احوثهم الاكراد كما فعلوا ببلادي البرهمن الذين نظروهم من منتفخا الرمادي الى كركوك . مما يؤدي زرع الانقسام والسمائم في النفوس ومن اخصى السداة والبضاه بين الشمين الشقيين نرسبي الكردي وذلك لسع التلاحم الكفاحي المصيري الكردي ضد الامبريالية والمكاتورية .

وتستمر المكاتورية في عملية نقل الالوف من الوطنين والمطين والاطباء والمهندسين والضواد والشرطة الاكراد الى مناطق العراق العربية بعدما سرحت المئات من الضباط وضباط الشرطة الاكراد ومطلوبين ذلك يعني انتهاء العمل باتفاقية اذار لعام ١٩٧٠ التي نعت على تواجد الموظفين الاكراد في كردستان واستعمال اللغة الكردية فيها .

كما تقوم المكاتورية العاتمة باستغلال انهزامية القيادة البسنية لبيت روح الانهزامية والياس في صفوف الشعب الكردي ولترويج دعاياتها الكاذبة التي تصود الحركة التحريرية للشعب الكردي وكأنها حركة ع جيب عيل . تتمرك باولمر الامبريالية وتتولف باشارة منها حربيا وسلما . وبذلك تعاول خدع البعثيين الطغيين المضموعين بها باكتونية ان حل القضية الكردية وانهاج الثورة الكردية لا يتمان الا بارضاء الامبريالية والرجعية الإيرانية تثيروا لصفلة الضيامة الوطنية التي طغنتها مع الامبريالية والرجعية الإيرانية هنا .

ولكن اشوار المكاتورية الشوفينية نفسها الى المخطط الاستعماري ذات وقبولها بالذروخ القتل لطامع ايران التوسعية في التلييح وشط العرب ولشاريح اميركا الاستعمارية وورثها الى لجان مكاملة النشاط التقليدي مع ايران يدينها بنهم الطغ حما تدان بها القيادة البسنية الكردية .

فالقائمات العشائرية العربية والكردية لجأت الى الامبريالية الاميركية والرجعية الإيرانية ثباها ومعا وتكررتا لنداء الشمين المعالي بتجنبيه كارثة المصلحة الضمانية بايجاد حل ديموقراطي هائل للقضية الكردية . والتطابق والتشاب تام في اساليبها وفي علاقاتها الدولية وارتباطاتهما الشبومة حتى كأنهما من طبنة واحدة في الذهنية والممارسة . لذلك لان المكاتورية حياضا تطلق مجددا درب نوري السيد . درب الارماه في احضان الامبريالية والتعاوض مع الرجعية الإيرانية والطورانية الفاشية لاحكام طرق الاستعباد الثلث في عقل الشعب الكردي اما تخضع طبيعتها

تشرينية وهويتها الرجعية واستاورة امام الشعب العراقي والامة العربية . ان ذات
واسما وحلبا ان الكتاتورية الشيوعية باحت استغلال العراق وسيادته الوطنية
وتنازات عن المصالح الحيوية للامة العربية في الخليج وعرستان والعراق من اجل
سحق الثورة الكردية فقط ما ياتي مصادفا للطفولة الثالثة بان امة تضطهد الامم
الاخرى لا يمكن ان تكون حرة .

يا جماهير شعبنا الكردي الابي !

في اطمسنت الازمات وحيث تشكلت قوى الامبريالية والكتاتورية والرجعية
للاقتصاص على القومية الكردية واحتثت جنود الروح الثورية في صفوفها يحتم
الواجب الوطني وتتطلب مستلزمات الدفاع عن الامة الكردية وحقوقها ان تهب القوى
الثخيرة جميعها للنضال مزودة باندروس والمبرر المنتبجة من الكارثة الوطنية التي
حلت بشعبنا هذا العام وحولت اعياده الي ماتم .

هذه ليست المرة الاولى نتخون شعبنا فيها البورجوازية البيروقراطية للامنة
الحاكمة - فقد سبقها البورجوازية التركيسية الكمالية التي نبعت الاف المناضلين
الاكراء الذين ساعدوها في الانتصار على الامبريالية والغزوة اليونانية ولكننا رمت
على حبلهم بصلوات الابادة الجماعية وتهجير مئات الالوف من كردستان مثلما تفعل
الكتاتورية العرالية الآن بشعبنا في كردستان العراق .

الا ان كردستان تركيا ما زالت لعملة كردية صامدة تجيش في صفوف ابنائها
الابرار الروح النضالية الثورية مثلما سبقي كردستاننا صاحة النضال الثوب . وهذه
ليست المرة الاولى تثبت فيها القيادة العشائرية او البورجوازية الشيوعية المساومة
مع الامبريالية حمزها حسن مراسلة النضال الثوري في الظروف الثالثة والعقدة
وقتلها في قيادة النضال الوطني التحرري حتى النهاية .

بل تؤكد تجربة لوزن من النضال في الحركة التحررية للشعب الكردي بان القيادة
العشائرية لا تستطيع بحكم طبيعتها الطبقية وذهنيتها وممارستها قيادة الثورة
الكردية الي النصر . واذا كانت فداحة الضسارة هذه المرة امر ولسد بعدما احتسنت
جماهير شعبنا ثورتها ونطوت لغير مرة مسلحة في صفوفها وتماطقت قوتها المسلحة
والمنوية والجماهير لدرجة عظي فان النتيجة (الماسة الكارثة) ليست الا ابرهانا
جديدا ومصادفا لحميلية هذه التجربة التاريخية . فالقيادة العشائرية (حتى اذا كان
فاندها قويا وشجاعا ومنفصلا لقرينته) لا تجيد - بحكم طبيعتها الطبقية - استنهاض
وثبته وقيادة الجماهير الشعبية ولا تكدر على ممارسة الحرب الشعبية الطويلة الامد
ولا على التمييز بين الاصطفاء والاعداء ويسهل ولوعها في محاسن الامبريالية
والرجعية . وانتصار الثورة الوطنية يتطلب وجود حزب طليعي ثوري على رأس جيش
شعبي مسلح واتحاد وطني يضم قوى الشعب الوطنية ويوحدها وهذا ما لا يؤمن به
هذه القيادة .

ففي عصرنا حين غدت الثورة الوطنية الكردية ثورة تحررية وديموقراطية جديدة
لا يستطيع القيام بدور الطليعة ليها الا حزب طليعي ثوري (وليست قيادة عشائرية) ولا
يجوز التحالف الا مع القوى المسبلة . والقوى القليلة العربية والارانية والتركجية
(وليست الجماعات او الحكومات الرجعية والكتاتورية) ومع قوى الثورة الاشتراكية
العالمية من حركات تحررية ثورية زحواكات الطبقات العاملة الثورية وللعمل الاشتراكية
(وليست مع الامبريالية او الصهيونية او اللواتر البورجوازية) .

لحرب التحرير والديموقراطية ونيل الحقوق القومية . هو حزب النضال الثوري
الجماهيري بالاعتماد على قوى شعبنا الخلاقة اساسا . هو حزب الكفاح المتشرك
(وليس حزب الانتمالية القومية والاحضاد على القوي الخارجية حلا) .

وبعد استيعاب هذه الحقائق والتولير مستلزمات انتصار الحركة التحررية للشعب
الكردية اينبق الاتحاد الوطني الكردستاني لاعانة تنظيم قوى الثورة الكردية وزجها
في النضال الجماهيري على هذا الدرب المجرب والتكثيل بتحفيل الحماز المنعته الذي
يزف عاليا على جبال كردستان طوال سنين الثورة شمار الديموقراطية للعراق والحكم
الذاتي لكردستان .

يا جماهير شعبنا الكردي الكاسمة !

اننا نتوجه اليك ببناء الصال الثوري . بناء المسمود والاستبسال نداء
الطامة والقداء . مؤمنين بقوة المطيمة وطاقت الخلافة . واهين العمل واللاحين
والكسبة وسائر التنبلة والتفنين الثوريين الى النهوض والتنظيم وتمبنة طاماتهم
لزعجا في النضال الثوري على موب الكفاح المشترك ضد الامبريالية والكنكاثورية
والاطاحة والرجعة تحت لواء الاتحاد الوطني الكرديستاني الذي سينبش من انمجا
بالنضالات الجماهيرية الثورية وانسهار عناصره الثورية في بوتقة النضال الثوري
الحقيقي ومن تلقينه بالانكار الاشتراكية العلمية . سننقل الطلبة الثورية القادمة
على قيادة الثورة الشعبية الى الانتصار .

اننا نحذر من الانحدار بدعابات الكنكاثورية والشوفينية التي تثبط المعزائم
وتضعف الهمم وتقتل الروح الثورية والجهادية . مثلما نحذر من محاولات الوافور
الاستعمارية والرجعية الايرانية لتشجيع بيع واحياء النهج البيهني القديم الذي ثبت
فشله في الحركة القومية الكردية . فخطوم ان هذه الاوساط المعادية للشعب الكردي
جميعا لا تروق لها وليس من مصلحتها ترك ميدان كردستان دون مرتكزات محتمة لها
لتصرح فيها وتصرح القوي التقدمية والثورية الكرديستانية وحدها .

ان الامبريالية والكنكاثورية والرجعية العاصبة لارضنا كردستان تدرك جيدا
اهمية وخطورة حركة كردية تقدمية مناهضة لها وتعلم يقينا ان ثورة كردية شعبية
تتلاحم ككلاهما مع القوي التقدمية العربية وتتضامن مع القوي التقدمية الايرانية والتركية
تهدد باشمال لهيب ثورة عارمة في الشرق الاوسط وبالمنشاء على مصالح الاحتكارات
النفطية والامبريالية لذلك تصحي بشنى الاصاليب والوسائل لعرقلة نهوض ثوري حقيقي
في كردستان وستعاون جميعها ضد شعبنا . فلا عجب ان ان تقوم بواتر الخابرات
الامبريكية والسناك الايرانية والفابرات المراقية بممارلات مضمومة ومعتونة لمحاربة
(الاتحاد الوطني الكرديستاني) والقوي والاحراب التقدمية الكرديستانية الاخرى
وليدع النهج البيهني القديم بشكل جنيد بالاعتماد على الغلول البيهنية والعناصر
المبيلة في الحركة القومية الكردية وعلى الشاعرة القومية الاتحزالية والتمذور البيهنية
المنجية بين الشباب الكردي المتمس بالبيد عن مسارح الاحداث في الوطن .

ولكننا وانقرن من ان شعبنا الكردي لن يلدغ من هذا المصمومة اخرى .
فلقد جرب شعبنا ومنذ قرن تقريبا لقيادة والاصاليب العشائرية وحاشي الامرين
على ايدي الامبرياليين والرجعيين . فلا هودة الى الورا . ولا انحدار بالامبريالية
والرجعية . فمناه شهدائنا تنير طريق التمرد . طريق الخلاص . طريق النضال الثوري
التلاحم مع القوي التقدمية العربية في العراق والنضامن مع قوي الثورة الاشتراكية
في العالم .

فلنحمل الذكرى الرابعة عشر لثورة ١١ بطول الوطنية الديموقراطية الى مناسبة
نضالية نشعد فيها الهمم ونعقم بها الوهي ونشده العزيمة للمسير بثبات في طريق
الحرب الشعبية الطويلة الابد بالاعتماد على قوي شعبنا الخلافة وبالتلاحم مع القوي
التقدمية . ولتجدد العهد مع الالاف من شهدائنا البررة الذين اناروا لنا درب الثورة
المجيدة باننا سنرفع الزاية الثورية حاليا ولن نترك جبال كردستان ورويانها وسهوبها
لتثبت فيها لفسادا وظلمسا وعدوانا قوي الكنكاثورية الشوفينية المنلثة من عقابها
والزهوة بارتباطاتها وسيرها في ركب النمل المضالمة مع الامبريالية الامبريكية .

فالى النضال الثوري تحت راية الاتحاد الوطني الكرديستاني .
وعلى موب الكفاح العربي الكرديستاني المشترك لانسواء الكنكاثورية والاتيان
بالمسلطة الوطنية الديموقراطية الانتلافية . ولتحقيق الديموقراطية للمسران والحكم
الذاتي لكردستان .

الهيئة المؤسدة
للاتحاد الوطني الكرديستاني

١٩٧٥-٩-١١

بیان

الحزب الديمقراطي الكردستاني - التهادنة الوثنية -

بالتحية من طرف مجلس التعاون (٦ آذار) العام ١٩٩٢

بالحية من طرف المجلس -
بالحية من طرف المجلس العام للجمهورية العراقية -

في هذا اليوم وبكل ما تمثله من أهمية تاريخية في العراق والنظام النفاثي الموالي الى اتفاقية الجزائر العادرة بعد سلسلة من المفاوضات والاجتماعات لانطلاق هذه العملية ، ساهم فيها الكثير من طوبى وصمدت لها تيارات اللغة الكرخية قبل ابرام هذه الاتفاقية العادرة . وقد مكثت سياسة وسخوة هذه الاتفاقية العراقية من تعاقد وتطور الحركة الثورية في لشعبنا الكرخي وتطويعها وتشكل انتماءنا بانها بشكل لا سويتها الطفرة ، محيرة من طموحات وتطلعات حاضرتنا الكرخية ، ويعد ان نؤكد القناعة بان القهر والتكبل وحرب الابد لا ياتي ارادة الجماهير الثائرة ، ومن ثمرات اللغة الكرخية بخلفها في حياجة الجماهير الثائرة مكنها سارت التي تقدم تنازلات مدهشة ميسر هذه الاتفاقية العادرة بكرة بذلك فبرقة طامع انشاء المجلس في انحراف وانحلال العربي لدرجة فانك احلام .

لقد حققت هذه الاتفاقية لابرار السيطرة الكاملة على عطف الشعب العربي واثر النظام العائلي من ابرار في م اقليم ميسان الذي تخاضه ساحة اشغال ساحة تطلعي ، وضع الطريق من ثورية نهر سمر ميسان وسحب من استقلال الاراضي العراقية في نظامه عند النظام الاباضي المصلح ، واعطاء التفرقة (احتلال ابرار الجزر العربية في الخليج ونهجا المائز في فتح الثورة الخطيرة والسعي لحاضرة حبيبة النيس الذي خالطه الشعبية والاطلاق بد النظام النفاثي العائلي في سيطرته على الخليج العربي امامية التي تنازلت عن اجراء كبرى من الاراضي العراقية في الحدود البرية بين البلدين في ابرار .

كانت هذه الاتفاقية هي المحطة الاخيرة للحكم العائلي العراقي معنك بذلك حقيقة الثورية والديمقراطية بالقرن من المحطة الاطانية الهادئة التي تخليل الرأي العام العراقي والعربي لشعبنا وبخلاف هذه السياسة العادرة . وقد تبلى الدور المماني للنظام الدكتاتوري العراقي من غرق السيادة والحياة وانعاده وتأسيس الاجرالية العائلية ونزع باب العراق للارواح الاحتكاكي الاجنبي ، وزخلة من التنازلات القوية لصالح الغوي العادرة وحياة السمر لثانية حلف جدي في المنهج العربي وسكرته البلق من تحديات واطاع نشاء المعاملة التوسعية وتجاهت الوثيق مع الانظمة الرجعية في تنفيذ خططها الاجرالية العائلية في المنطقة . . . وفي الجبال الوطنية فقد استطاع الحكم الدكتاتوري غربا الحركة الوطنية العراقية والتكبل بخاها الوطنية المتحللة ولم ينج من هذه الاتساق والتنازلات العائلية حتى حاضرتنا واهدات الحزب الحاكم نفسه وانحصر هذا الوضع بشكل مازج في حرب الابد التي نشنتها ولا تزال نشنتها هذه الطغمة في كردستان .

بالحية من طرف المجلس العام للجمهورية العراقية -

بعد ان تمهدت الاجرالية العائلية وحلف التنازلات الكرخي الحاكم من حاضرة الثورة الكرخية بقرصها من الحلفاء ، تراجع النظام العائلي ودخل في حوضتها واستغل العائلي هذا الوضع ليشعل حملات التبريد والتعريب والتهميش في كردستان اعادته الى طيات الابد والتصفية والامتالات وهو سمر في هذا التوسيع العائلي الذي تشكك بالسياسة الرجعية في التعصبي والتنازلي . حيث تم ابعاد الابوين من الوطنيين المستعدين والسائل الابوين في كردستان التي وسط وجوب العراق وتنتشر السلطة العائلية بين الوطنيين والكثيرين العربي في كردستان مع امراض العائلية وسخوة ، ولا تزال ملامح التفرقة والتوسيع ميسر انتشار الابوين من الفلاحين الابوين التي تنازلت العربية ، وتنتقل القرى الميسرة بد التنازلات العائلية مستغلين سكرته ذات احتكاكات مكنها كلبا من العرب الكرخي من تسلسل من جنوب العراق ليجعلوا حل امراضهم

باشكۆي ژماره نۆزده

۱۹۷۶/۸/۱۴

برايانى بهرپز : كاك ئيدريس و كاك مهسعود

سلأويكى گهرم

هيوام و ايه ساغ و سهلامهت بن.

لهم زروفه ناله باره دا كه گهله كه مان پئى دا تئى پهر ئه بئيت زور به
پئويستم زانى لهم راستيانهى خواره وه ناگادارتان بكهم وه بتانخمه
بهردهم مهسئولييه تى ميژويى خوتان.

دامه زراندى يه كيتيى نيشتمانيى كوردستان بو ريكخستنه وهى
ريزه كاني گهله كه مان و هينانه وه جوش و خروشي هيزه كاني شورشى
كوردستان بو، له پاش ماويه كى. له چاو خوي دا كه م، توانرا كه
خوسازدان بو دروستكرده وه به شهري پارتيزانى و به شيويه نوي بگاته
راده يه ك بتوانرئت سهدان پيشمه رگه ناماده بكرئن له ولات داو، سهدانئش
له دهره وه، . ئه وانهى دهره وه زورتر بو يارمه تى دان و يارمه تى گهياندىن به
هه قالانى ناوه وه يه. نه گينا شورش وه كو هه مو جوړه خه باتيكي تر ههر له
ولات نه كرى.

هه لسانى يه كيتيى نيشتمانيى كوردستان به م فرمانه ميژويينهى
خوي جيگه ي بايه خى هه مو دلسوزيكي كورد و كوردستانه وه له لايه ن
زوربه ي زورى گهله كه مانه وه پيشوزازيه كى گهرمى ئى نه كرئت، به تايبه ت
سه باره ت به و داهينانه بئى جي و رئ يه ي سه ركرديه تى شورش به
خه باتى سياسى و عه سكه رى هئنا، هه روه ك له نازارى ۷۵ به تصريحاتى

تەلەفزیونی و صحفى جەنابى بارزانى بۆ پۇرژنامەى رىستاخىز بە سەر بەستى دەرتان بېرى. جا لەم كاتەدا دو مەسەلە خۇيان قوت دەكەنەوہ لە بەرامبەرمان دا :

يەكەمیان، ئەمەيە كە ھەمو ھىزۆ تاقم و كوردىك ئەبى ھەلۆىستى خۆى ديار و ئاشكرا كات بەرامبەر بەم ھەولەى تاقمىك لە پۆلە جوامىرە لە خۆبەردووہكانى كوردستان ئەيدەن دژى حوكمى فاشىستى بەغداد و ئەو پلانە ئىمپىريالىستىەى دژى كوردايەتى گىردرا، ئەوانەى يارمەتى ئەم خەباتە تازەيە ئەدەن و دلسۆز و كورد پەروەرن و ئەوانەى دژى ئەوہستى، دژى كوردايەتى ئەوہستى، دژى ژياندنەوہى شۆرش و بەربەرەكانى (تعريب و تشرید) ى گەلەكەمان و لەناوبردنى كوردايەتى ئەوہستى، لە ريزى حوكمى بەغداد و پلانە ئىمپىريالىستىەكەدان.

دوہمیان، ئەمە كە پەيوەندى نىوان ئیوہو يەكيتىي نىشتمانىي چۆن ئەبىت ؟

ھەرۆك لە سەرەتاوہ بە نامە بۆ كاك مەسعود نوسراوہ و چەندىن جار بەزارو بە راسپاردەش عەرزتان كراوہ ئىمە لایەنگرى يەكيتىي ريزەكانى گەلى كوردىن لە سەر بناغەيەكى : نىشتمانىي و پىشكەوتو دژى ئىمپىريالىزم و فاشىست و صەھيۆنىەتى ئىسرائىلى و سەنتو و ھىزە كوئەپەرستەكانى خۆمالى. وە زۆر ھەولىشمان لەگەل ئیوہ داوہ. ئىستەش بەم نامەيە بە ناوى يەكيتىي نىشتمانىيەوہ عەرزتان ئەكەم كە :

۱. بۆ ھاوكارى سياسى ھەر تەنھا يەك تاكە شەرتمان ھىە ئەوہىش پچىراندنى پەيوەندييە لەگەل ئىمپىريالىزم (بە تايبەتى ئەمريكا) و

سه هیونیه تی ئیسرائیلی و سهنتو. واته یه کگرتنیکی نیشتمانی و پیشکەوتوی کوردایه تی مان گهره که و بهس.

۲. بۆ هاوکاری له کۆپی شه پری پینشمه رگانه دا که دهستان داوه تی ئیمه نامادهین له گه ل هه مو کهس و هیزو تا قم و حیزبیک هاوکاری بکهین که نامادهی هاوکاری بیئت. بهو شه رتهی رازی بیئت له سه ر پرۆگرامی (التجمع الوطني العراقي) که خه باته که له ژیر ئالای دا ئه کریت.

برایانی به ریز

ئه وهی جیگه ی داخه ئیوه تا نیستا وه رامی هیچ نامه یه ک یا وتاریکی ئیمه تان نه داوه ته وه به شیوه یه کی سیاسیانه و ئاشکرا، به لکو وه رامه کانتان بریتی بو له پرۆپاگه نده یه کی شه فه وی زۆر توندو تیژ دژی یه کیتی نیشتمانی به گشتی و شه خصی من به تایبه تی.

به ناردنی تا قمیک کهس له (پاراستن) بۆ تورکیه تا کو به هاوکاری له گه ل پۆلیسی تورک و موخابه راتی تورکی هه رچی نه توانن دژی شۆرشێ کۆریه ی کوردایه تی له کوردستانی عێراق دا بیکه ن وه بۆ بلاو کردنه وه ی هه مو جوړه پرۆپاگه نده یه کی ناره وا دژی یه کیتی نیشتمانی.

نیسته تا قمه که ی که له تورکیا به ئاشکرا به به رچاوی سلگانی تورکیه وه به ده وری : مه نع کردنی خه لک له هاتن بۆ سوویه له ئیترانه وه، هه لئه سن، مه نع کردنی پینشمه رگه ی کوردستانی سه ر به یه کیتی له چونه عێراق، وه یان په یوه ندی کردنه وه یان له گه ل براکانیان له سوویه، گرتن و راوانانی ئه و مه فره زانه ی هاتوچۆ ئه که ن له نیوان سوویه و عێراق دا.

بینگومان ئەم کارەش راستەو خۆ بە پینچەوانەى کوردایەتی و خزمەت کردنە بە دوژمنەکانی، بۆیە هیوامان وایە بە ئەمری ئیووە نەبیّت و بە ناگاداری ئیووە نەکرا بیّت.

نمونهیهکی زیندوی ئەم کارە گرتنی ۸ هەقالتی چەکداری هیزی پیشمەرگەى کوردستانە که له بادینانەووە ئەهاتنەووە بۆ سوریه بە کاری گرنگ. وه ئەشکهنجەدان و ئەزیهت دانیان بە شیوویهکی درندانە. ئەم روداوە له ۷/۱۶ دا له دئییهکی قشوریان قەوماوە. -ناردنی عەناسیری پاراستن و بۆ ناو ریزەکانی یهکییتی نیشتمانی له سوریه بۆ گیرە شیوینی کردن وه تیکدانی ریزەکانی و دەنگو باس گەیانندن بە دوژمنانی گەلهکهمان. بۆیە ئەنیم دوژمنانی گەلهکهمان - نەک هەر بە ئیووە چونکه خۆتان ئەزانن که پاراستن له سەردەستی موخابەراتی ئیسرایلی و جیهانی تر تەدریب کراوە بۆیە دور نیه بگره و زۆر نزیکه نوکەرانى نيمپریالیزم و ئیسرایلی تی دا خزابیّت وه خەبەر بە دوژمنانی گەلهکهمان بگەیهنن.

برایانی بەرپز

رینگەى خەبات و شۆرش له کەس نەگیراوە و کەسیش ناتوانی بیگرت، ئەگەر ئیووە ئەتانەوئى شۆرش بکەنەووە خۆ ئەوا دەستی پئی بکەنەووە، ئیمە هیچ رینگەمان له ئیووە نەگرتووە. ئەگە رتاقمەکهى ئیووە له توركیه گەرەکیانە شۆرش بکەنەووە فەرمو با بیکەنەووە و ئیمەش هیچ کوۆسپیمان بۆ دروست نەکردون، تەنانەت ئەمانەوئى له سوریه گەرەکیانە بچنە لایان ئیمە له کوۆبونەووەى گشتی داوایان ئى ئەکەین بچن و

يارمه تيشيان ئەدەين برون بۇ لايان وەك يارمەتى بورھانى براى جەوھەر نامىق مان دا.

برايانى بەرپز

ئەو كوردانەى تاقمەكەى ئىوھ لە توركيە لاي ئىمە ئىعتىبار كراوھ بە اعلانى حرب لە سەرمان واتە دەستكردنەوھ بە شەرى براكوژى لە دوای راکردن لە شەركردن لەگەل دوزمنان بۇيە داواتان ئى ئەكەين ھەلئويستى خوتان بە رونى و ئاشكرا دەرپرن " گەر ئەم كارە بە ئەمرى ئىوھىە ئەوا ئۇبالى شەرى برا كوژە ئەكەويتە ئەستوتان، ئەگەر بە ئەمرى ئىوھ نىە ئەوا ئەبى دەستبەجى (حديكى جدى) يان بۇ دانىن و ئەمریان بدەنى كە برايانى ئىمە بەرەللا كەن وە ازىينن بە نىھائى لە ھەلسان بە دەورى ژەندرمەيى لە گرتن و مەنع كردنى خەلك كە ھاتون بۇ لاي ئىمە. ئەگينا يەكيتىي نىشتمانىي كوردستان ناچار ئەيىت ھەلسىت بە واجبى مقدسى (دفاع عن نفس) و ئاشكرا كردنى ئەم راستىە بۇگەلەكەمان لە ناوھو دەرەوھى كوردستانى عىراق و بۇرھنى گشتى پۇژھەلات و دنيا.

ئەم نامەيە تكايەكى دلسوزانەى برايانەيە بۇ بەر بەرستى كردنى ھەلگىرساندنى شەرى براكوژە لە ناومان دا بۇ ئەوھىە كە ئەو خيلافە سياسيانەى نيوان ھەردولا بخريتە قالبى سياسى و دىعائى خۇى بە شىوھى پەخنە و پەخنە لە خۇگرتن و حواری علنى لە بەرچاوى جەماوھرى گەلەكەمان بكرىت. نەك بە شىوھى بە گزىھەكا چونى عەسكەرى و يەكتر كوشتن و ھەولدان بۇ ئىغتيال كردنى سەر كردهكانى ھەردولا.

برايانى بەرپز

ھیوام وایه نامەکهەم بخەنە چوارچیوہی سیاسی خۆیەوہ نہ پارانەوہو
نەبە ھەرەشەہی نەدەنە قەلەم بە گفتوگۆیەکی سەریح و بێ پیچوپەنای
بدەنە قەلەم.

دیسان بانگی ویجدانتان ئەکەم کە دەسکەوتی گەلەکەمان،
دەسکەوتی شۆرشێ کۆریە و تازەمان، بخەنە سەر ھەمو شتیکی تایبەتی.
فەرمون بۆ یەکیتیەکی نیشتمانی پیشکەوتولە نیوان ھەمو ھیزەکانی
کوردستان و عێراق دا، فەرمون بۆ ھاریکارییەکی جدی بۆ ژیاندنەوہی
شۆرش و خەبات دژی حوکمی فاشیستی بەغدا، شان بە شانێ ھەمو ھیزە
پیشکەوتوہکانی عێراق، فەرمون بۆ براییەتی نەوہکا بۆ شەری برا کۆژە.
بە ھیوای وەرانیکی نوسراو لیتانەوہ بە خواتان ئەسپێرم.

براتان

جەلال تالەبانی

ئاگاداری: لە دوای سەری مانگەوہ خۆمان بەسەر بەست ئەزانین لە
وہرامدانەوہی رەفتاری کەریم سنجاری – جەوہەر نامیق لە تورکیە بە
ھەمو شیوہیەکی سیاسی، دیعائی، ھتد. بۆیە تکایە ھەرچی ئەیکەین
پیش ئەو ماوہیە بێت.

برایان به برکات کبیر رسید و کات مسعود

مسعودین گاهم

دینام رایه سانه سه لایه است .

در رونق ماله ماره واکه که در کلمات پیدا نمیشه ریشه نیت زور به بیرونم زانی
به راستی یانه می نازد ووه لانا و ازشان بلم ره بقات نده به بردهم نه سکولیک
نیزایی صورتات :

بف دانه زاندرنی یه کیف زانمائی کوردستانه بدریگنسته می برره کائی
گم که کرات و عینانه وه جرش و خروش عینه کائی خورش کوردستان
وایش ماره بیکی له چاو هذیرا کم توانا که خوش ازوات بوه مستکوردنه
به شه درس پارقی زانی و به شیوه می نویی بگانه رانه یک بشواین سه وار
بسته برکه مانده بمرین کوروات و سرانیش له دهره وه . نه وانیه ده
نورتر بو یاریدی وات دیاریدی که یانه ن به هذیلاف ناره ده به) که کی
خورش معک له بو یوره خذمانیک تر لهر له دولات که کبیرت .

هذیلاف یک کیف دشتما فی کوردستان به م فرما به خرویش می خوس
جلیس پایه حق له هو دلسوزی کی کورد کوردستانه ره له لایه ن زور می
زور می که که مانده وه پیشه زبیه کی که می ۱۴ که کبیرت . ۱۰ به سینه یق سه باره
به و دو هیمنه انی حیر می می سه کزایدی خورش به خربانی میسی چلک کورد
حذیفا له دروک حذات له ناژرس ۱۹۷۵ به تصریحاتی ته له فریونی و
تصفی و خربانی مازنی بو و ژناده به شاخیز به سه به ستی ده زمان بری .
له کاته دا دور سه له خذیان قودت که که نه ره له به رامبر سانداز :

یکدیگه یان شهید که له دله خیر و تاجم و کوردیک نه فی له لویستی نوی دیار د
به شکر کات به رامبر به م له درلی تا تمیله له روله جوامره له خند
به دوه کائی کوردستان که دهین دژری دکلی ناش . سستی به بخرا و
ته و پلونه بی بیالک سیدی دژری کورد : ایق کبیر دراز : نه وانیه
باردی تم ظربانه تازه به نه ده ن دلسوز و کوردیه بره درن و نه وانیه
دژری نه درن سستن ، دژری کورد ایق که وه سستن ، دژری ژیا نرنه قاس
خورش و به برره کائی (تقریب : دتقریب) می که که که کاس و له نا و بر (ی
کورد ایق که وه سستن له رزیری هوکی به خذ و پلونه بی بیالک سیدی که ده
مه میا : که که که یه یوه نه می نیوان شیوه به کیف دشتما فی یلوان که میت ؟

له دروک له سه برتاق به نام بوکاک مسعود نوسلوی و چندی جاد
به زار و به رامبر سندن شاعر زانان کرون ما نیم لایه نگری به که کی

باشكۆي ژماره بيست

۱۹۷۶ / ۸ / ۱۴

برای خوښه‌ويستم كاك عه‌لى به‌ريز
سلاوونكى شورشگيړانه‌ى گهرم

كاكه گيان: وا نامه‌يه‌كم به هوى ئيوه‌وه بو كاك ئيدريس و كاك مسعود
هه‌نارد هيوام وايه پي‌يان بگه‌يه‌نيت و ئوميديشم زوره كه ئيوه‌ش هوى
چاكو خيړين له نيوان دا.

به‌راستى ره‌فتار و كردارى تاقمى كه‌ريم سنجارى و جه‌وه‌ر ناميق له
توركيا گه‌يشتوته راده‌يه‌ك چيكه خو‌مان پي‌ ناگيړى له عاستيان دا، ئەمه
شهرى برا كوژيه، ئەمه ئيعلانى حه‌ربه له سه‌رمان.

ئىسته نه‌مانه‌وى دژى به‌غدا شهر بكه‌ين، شورش بكه‌ينه‌وه، بويه
هه‌موو كوردىكى دلسوز نه‌بى يارمه‌تيمان بدات. نه‌وه‌ى كو‌سپ بخاته ئەم
پيگه‌يه، به‌ربه‌ره‌كانى بكات، هه‌ر ته‌نها خزمه‌تى ئەم پلانه ئيمپرياليستيه
— شو‌قينيه ئەكات كه شورشه‌كه‌ى دوايى پي‌ هينا.

جا هيوام وايه كه تو‌ش له‌گه‌ل كاك مه‌سعود قسه بكه‌يت كه‌وا :
خيلافى سياسى نيوانمان نه‌كه‌نه‌وه شهرى برا كوژه، با به‌پيگه‌ى سياسى،
پيگه‌ى نوسين و په‌خه‌ و، په‌نا بردنه به‌ر جه‌ماهيري گه‌ل لابه‌لا بكه‌ين. ئەم
جو‌ره كرده‌وانه كه راسته‌وخو به يارمه‌تى توركيه و له‌به‌ر چاوى
كاربه‌ده‌ستانى تورانى ئەكرىت ريسواكردنى زورى تى ناچي‌ت، به‌لام ئيمه
نامانه‌وى بگاته ئەم راده‌يه بويه تكاى زورم هيه له سه‌ره‌تاوه چاره‌سه‌رى
ئەم مه‌سه‌له‌يه بكه‌ن به مه‌نع كردنى تاقمه‌كه‌ى توركيا له‌به‌ره‌ه‌ست كردنى

ھاتوچۆی خەلك بۆ لامان لە ماوە دان بە پەناھەندەكانى دىن بۆ لامان لە ئىرانەو، لە بەرپەللا كردنى ئەوانەى گرتويانن، لە رینگە نەگرتن لەوانەى ھاتوچۆى لای ئىمە ئەكەن لە بادىنانەو. چونكە ئەمە دەورى ژەندرمەى توركى و شورتهى عىراقە.

بۆ مېژو، بۆ دواپۆژ. ئەم نامەيەتان پيشكەش ئەكەم وەئەتانخەمە رو لەگەل مەسئولىيەتى مېژويى دا.

ھەرخۆش بن

برای داسۆزتان

مام جەلال

پاشکوی ژماره بیست و یهک

س اصل تحف المعارف العلمی میدان اعتبار

المکرمه والتماز الخمرات الکفله
التأثرین علی الحكم الناجم فی العراق
والاعتدال والمعادن المائنه الیهم
دیسه وانصاف البرهه المختلفه
در اهانان الثورة البریقه
کصحت الاهدان السعیه الیهم
العراقی أرضیه صده لیا
رئیس الخمرات الخمره

المعارف صحیح المناسبات
کردستان العراق
خوداً لیث الثورة البریقه
المادیه من حیث السهل والیهم
ملاحه الصالحه

المعارف صحیح المناسبات
کردستان العراق
خوداً لیث الثورة البریقه
المادیه من حیث السهل والیهم

ياشكوى زماره بيست و دوو

بيان من الحرب الديمقراطي الكردي في لبنان القيادة المركزية

ابننا الجماهير الكردي

التمنا الجماهير اللبنانية والعربية

تواجه الساعة اللبنانية في هذه المرحلة من تطور البلاد - حرب دموية - يشهد شك لا وبعدها خطيرة - اصطاف من حادثة استشهاد الناشط المعروف سعد مرورا بالدمى البشرية والانسانية التي لم يسجل التاريخ قديمه وحديثه مثيلا لها من حيث العنف والبشاعة - وانتهاء بما وقعت اليه بوضع البلاد سياسيا وعسكريا عن سوء صاعد من قيادة منظمة بيوت في 11 ايلول 1975

وزاد الاموار على جنر البلاد الى كون الحرب الشاحجة عقب كل التناقض بوقوف اضلالا نسر - وبعد رفض رئيس الجمهورية التزول عنه ازادة الاكثية الساحقة من هجمات شامية والتشبية في تقديمه استقالته وانتخاب رئيس جديد لبلاد - قاد على تحقيق اهداف الحركة الوطنية ومحامي الدفاع الشعبية في تطوير النظام السياسي والاجتماعي بعد حزيران ان يوتنح زرياد بما يلي :

أولا - في اساس التسرع

- في تحدي القوى الاعرابية بتشاركه بؤس السلطة برفعهما السلاح بغناسا عن اختياريتها في وجه اهداف الثورة لتطبيقات الكفاحية والحرورية - واستعمال السلاح في ضرب الازمة الوطنية في تحديد هوية لبنان العنصرية ومساهمة الفعالة في قضايا الامة العربية الصيرلة كان المسد الرئيس في تفجير الازمة اللبنانية

ثانيا - حول اصلاح النظام السياسي

بعد اصداره عن بوجع الحقوق الوطنية العرسى لبرهان سياسي التبعث الحزبي - يوليد حزبا ماسما فيه الانتقامه من جهة تطوب قتلاء - حتى في كمال الشورى وصية حجة تبارك التعديل والتمسك بالاشتراكية العنصرية التي سادها النخب السياسي

واحد توريد - والحركة الشعبية الامة التي يفتك فيها لاجل عدم القيادة - تكونر لتشكيلة في قيادة البلاد - من مصاديق - بل بجزء الوفاء الحادوي في لبنان والاعمال بيست - بالتبارة قوة جماهيرية صاعدة

ما يوتنحها الفاعل وحسيناتها السياسية - لتوقفة - ع توجهها العنصري

والثالث من تطور - ان مساندة الجيش الحزبي من اجراء عملية لم يعد السكوت عنها مقبول - بل جلت

الاشارة - ان حاس يتم بوجوبه تعظيم الوظائف وتعمال الكرد في كافة المؤسسات الخاصة والعامة في 11 ايلول من كل عام - واعتبار هاته اليوم عيدا رسميا - عيد الثورة القومي الكردي

تقدير كافة الجهدات والمساهمات التي تمت عربية كانت او دولية - والتمثيل والتوثيق الذي اعطاه رئيس الجمهورية عنى التهاء زيارته تشيكية مورقة مدخلا صاعدا لمس الامة مع رفضنا لفضح الموارء فيها حول تكريس طائفية اذتلف ان التلال

الثالث - استقالة رئيس الجمهورية

مع شهادته كما صدر عن قيادة منظمة بيوت في مطالبته بتعني رئيس الدولة وانتخاب رئيس جديد كخارء كبد منه لامراج البلاد من زيتها العامية - الاثنا لتجرب قلتنا مع الحركة الوطنية حول الاسلوب الذي اتبنا في الاعلان عنه ووجوب ان لا تنخفض الحركة العسكرية حدود المساهمة في جسر رئيس الجمهورية بقدرة استقالته - فلا لتناقض تحت اية ذريعة نحو تبادل نظام الحكم من نظام سني وديمقراطي الى نظام عسكري - وعند تطالب كافة القيادات الشبيبية والسياسية ان تتحمل مسؤوليتها من اجل تحقيق هذه الخطوة عفا لعماء الشعب وتوضيح جد الانقسام الجيش والشعب

ربما - الامور الفلسطينية خلال الازمة

- في الوقت الذي تدلين فيه كافة الممارسات الغاشمة والعمال العنف التي فحمت عضيتها مواضعون ابرياء ومن يبيعه افراد من ابناء شعبنا الكردي

شكّن الثورة الشرف الذي وقفته منظمة التحرير الفلسطينية من الصواعق الدائر والاركانة الحقيقية الخلد الساموي الذي لتضاد القوة الانزالية والبرجية العربية خدمة للتمسك العربي في تصهوني شهيد لامن وسعد لع الامة العربية

وشعب المنطقة والذي مهدت له انتفاضة قصر العوام بين مصر وإسرائيل في معادلاتها لتفريق الثورة الفلسطينية وضاعفها
وبلغناه عن شيون أهل المستعمر صفة من الخطة اشتباكية من الثورة الانتفاضية تعباية بين الضم العام العراقي في
بغداد والظواهر الشافهاشي المصير في إيران لأنها والحركة الكردية
وتنتقل الفرصة لتواجه تحديتنا الثنائية الخدرة إلى الثورة الفلسطينية المجددة مؤكدا على تضامنتنا كقاص
سما في نشأتها المعادل من أجل قوة السلطة الوطنية على أرض فلسطين

بينها الجماهير الكردية لتناصه

بينها الجماهير والشعوب العربية لتناصه

منذ أيام بولت السنة الأولى على الانتفاضة الخبايئة التي وقده الحكم الفاشي في بغداد مع نشوء الشافهاشي
العميل في إيران

لقد ادرت العظمة الثقلورية في بغداد ان عملية إنهاء الثورة الكردية عسكريا، من مستحيل تحقيقه أمام تصادم
الثورة في صفوف الجماهير الكردية فانثقت بعكهم ضيعة تكوينها مع الأمتنة: تمهيلة كالتطويع الإيراني والنشازت في
الاعتدائية الجزائر الخدينية، الشاء المصير عن صنائع الأمة العربية جماء، وصانح الوطن العراقي مستنفة طبيعة قيادة
الحركة الكردية من كونها ريفت صبح السورة ثورية بالترجيبة الإبريمية عبر وعوده فإدانة عن الأميركيين الأعداء،
التفقيج لشعب كركوي ولجميع الحركات الثورية الوطنية. وقد تنازل الحكم السكرويني السكتاتوي عن أجزاء من ليبيا
من الوطن العربي لتتطام الإيراني: يعبر منوط من ميادة الشعب العراقي على إرضيه ومياده واسمعة في تقوية النفوذ
الأمريكي الأوربي في المنطقة وفي تخصيص الخندق على شعب كركستان، والانتفاضة على ثورة قطار، ولتهديد جمهورية البحر
الدي يفر أهلية الشعبية

كما ان واقع الثورة والحزب، ان يعترض الكورستاني أيضا قد مهد للتسكسة وصاحبه إلى درجة كبيرة في مساره
قد سادت "روح البوعرفانية على جهنمه وندمت الروح الثورية والبوعدة الخلورية والقصد والتمدد الخاضع، وهذه نتيجة
منطقية سيطرة العديد من العناصر الشفطية والبرامية على قيادات الحرب والثورة

ان النظام الفاشي في العراق يؤكد بمرارة بعد ثورة ويوما سنو الآخر استمرار والتصميم في كتب حريات الجماهير وخس
ميتها لمن الطراغ فاضن الحكم الناشي المنزلة من عتقوا، إلى محاولة معو: شخصية الكردية والطراغ لمنطقة الكردية من
سكانه وترويجها، خاصة في مناطق كركوت، خفتين، قطار، زمار ولجها. كما ان الحكم الإيراني العميل يحرص جناء
شعبنا الكروي الأيمن في إيران للإشعادواع الأنشطة مع تفهيمهم المستور لتسيبهم إلى السلطة العراقية
من حوزة إذ يجده العهد على نفسه بمواصلة النضال من أجل تحقيق أهداف شعبنا في لبنان لرفع مستوى.
والنضال لتضع كافة الصياغات المتضررة والوطنية التي تحظى بحق شعبنا في كافة أجزاء كورستان. يجده على صرورا
وحدة الحركة الثورية لشعبنا كركوي ذات النهج التقدمي المتلاحم مع القوى التقدمية العربية والعالمية
با أعضاء ومرشحي وجماهير حزبنا

من المسؤولية التاريخية تقع على عاتق الجميع فنحن صفا واحدا ولترتفع في مستوى الأحداث مستعاضين معا من
اجل تحقيق أهدافنا ونؤكد لكل أبناء شعبنا أننا الهوى من مواهبهم وإيمانهم ونتمتع نضالنا متضامنين مع شعبنا
وحركة الثورة والنضال صفا واحدا مع الأحزاب والقوى التقدمية الكردية التي تتأمن من أجل تحقيق الثورة الشروعة
في أجزاء كورستان ولتتعاون والتنسيق مع القوى التقدمية العربية الشقيقة. مصلين لتلام الكفاح بين الأنتين العربية
والعربية لنضج ريف جماهيرات الحكم الفاشي في بغداد والحكم الشافهاشي العميل في إيران

المجد والخلود لشعبنا الأبرار

المجد والخلود لشهداء الحركة الوطنية اللبنانية

عاش الكفاح الكفاحي العربي والكروي

فالتضامن الخبايئة ٦ آذار الخبايئة

الحزب الديمقراطي الكروي في لبنان

- القيادة المركزية -

بيروت في ١٩٧٥/١١/١٩

پاشکوی ژماره بیست و سی

((سری لثابه ۱۱))	بسم الله الرحمن الرحيم العموره المرانيه	الامن العام مديرية امن محافظة السلطانيه // الجنائيه // العدد / التاريخ / ۱۹۶۶/۱/۲
الي / محافظة السلطانيه - الاداره العامه - خدمه التعمير - الجده .. الموصوفه / سلم عزالين		
كذا تكسبم ۱۰ سي ۱۱۹۶/۱/۲		
بتاريخ ۱۹۶۶/۱/۲ سلمت السلطات الايرانيه الي مخفر باره سيزه الحدودي الناج لثابه يتكون المرابين كل يوم ۱ - شباب سبع طرز، صالح فهدل مدني في تتخرج نخب السلطانيه ۱ - عمر سيد علي معلم في السلطانيه ۱ - درسا هياسن ۲ - زكي ۱ - وانه عبد المنور حسن سارن ثلاثه في الديه الكورنيه في السلطانيه ۱ - جعفر عبد الواحد احمد مدييني شريه: المدنيه محافظه اربيل ۱ - قاضي شيخ باقر اسماعيل معان ملاحظ في الشركه انه اسمه للدارين في اربيل ۱ - علي محمد تادر ملاحظ حائز مكان في كعبه ۱ - جم جمال ۲ - نهدن قادرين ملاحظه مدني في لثابه الزبادي هم ... في بحث كتاب شموله السلطانيه النشار انه بانها تم اطلاقه على امن المذكورين مدربه نام امر القبطي قبل هروهم ۱ - وان اسباب تشتم المذكورين الي السلطات المرانيه من قبل السلطات الاجنبيه جرد الي اهمه ادعو بانهم دخلوا ايران لثابه اثارهم رامادتهم الو المران بتاريخ ۱۹۶۶/۱/۲ احيلوا الي مديرية امن محافظة بغداد ثم حسب طلبها برزتها ۲۴۱ في ۱۹۶۶/۱/۲ كونهم يحلون في لثابه حراي الباركي الليثي الكورستاني بموجب كتابنا سره لثابه ۱۱۹ سي ۱۹۶۶/۱/۲ للتفتيش بالاطمئنان رجسنا		
رائد الامن .. بران محامله السلطانيه		

پاشکوی ژماره بیست پینج

ناخلوا من اجل الفاء احكام الاعدام الصادرة بمقتضى الماخذين الاكرار

بتاريخ ١٢ / ٧ / ١٩٧٦ حكمت ما تسمى عندنا بـ " محكمة الثورة " في بغداد على الماخذين شهاب شيخ نوري - جعفر عبد الواحد - انور زوراب بالاعدام كما حكمت على ٢١ منافلا آخر بالسجن لدر تتراوح بين ٦ اشهر والسجن المؤبد، فاضافت بذلك اعدادا اخرى الى مئات المواطنين المرأتين الذين حكمت عليهم الطنخة الفانسية بالاعدام والسجن . اتنا في الرقت انذى ندعوفيه الرأى العام العالمى الى العمل من اجل الفاء تلك الاحكام الجائرة تحذر حكام بغداد الفانست من مغبة تنفيذ احكام الاعدام بحق هؤلاء الماخذين وسوف يروى الذين ظلموا اى منتلب ينتلبون .

لجنة اوريا / ٢١ / ٧ / ١٩٧٦

باشكوی ژماره بیست و چهوت

بعد التلغیح بتسغیة
عکم الاعدام
بتلات سات

کوردستان یان نه مارت
الاستاذ المناضل جلاله الفهلبانی الختم
تحیة ثوریة :

أغیة الموتیة الذمیة أندی فیجی بروهین من أهل قضیة شعبی رنجی ظل
اهل الكومله أرجو أنه أضح فیها شرف العظومیة وأن یقام حفل
تأییة لذكرانا بعد نجاح الثورة فی كوردستان العراق وواللهفانام
بعوانلنا و تنفیذ حکم الموت بالخونیه الذین تسبوا فی القاء القض
علینا ، و ان ما أدونه لیس مقابل الخدای نمان ضابطی بروهین
من أهل قضیة شعبی انما هلو من ايمان باللبادس السامیه
التي نتا من من أجراها .

عشتم و عاشت الكومله درستم للنضال .

المخلص

عبد الرحمن حسن حین استجاره
حذیة اسجن نیوروا المركزي
رد همة الاعدام
١٩٧٧ / ٢ / ٤ .

باشکۆی ژماره بیست و ههشت

باصری جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌هره‌ سه‌ره‌سه‌ی سه‌کاسی ی ن له‌ئه‌شه‌ن سه‌گی دووه‌مه‌ی ساڵی ١٩٧٦ دا

جێگاکانی	هه‌وسر	هه‌مه‌یه‌	هات	هه‌تۆل	هه‌سه‌و	هه‌سه‌و	هه‌سه‌و	هه‌سه‌و	هه‌سه‌و	هه‌سه‌و
٢١ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٢ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٣ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٤ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٥ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٦ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٧ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٨ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٢٩ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٠ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣١ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٢ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٣ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٤ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٥ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٦ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٧ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٨ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٣٩ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٠ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤١ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٢ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٣ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٤ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٥ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٦ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٧ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٨ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٤٩ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										
٥٠ جێگاکانی پێشمارگه‌ی هه‌وسر										
کۆله‌زانی - هه‌وسر										
هه‌وسر										

له‌ ئه‌رشه‌یی کاک ئازاد خان قه‌یسی هه‌روه

بو نه‌وه‌ چهنه‌یه‌ سه‌وه‌ له‌ هه‌وا نامه‌ی شوێنی کهل کوردستان، ساڵی ١٩٧٨ وه‌رگیراوه‌

پاشکوی ژماره بیست و نو

بهرنامه

به کمیسیون نیشنالیسم گوردستان خضات نکات بو:

به کم - عبرانی دیموکرات

۱. وزیر کردن، عیراق له کوت و زلیجر و پهروندیه گانی گولونبالیزمی نری و له ریلیمی دیکتاتور دوزمن به گیل و هنانه سو کساری حکومتمشکی دیموکراتی نیشنالیسم له نویمنانی پارتنیه سیاسیه پیشکوتوه گان و چینه گانی گیل و نندوه - سره کی و پشوکه گانی عیراق، تا ولات له ساوبه کی کورت دا بگوینتوه زبانیکی تاسایی دیموکرات، که همر سره پهنیه دیموکراتیه گان بو گیل دایین بکا: سره پهنی

هیلوارون، نویسن، فرهنگ، دامعزوانفی پارسی، نظایه، کوملانی جوتیاران، ریکطرفوه دیموکراتیه گانی لاولان، لوتلیان، ماموستایان، نافرمان، مانی گوینتوه، خویشاندان و مانگرتن.

ب. پشکوتانی نهمرمشکی نیشنالیسم له ریگی هیلوارونی تازاد و راسخونی و نه پهنیه له لایمن کوملانی خطنکی عبرالعهوه، بو دانانی دمسوری ولات و داروشنی پناهی حرکتی دیموکراتی و سلطانندی توتونومی.

ج. پشکار بونی کورد و نندوه پشوکه گان له تورگانه ناوئدییه گان دا به بی ی زماره جان.

د. گهراندنوهی دانیشنواشی تمسلی تور ناچانهی له شریه گانی خویان به نعد دهرکراون.

ه. به زتلا کردنی همر گهراوه سیاسیه گان و گهراندنجهان له گیل همر نوانهی له سو بهروباروی پیشکوتوانته له کار دهرکراون بو سو کار و لهرمانه گانی خویان.

و. لاورنی همر تور پساپانهی به گیانی فلهسیفی و بهروباروی کونچه پوسخانه داتراون، وه هیلوچشافتنوهی همر تور ریککوتنه لاره درملنی پانهی که به پیچسوانتهی قازایی گلموه کراون.

ز. هیلوارونی شاروانسیه گان و دهزگانی بهریره برون. راستخوشر له لایمن هاوولاتیانهوه.

دووم - کوردستانی توتونوم

۱. پشکوتانی هومی کوردستانی توتونوم له نارچه گاتی، شنگار، زملر، سسیل، دهرک، خیلان، تلکیف، پمشیه، لیراگانی هولیر، کهرکوک، سلیمان و - قزاقانی خانطن و منطلی.

ب. دهزگانی توتونومی چکه له کاروباری پاراسنی ولات، پهروندیه گانی دهرهوه، دارایی گشتی که به دهس دهزگای ناوئدییهوه نین، همر دمسلاکیکی تری نهی.

ج. دهزگای توتونومی تازاده دیموکراتیه گان بو گیل دایین نکات.

د. دانیشنواشی کوردستان، له ۱۸ سالیهوه بهرو لود، به ریکه کی تازاد و نهی و راستخوشر نهمرمشکی نیشنالیسم کوردستان حمل لهورن.

ه. نهمرمشکی لیشنالیسم کوردستان دهزگایکی بهریره برلن بو هلسرولانته کاروباری هومی توتونومی کوردستان هلفسینیری و باویری نعدانی یا لی ج

حاجی‌میرزا.

و. هیژدگانی پولیس، نعمن، پاسروانی سرور و پشمورگه، نمبسترین به دوزگای
- بروردنی توتونومیرزا.

ز. برودجی توتونومی پیک دی له باجه نارچمپیان و درامنی پروژگانی نامری
زایدنی همیمه‌که و نوو بطنی برودجی گشتی هیراق که به پی ی ژمارهی ذاتیشوانی
- پی توتونومی له چاو هی همو هیراق دا دباری نه‌گرت.

ح. کشمین گردنی ژمانی خیزانی شهید و په‌گگرتو و لیل‌مروانی شوری
کیزدستان و پاراستی مالده‌گانی نمران و همو نمرانی بشناری شوری نمین و زهره‌بان
ان نه‌گرتی.

ط. همو گورده‌یکی نیشتماس‌تپروور بری همه به‌تسه همیمی توتونومی
کیزدستانوه و کار پکات.

سی هم - مالی ناسوری، نورکومان و کلان

ا. بو تروی له نار چران‌چوری کوردستانی توتونوم دا سره‌ستیی به کار هینان
و گشته پیدانی مالی نمعومی و شهره‌نگی ناسوری، نورکومان، کلان نمشین بکری،
به پی ی ژماره‌بان له چار دانشترانی همیمه‌کدا نیشتران نیی له نمعومنی نیشتمانی
و دوزگای بروردنی کوردستان دا.

ب. لهو شویناندا که زورایتمی دانشتران مالی داسیزاندنی دوزگای تایمیی
نیش‌ویژدنیان هیی.

ج. همو نمرانی دهره‌دور کراون مالی گلران‌نویان نیی بر هریمی کوردستان.

چوارم - گشتی‌پدانی لادی

ا. چاکردنی بنه‌رتی کشتورکال به پشت بست به چساورمی جوئی‌اران به
جوریکی نوتو که ره‌گورشی پهم‌نیه. دهره‌گی و خیل‌کجه‌گان دهره‌پینی و نغز و
نژادی بو جوئی‌اران نمشین بکا و بیسه هری خملین و گشته‌گردنی لادی و ژاتی لادی
بیدکان و ماگناوی گردنی کشتورکال و پروژگانی نالردان.

ب. داسیزاندنی ناوایی کشتورکالی، ناژلی، پیشسازی بو هروسنگردنی مله‌پندی
ناودان و همیمی ژبان به گورگورده‌نوی چند گورنده‌یکی چچورک، وه یان دانشترانی
نارچیمه‌ک له دهری پروژیمکی سره‌گی.

ج. باشکردنی ژمانی شران و گاران و خارن ناژله‌گان و پاراستی و پهم‌وره گردن
و گشتی‌پدانی ناژله و ولسات و دهره‌کردنی شیمی کورگورده‌نوه و له‌ویژدنیان، چاکردنی

چرنا بهی و زودگردنجان، ده دامسزرائنی پیشسازس نازلی و پورهپیدانی خرمسمن بهتالی.

د. دانانی پلائیکی دروخاهین بو بهن کردنموی گوند و شاروچکهکانی کوردستان به شورهپهکی. وا که له گلد پیوستیهکانی ژبانی مرولی نم سردمه و نشین کردهی خانو و پوره بو همو کس و جزئی سروشت و ناوهرهای کوردستان بگریهی. ه. بهستی گوند و شارهکانی کوردستان به بهکتریهوه له ریگی دوروستکردهی توری ریگاوهرانی ناسن و ناسفالت و ریگی هواییهوه.

پنجم - به دهستان و چسپاندن و گمشیدانی سرهمخوی تاپوری نیشمانی ا. به تواری رزگار کردنی سامانی پترولی عسبران له چنگ کرمسپاتسا نپسبالستیهکان به هلمهینجان و پالوتن و گواستوره و فروشتنوه، دامسزرائنی پیشسازی پیترو - کیماری و، پهرهوی کردنی سباستیکی سب نمازی دورین له هلمهینجان و لروشتنی پترول دا که به تواری بگریهی له گلد ه سب ل دروخاهینی گمشیدانی تاپوری و کرملاینی و لمرهنگی دا.

ب. نفعوبی کردنی بازوگانیهی دهرهوه و چاودیری کردنی بازوگانی ناوهری ولات و گمشیدانی دزگاکانی بهشی گشی.

ج. گمشیدان و قرارانکردنی بهشی گشتی له پیشسازی و دروه سکردهن و بازوگانی و باتقهکانا له گلد هانمانی بهشی تاپیتی له پیشسازی و پروژه پهرهم خینهکان دا.

د. دانانی پلائیکی دروخاهین بو پیشساز کردنی کوردستان له ریگی دامسزرائنی پیشسازی کشتوکالی و نازلی و پورهپیدانی پیشسازی پترولی و پیترو - کیماری و پهرهویگرتن له مومممنانیهی همن به دامسزرائنی پیشسازی لوروس ز توهرانی بو گمشیدانی ولات پویان.

ه. دامسزرائنی نیستگای پهرهم هینانی وزی کاربا له گوی نمتیله دستکرده و ناگه سروشیهکان دا بو کارباری کردنی ستراتوری ولات.

ششم - پهرهویی نیشمانی و نفعوبی و جیهانی بو سسرکوتنی بزوتنموی شورشگیرانهی کوردستان له دارشتنی پهرهویییه نیشمانی و نفعوبی و جیهانبیهکان دا ی ن ک به رهچار کردنی سرهمخوی، دس وهر نمانه کاروباری بهکتری، گورنموی بیروا، نالوگری پارمستی و نالیکاری، خدات، نهکات بو:

۱. پیکهستانی به گگرتی و یزگانی گلی گوردستانی عراق، به گگرتی کریمکاران و جرتباران، نوردجویی چچوک و بوزجویی نیشتمانی پیشکوترو، به گگرتی قائم و پبله پیشکوترو جهاجاکان له به کیمبهکی نیشتمانی پیشکوتروی دژ به نیمه‌الیزم و کونیه‌پوستی، دژی دس‌مدور کردنی گورد و به عرب کردنی گوردستان، بر بدیهیانی نامالجه‌کانی شوشی نیشتمانی دیموکرات.

ب. پیکهستانی به روی به گگرتی همسو پارتی و ویکسراو و تالم و کسج پیشکوترو و دیموکرات و مارکسبه لنینیه‌کانی عراق له پینای روخانی حوکمی فاشیستی و هینانه سرکاری حکومتیکی دیموکراتی نیشتمانی، که دیموکراسی بر عراق و توتونومی بر گوردستان جهیجی بکات.

ج. پیکهستانی هارکاری پترو له گیل پشه‌کانی تری بزوتنوی روزگار‌خواری ن‌تروی گورد له سرانسری گوردستان دا له پینای بدیهیانی مافی چارنوسی دا.

د. پیکوه گری هانی خیمانی روزگار‌خواریانی خطکی گوردستان و بزوتنوی روزگار‌خواری و شورشگریانی عرب، فارس، تورک، نازیری، بلج و گله‌کانی تر بر شکاندن و دورکردنی نیمه‌الیزم و زاپونیزم و روخانی حوکمی چینه کونیه‌پوسته‌کانی نازچدکه، تعاون کردنی سره‌مضوی نیشتمانی سیاسی و ناپوری، وه گمشه پینانی دیموکراسی له روز‌هفات دا.

ه. پیکوه گسری دانی بزوتنوی خطکی گوردستان له گیل بزوتنوی روزگار‌خواریانی گلاتی دنیای سیم، بزوتنوی شورشگریانی چینی کرکاری ولاتی سرما‌پدار و دولته سرشاله‌ستدگان دا.

حوتیم - گشمکردنی کوملایتی

۱. نالرت

۱. روزگار کردنی نالرت له کوت و زلمیره‌کانی کونیه‌پوستی سده‌کانی ناوراست و لشمین کردنی مافی سیاسی، ناپوری و کوملایتی یان و به‌کسانی تعاون و هان‌مشی بان له گیل پیاو، وه دانای‌یاسای توترو که ساله‌کانی نالرت له کارکردن، خونندن، شورکردن، بیابونوه و میرات دا بیابیزی.

۲. داینگردنی سره‌مشی دیموکراتی بر به هیزکردنی بزوتنوی نالرت‌هان و خسته‌گرمیان بر گشم‌پینانی کوملایتی و سیاسی و ناپوری ولات.

۳. پاراستنی مافی دایک و مثال، لشمینکردنی به طبر کردنیان و چاودوی‌کردنی دایک کارکرده‌گان.

۶. تشمتنگردنی کار، با سرجمی بیکاری بو همسر هامولاتبیدکی زند و پیاو، ده تشمتنگردنی سرجمی خاتمتشینی و به سالا چون و پدک کومتیان.

بیه کویکاو

۱. پلواستنی مانی کریکارانی شار و لادی، برینوی سرجمهکی گریجاو له گف چوناپنی کارهکیمان که لاپنی کنس ژانیک ناسودهان بر تشمین بکات.

۲. هاریکردنی ماوه کورکردنی روزانه به ۷ سمعت

۳. تشمتنگردنی مانی داسفرانلنی نقابه و جرش دانی بزوتنوی کریکاران تا هوری مپلوی خوی بیمنت له ژبانی سیاسی، کرملاپنی و نابوری ولات دا.

۴. تشمتنگردنی مانی مانگرتن و خویشانان.

۵. چاک کردنی شرتنکاتی کارکردن و پاراستنی کریکاران له نموشی و مترسپهکاتی کار.

ج. تشدروستی

۱. زیادکردنی تپارخانه و نموشخانه و داپشکردنی دکتور و برینپچ به سر ناچهگان دا، به پی ی پیسی نارچهگان و ژماری دانشورانان.

۲. پاراستنی تشدروستی گدل به تشمتنگردنی تپاری خویایی و له نابوری نموشپه پلاوهگان.

۳. کردنوی خرننگا و کولچی پزیشکی بو نامادهکردنی کادری پیوست.

۴. پاپستان به هارنهموار و شرتنکاتی حساسوه بو کوملانی خلک.

۵. پاراستنی پاک و خویینی ملینندی ژبان.

هشتم - گمشپدانی خرنندن و پهوروده

ا. به زورکردنی خرنندن له پلهی سمرتایی دا و نامادهکردنی تپو سمرچاندی

پیستان بو تعوی همو منالیک پتوانیت له کاتی خوی دا پچینه خرننگا.

ب. به کوردی کردنی خرنندن له همسر پلهکان دا له همی کوردستان و

پاراستنی مانی نتموه پچرکهکان (ناسوری، تورکومان، کلان...) له خرنندن دا به زمانی خویان.

ج. کردنوی خرننگای پیگمیانندی ماموتابان له ناچه جیاجیاکانی کوردستان.

دا.

د. فراوان کردن و گمشپدانی زانستگای سلیمانی وکر زانستگایهکی ناپنی

همی کوردستان و بستنوی به دوزگاکاتی نوتونرمیسوره و پاپخانیک ناپنی به

زمان و نَدب و میزو و لَه‌هنگی کورد نیای دا

ه. خَرنَنی زمان، نَدب و میزوی عَرَب له هَسو پله‌گانی خَرنَنی هَرنی کوردستان دا، ره هَروها خَرنَنی زمان و نَدب و میزوی کورد له خَرنَنی‌گاکانی لَوچه‌گاتن نری هَبران له پَساری به‌سز کوردنی گِجانی برابنی له نِسوان هَردو نَشویدی کورد و عَرَب دا.

و. پاک کوردنوی باهنگانی خَرنَنی له بیروباریری شوغینی و گونَه‌پرسی ناراست و پَرورده کوردنی لَوبابی به گِجانی پَشکوتنحواری و برابنی گه‌لان و دوزمانی تمپو‌الیزم، زایونیزم و کونَه‌پرسی.

ز. دامزواننی ناکاده‌سی زانستی کوردی له کوردستان: له کساننی زانا و شوغزای نَشعمانه‌پرورو بو سَروِشتی کوردنی نوسبنوی میزوی زمان و نَدب و بزوتنوی رزگان‌خَروازاننی خطکی کوردستان و ساخ کوردنوه و چَسپانننی زاواوه زانسته‌گان به کوردی و دانانی شوغیه‌کی به‌گَرتو بو نوسبنی زماننی کوردی.

ح. گمشپدانی به‌گِجینی نوسبرانی کورد و کومِطلی روشنیبرانی کورد و گِلاستنوی پاره‌گاکانان بو پاشختی هَرنی نوتونومی و نَشپنکردنی سَرسستی بیروکوردنوه و نوسین و هَلیواردنپان.

ط. دانانی نیستگای رادبو و تَلطن‌بوننی کوردستان له ژیر چارَدیری دوزگانانی نوتونومی دا.

ی. باهخدان به سامانی نعلومی هونری و نَدچی و ژانندنوه و گمشپدانی لا پَشکوتنوه‌گنی فولکلور و هونری گلد.

ک. باهخدان به هونری موسیقا و گورانی و ره‌زنی، وه گشه پیدانپان بو خَرنَنی گلد.

ل. دامزوانننی دوزگای نری ی نعلوی چاپهغنی له کوردستان دا که پسرانیت پیوسته‌گانی هَرنی‌گه پر بگاتنوه له روی چاپ و پلاو کوردنوه به زمانه‌گانی کوردی و ناسوری و تورگومانی.

باشکوی ژماره سی

کیتی نیشتمانی کوردستان
بوچی...؟

باشکوی ژماره سی و یهك

مخبره دنگو، بیخکراف، کور، هکنا بیخکراف، پهلویوم

رپیازی نوی

پهلویوم، کور، هکنا بیخکراف، پهلویوم

پهلویوم، کور، هکنا بیخکراف، پهلویوم

پهلویوم، کور، هکنا بیخکراف، پهلویوم

سوم هکرا

پهلویوم، کور، هکنا بیخکراف، پهلویوم

جیای لاش به شوقیه نان یوزیریهوم

پهلویوم، کور، هکنا بیخکراف، پهلویوم

پهلویوم، کور، هکنا بیخکراف، پهلویوم

الجمعية الوطنية ببارك الاتحاد الوطني الكرديستاني

التيه التأسيس للاحاد الوطني الكرديستاني

عنه الصالح والطيب د. جواد

تاريخه عظيم وهو الذي ولد في 1946 في مدينة كركوك في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...

الاحاد الوطني الكردية

احاد الوطني الكردية

الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...

الجمعية الوطنية الكردية

الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...

الجمعية الوطنية الكردية

الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...

في الذي الصرح بيان من التخليح

في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...

في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...

في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...

في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...

في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...
في الذي الصرح بيان من التخليح...

من منشورات
الاحاد الوطني الكرديستاني
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...
الجمعية الوطنية الكردية في العراق...

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

مسۆدهی بهرنامه و پیرهوی ناوخوی یه کیتی خویندکارانی شۆرشگیر کوردستان

سهرهتایهك

خویندکارانی کوردستان بۆلئیکى نه به زانایان مه بووه له
خهباتی نارام نه گرتوی گه له کهمان. ئیستاش له م دۆخه
ئالۆزه دا که میری به زنجیره یهك کرده وهی شوفتین زمانه
به رامبه ر به گه لی کورد له لایهك و به راهبه ر به گه لی عیراق
به گشتی له لایهکی تر هه موو جۆره مافیکی دیموکراتیانهی
پیشیل کردوه.

چارئیکی تر خویندکارانی کوردستان به دروستکردنی
(یه کیتی خویندکارانی شۆرشگیر کوردستان) له
۱۹۷۶/۴/۲۸ دوویاتی نه که نه وه که له کاروانی شۆرشگیرانهی
رتگای سهختی خهبات، به جینمان پیشه یان نییه.
به لکو به پیچه وانه هه میشه شان به شانی جه ماوه ری
کوردستان و عیراق نه جنگن بۆ به دی هینانی ئاوات و نامانجی

جه ماوهر له سه رانسهرى عىراق به گشتى و كوردستان
به تاييه تى.

(ئه نجومه نى كاتى).

به ندى په گم

ناوى رىكخراو: (يه كىتى خوئندكارانى شوقى شىگىرى
كوردستان) ه.

به ندى دووه م:

سنورى ئىشكرىن: ا- كوردستانى عىراق.

له كاتى پىويسخدا ئه نجومه نى گشتى بوى مه يه
كه رىكخستن له شوئنه كاش تى عىراق دروست بكات.

به ندى سته م:

سروشنى رىكخراو، په كىتى خوئندكارانى شوقى شىگىرى
كوردستان رىكخراوىكى پيشه يى نىشتماتى پيشكه وئىن خوازى
شوقى شىگىره، خه باتى نهئىنى خوى نه كات له م بۆخه نوئيه دا
بۆ هينانه دى نامانجه نىشتمانى و پيشه بيه كانى خوئندكارانى
كوردستان و خه باتى حوى گرى نه دات له گه ل سه رجه م
خه باتى جه ماوهرى كوردستان بۆ به دى هينانى هه موو
مافه ره واكاشى به تاييه تى و خه باتى گه لى عىراق به گشتى.

به ندى چواره م:

نامانجه كانى خوئندكاران:

ا- خوئندن به زمانى زگماكى كوردى له هه موو پله كانى
خوئندا له هه موو ناوچه كانى كوردستان به بى جى باوانى.

ب- پشتگیریکردنی خه باتی ره وای نه ته وهی عه ره ب
به گشتی و شوپشی که لی زورلیکراوی فه له ستین به تایبته
که پیشه وهی بزوتنه وهی که لی عه ره به له ناوچه که دا.

ج- خه بات دژی هه موو بیروپایه کی شوئینیزمانه و
ره که زیه رستانه و کوسموپۆلۆتیانه .

مه رجه گانی نه نداهه تی:

هه ر خویندکاریک نه م مه رجانیه خواره وهی تیدایبته مافی
نه وهی هه یه که بیته ریزی یه کیتی خویندکارانی شوپشگیری
کوردستانه وه:

۱- بروای نه وای هه بیت به په پره ووپۆگراهی کاتی
(یه کیتی) وه به لێن بدان که خه بانکه رو له خۆبوردوینت.

۲- له یه کن له شانگانی یه کیتی دا نیش بکات و بریاره کانی
به چاکی به جی بهینت.

۳- پیویسته نابونهی مانگانه بدات به گویرهی توانای
خۆی.

۴- پیویسته که زۆر به وریایی و هوشیاری یه وه هه لسه که وتی
شوپشگیرانهی خۆی بکات و به هه موو توانایه که هه ولی
پاراستنی هه موو جۆره نهینتی یه کی ریکخستن بدات.

مافی نه نداهه تی:

۱- هه موو نه ندایمیک بۆی هه یه که سه ریه ستانه رای خۆی
ده ربرپرت و ره خنه بگرت له هه موو که سیک و هه موو
ده ستگایه کی سه روتره وه، پیشنیاری به که لک ناراسته بکات
به مه رچیک له که ل ناوه ندیتی دیموکراتی دا بگودجیت.

۲- مافی خۆمه لباردنی هه یه بۆ هه موو ده ستگاگان.

ب- دانانه وهی نو و قوتابخانانی که تینیدا به زمانی کوردی نه خویندرا.

نامانجه نیشتمانییه گان:

۱- خه بات له پیناوی به دی هینانی نۆتۆنۆمی بۆ کوردستان له عراقیکی دیموکراتیدا و پشتگیریکردنیکی ته وای بزو تنه وهی رزگاریخو ازانه ی گه لی کورد له کوردستاندا به گشتی و بزوتنه وهی پیشکه و تنخو ازانه ی خویندکارانی کورد به تایبته تی له هه موو به شه کانی تری کوردستاندا و پشتگیریکردنی بزوتنه وه پیشکه و تنخو ازانه کانی نه ته وه کانی نو و لاتانه ی که کوردی پیتوه به ستراوه.

دهرباره ی خهباتی نه ته وهی کورد:

۱- خهبات له پیناوی به دی هینانی نۆتۆنۆمی بۆ کوردستان له عراقیکی دیموکراتیدا.

ب- پشتگیریکردنی ته وای بزو تنه وهی رزگاریخو ازانه ی گه لی کورد له به شه کانی تری کوردستاندا و پشتگیریکردنی بزوتنه وهی پیشکه و تنخو ازانه کانی خویندکاران له وه شانه دا.

به کینتی خویندکاران و خهباتی گه لانی گیتی:

۱- خه باتکردن دژی ئیمپریالیزمی عالمی له جیهاندا و هه موو جزیره داگیرکردن و باشکۆیه تی به ک و خه بات دژی هه موو جزیره چه و ساندنه وه به کی نه ته وایه تی و چینایه تی و هه موو نازاردانیکی مرۆف له لایهن مرۆفه وه.

دهزگا سه ركردايه تي به كاني به كيتي و نه ركه كانيان

انه نجومه ني گشتي كاتي:

نه ركي سه ركردايه تي بزوتنه وه ي خويندكاراني كه وتوته نه ستوو نه ركي سه ربه رشتي كرندي چالاكي به كاني ريكخستن و ناموزگار بركردن و هوشيار كردنه وه ي هموو ليژنه كاني خواره وه ي كه وتوته سه رشان، ده سه لاتي ته واوي هه به له سه ربه رشتي كرندي به كيتي داو بو ي هه به كه به ياننامه و گوتار يا هر نه ده بياتيكي تر ده ريكات (وه نه م نه نجومه نه ده سه لاتي هه به كه له كاتي پتويستدا تاگرتني كونفرانس يك ژماره ي نه ندامه كاني ليژنه سه ركردايه تي به كان زياد بكات) وه پيك هاتوو له:

۱- سكرتيري گشتي.

۲- چه ند نه نداميكي تر كه به رپوسيارن به رامبه ر چالاكي و هموو جوړه په يوه نديه كي ناو خويي و دهره وه.

۲- كونگريس: به رزترين ده سه لاتي هه به له به كيتي دا پيك ديت له نه نداماني نه نجومه ني گشتي كاتي و نه نداماني لقو هه روه ها نه و نه ندامانه ي تري به كيتي كه به هه لېژاردن ديتن بو كونگريس وه مافي ده ستكاري كورپيني په يره وپروگرامي هه به وه له كونگريس و نه نجومه ني سه ركردايه تي نو ي هه ل نه بژيردرت به ده نگداني نه يني و مافي هه موو جوړه لېپرسينه وه به كي هه به له هموو ده ستگا كاني به كيتي له سه روه وه بو خواره وه.

۴- کونفرانس

کوبوونه وه یه کی فراوانه له کاتیکي بیویست و گرنګدا پیک نه هیئتیت که نه توانریت (کونگریس) بگریت و هه موو ده سه لاتیکي کونگریسی هه یه جگه له گورینی په بیره وو پروگرامی ناوخو، کونفرانس پیک دیت له نه ندامانی نه نجومه نی گشتی و کاتی و نوینه رانی لقه کاز و هه ندی نه ندامانی پیشکه و تووی یه کیتی.

دهسه لاتی دهستگاو لیژنه کانی یه کیتی

۱- لیژنه ی قوتابخانه

۱- الفات نظر

لیژنه ی شار

الفات نظر وه داواکردن له لیژنه ی لق بقو تجمیدکردنی نه ندامیک بقو ماوه ی دومانگ
لیژنه ی لق

۱- ته جمیدکردنی جموجولی لیژنه کانی قوتابخانه یادانشگا یا زانکو له کاتی که م ترخه می یاندا.

۲- مافی ته جمیدکردنی هه ره نه ندامیکی هه یه بقو ماوه ی دوو مانگ.

۲- داواکردن له نه نجومه نی گشتی کاتی بقو ده رکردنی نه ندامیک.

۲- نه نجومه نی گشتی کاتی

۱- مافی ته جمیدکردن و گورینی لیژنه ی لق و ناوچه ی هه یه له کاتیکدا که له ریباری یه کیتی ده ره نه چن و له گه ل سیاستی دا نابن.

- ۲- مافی دەرکردنی هه موو ئه ندامینکی هه به جگه
له ئه ندامانی ئه نجومه نی گشتی کاتی نه بیت.
- ۳- بق ته جمیدکردنی یا دەرکردنی ئه ندامینکی
ئه نجومه نی گشتی کاتی، پیویست به وه ئه کات که
۳۱۲ ئه ندامانی ئه نجومه ن رازی بن له سه ری.

پاشکۆی ژماره یسی و چوار

بۇ ھاوړنې خۆشه‌ویستم کاک نارام

سلاویتکی کۆمۆنیستانه

ھاوړنې بۆ ئه‌وه‌ی بێوانین کۆمه‌له بکه‌ینه پارتنی رهنجده‌رانی کوردستان پێویسته چاوی به وردی به خۆمانا بگێرین وه ته‌ماشای که‌مووکۆپه‌کانی بکه‌ین وه یه‌کی له هه‌ره که‌مووکۆپه‌کانی نه‌بوونی گۆفاریکه که به‌ردی بناغه‌ی هه‌موو رێکخراویکه، نه‌گه‌ر هاتو ته‌ماشای عه‌له‌وی جه‌ماوه‌ر بکه‌ی نه‌بینی به‌هۆی نه‌بوونی پارتنیکی پێشپه‌وه‌وه وه‌ک ماو نه‌لی: "پاله‌په‌ستۆ ته‌قینه‌وه دروست نه‌کا" ده‌هان رێکخراو دروست بوه که هه‌ر رێکخراوه‌ی رێپه‌ویکی تایبه‌تی هه‌یه وه زۆربه‌شیان دروشمی مارکسی لینینی بپروباوه‌پی ماویان به‌رز کردۆته‌وه که هه‌ریه‌که‌یان به‌شپه‌وه‌یه له جه‌ماهیری نه‌گه‌یه‌نن به‌هۆی گۆفاره‌کانیا نه‌وه وه‌ک:

۱- حزب الشيوعي العراقي وحدة القاعدة (ئالای یه‌کگرتن)

۲- رێکخراوی ترۆتسکی (تیکۆشه‌ن).

- ۲- کومه له سۆشیا لیسته شوپشگتیره کان
- ۴- کومه له ی هاوکاری (هاوکاری)
- ۵- کومه له ی خوینی شه هیدان گوفاری (چوارچرا).
- ۶- ریکخراوی جیغارای شوپشگتیره (شوپش)
- ۷- ریکخراوی نازادی (نالای نازادی)
- ۸- ریکخراوی ره نجه ران (ره نجه ران)
- ۹- ریکخراوی عیراقی کون
- ۱۰- ریکخراوی عیراقی تازه
- ۱۱- حزبی نیشترکی
- ۱۲- سوپای کوردی.
- ۱۳- پارتی کومونیستی کوردستان (کوردستان).
- جا هه ندینکیان فراوان بوون نه وه که له روی دایکتیکیه وه پیشکه ورتن چونکه نۆربه یان هه مه ته ریالسته کانیاں تیا نیه بو ریکخستن.
- جا نه گه ر به شیوه به کی زانستوانه نه و ریکخراوانه شی بکه بینه وه نه گه بینه چه ند ناماجن:
- لینین به شیوه به کی جیاواز سهیری هه ردوو شیوه ی عه فه وی "نابوری" کزیکاران و چه ته گه ری رۆشنبیران "ارهابیه المثقفین" کردوه. وه دروستبوونی عه فه وی نۆربه له سه ر دهستی رۆشنبیران و ورده بورجوازیدا لیک داوه ته وه.
- وه به پینی نه و عه فه وی یه جه ماهیر، ریکخراوه شوپشگتیره کان فراوان بوونکی کتوویریان به خۆیا نه وه دیوه: به لام نه م فراوان بوونه پیشکه رتن نیه -توسعا و لیس طوراً" وه به هۆی نه و دروشمانه ی که وا هه لیاں گرتوه، وه

ئەم زۆربونەش زياتر كەسانى رۇشنىبيرو وردە بورجوازى
 گرتقوتەوہ وە دەورە لە پرۆليتارياو جوتياران، وە لەم كاتەدا
 چەپرەوہەكان لە بازىئەيەكى بۇشا ئەمىننەوہ چونكە ھەلگرتنى
 دروشمى گونجاو بەس نىە بۇ پىشكەوتنى چەپرەوہەكان بەلكو
 بەرپاكردى شۆپشكىكى تىقۇرى لەناو جەماوہرا شەرتى
 بنەپرەتەوہ لەبەر ئەم ھۆيە ئەو كەسانەى لەو رىكخراوانەدا
 كارنەكەن بە ھىچ شىوہەيەك ئىنتىماى چىنايەتى خۇيان گوم
 ناكەن وە بە شىوہەيەكى سروشتى وئەم عەفەويە ئەپتتە
 تىكدانى بىروباوہپى ماركسىيەت.

لەينىن لە بەشى يەكەمى "ما العمل" بە تەواوى باسى تىقۇرو
 دەورى ئەكا لە رىكخراوا "ھىچ رىكخراوئىكى شۆپشگىر نەبىن
 بەبىن تىقۇرىكى شۆپشگىرانە".

جا ئىستا كە ئىمە ھەنگاوى سەرەكىمان لە پىنار
 دروستكردى پارتىكى ماركسىدايە، وەك لەينىن ئەلن: "ئە
 بتوانىن ھەستىن دەورى شۆپشگىرئىكى پىشەرەو بىيىن بەبىن
 پارتىك كە گوش كرابىن بە تىقۇرى شۆپشگىرئى "ما العمل"،
 دروستكردى نە پارتە نايتە دى ئەگەر ھاتو لەسەر
 بنچىنەيەكى تىقۇرى شۆپشگىرئى نەبىن كە ئەويش ماركسىيەتە
 وەك چۆن لەينىن ديارى كرد، ھارپى بۇ ئەوہى بتوانىن يەكئىتى
 بىروباوہر دروست بكەين لەناو كۆمەلە پىويستە گۇفارىكى
 ناوخۇيمان ھەبىن، ھارپى نۆدبەى ھارپىيانمان توشى "جمود
 العاندى" بوون. ھەمانە وابىر ئەكاتەوہ پىويستە
 تاقىكرىدەوہى يەمەنى خوارووبەكاربىنن لە كوردستاندا وە
 ھەشمانە وابىر ئەكاتەوہ كە پىويستە شۆپش لە شارەكانەوہ

ده‌ستپینکرایه، چونکه به حسابی ئه‌وان کوردستان روسیای
 قه‌یصره‌یه و پرۆلیتاریا ته‌واو پینگه‌یشتوه و چه‌ن‌ها شتی تر.
 جا هاوپی ئه‌و بۆشاییه‌ی ئی‌مه نه‌مانتوانیوه پری بکه‌بنه‌وه
 ئیستا ریکخراوی تر ئه‌و شتانه‌ی کۆمه‌له ئیکا، به‌می خزی
 دانه‌ن، بۆ نمونه ریکخراوی ره‌نجدهران هاوپی شه‌هاب و
 چه‌غه‌رو ئه‌نوه‌ر به‌هاوپی خۆیانی دانه‌نن و له‌ ژماره‌ی
 دووی گۆفاری "ره‌نجدهران" دا که بلاویان کرده‌وه به‌ناو
 خه‌لکیدا، مه‌قاله‌یه‌کیان له‌سه‌ر نوسیبرو به‌می خۆیانی ئه‌دنه
 قه‌لم، هه‌روه‌ها له‌م ژماره‌ی دووی "ره‌نجدهران" دا وه
 نامۆژگاریان بۆ ده‌رئه‌کا، دیاره هه‌موو که‌سی وه‌ک و من و تو
 بیرناکاته‌وه، وه‌ک من و تو نازانن کسێ دره‌وستکه‌ری
 مه‌فره‌زه‌کانه‌و کسێ نه‌یانبات به‌پۆه، دیاره خه‌لکی به‌می
 ئه‌وانی ئه‌زانن وه هه‌روه‌ها له‌ گۆفاره‌که‌یانداندا خۆیان به‌پارتی
 پیشه‌وه ئه‌دنه قه‌لم وه داوای به‌ره‌ی په‌کگرتوو ئه‌که‌ن که
 له‌ ژیر سه‌رکردایه‌تی خۆیانداندا بیت، هاوپی ئه‌گه‌ر ئی‌مه نه‌و
 بۆشاییه‌مان له‌ کۆمه‌له‌دا پرێکردایه‌ته‌وه ئایه ئه‌وان چۆن
 نه‌یانتوانی را بیته‌رمانه باسی پیشه‌رگه‌و مه‌فره‌زه‌کان
 بکه‌ن.

هاوپی وه‌ک هاوپی‌یه‌کی کۆمه‌له چه‌ند تییینییه‌کم هه‌یه
 ده‌رباره‌ی گۆفاریکی ناوخۆ. پتویسته پتویسته له‌ پیش
 هه‌موو شتی‌کا.. په‌یوه‌ندیه‌کی راسته‌وخۆ هه‌بێ له‌ به‌ینی شارو
 لادیدا له‌سه‌ر بنچینه‌ی کارێکی هاویه‌شی ریکوپینک.. وه‌ من
 دوویاتی ئه‌که‌مه‌وه ئه‌و په‌یوه‌ندیه راسته‌وخۆیه دروست نابن
 به‌بێ بوونی گۆفاریکی گشتی.

۱- نه گەر له م کاته دا توانای شه وه نیه شه وا پئویسته
نامیلکه ی بچوک دهرچن وه رینگا به هه موو هاوړپیه ک بدرئ
شت بنوسن تیایدا.

۲- وه نه گەر بتوانری گوفاریک دهر بکرتت وه رینگا به
هه موو هاوړپیان بدرتت شتی تیا بنوسن وه هه روه ها رینگا به و
که سانه ش بدرئ که خویان به مارکسی نه زانن و دوسنی
کومه له ن شتی تیا بنوسن.

۳- وه نه گەر شه و دوانه ی سه روه نه توانرا بکرتت پئویسته
هه ولده یین شه و گوفاره ی که وا کومه له و وحده القاعدة و "حزب
المارکسی اللینینی" له دهر وه ی ولات دهرینه کن به زووترین
کات بگانه ده ستمان و ته رجومه ی که ی و به کوردی بلأری
بکه ی نه وه به ناو شه و ریکفراوان و نه که سانه ی که خویان به
مارکسی نه زانن، چونکه له م کاته دا پئویسته هه ولده یین بؤ
بلأوکردنه وه ی مارکسیه ت له کوردستاندا به تاییه تی له عتراقدا
به گشتی له پیناوی زه مینه خوشکره ن بؤ بنیاتنانی پارتی
پیشره و که مه رجی هیه بؤ شه و مه به سته شه ویش
یه گگرتنه وه ی هه موو مرۆفانی مارکسیه بؤ شه و نامانجه.

هاوړی به هوی شه و گوفاره وه شه توانین:

۱- یه کیتی بیروباوه ر دروست بکه یین له ناو هاوړپیانماندا که
شه مه ش به ردی بنه په تی کومه له یه.

۲- به هویه وه شه توانین ناستی تیوری هاوړپیانانی پین
به رزیکه ی نه وه.

۳- شه بیته هوی دروستکردنی جموجولن له کومه له دا.

وه له کوتاییدا شه و شه په ی لینینت پیشکه ش شه که م:

"پتويسته نه وگوشاره به شين بى له موشه ده مهى
ناسنگه ر، كه فوبكا به هر پشكويه كا له و پشكويانه خه باتى
چيناپه تى و ناره زايى جه ماوهر ده ربيرى تاكو نه و پشكويه
نه بيته هوى بليسه سهندنى ناگريك، وه بونم كاره كه تا
بليسى گوره يه و ناسانيشه به پيى خوي وه پتويسته
به شيويه به كي رنكوپينك بى و فراوان بى، وه به شيويه به كي
رنكوپينك ليكيدريته ره.

تاوه كو بيته سه رچاويه به بون پينگه ياندنى سوپايه كي
شوشگيرى هه ميشه يى

شوان

۱۹۷۶/۱۲/۱۱

د.سەرۆەر عەبدولرەحمان عومەر

- * سان و شوننی لەدایک بوون: ١٩٧٤- هەرلێر.
- * بەکالۆریۆس لەمێژوو لەکۆلیژی ئادابی زانکۆی سەلاحەددین (١٩٩٧).
- * ماستەر لەمێژوو لە کۆلیجی زانستە مرۆقایەتیەکانی زانکۆی سلێمانی (٢٠٠١).
- * دکتۆرا لەمێژوو لە کۆلیجی زانستە مرۆقایەتیەکانی زانکۆی سلێمانی (٢٠٠٨).
- * پەلی زانستی: پروفیسۆری یاریدەدەر.
- * نیستا ئەندامی پەرلەمانی کوردستانە لەسەر لیستی کوردستانی.

ئەم بەرھەمانەئێ بە چاپ گەیاندوو

- ١- یەکیتمی نیشتمانی کوردستان: دامەزراندن و دەستپێکردنەوی شۆرش. ٢٠٠٢.
- ٢- کارەساتی قەلای دەمد لەنیوان سەرچاوە مێژوویی و تیکستە فۆلکلۆریەکاندا. ٢٠٠٨.
- ٣- بۆنەوی مێژوو دووبارە نەبیتەو. ٢٠٠٨.
- ٤- رۆژنامەنوسی کۆمەڵەئێ خۆندکارانی کوردستان (١٩٧٦-٢٠٠٦).
- ٥- مێژووی یەکیتمی نیشتمانی کوردستان (١٩٧٥-١٩٧٦)، بەرگی یەکەم. ٢٠١١.
- ٦- تاریخ الاتحاد الوطني الكردستاني. (١٩٧٦-١٩٧٥). الجزء الاول. ٢٠١١.
- ٧- دانوستاندنی (ی.ن.ک) لەگەل حکومەتی عێراق سالی ١٩٨٤. بە ھاویەشی لەگەل د.دلیز ئەحمەد.
- ٨- چەندین توێژنەوی زانستی لە گۆقارە زانستەکانی (زانکۆی سلێمانی و زانکۆی سەلاحەددین و زانکۆی کۆبە).

ئەم بەرھەمانەئێ ئامادەن بۆ چاپ

- ١- مێژووی رۆژنامەنوسی خۆندکاران و لاوان لەکوردستاندا (١٩١٤-٢٠٠٤).
- ٢- فەلسەفەئێ مێژوو.
- ٣- رێبازی لیکۆلینەوی مێژوویی.
- ٤- مێژووی یەکیتمی نیشتمانی کوردستان (١٩٧٧-١٩٨٠). بەرگی دووهم.
- ٥- مێژووی یەکیتمی نیشتمانی کوردستان (١٩٨١-١٩٨٥). بەرگی سێیەم.
- ٦- پارتی کۆمونیستی عێراق و مەسەلەئێ کورد ١٩٣٤-١٩٥٨. بەرگی یەکەم.
- ٧- پارتی کۆمونیستی عێراق و مەسەلەئێ کورد ١٩٥٨-١٩٧٥. بەرگی دووهم.